Property of
Library

หนังสือเล่มนี้

ขออุทิศแด่

หลวงประดิษฐมนูธรรม

(ปรีดี พนมยงค์)

เพื่อนรักซึ่งสามารถจะตายแทนกันได้

สเตก

ะ ะ

ยนนน

อยู่อ

ของพ

งเศ

ยกว่า มังฮิร ก

ยกว่า มังธิร

ศาสตร์สมัยโบราณดียิ่งขึ้น และเป็นการถางทางให้เข้าใจประวัติศาสตร์ในสมัยใหม่ได้ถูกต้องดีด้วย.

ตามโครงการเดิมนั้น ได้กำหนดไว้ว่า ในเล่มที่ ๓ นี้จะได้กล่าวประวัติศาสตร์ของยุโรป ไปจนกระทั่งถึงสิ้นแผ่นดินพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ฝรั่งเศส ครั้นเมื่อเขียนเข้าจริง ก็เป็นการเหลือวิสัยที่จะทำไปถึงเพียงนั้นได้ เพราะเพียงแต่หมดสมัยกลาง ก็หมดหน้ากระดาษสำหรับเล่มที่ ๓ นี้เสียแล้ว ถ้าจะเขียนให้ถึงยุคพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ก็จะต้องย่อความให้สั้นลงกว่าที่เขียนไว้ในเล่มนี้เป็นอันมาก แต่การเขียนอย่างสั้น ๆ นั้นเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะไม่เข้าใจเรื่องได้ซึมซาบละเอียดลออแล้ว ยังจะทำให้เข้าใจผิดไปได้ไกล ๆ ด้วย เช่นเรื่องครูเสดที่เขียนไว้ในบทที่ ๖ ถ้าเขียนแต่ย่อ ๆ อย่างที่นักพงศาวดารก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของหน้าเป็นหลัง เพราะฉะนั้น ตอนข้าพเจ้าไม่พยายามที่จะย่อเลย

ถึงแม้ว่าในที่สุดประวัติศาสตร์สากลชุดนี้ จะต้องเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเล่มหนึ่งหรือสองเล่ม จนกลายเป็นชุด ๑๓ หรือ ๑๔ เล่ม ซึ่งเป็นการขาดทุนสำหรับข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินดีจะทำ เพื่อให้ผู้อ่านได้อ่านข้อความที่ควรรู้อย่างครบถ้วนจริง ๆ โดยไม่ยอมให้ขาดในสิ่งที่ไม่ควรขาด และไม่ยอมย่อในสิ่งที่ไม่ควรย่อ.

ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้พยายามกล่าวถึงกำเนิดและความเป็นไปของประเทศ อังกฤษ, ฝรั่งเศส และเยอรมันไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเทียบเคียงลักษณะของชาติทั้ง ๓ นี้ได้อย่างชัดเจน. แท้จริงการเรียนประวัติศาสตร์ของประเทศใดประเทศหนึ่งแต่ประเทศเดียว ตั้งแต่ต้นไปจนจบ แล้วจึงไป[illegible] ประวัติศาสตร์ประเทศหนึ่งนั้น จะไม่ทำ[illegible] เลยเป็นอันขาด เพราะเร[illegible] เทียบเคียงให้ได้รับความเข้าใ[illegible] ซูโก นักประพันธ์คนสำคัญที่สุดคน[illegible]

เขียนไว้ว่า “หนังสือที่เขียนถึงประวัติศาสตร์ของชาติใด ชาติหนึ่งแต่ชาติเดียวนั้น เป็นหนังสือที่ไม่บริบูรณ์, ไม่มีผิด, บกพร่อง และเสียรูป, การที่จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของชนชาติใดชาติหนึ่งให้ดีได้ จะต้องกล่าวไว้รวมกันกับประวัติศาสตร์ของชนชาติอื่นๆทั่วไป ฉะนั้น ความพยายามที่สมศักดิ์ของนักประวัติศาสตร์ ก็คือการเขียนประวัติศาสตร์สากล”.

ในเวลาที่ข้าพเจ้ากำลังพิมพ์หนังสือเล่มนี้อยู่ ก็ได้รับคำขอร้องจากท่านผู้อ่านเป็นอันมาก ว่าข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องศาสนานั้น ขอให้พรรณาให้ละเอียดยิ่งกว่าที่เคยทำมาแล้ว ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้ใช้บทที่ ๖ ทั้งบท พรรณาถึงศาสนา ซึ่งความจริงไม่จำเป็นต้องพรรณามากถึงขนาดนี้ก็ได้ เพื่อให้สมกับความต้องการของท่าน

ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า ข้อความต่างๆ ที่ข้าพเจ้าได้กล่าวโดยปราศจากความลำเอียงในศาสนาใดๆ ทั้งข้อความที่เขียนไว้

ข้าพเจ้าก็เก็บเอามาจากหนังสือของฝรั่ง ข้าพเจ้าไม่ได้ประดิษฐ์ขึ้นเอง ส่วนใดที่ดีข้าพเจ้าไม่ได้เคยกล่าวว่าเป็นร้าย ส่วนใดที่เหลวไหล ข้าพเจ้าจะพูดว่าดีไม่ได้อยู่เอง ท่านผู้อ่าน แม้ที่มิใช่พุทธศาสนิกชน ถ้าได้พิเคราะห์ข้อความที่ข้าพเจ้าเขียนไว้นี้โดยละเอียด และเข้าใจความมุ่งหมายของข้าพเจ้าให้ดีจริง ๆ แล้ว คงจะเห็นได้ว่าข้าพเจ้าไม่ได้ข่มขี่ทับถมคริสตศาสนาด้วยประการใดเลย เป็นอันขาด.

อนึ่งตามวิธีเขียนหนังสืออย่างใหม่ของเราในเวลานี้ การเอาภาษาฝรั่งมาเขียนเป็นอักษรไทยนั้น เรายกเลิกเครื่องหมาย ์ ที่เราเคยใช้มานมนาน สำหรับให้อ่านอักษรตัวใดตัวหนึ่งเพียงกึ่งมาตรา นั้นเสีย และเราใช้จุด[illegible]แทน. ในประวัติศาสตร์เล่มที่ และที่ ๒ [illegible]พยายามงดเว้นไม่ใช้เครื่องห[illegible]มาถึงเล่มนี้รู้สึกว่าจะหาอะไร[illegible]ด้ผลเท่ากันไม่ได้. จุดข้างล่

ตัวที่ไม่อ่าน แต่พอถึงตัวที่เราจะต้องอ่านกึ่งมาตรา (คือออกเสียงแต่นิดเดียว) หรือเป็นตัวกล้ำ ดังนี้ ก็เกิดความยากลำบากมาก เช่นคำว่า Baudricourt ถ้าเราเขียนโบดริคูรฺต ตามวิธีใหม่ ก็ยังไม่เว้นที่จะสงสัยว่าจะควรอ่านว่า โบดะริคู หรือ โบด-ริ-คู. ส่วนตัว ร นั้นเล่าก็ลำบากอยู่มาก เพราะถ้าไปจุดข้างล่าง ก็หมายความว่าไม่อ่าน แท้จริงตัว ร นั้นจะต้องออกเสียงหน่อยหนึ่ง แต่ครั้นจะไม่จุดไว้ข้างล่าง ตัว ร อาจจะไปสกดเป็น "คูน" ขึ้นได้ ฉะนั้น ในที่สุดข้าพเจ้าจึงต้องหันกลับไปง้อเครื่องหมาย ์ ชะนิดนี้ และนำมาใช้สำหรับตัวอักษรที่ต้องอ่านกล้ำ หรือที่ต้องอ่านเพียงนิดเดียว ตัวไหนไม่อ่านก็ได้การันต์เสีย โดยไม่ใช้จุดข้างล่าง เช่นคำ Baudricourt นั้น โบด์ริคูร์ต์ เปลว่า ตัว ด กับ ร ต้องอ่าน [illegible] เป็นการเรียบร้อยดี และไม่ [illegible] ข้าพเจ้าภูมิใจว่าคนเป็น

นักเขียนที่เคราะห์ดีกว่านักเขียนโดยมาก คือว่า ความคิดต่อในระหว่างท่านผู้อ่าน กับข้าพเจ้านั้น ไม่ใช่เป็นความคิดต่อในฐานผู้ขายกับผู้ซื้อ แต่เป็นความคิดต่อในฐานผู้ร่วมมือ ช่วยกันสร้างประวัติศาสตร์สากล ข้าพเจ้าเป็นผู้ทำ ท่านผู้อ่านเป็นผู้ให้ทุน เห็นสิ่งไรไม่ดีช่วยกันแก้ไข ผิดพลั้งก็ให้อะภัยไม่สู้เคร่งครัดเหมือนอย่างซื้อของธรรมดา ตัวผิดต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าเคยบอกแก้มานั้น ก็ล้วนแต่ท่านผู้อ่านได้จดส่งมาทั้งสิ้น วิธีเรียบเรียงหรือทำภาคผนวกที่ได้ยักย้ายเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็ล้วนแต่ท่านผู้อ่านได้ออกความคิดแนะนำมา นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้รับคำตักเตือนในเรื่องอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก แปลว่าท่านผู้อ่านไม่ได้มีส่วนแต่ฉะเ[พาะ]การลงทุนซื้อ ยังมีส่วนในการช่วยแต่งอีกด้วย [ยังแสดงให้เห็]ก้าวหน้าอันสำคัญแห่ง[วิชา]เรา และเป็นครั้งแรก[ที่]โดยความพร้อมใจร่

หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่ ๓ ตามโครงการก็ว่าจะต้องทำอีก ๔ เล่ม แต่พอเขียนมาถึงบัดนี้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะต้องมากกว่า ๔ เล่มเสียแล้ว เพราะตอนยุโรปนี้บางทีจะต้องเพิ่มอีกเล่มหนึ่ง อย่างไรก็ดี ถึงแม้จะต้องเพิ่มขึ้น ก็จะไม่ขึ้นราคาแก่ผู้ที่ลงนามรับไว้แล้วเลยเป็นอันขาด จะต้องเพิ่มจริงหรือไม่ จะทราบแน่ในราวอีก ๒ เดือนข้างหน้า.

บ้านหมายเลข ๓๓๓๔ ถนนนเรศ

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๒

บทที่ ๑

ประวัติของพวกโกล และ เรื่องการรุกรานของคนป่า

เราทราบกันอยู่โดยมากแล้วว่า โกล เป็นรกรากของฝรั่งเศส แต่เราจะต้องเข้าใจให้ดีว่า ประเทศโกลเป็นประเทศรกรากดั้งเดิมของประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ชาวโกลที่เรียกว่า โกลัวส์ นั้น หาใช่เชื้อสายของฝรั่งเศสไม่. พวกฝรั่งเศสมีเชื้อสายมาจากพวก ฟรังก์ ดังที่เราจะเห็นได้ต่อไป.

ดินแดนที่เราเรียกว่า โกล ในสมัยพวกโกลัวส์ นั้น มีเนื้อที่กว้างใหญ่กว่าประเทศฝรั่งเศสในเวลานี้เป็นอันมาก กล่าวคือ ในทิศตะวันออกจดแม่น้ำไรน์และภูเขาแอลป์ส์ ในทิศใต้ จดทะเลเมดิเตอเรเนียนและภูเขาปีเรเนส์, ในทิศตะวันตก จดมหาสมุทรแอตแลนติกและช่
เมื่อมาถึงเวลาที่ชนชาติฝรั่งเศสได้กำเนิ
ครองดินแดนอันนี้อยู่จนสมัยนั้น
อำนาจตลอดทั่วอาณาเขตของพ

ดินแดนตามรอบนอก ได้กลายเป็นประเทศต่าง ๆ เช่น ส่วนหนึ่งได้กลายเป็น ประเทศเบลเยี่ยม, ส่วนหนึ่งได้ตก เป็นของฮอลันดา, ส่วนหนึ่งเป็นของเยอรมัน, ส่วนหนึ่ง กลายเป็นนครลุกเซมเบอร์ก, อีกส่วนหนึ่งได้กลายเป็นครึ่ง หนึ่งของประเทศสวิตเซอร์แลนด์. อย่างไรก็ดี ชาวฝรั่งเศส ถือว่า อาณาเขตด์โกลตามที่ระบุมาข้างต้นนั้น เป็น อาณาเขตด์ของฝรั่งเศสโดยธรรมชาติ และการขยายอำนาจ ของฝรั่งเศสออกไปตลอดขอบเขตด์ที่ว่านั้น เป็นความ พยายามและความใฝ่ฝันของพระเจ้าแผ่นดิน และอำมาตย์ มนตรีทั้งหลายของฝรั่งเศสมาตลอดกาล.

อันที่จริง คำว่า โกล นั้น ก็ไม่ใช่ชื่อของดินแดน นี้มาแต่เดิม ในชั้นเดิมดินแดนนี้จะเรียกว่าอะไร ไม่มี ใครทราบ หรือบางทีจะไม่มีชื่อเรียกว่าอะไรเลย ส่วน [illegible]ดอยู่ในเขตด์นี้แต่แรกเริ่มเดิมทีนั้นมี ๒ พวก [illegible]อิแบร์ อยู่ทางใต้ พวกนี้ชาวโรมัน [illegible]ซึ่งในเวลานี้ยังมีเชื้อสายอยู่ทางเขตด์ [illegible]เรียกกันในสมัยนี้ว่าพวก บาสก์.

อีกพวกหนึ่งเรียกว่าพวก ลิกิอร์ ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออก ภายหลังร่นไปทางแม่น้ำไรน์ และหมดเชื้อสายหายศูนย์ไป ตั้งแต่ราวพุทธศักราช ๕๐๐ ปี. ภายหลังจึงได้มีคนอีกพวกหนึ่งซึ่งเรียกว่า เซลต์ เข้ามาตั้งอยู่ในเซลต์โกล พวกเซลต์นี้ กรีกเรียกว่า กาลัต, โรมันเรียกว่า กาลลี และฝรั่งเศสเอามาเรียกว่า โกลัวส์ ในชั้นเดิมอยู่ตามภูเขาต่าง ๆ ในท่ามกลางยุโรป ต่อมาในระหว่างราว ๓๐๐ ปี ก่อนพุทธศักราช ถึงพุทธศักราชราว ๒๐๐ ปี ในระหว่าง ๕๐๐ ปีนี้ ชนพวกนี้ได้ไปอยู่ในดินแดนต่าง ๆ ทางเกาะอังกฤษบ้าง ในเซลต์โกลบ้าง ในดินแดนซึ่งเป็นประเทศสเปญในเวลานี้บ้าง ตามฝั่งทะเลเมดิเตอเรเนียน, ตามที่ลุ่มแถบแม่น้ำโป, ตามดินแดนทางเหนือแห่งประเทศอิตาลี และในประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ตอนกลางของทวีปยุโรปอีกบ้าง นอกจากนั้น ยังได้ไปตั้งอาณาจักร์เล็ก ๆ ข[illegible] เอง ในเอเซียน้อย ให้ชื่อว่าอาณาจักร์ พวกเหล่านี้เข้าตั้งหลักฐานมั่นคงอยู่อ[illegible] คือในภูมิประเทศที่เป็นประเทศฝรั่งเศ[illegible]

เหตุที่พวกเหล่านี้เข้ามาตั้งอยู่ ภูมิประเทศแห่งนี้จึงได้นามว่า โกถ.

ครั้นเมื่อเข้ามาตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่เรียกว่า โกถ นี้ไม่นานนัก ในทางเหนือก็เกิดมีคนเยอรมันพวกหนึ่ง ซึ่งชื่อว่า เบลช์ (เบลเยี่ยม) เข้ามารุกราน พวกเซลต์ที่อยู่ทางเหนือนี้ก็ต้องถอยร่นลงมาทางแม่น้ำมาร์น และแม่น้ำเซน และพวกเบลชก็เข้าตั้งอยู่ทางทิศเหนือ.

อนึ่ง, นานมาแล้ว ก่อนสมัยที่พวกเซลต์จะเข้ามานั้น พวกฟินีเชียนและพวกกรีก ได้เข้ามาอยู่ในเซลต์โกถ ทางฝั่งทะเลเมดิเตอเรเนียนแล้ว ชั้นแรกพวกชาวเรือฟินีเชียนที่มาจากเมือง ไทร์ และเมือง ซิดอน ได้มาตั้งทำการค้าขายอยู่ในแถบนี้ก่อน ครั้นเมื่อพวกฟินีเชียนล่มจมไปแล้ว พวกกรีกก็เข้ามาแทนที่ แต่พวกกรีกที่เข้ามาอยู่ในเ[illegible]โกถนี้ ไม่ปรากฏว่าได้ทำความเจริญไว้ให้แก่[illegible]วามเจริญของโกถนั้น ได้มาจากโรมัน

[illegible]ต่อไปนี้จะเรียกว่า โกลัวส์ นั้น เมื่อ

เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศโกลก็เป็นคนป่าแท้ ๆ คืออยู่ในถ้ำตามภูเขา ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์มาเป็นอาหาร ใช้หินเป็นอาวุธ ตัวอย่างอาวุธโกลัวส์ยังมีเหลืออยู่ และเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ของฝรั่งเศสในเวลานี้ ซึ่งโดยมากเป็นขวาน ตัวขวานทำด้วยหินและใช้ไม้เป็นด้ามถือ รูปร่างคล้ายค้อน ต่อมาพวกนี้เจริญขึ้นโดยรวดเร็ว รู้จักทำกระโจมเป็นรูปหลังคากลม ๆ มุงด้วยหญ้าหรือใบไม้ และรู้จักใช้โลหะ เช่น ทองแดงหรือเหล็ก เป็นอาวุธ, รู้จักหาทองคำมาทำเครื่องแต่งตัว, รู้จักทอผ้าสำหรับนุ่งห่ม และควบคุมกันเป็นหมู่เหล่า และในสมัยที่พวกโรมันเข้ามารุกรานได้ประเทศโกลนั้น พวกโกลัวส์ได้หลุดพ้นจากความเป็นป่าเถื่อน มีศาสนา มีรัฐบาล และมีระเบียบการปกครองเกือบจะเรียบร้อยอยู่แล้ว.

ในดินแดนซึ่งเป็นของชาวโกลัวส์ มีของสองอย่างที่กระทบนัยน์ตา และทำความพิศวงให้แก่คนสมัยนี้เป็นอันมาก คือ หินสองชะนิด ชะนิดหนึ่งเรียกว่า มังฮีร์ อีกชะนิดหนึ่งเรียกว่า ดอลมัง.

มังฮีร์ เป็นหินก้อนใหญ่บักถงไปเป็นเสา ตั้งปตาย ๕ ขน รูปร่างคล้ายสี่มาตามวัด แต่ใหญ่โตมาก บางอันสูง ถึง ๒๐ เมตร์ และมีอยู่มากมาย เช่นใน เบรอตาญ (อ่านอย่าง บเรอตาญ) ตอนเหนือของฝรั่งเศสในเวลานี้ มีหลักหินชะนิดนี้มากกว่า ๒๐๐๐ หลัก หินเหล่านี้พวกโกลัวส์ตั้งขึ้นโดยวิธีไร โดยความประสงค์อะไร หรือเป็นเครื่องหมายของอะไร นั้น นักประวัติศาสตร์ยังค้นไม่พบ และยังอธิบายกันไม่ได้.

อีกชะนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า ดอลมัง นั้น เป็นหินก้อนใหญ่ยาวเท่า ๆ กับ มังฮีร์ หรือบางทีก็ยาวกว่าใหญ่กว่า เป็นอันมาก แต่ไม่ได้ตั้งขึ้นเหมือนมังฮีร์ ได้วางนอนเหนือปตายเสาหิน ๓–๕ เสา เป็นรูปคล้ายโต๊ะ. ดอลมังนี้นักประวัติศาสตร์ค้นได้ว่าเป็นที่ฝังศพ แต่ก้อนหินอันมหึมานี้พวกโกลัวส์จะยกขึ้นไปได้อย่างไรในเมื่อยังไม่มีเครื่องมือจักกว้านเช่นในเวลานี้, เป็นข้อที่น่าพิศวงอยู่มาก.

พวกโกลก็เป็นเหมือนกรีก คือแตกแยกกันปกครองเป็นส่วน ๆ มิได้รวบรวมกันเป็นประเทศเดียว ในสมัยที่

รูปดอลมัง

ซีซาร์เข้ามารบพวกโกถนั้น ปรากฏตามคำของซีซาร์เอง ว่า พวกโกถแบ่งออกเป็นพวกใหญ่ถึง ๓ พวกคือ

๑. พวกอากิเตน อยู่ทางใต้

๒. พวกเซลต์หรือพวกโกลัวส์แท้ อยู่ทางแถบกลาง

๓. พวกเบลช์ (เบลเยี่ยม) อยู่ทางเหนือ

ที่แบ่งมาแล้ว ๓ พวกนั้น แบ่งแต่ละเพาะส่วนใหญ่ แต่ส่วนใหญ่ ๆ เหล่านี้ ยังแยกกันออกไปอีกมาก และต่างส่วนต่างตั้งอยู่เป็นอิสสระมิได้ขึ้นแก่กัน ในจำพวกอากิเตนแบ่งออกเป็น ๙ ส่วน, จำพวกเซลต์แบ่งออกเป็น ๓๖ ส่วน, จำพวกเบลช์แบ่งออกเป็น ๑๕ ส่วน รวมทั้งหมดเป็น ๖๐ ส่วน แปลว่ามี ๖๐ อาณาจักร์อยู่ในเขตต์โกล อาณาจักร์เหล่านี้บางอาณาจักร์ก็มีอำนาจมาก เช่นในจำพวกเซลต์ มีพวก อาร์แวนส์ และพวก เอ-ดวงส์ และทางพวกเบลช์นั้น ก็คือพวก เต์รีร์ส.

ส่วนวิธีปกครองของอาณาจักร์ต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ผิด ๆ กันมาก เช่นบางแห่งมีพระเจ้าแผ่นดิน บางแห่งเป็นริปับลิก และบางแห่งปกครองโดยสหกรณ์ ที่เรียกว่า

ฟอนเฟเดอเรชั่น คือหลาย ๆ หมู่รวมกันปกครองโดย
สามัคคีธรรม. การปกครองโดยมีพระเจ้าแผ่นดินนั้นได้
เลือนหายไปโดยรวดเร็ว และต่อมาการบ้านเมืองก็ตกอยู่
ในมือขุนนาง มาในตอนหลังได้เห็นชัดว่า การปกครอง
โดยอำนาจขุนนางนั้น ไม่ทำความผาสุกให้แก่พลเมืองเท่า
การปกครองโดยมีพระเจ้าแผ่นดิน เพราะฉะนั้นจึงมีหลาย
อาณาจักร์ที่พยายามจะให้มีพระเจ้าแผ่นดินขึ้นใหม่ และ
แวร์แซงเยโตริก ที่ได้ทำการแข็งข้อต่อพวกโรมันดังจะ
กล่าวต่อไปในตอนหลังนั้น ก็เป็นผู้ที่พวกราษฎรได้ช่วย
เหลือให้เอาชะนะพวกขุนนาง และตั้งตัวขึ้นเป็นพระราชา
ในดินแดนส่วนหนึ่งของโกล. พวกโกลนี้รู้จักวิธีปกครอง
โดยสภาเซเนต และองค์คณะของสภาเซเนตนั้น มีจำนวน
มาก ๆ และบางอาณาจักร์ต้องมีการเลือกสมาชิกสภาเซเนต
บ่อย ๆ ถึงปีละครั้ง.

แต่ถึงแม้พวกโกลจะแตกแยกเป็นหลายอาณาจักร์
และมีวิธีปกครองต่าง ๆ กันก็ดี ยังมีสิ่งหนึ่งซึ่งเหมือน
กันในบรรดาพวกโกลภาคใหญ่ ๆ คือ พวกเซลต์และพวก

เบดช์ ส่งนคอ วรรณะ ของคน. ชาวโกถัวส์ทั้งสอง ประเภทนั้นได้แบ่งวรรณะออกเป็น ๓ คือ (๑) พระ, (๒) ขุนนาง และ (๓) พลเมือง.

ในจำพวกกรีกดี พวกโรมันดี ในสมัยโบราณ ก่อนที่คริสตศาสนาจะแผ่เข้ามานั้น พระไม่ได้รับแต่งตั้งหรือจัดเป็นชั้นหนึ่งต่างหาก และไม่มีลักษณะสำคัญอันใดในบ้านเมือง พระเป็นเพียงพลเมืองสามัญมีหน้าที่ทำการพิธีบวงสรวง แต่มิได้เป็นผู้สอนศาสนาหรือวางหลักศีลธรรม. ตรงกันข้ามในจำพวกโกถัวส์นั้น เป็นเช่นเดียวกับเปอร์เซียในสมัยโบราณ หรือทุก ๆ ประเทศในสมัยนั้น กล่าวคือ พระ นั้น ถือเป็นบุคคลชั้นหนึ่ง ซึ่งต้องใช้เวลานานสำหรับศึกษาวิชชา และมีหน้าที่ทำการศาสนาและการอื่น ๆ อีกหลายอย่าง.

พระของพวกโกถัวส์นั้น เรียกชื่อ ดรูอิดส์ เป็นพวกที่ได้เล่าเรียนลัทธิทางศาสนามาเป็นเวลาถึง ๒๐ ปี ได้รับเอกสิทธิ์มิต้องเสียส่วยสาอากร ไม่ต้องเป็นทหาร และที่ประหลาดมากนั้น คือพระมีหน้าที่เป็นผู้พิพากษาทั้งใน

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี
หอสมุดแห่งชาติ
หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

คดีอาชญาและคดีแพ่ง ส่วนหน้าที่สอนนั้น ก็ไม่แต่ในทางศีลธรรม ยังมีหน้าที่สอนเลข, ดาราศาสตร์ และแพทย์ศาสตร์อีกด้วย. โดยเหตุนี้พวกพระที่เรียกว่า ดรูอิดส์[๑] จึงเป็นวรรณะที่สำคัญมากของโกดวส์ และบางทีพระของโกดวส์จะสำคัญยิ่งกว่าพระของชนชาติอื่น เพราะเป็นทั้ง พระ, ทั้งผู้พิพากษา, ทั้งนักปราชญ์ และทั้งครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่คนทั้งหลายด้วย.

ยังมีคนอีกพวกหนึ่งซึ่งนับร่วมเข้าในวรรณะของพระ แต่ไม่ใช่พระ. พวกนี้คือที่เรียกว่า มาร์ดส์[๑] คือ พวกกวี

---

๑ การเอาภาษาฝรั่งเศสมาเขียนลงเป็นอักษรไทยนั้น มีข้อยากลำบากอยู่มาก เพราะภาษาฝรั่งเศสมีอักษรตั้งหลาย ๆ ตัวที่เขียนไว้ แต่ไม่อ่าน ครั้นจะเขียนตัวฉะเพาะที่อ่าน ก็เป็นการทิ้งภาษาเดิมห่างไกลนัก ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงจะเขียนไว้เกือบทั้งหมด แต่ตัวไหนไม่อ่านจะการันต์เสีย ตัวไหนไม่ได้การันต์ต้องเป็นตัวที่อ่านออกเสียงหรือเป็นตัวสะกด สุดแต่ว่าจะวางอยู่ในที่ใด เช่นคำว่า มาร์ดส์ ต้องอ่านว่า มาด, ชาร์ดส์ ต้องอ่านว่า ชาด, นอกจากนั้นเรา

พวกเหล่านี้หน้าที่ร้องเพลงเกี่ยวแก่ตำนานของพระเจ้าชาว
โกลวัส์ และดีดพิณประสานเสียงไปด้วย พระเจ้าแผ่นดิน
หรือพวกคนใหญ่โตย่อมมีพวกมาร์ดส์น์ ประจำอยู่.สมอ.
ในจำพวกขนนาง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พวก
ผู้ดี นั้น คือพวกที่มั่งมี คำว่ามั่งมีในที่นี้ ไม่จำต้องมั่งคั่ง
เป็นเศรษฐี ใครที่มีม้าใช้สามารถจะเป็นทหารม้าในเวลา
สงครามได้แล้ว ก็จัดเข้าในชั้นมั่งมี และจัดเป็นขุนนาง
โดยไม่ต้องมีใครตั้ง พวกนี้เองที่มีอำนาจในการปกครอง
บ้านเมือง. อนึ่งพวกขุนนางนั้นมีคนจำพวกหนึ่งเป็นบริวาร
เรียกชื่อว่า อัมบัคต์ คือบุคคลจำพวกที่อ่อนแอไม่สามารถ
จะอ้มชหรือป้องกันตัวเองได้ ก็หันเข้าหาพวกขุนนางเป็น
ที่พึ่งหรือมิฉะนั้นก็เป็นพวกคนที่มีหน้าสิ้นอันพ้นตัวหมดทาง

จำเป็นต้องใช้เครื่องหมายอันหนึ่ง ซึ่งเราเคยใช้สำหรับให้
อ่านออกเสียงแต่นิดเดียว คือ ์ เช่นคำว่า แอดป์ส์ ต้อง
อ่านว่า แอด-ป-ส์ คือ ตัว ป ออกเสียงแต่นิดเดียว
เกือบไม่ได้ยิน. โค์ลแตร์ อ่านเหมือน คโลแตร์ แต่ตัว ค
ออกเสียงกล้ำกับตัว ล.

จะใช้หนี้ได้ ก็ต้องยอมตัวเข้ามารับใช้เป็นบริวารของพวก
ขุนนาง. อีกประเภทหนึ่งชื่อว่า ซอลดูรี พวกนี้มีฐานะ
ดีกว่าพวกก่อน กล่าวคือเป็นเพื่อนตายของนายในเวลา
รบทัพจับศึก กล่าวคือเวลานายไปสงครามก็ไปด้วย และ
ได้รับความเคารพนับถือของนายดุจสหาย ต้องตดตามนาย
ไปจนตายหรือชะนะด้วยกันในสมรภูมิ. นอกจากบริวาร
เหล่านี้แล้ว พวกขุนนางยังมีทาสประจำตัวอีกเป็นจำนวน
มาก ๆ และปรากฏว่าขุนนางบางคนมีทาสอยู่นับจำนวน
ถึงหมื่น.

รองจากพวกขุนนางลงมา ก็คือหมู่คนที่มีความ
เป็นไทยแก่ตัว จัดไว้เป็นวรรณะหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าพลเมือง
คนเหล่านี้โดยมากทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เมื่อเวลา
มีศึกสงครามขึ้น ก็ทิ้งเครื่องมือและจับอาวุธไปทำการ
ป้องกันบ้านเมือง แต่พวกเหล่านี้ไม่มีความรู้ในทางทหาร
ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ได้ทำการฝึกฝน สักแต่ว่าใครจะต่อสู้
โดยวิธีใดก็ทำไปตามความถนัดของตน ด้วยเหตุนี้ พวก
โกลจึงพ่ายแพ้แก่โรมัน ซึ่งมีกำลังทหารที่ได้รับความ

ผิดหัดมาเป็นอย่างดี. แต่ลักษณะของพวกโกถัส์เองนั้น
เป็นมนุษย์ที่องอาจกล้าหาญ ปรากฏตามคำที่ชาวกรีก
และโรมันเขียนไว้ว่า พวกโกถัส์เป็นมนุษย์ที่มีมานะ
อย่างหาตัวเปรียบได้ยาก มีถ้อยคำที่พวกโกถัส์กล่าว
แสดงให้เห็นลักษณะความกล้าหาญและความมานะพยายาม
ของตนว่า "เรากถัวอย่างเดียวแต่ฟ้าจะลงมาทับ แต่ถึง
แม้ว่าฟ้าจะลงมาทับ เราก็จะต้องชูหอกขึ้นรับอยู่นั่นเอง".

ส่วนจารีตประเพณีนั้นก็มีความโหดร้ายอยู่ในตัว แต่
จะเรียกว่าโหดร้ายก็ไม่ถูกนัก เพราะไม่มีการฆ่าเด็กหรือเอา
ถูกผู้หญิงไปโยนทิ้งเหมือนอย่างพวกอาหรับหรือพวกกรีก
บางจำพวก เช่น สปาร์ตา. จารีตประเพณีของโกถเป็น
ไปในทางที่เข้มแข็งมากกว่าที่จะเป็นการโหดร้าย เช่นเวลา
ฆ่าศัตรูตายแล้ว พวกโกถชอบตัดศีรษะเอาหัวกระโหลกมา
ทำถ้วยดื่มเหล้า และในการเลี้ยงใหญ่ๆนั้น เมื่อเลี้ยงเสร็จ
แล้วก็มีการรื่นเริง แต่ในการรื่นเริงของพวกนี้ คือ คนที่
กินเลี้ยงกันอยู่นั่นเอง ๒ คนไปต่อสู้ฟันดาบกันให้คนอื่นดู
และถ้าไม่มีใครตายลงคนหนึ่งก็มักจะไม่เลิก เพราะฉะนั้น

ถ้าพวก โกลัวส์ มีการเถียงกันคราวใด ก็เกือบเป็นการแน่นอนว่า จะต้องถึงเวรใครตายลงคนหนึ่งเสมอ.

ความตายนั้นไม่เป็นของประหลาดสำหรับประชาชนพวกนี้ เพราะมีความเชื่ออย่างมั่นคงว่า คนเราตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่ออันนี้มีมากเกินไป ถึงกับว่าของยืมสิ่งของอันใดต่อกันแล้วสัญญาใช้ในโลกหน้าก็ได้ ความนับถือของคนพวกนี้ก็เหมือนอย่างพวกคนโบราณอื่น ๆ ทั้งหลาย คือนับถือดินฟ้าอากาศ มีพระเจ้าแห่งน้ำ, พระเจ้าแห่งป่า, พระเจ้าฟ้าผ่า, พระเจ้าแสงสว่าง และอะไร ๆ อื่น ๆ อีกทำนองเดียวกับกรีกและโรม. การนับถือพระเจ้าแห่งป่านั้น เกิดขึ้นจากคนพวกนี้ต้องอาศัยต้นไม้ในป่าเป็นยา มีต้นไม้ชะนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า "คี" เป็นไม้กาฝากขึ้นอยู่บนต้นโอ๊ก ปรากฏว่าเป็นยารักษาโรคได้หลายอย่าง เมื่อถึงเวลาเก็บยาชะนิดนี้ ต้องทำพิธีมพระ คือ ดรูอิดส์ขึ้นไปเก็บ ต้องตัดด้วยมีดทองและเก็บใบคีใส่ในผ้าที่ขาวสะอาด โดยที่ใบไม้ชะนิดนี้ได้ทำคุณประโยชน์แก่มนุษย์มาก พวกโกลัวส์จึงเข้าใจว่าเจ้าป่าเป็นผู้ให้ และ

ความนับถือเจ้าบ่าก็มีขึ้นในหมู่พวกโกถวัส์ ซึ่งไม่มีในจำพวกกรีกหรือโรม.

ส่วนการพิธีเซ่นสรวงพระเจ้าต่าง ๆ นั้น ก็ทำกันอย่างโหดร้ายไม่น้อย คือไม่ฉะเพาะแต่จะฆ่าสัตว์เซ่นสรวงยังฆ่าคนเซ่นพระเจ้าอีกด้วย. คนที่จะมาถูกฆ่าเซ่นพระเจ้าดังนี้ โดยมากเป็นพวกนักโทษหรือชะเลยศึก ซึ่งจะต้องถูกเอามาบีบคอให้ตายหรือเผา หรือโยนลงในทะเลสาบที่เย็นเยือก หรือถ้าเป็นการบวงสรวงเจ้าบ่า ก็ต้องเอาคนผูกคอแขวนไว้กับต้นโอ๊ก.

เมื่อก่อนที่พวกโรมันจะเข้ามารุกรานเขตต์โกถนั้น ถึงแม้ว่าพวกโกถวัส์ได้พ้นจากความเป็นป่าเถื่อน กล่าวคือ รู้จักใช้เหล็กใช้ทองแดงทอผ้านุ่งห่มได้ มีรัฐบาลรู้จักปกครองตัวเองแล้ว ก็ยังไม่มีความเจริญในทางหนังสือหรือในทางวิทยาศาสตร์ หรือศิลปกรรมอย่างใด ๆ จนกระทั่งพวกโรมันเข้ามาปกครอง, ซึ่งจะกล่าวอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากว่าเป็นเคราะห์ดีของพวกโกถวัส์. เพราะชาวโรมันได้นำเอาความเจริญมาให้แก่ชาวโกถวัส์แท้ ๆ. ..

พวกโรมันได้ตั้งต้นย่างเหยียบเข้ามาในเขตต์โกลตั้งแต่ราว พ.ศ. ๕๒๐ มูลเหตุที่พวกโรมันจะเข้ามาตีโกลนั้นก็คือพวกพ่อค้าชาวต่างประเทศที่เมืองมาเซลส์ได้ร้องขอให้เข้ามาช่วยเหลือเมื่อถูกพวกโกลัวส์ทำร้าย. ในระหว่างปีพุทธศักราช ๕๒๐ ถึงพุทธศักราช ๕๒๕ พวกโรมันได้รุกเข้ามาอยู่ในดินแดนทางแม่น้ำโรน และภูเขาแอลป์ส และมาตั้งมณฑลขึ้นมณฑลหนึ่งซึ่งเรียกว่ามณฑล โกล ตรานเซลบีน ในปีพุทธศักราช ๕๖๗ ปอมเปย์ได้ขยายอาณาเขตต์ของโรมมาจนถึงแถบภูเขาบีเรเนส์ภาคตะวันออก ต่อมาอีก ๑๙ ปี ยุลิยุส ซีซาร์ เข้ามาตีโกลได้ทั้งหมด.

ถึงแม้ว่าพวกโกลัวส์จะเป็นนักรบใจกล้าดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็ดี แต่ไม่มียุทธวิธีและจัดการทหารไม่เป็นระเบียบ เมื่อต้องประจันหน้ากับกองทัพโรมันซึ่งเป็นกองทัพที่ดีที่สุดของโลกในสมัยนั้นแล้ว ก็ไม่สามารถจะต้านทานได้ และพวกโรมันก็ปราบพวกโกลลงได้ง่ายดาย. เมื่อพวกโรมันได้ครอบครองเขตต์โกลแล้ว ก็มีเพียงครั้งหนึ่งหรือสองครั้งที่พวกโกลได้พยายามกู้อิสสระภาพ

ของตน แต่ก็ทำไปไม่สำเร็จ, บรรดาผู้ที่พยายามกู้อิสสระภาพของชาวโกลัวส์นี้ มีคนหนึ่งที่เข้มแข็ง คือ แวร์แซงเยโตริก ได้รวบรวมกำลังสำหรับต่อสู้ซีซาร์ แต่ในที่สุดทหารของตัวก็ถูกพวกโรมันปราบจนราบ เหลือแวร์แซงเยโตริก คนเดียว เข้าไปหาซีซาร์ ในตอนนี้มิเชอเลต์ ปราชญ์พงศาวดารคนสำคัญคนหนึ่งของฝรั่งเศส เล่าว่า เวลาที่แวร์แซงเยโตริกเข้าไปหาซีซาร์นั้น ได้ขี่ม้าที่คนใช้รบ สวมเกราะที่งามที่สุดของตน ขี่ม้าเดินรอบที่นั่งของซีซาร์ ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพอย่างการทำปทักษิณในทางพุทธศาสนาของเรา แล้วก็ทิ้งโล่ห์ทิ้งดาบ และถอดหมวกเข่าไปคุกเข่าอยู่ใกล้เท้าของซีซาร์ โดยไม่พูดอะไรเลย ซีซาร์ได้เอาแวร์แซงเยโตริกขังคุกไว้ ๕ ปี แล้วก็ประหารชีวิตเสีย.

วิธีที่พวกโรมันปกครองพวกโกลนั้น เป็นวิธีซึ่งประเทศทั้งหลายน่าจะถือเป็นแบบในการปกครองเมืองขึ้น พวกโรมันได้ปล่อยให้พวกโกลัวส์แยกปกครองเป็นส่วน ๆ ดังที่เป็นมาแต่เดิม ไม่พยายามเปลี่ยนจารีตประเพณีอันใด

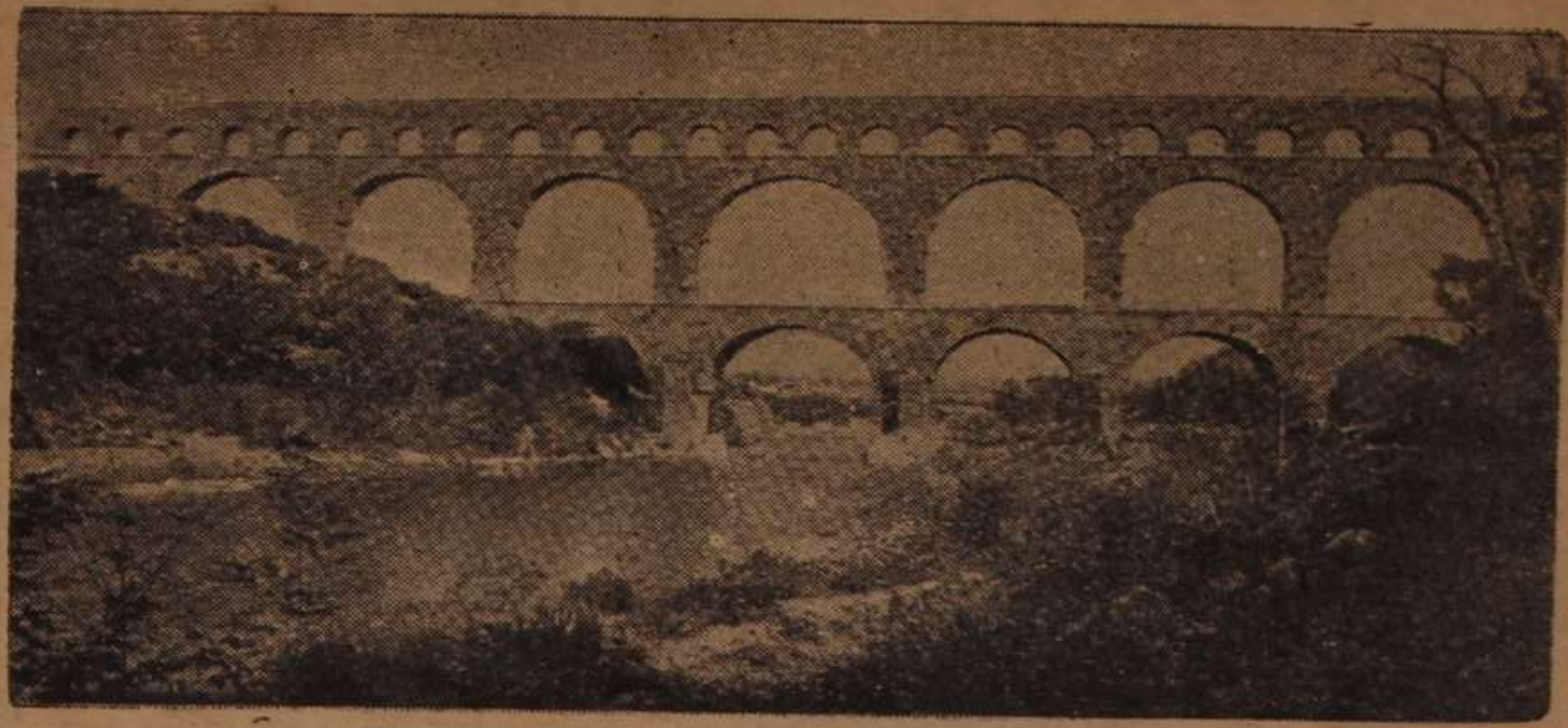

สะพานใหญ่ข้ามแม่น้ำ ซึ่งพวกโรมันมาสร้างไว้ในเขตต์โกล
มีทางที่คนจะเดิรได้ถึง ๓ ชั้น

ของโกถวัส์ กลับให้สิทธิ์แก่พวกโกถวัส์เท่าเทียมกับชาวโรมันเอง ได้สร้างถนนหนทาง (ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวโรมันชอบทำ) ขึ้นในดินแดนของโกถวัส์เป็นอันมาก. สถานที่อันงดงามและถาวรวัตถุต่าง ๆ ก็มีขึ้นในสมัยที่พวกโรมันเข้ามาปกครอง ได้จัดให้ทำการเพาะปลูกและอุตสาหะกรรมต่าง ๆ ทั้งได้จัดการศึกษาอย่างแบบโรมัน เพราะฉะนั้นภาษาฝรั่งเศสจึงได้มีรกรากมาจากภาษาลาตินเป็นอันมาก. มาถึงสมัย มาร์คุส ออเรลิยุส คริสตศาสนาได้เริ่มแผ่เข้ามาในหมู่พวกโกถวัส์ และเมื่อถึงสมัยพระเจ้าคอนสแตนติน ซึ่งคริสตศาสนาได้เป็นศาสนาประจำราชอาณาจักร์ของโรมันแล้ว ก็มีพระไปจากกรุงโรมเผยแผ่คริสตศาสนามากขึ้น เป็นอันว่าคริสตศาสนาได้เข้ามาแทนที่ศาสนาเก่าของพวกโกถในประเทศโกถก็มีวัด และพระของคริสตศาสนาก็กลายเป็นสำคัญขึ้น แทนที่พระดรูอิดส์เก่าของโกถ.

ความเจริญของโกถที่พวกโรมันได้มาทำไว้ให้นั้น ต้องหยุดชะงักลง ด้วยการรุกรานของคนป่าซึ่งเข้ามาทำลายอำนาจของโรมัน และเปลี่ยนทางดำเนิรของประวัติศาสตร์

ประตูชัยซึ่งเป็นถาวรวัตถุชิ้นงามอันหนึ่ง
ที่พวกโรมันมาสร้างไว้ในเขตต์โกล

เปลี่ยนโฉมหน้าของทวีปยุโรปให้ตะทึ่งความเป็นโรมัน และตั้งประเทศอิสสระขึ้น เป็นประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน์ ฉะนั้นการรุกรานของพวกคนบ่าน จึงเป็นตอนสำคัญที่เราจะต้องศึกษาให้ดีในประวัติศาสตร์ของยุโรป.

อาณาจักร์ของโรมันในยุโรปนั้น มีพวกคนบ่าตั้งล้อมอยู่รอบนอกทางทิศเหนือ คือตั้งแต่ทะเลเหนือจนถึงทะเลดำ พวกโรมันเองก็รู้สึกอยู่แล้วว่าวันหนึ่งพวกคนบ่าอาจจะรุกรานเข้ามาในแถบนี้ จึงได้หาวิธีป้องกัน โดยสร้างป้อมค่ายและวางกองทหารประจำไว้เป็นอันมาก การป้องกันดังนี้มีผลดีอยู่จนกระทั่งถึงพุทธศักราช ๙๐๐. แต่พอมาถึงปีพุทธศักราช ๙๒๑ พวกคนบ่าก็ผ่านพรมแดนเข้ามาได้ และต่อมาในระหว่างเวลาตั้ง ๑๐๐ ปี พวกเหล่านี้รุกรานเที่ยวหาที่ตั้งภูมิลำเนา ประวัติศาสตร์ของยุโรปในยุคนี้ จึงเรียกว่า “ยุครุกรานของคนบ่า”.

พวกคนบ่าที่เข้ามารุกรานนี้ มีหลายหมู่หลายเหล่า แต่อาจจัดเป็นพวกใหญ่ ๆ ได้ ๓ พวก คือ (๑) พวกเซลต์กับ สลาฟ (๒) พวกฮัน และ (๓) พวกเยอรมัน.

จำพวกต้นนั้น คือพวกเซลต์ที่ยังเร่ร่อนอยู่ภายนอกอาณาจักร์ของโรม เช่นพวกซิมบรี (ซึ่งเป็นเดือดเซลต์ผะสมเยอรมัน) และพวก เฮลเวติ (ซึ่งเป็นพวกเซลต์แท้) พวกนี้ไม่ได้ทำพิษร้ายแรงอย่างไรนัก ในสมัยที่กรุงโรมยังเป็นริปับลิกอยู่นั้น พวกซิมบรีพร้อมกับพวกติวตอน (ซึ่งเป็นเยอรมันแท้) ได้รุกรานเข้ามาในเขตต์โกล และดินแดนในเขตต์อิตาลี แต่โรมได้ปราบลงได้ โดยฝีมือของมาริยุส ดังได้กล่าวมาในเล่มที่ ๑ หน้า ๓๒๗ นั้นแล้ว ต่อมาไม่ช้าพวกเฮลเวติก็ได้รุกรานเข้ามาในเขตต์โกล แต่ซีซาร์ปราบลงได้.

แต่สำหรับพวกฮันกับพวกเยอรมันนั้น การรุกรานร้ายแรงมาก แต่การรุกรานของชนทั้งสองพวกนี้ มีลักษณะต่างกัน คือ พวกฮันเป็นพวกทำลาย มีลักษณะเป็นโจรป่า แต่พวกเยอรมันรุกรานสำหรับหาหลักแหล่งภูมิลำเนาเป็นหลักฐาน, พวกฮันนั้นเมื่อหมดการรุกรานแล้ว ก็ไม่มีอนุสสาวรีย์อะไรที่ดีเหลืออยู่เลย นอกจากความโหดร้ายซึ่งเป็นโสโครกทาประวัติศาสตร์ของโลกอยู่

ตลอดกาล แต่พวกเยอรมันเมื่อการรุกรานสงบลง และได้เข้าตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนที่เข้ามารุกรานนั้นแล้ว ก็ได้ทำความเจริญให้แก่ดินแดนเหล่านั้นต่อไป และสภาพของยุโรปที่เป็นอยู่ในสมัยนี้ เป็นผลแห่งการรุกรานของพวกเยอรมันทั้งสิ้น.

ความแตกต่างกันอีกประการหนึ่ง ในระหว่างพวกฮันกับพวกเยอรมันนั้น คือ พวกฮันรุกเข้ามาด้วยการโจมตีก่อกรรมทำเข็ญให้แก่มนุษย์ตั้งแต่ต้นจนปลาย แต่พวกเยอรมันในชั้นต้นได้รุกรานด้วยความสงบ ภายหลังจึงมีการใช้กำลังรบ แต่ก็ไม่โหดร้ายเท่าพวกฮัน.

เราจะได้ลงมือศึกษาเรื่องการรุกรานของพวกฮันก่อน แล้วจึงจะศึกษาเรื่องการรุกรานของพวกเยอรมันต่อไป.

พวกฮันนั้น เราได้ทราบประวัติในเล่มที่ ๒ โดยมากแล้วว่า ได้มีการเกี่ยวข้องทำความยุ่งยากในประวัติศาสตร์ของจีนมาแล้วเพียงไร ในประวัติศาสตร์ที่ชาวยุโรปแต่งได้พรรณนารูปร่างของพวกฮันไว้อย่างพิสดาร เป็นต้นว่า ร่างเตี้ย, ผิวเหลือง, ศีรษะโต, ผมแข็ง, จมูกแบน,

หูกาง, เหล่านี้เป็นต้น แต่สำหรับพวกเรานั้นไม่จำเป็นนัก บอกแต่เพียงว่าเป็นเชื้อสายของมองโกเลียน เราก็ทราบดี เพราะมองโกเลียนก็คือจีนนั่นเอง.

แต่สำหรับลักษณะของพวกฮันนั้น เป็นข้อที่เราควรรู้ เพื่อทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ของจีนที่เราอ่านมาแล้วในเล่มที่ ๒ กับประวัติศาสตร์ยุโรปในเล่มนี้ให้แน่นแฟ้นขึ้นอีก นักประวัติศาสตร์ของฝรั่งได้พรรณนาลักษณะของ ฮัน ไว้ดังนี้

"ฮันเป็นคนป่าจำพวกที่โหดร้ายยิ่งกว่าคนป่าทั้งหลาย และโหดร้ายที่สุดที่จะพึงคิดเห็น พูดอย่างง่าย ๆ ก็คือ เอารูปมนุษย์ไปสวมใส่หัวใจสัตว์ พวกนี้เลยชีวิตของตนด้วยรากไม้ป่า และเนื้อซึ่งดิบครึ่งสุกครึ่ง เนื้อเหล่านี้ตัดเอามาจากโคนขาและตะโพกของม้าที่เลี้ยงไว้ มีผ้าพันกายซึ่งไม่รู้จักเปลี่ยนซัก และไม่เปลื้องออกจนกว่าจะขาดย่อยยับไปกับตัว มีหมวกที่ทำด้วยขนแพะ และใช้ม้าเป็นพาหนะ จนเกือบจะกล่าวได้ว่า พวกฮันเป็นพวกที่ถูกตะปูตรึงติดหลังม้า, ม้าที่พวกนี้ใช้ เป็นม้าตัวเล็ก ๆ รูปร่าง

น่าเกลียด แต่ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและว่องเร็วราวกับพ้าแลบ พวกฮันดำเนิรชีวิตอยู่บนหลังม้าเกือบตลอดเวลา ประชุม สนทนา ซื้อเข้าขายของ ดื่ม หรือรับประทานอาหาร อยู่บนหลังม้าทั้งสิ้น และบางทีนอนหลับบนหลังม้าด้วยซ้ำ ฮันเป็นมนุษย์ที่ยิงธนูอย่างแม่นยำ และใจแข็งยิ่งกว่าเหล็ก".

ตั้งแต่พุทธศักราช ๗๐๐ ปีมาแล้ว พวกฮันได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตต์ยูราล ทางทิศเหนือแห่งทะเลแคสเปียน ตามทางยาวแห่งแม่น้ำวอลกา ไปจนกระทั่งถึงภูเขาคอเคซุส ในราวพุทธศักราช ๘๐๐ พวกนี้ได้รุกรานเข้ามาทางทิศตะวันตก. ในราวพุทธศักราช ๙๑๗ พวกนี้จึงได้ประทะกับพวกเยอรมันพวกแรก คือพวกโกธ และรุกไล่พวกเยอรมันลงมาทางมหาอาณาจักร์ของโรม จึงเป็นเหตุให้มีพวกเยอรมันรุกรานประเทศท่ามกลางยุโรป ดังจะกล่าวต่อภายหลัง.

เมื่อพวกเยอรมันถอยหนีพวกฮันลงมาดังนี้ พวกฮันก็ไล่ติดตามมาทุกที จนเข้ามาถึงที่ราบกว้างใหญ่ทางแม่น้ำดานูบ จึงได้เข้าตั้งอยู่ พวกฮันที่เข้ามาตั้งอยู่ในที่นี้

มีนามว่า พวกฮังกาเรียน ประเทศที่เข้ามาอยู่จึงเรียกว่า ฮังการี และเพราะเหตุนี้เอง พวกฮังกาเรียนซึ่งถึงแม้ในเวลานี้ จะได้กลายเป็นชาติผิวขาวอย่างฝรั่งไปแล้ว นักประวัติศาสตร์ก็ยังจัดฮังกาเรียนไว้ในจำพวกชาติผิวเหลืองเช่นเดียวกับพวกเรา. พวกฮันที่เข้ามาตั้งอยู่ในแถบนี้ มีหัวหน้าที่เข้มแข็งจริง ๆ คนหนึ่งชื่อว่า อัตติลา ซึ่งเกือบจะได้ตั้งอาณาจักรของคนป่าขึ้นเป็นคู่กับมหาอาณาจักรของโรมในครั้งกระนั้น.

อัตติลา นั้น นักประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศสได้อธิบายรูปร่างว่า เป็นคนร่างเตี้ย, อกกว้าง, ศีรษะโต, นัยน์ตาแต้ก, หนวดหยอมแหยม, จมูกแบน และผิวเนื้อเกือบดำ แบ็นมนุษย์ที่เกิดมาสำหรับปล้นโลก และอัตติลาเองชอบกล่าวว่า ในที่ใดที่ม้าของตนได้ย่างเท้าเข้าไปเหยียบแล้ว ในที่นั้น หญ้าก็จะไม่ขึ้นอีกต่อไป ซึ่งมีความหมายว่า อัตติลาไปถึงไหน ก็ปราบราบไปถึงนั่น.

แต่ความจริง อัตติลาไม่ได้เป็นหัวหน้าโจรไพรอย่างธรรมดา หรือตามความเข้าใจของคนโดยมาก. อัตติลา

ได้ตั้งตนเป็นเสมือนพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ในเวลาที่อยู่ในฮังการีนั้น อัตติลามีพลับพลาไม้ ทำด้วยฝีมืออย่างปราณีตของช่างสมัยนั้น มีบริวารแวดล้อม มีเจ้าครองนครเมืองขึ้นที่อยู่ในอำนาจของตนถึง ๒๐ หัวเมือง อัตติลารับแขกเลี้ยงแขกด้วยเครื่องเงิน แต่ตัวเองนั้นกินอาหารด้วยภาชนะที่ทำด้วยไม้เสมอ. พระราชาธิราชโรมัน ซึ่งหวาดเสียวอำนาจของอัตติลา ก็ได้ตั้งให้อัตติลาเป็นนายพลของโรมคนหนึ่ง และได้รับเงินเดือนจากพระราชาธิราชโรมัน. ครั้นมาถึงปีพุทธศักราช ๙๙๓ พระราชาธิราชโรมันไม่ยอมให้เงินอีกต่อไป อัตติลาจึงเข้าไปรุกรานเขตต์โกล. ในปีพุทธศักราช ๙๙๔ อัตติลานำทหารห้าแสนคนข้ามแม่น้ำไรน์เข้ามาในแดนเบลเยี่ยม และทำลายบ้านเมืองย่อยยับจน อัตติลากล่าวได้อย่างคำที่ยกมาไว้ข้างต้นว่า "ในที่ใดที่ม้าของอัตติลาย่างเท้าเข้าไปแล้ว หญ้าจะไม่ขึ้นอีกต่อไป". ในดินแดนที่อัตติลาเข้ามารุกรานนั้น ไม่มีผู้ใดจะรอหน้า. อัตติลาได้ย่างเหยียบเข้ามาจนถึงเขตต์ที่เป็นกรุงปารีสในเวลานี้ ซึ่งในเวลานั้นเป็นเมืองเล็ก ๆ ชื่อว่าเมือง ลูเตซ

พลเมืองพากันหวาดหวั่นกลัวภัย แต่มีสตรีคนหนึ่งชื่อว่า เยนเวียฟ เป็นที่นับถือของคนทั้งหลาย ได้บีดประตูเมือง และบอกคนทั้งหลายว่า พระเจ้าจะโปรดมิให้อัตติลาทำอันตรายแก่เมืองนี้ และจะเป็นด้วยเหตุอันใดไม่ปรากฏ อัตติลาไม่ทำอันตรายกรุงปารีสจริง ๆ ได้ยกทหารเลยไปถึงเมืองออร์เดอังส์. สตรีผู้นี้ได้รับความนับถือของชาวฝรั่งเศสอยู่จนเวลานี้ว่าเป็นเทพธิดาองค์หนึ่งเรียกชื่อว่า แซงต์เยนเวียฟ.

ทางออร์เดอังส์นี้ มีพระรูปหนึ่ง (ซึ่งภายหลังได้รับความนับถือเป็นเทวดาเหมือนกัน และเรียกชื่อว่า แซงต์-เอนยัง) ได้ทำการป้องกันต้านทานอัตติลาอยู่ได้เป็นเวลานาน จนกระทั่งนายพลโรมันคนหนึ่งชื่อว่า อาเอติยส ได้รวบรวมกองทัพ มีทหารเป็นชาวโรมัน, ชาวโกลัวส์ และพวกเยอรมันมีพวกวิสิโกธ, บูร์กองด์ และฟรังก์ เป็นต้นกล้าต่อสู้ จนอัตติลาต้องถอยจาก ออร์เดอังส์ รุกเข้าไปยังชามปาญ และต่อจากนั้นก็ขึ้นไปทางเหนือของเขตโลเรน

ในปี ๔๕๕ อัตติลาได้รุกเข้าไปในเขตลิทนิส ทำลาย

ที่ต่าง ๆ ตลอดทางที่ผ่านไปในลุ่มแม่น้ำโป ได้ยึดเมือง
มิลาน และเตรียมการที่จะเข้าไปตีกรุงโรม พระสังฆราช
กรุงโรมได้ทราบข่าวก็ออกมาหาอัตติลา และแทนที่จะ
สวดอ้อนวอนให้พระเจ้าลงโทษอัตติลา กลับต้องให้เงิน
อัตติลาเป็นจำนวนมากมาย อัตติลาจึงมิได้ปล้นกรุงโรม
กลับเข้ามาในฮังการี ถึงแก่ความตายเมื่อปี พ.ศ. ๙๙๖
และเข้าใจกันว่าถูกวางยาตาย การรุกรานของพวกฮันก็
เป็นอันสุดสิ้นลงเพียงเท่านี้.

ตามที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า พวกฮันได้รุกราน
ด้วยกำลังอาวุธ และก่อกรรมทำเข็ญแก่มนุษย์เป็นอันมาก
ส่วนพวกเยอรมันรุกรานในทางสงบมากกว่าทางสู้รบ แต่
การรุกรานในทางสงบนี้ หากจะเป็นผลดีแก่พวกเยอรมัน
หรือแก่ยุโรปอยู่ ก็เป็นผลร้ายแก่อาณาจักรโรมันมาก
กว่าการรุกรานด้วยกำลังอาวุธเสียอีก เพราะว่าการรุกราน
ของพวกฮันที่ใช้กำลังอาวุธนั้น ไม่ได้เป็นอันตรายแก่
อำนาจของโรมันมากนัก แต่การรุกรานของพวกเยอรมัน
ซึ่งเป็นความสงบในเบื้องต้นนี้ ภายหลังได้เป็นภัยแก่

909.
ค527ป
ค27
ป. 620 ฉบ

อาณาจักร์โรมัน ถึงกับอาณาจักร์โรมันภาคตะวันออก
ต้องล้มตะตาย และอำนาจของเยอรมันก็เข้ามาแทนที่.
การรุกรานของพวกเยอรมันนี้ เป็นข้อที่เราควรจะใส่ใจ
พินิจพิเคราะห์ และถือเป็นบทเรียนสอนใจให้พวกเรา
ระมัดระวังรับหาทางป้องกันมิให้เมืองไทยเราถูกรุกรานเช่น
นั้นบ้าง (แต่ไม่ใช่จากพวกเยอรมัน).

ในขั้นแรกเราจะต้องเข้าใจไว้อย่างหนึ่งว่า คำว่า
"เยอรมัน" ที่กล่าวในบทนี้ ไม่ได้หมายถึงชาติเยอรมัน
ที่ครอบครองประเทศเยอรมนีในสมัยนี้. เยอรมันที่กล่าว
ถึงในบทนี้เป็นชื่อของคนหมู่ใหญ่ ที่เป็นบรรพบุรุษของ
ชาวยุโรปตั้งครึ่งทวีป คือ อังกฤษ, ฝรั่งเศส, เยอรมนี,
ออสเตรีย, ฮังการี, และประเทศอื่น ๆ อีก.

พวกเยอรมันนั้นเป็นพวกอินเดียและยุโรปผสมกัน
และมีถิ่นฐานอยู่ในดินแดนระหว่างแม่น้ำไรน์กับแม่น้ำดานูบ
และ ในดินแดนระหว่างแม่น้ำวิสตุลากับทะเลบอลติก ดิน
แดนเหล่านี้ในเวลานี้เป็นประเทศเยอรมนี, เดนมาร์ก, ออส-
เตรีย และส่วนหนึ่งของฮังการี นอกจากนั้น พวกเยอรมัน

นยังได้แผ่ออกไปทางดินแดนที่เป็นประเทศฮอลันดา สวิเดน และ นอร์เวย์ ในเวลานั้นด้วย.

พวกนี้มีลักษณะอันเดียวกับพวกโกธัวส์ก่อนที่จะตกอยู่ในอำนาจของพวกโรมัน กล่าวคือ ไม่ได้รวบรวมกันตั้งขึ้นเป็นอาณาจักร์ ได้แบ่งแยกกันเป็นหมู่คนหลายสิบหมู่ หมู่ใหญ่ ๆ ของพวกเหล่านี้ คือ (๑) ฟรังก์ (๒) อาลามัง (๓) บูร์กองด์ (๔) แซกซอน (๕) วังดาล (๖) ซูเอฟ (๗) วิสิโกธ (๘) ออสโตรโกธ (๙) ติวุดอน และ (๑๐) บาดาฟ คนพวกนี้เป็นพวกผิวขาวอย่างพวกโกธ รูปร่างใหญ่ นัยน์ตาสีฟ้า ลักษณะกล้าหาญ แต่หมดมานะได้ง่าย ๆ ในเมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ เย่อหยิ่งถือตัวพูดมาก และเป็นนักดื่มอย่างเก่ง.

การนับถือของคนพวกนี้ก็เป็นเหมือนอย่างคนโบราณทั้งหลาย คือไม่พ้นเรื่องดินฟ้าอากาศ มีพระเจ้าต่าง ๆ คือ โดนาร์ (พระเจ้าฟ้าร้อง), ซันนา (พระอาทิตย์), มานี (พระจันทร์), เฮอร์ธา (พระธรณี), พระเจ้าสูงสุดของพวกนี้ชื่อว่า โวตาน ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โอดิน. พิธีในศาสนา

ของพวกนี้คือ การเซ่นสรวงพระเจ้า แต่ทว่าพวกเยอรมันไม่มีพระที่จัดเป็นชั้นหนึ่งเหมือนอย่างพวกโกธ มีแต่คนจำพวกหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นนักเวทมนต์หรือหมอดูฤกษ์ยามมีหน้าที่ทำพิธีบนบานศาลกล่าวอย่างพวกโรมันชั้นต้น ๆ.

การควบคุมปกครองกันนั้น ในชั้นต้นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจอย่างสำคัญอยู่เหนือคนในครอบครัวทั้งหลาย อาจลงโทษได้อย่างผู้พิพากษา หรือฆ่าเสียได้อย่างเจ้าชีวิต แต่ในจำพวกเยอรมันนั้น สตรีได้รับความยกย่องเป็นพิเศษ โดยถือว่าสตรีเป็นผู้ที่ควรได้รับความเคารพ. ความรักครอบครัวนี้ก็เป็นธรรมในใจที่รุนแรงสำหรับพวกเยอรมันอย่างเดียวกับพวกอาหรับ กล่าวคือถ้าเกิดการประทุษร้ายใครคนหนึ่งในครอบครัวแล้ว ก็จะต้องพยาบาทกันตลอดครัวเรือน นอกจากผู้ที่ได้ทำร้ายนี้จะยอมเสียค่าทำขวัญให้ สิ่งที่จะใช้ทำขวัญนี้อาจเป็นวัวหรือแกะจำนวนมากน้อยสุดแต่ว่าการประทุษร้ายจะร้ายแรงเพียงใด ถ้าถึงกับเป็นเรื่องฆ่ากันตาย ก็ต้องเสียค่าทำขวัญมาก ค่าทำขวัญชนิดนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ราคาของเลือด”.

การปกครองคณะนั้น ก็คือ พวกหัวหน้าหมู่ไปเข้าประชุมกัน โต้เถียงแล้วตกลงที่จะจัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อมาบางพวก เช่น พวกฟรังก์ มีเจ้าแผ่นดินขึ้น และเครื่องหมายสำหรับพระเจ้าแผ่นดินนั้น คือ ไว้ผมยาว ผิดกับพลเมืองธรรมดาซึ่งตามปกติต้องตัดผมให้สั้น. สำหรับเรื่องที่ดินนั้น พวกเยอรมันมีจารีตแปลกจากพวกอื่น ๆ กล่าวคือที่ดินสำหรับเพาะปลูกนั้นไม่เป็นของใครโดยฉะเพาะคนเยอรมันทุกคนมีที่ดินเป็นของตัวอยู่แต่ฉะเพาะที่ตั้งบ้าน ส่วนที่สำหรับทำการเพาะปลูกนั้นเป็นสาธารณะ เมื่อถึงปีหนึ่ง ๆ พวกหัวหน้าหมู่ก็ประชุมกันแบ่งสันปันส่วนที่ดินให้ครอบครัวหนึ่ง ๆ ทำการเพาะปลูกหาเลี้ยงชีพ เมื่อหมดฤดูเพาะปลูกแล้วผู้ที่ได้รับส่วนแบ่งนั้น ก็หมดสิทธิ์ ที่ดินก็กลับตกเป็นสาธารณะ และถึงปีก็แบ่งกันใหม่.

เมื่อพวกเยอรมันมีคนเพิ่มพูนมากมายขึ้น ที่ดินที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอสำหรับจะแบ่งกัน คนที่กล้าหาญและขยันขันแข็ง ก็แสวงหาหนทางจับจองที่ดินในเขตต์ของชนชาติอื่น ข้อนี้เองที่เป็นเหตุให้เกิดการรุกรานขึ้น. คนเยอรมันที่

กล้าหาญเหล่านี้มองไม่เห็นอาชีพอย่างใดที่จะสมเกียรติยศของตนเท่ากับการสงคราม ใครที่มีผมอเฉดียวฉลาดและสามารถมากก็ได้รับแต่งตั้งขึ้นเป็นหัวหน้าควบคุมกองทหาร ซึ่งจะใช้รบราฆ่าฟันสำหรับหาดินแดนของตัวเองอย่างหนึ่ง หรืออีกอย่างหนึ่งสำหรับรับจ้างชนชาติอื่นทำการรบ ฉะนั้นการรบราฆ่าฟันจึงกลายเป็นอาชีพประการหนึ่งของคนพวกนี้ เมื่อพวกเยอรมันได้ตั้งต้นเก่งกล้าเข้มแข็งขึ้นดังนี้ พวกโรมันก็ทราบอยู่ว่าจะเป็นภัยแก่โรมัน ฉะนั้นในชั้นต้นพวกโรมันจึงได้ใช้กำลังปราบพวกเยอรมันก่อน แต่ปราบไม่สำเร็จ ถึงท้ายเห็นว่าทางดีที่สุดจะต้องทำไมตรีกับพวกนี้ไว้ จึงได้มอบที่ดินให้ทางชายเขตแดนของมหาอาณาจักรโรม รับเอาพวกนักรบเยอรมันเป็นส่วนหนึ่งของกำลังทหารของโรม มีหน้าที่คอยป้องกันมิให้พวกอื่นรุกล้ำเข้ามาอีก และโรมเป็นผู้ส่งสะเบียงอาหารให้ และด้วยเหตุนี้เอง พวกฟรังก์จึงได้เข้ามาตั้งอยู่ในแถบแม่น้ำไรน์ ในสมัยที่พระเจ้าคอนสแตนตินได้เป็นพระราชาธิราชของโรม.

การที่กรุงโรมได้ยอมให้พวกเยอรมันเข้ามาตั้งอยู่

ในมหาอาณาจักรของตนเองนี้ ย่อมเปิดโอกาสให้มีการรุกรานขึ้น แต่จะว่าเป็นความผิดของพวกโรมันก็ไม่ได้ โรมได้เจริญมากแลนานเกินไปแล้ว ถึงเวลาที่จะต้องเสื่อมลง และประวัติศาสตร์ของยุโรปก็ถึงวาระที่จะเปลี่ยนรูปใหม่ ประชาชนในท่ามกลางยุโรป จะตั้งต้นมีอำนาจปกครองตนเองโดยไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจของโรมอีกต่อไป ทหารโรมันซึ่งเคยเก่งกล้ามาแต่ก่อน ก็กลับอ่อนแอหมดมานะที่จะแผ่อำนาจ พระเจ้าแผ่นดินโรมันจำเป็นต้องเอาพวกเยอรมันเข้ามาเป็นทหาร พวกเยอรมันกับโรมันก็มีการติดต่อกันยิ่งขึ้นทุกที คนเยอรมันที่มั่งมีก็ส่งบุตรหลานไปศึกษาวิชชาในกรุงโรม คนมั่งมีของโรมันก็ชอบเอาคนเยอรมันมารับใช้ อุตสาหะกรรมและการค้าขายซึ่งเคยเป็นของชาวโรมันอยู่ก่อนก็ตกมาเป็นของพวกเยอรมันทีละน้อย จนในที่สุดความเกียจคร้านเข้ามาครอบงำพวกโรมัน พวกโรมันก็ตั้งตัวเป็นนาย หาความสุขในทางนอนสะบาย และการงานทั้งหลายไม่ว่าทางกำลังกายหรือกำลังความคิด ตกอยู่ในมือพวกเยอรมันจนหมด นี่แหละ คือการรุกรานโดย

วิธีสงบอย่างที่เราเรียกว่าน้ำลอดใต้ทราย และต่อมาไม่ช้า พวกเยอรมันนั่นเอง ก็เป็นผู้ทำลายอำนาจของโรมันในท่ามกลางยุโรปตลอดสิ้นสัน.

เมื่อพวกเยอรมันเข้าไปแซกแซงอยู่ในที่ทุกแห่งในมหาอาณาจักร์ของโรมัน และมีความมานะพยายามขยันขันแข็งกว่าโรมันเองดังนี้แล้ว การที่จะรุกรานอย่างรุนแรงโดยใช้กำลังนั้น ก็เป็นสิ่งที่ทำได้โดยง่าย การรุกรานของพวกเยอรมัน ผิดกับการรุกรานของพวกฮันที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะเวลาที่พวกเยอรมันรุกรานดินแดนต่าง ๆ ที่เป็นมหาอาณาจักร์โรมนั้น พวกเยอรมันได้ยกครัวกันไปทีเดียว ทั้งชาย, หญิง, เด็ก, ปสุสัตว์ และสัตว์พาหนะพากันเดิรไปเป็นฝูง ๆ ถ้ามีใครมาขัดขวาง พวกชายฉกรรจ์ก็ออกรบ หรือถ้าอดหยากมีความจำเป็นจะต้องปล้น ก็เป็นหน้าที่ของชายฉกรรจ์ด้วยเหมือนกัน.

ในปีพุทธศักราช ๘๒๑ พวกวิสิโกธ ได้ข้ามแม่น้ำดานูบเข้ามาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก แห่งราชอาณาจักร์โรม ได้รุกรานเข้ามาทางมาซิโดเนียก่อน ต่อมาก็เข้าไปในเขตต์กรีก,

ทางฝั่งทะเลอาดริอาติก และเข้าถึงดินแดนของอิตาลี ในที่สุดก็เข้าถึงเขตต์โกล มาตั้งอยู่ทางอากิเตน คือในระหว่างแม่น้ำลัวส์และภูเขาบีเรเนส์ได้ เมื่อปีพุทธศักราช ๙๕๕.

การรุกรานอย่างใหญ่นั้น ได้ตั้งต้นมาแต่ปีพุทธศักราช ๙๔๘ พวกซูเอฟส์ มีหัวหน้านามว่า ราดาเกส ได้รุกเข้ามาในดินแดนอิตาลี ต่อมาก็มีพวกอื่น ๆ ที่เรียกว่าพวกอาแลงส์, วังดาลส์ และ บูร์กองด์ ได้เข้ามาในเขตต์โกล เมื่อพุทธศักราช ๙๕๐ และทำการรุกรานอยู่ตลอดเวลา ๔ ปี พวกบูร์กองด์นั้น ได้เข้ามาตั้งอยู่ทางลุ่มแม่น้ำโซนและทางแม่น้ำโรน, ในเขตต์ซาวัว และในดินแดนที่เรียกชื่อในสมัยนั้นว่า บูร์กอญ ในประเทศฝรั่งเศส พวกอาแลงส์กับพวกวังดาลส์ ได้เคยเข้าไปถึงเขตต์ซึ่งเป็นประเทศสเปญในเวลานั้น และพวกวังดาลส์นั้นได้ข้ามเลยไปถึงอาฟริกาและเข้าตั้งอยู่ในดินแดน ซึ่งในบัดนี้เรียกชื่อว่า อัลเยร์ และ ตูนิส์.

บทที่ ๒

ราชอาณาจักร์ฟรังก์

ถึงแม้พวกคนป่าจะได้เข้ามารุกราน และก่อการย่งยาก อยู่ในระหว่างเวลาตั้ง ๑๐๐ ปีแล้ว ก็ดี อำนาจของมหาอาณาจักร์โรม ก็ยังคงมั่นคงอยู่ในเขตต์โกล. แต่ทว่ามาถึงคอนพุทธศักราชพันปีนั้น พระราชาธิราชโรมันมิได้ตั้งข้าหลวงต่างพระองค์ให้มาอยู่ประจำในเขตต์โกลเหมือนแต่ก่อน พวกคนป่าเยอรมันที่ได้เข้ามาตั้งอยู่ในดินแดนของโกลนั้น ก็กลายเป็นเมืองขึ้นตรงต่อพระราชาธิราชโรมัน และได้รับความมอบหมายให้ดูแลรักษาเขตต์แดนเป็นส่วน ๆ ไป พวกเยอรมันที่ได้เข้ามาตั้งมั่นอยู่ในเขตต์โกล ในระหว่างพุทธศักราชพันปีนั้น มี ๓ จำพวก คือ พวกวิสิโกธ ตั้งอยู่ในดินแดนระหว่างภูเขาบีเรเนส์กับแม่น้ำลัวร์, พวกบูร์กองด์ ตั้งอยู่ในดินแดนระหว่างแม่น้ำลัวร์กับแม่น้ำไรน์ และทางลุ่มแม่น้ำโรน และพวกฟรังก์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือแห่งแม่น้ำซอม ในดินแดนซึ่งบัดนี้ได้กลายเป็นประเทศ

เบลเยี่ยมและปรัสเซีย ทางฝั่งแม่น้ำไรน์. นอกจากนั้นยังมีนายพลโรมันคนหนึ่ง ชื่อ เอยิดิยุส เป็นนายทหารรองของอาเอติยุส คนที่รบ อัตติลา ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ได้จัดตั้งอาณาจักร์ กัลโล-โรมัน คือ โกลกับโรมันร่วมกัน ขึ้นในดินแดนระหว่างแม่น้ำซอมกับแม่น้ำลัวร์ ตั้งตนเองเป็นผู้ปกครอง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๑๐๐๗ เอยิดิยุสถึงแก่กรรม บุตร์ชายของคนผู้นี้ชื่อว่า ซิยากริยุส ได้ปกครองดินแดนสืบตระกูลต่อมา.

เมื่อเป็นดังนี้ ประเทศโกลก็ไม่เป็นดินแดนของพวกโกลอีกต่อไป คงมีคน ๔ จำพวก ตั้งปกครองพวกโกลัวส์ในนามของพระราชาธิราชกรุงโรมอยู่ คือ พวก กัลโล-โรมัน, พวกวิสิโกธ, พวกบูร์กองด์, และ พวกฟรังก์.

ถึงแม้จะขึ้นตรงต่อพระราชาธิราชโรมันเหมือนกันก็ดี ศาสนาของคนทั้งสี่จำพวกนี้ ยังแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ พวกกัลโล-โรมันนั้น ถือคริสตศาสนา นิกายคาธอลิก, พวกวิสิโกธ กับ พวกบูร์กองด์ ถือคริสตศาสนานิกายอริยานิสม์, และพวกฟรังก์ ยังคงถือศาสนาเดิม ซึ่งมี

รูปหัวหน้าพวกฟรังก์ ซึ่งปราชญ์ประวัติศาสตร์
ของฝรั่งเศสคิดค้นจำลองขึ้น

พระเจ้าต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นอยู่.

มาถึงตอนนี้ เราควรจะย้อนไปกล่าวถึง ความเบื่นไป ของคริสตศาสนาพอสมควร.

เมื่อพระเจ้าคอนส์แตนติน ซึ่งควรจะได้รับสมัญญาว่า "พระเจ้าอโศกของคริสตศาสนา" ได้รับเอาคริสตศาสนาเข้ามาเบ็นศาสนาประจำราชอาณาจักร์โรม ดังได้กล่าวมาในเล่มที่ ๑ หน้า ๓๗๓ นั้นแล้ว คริสตศาสนาก็นับว่ามั่นคงแข็งแรง โดยมีพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงอำนาจราชศักดิ์ใหญ่หลวงมาเบ็นอุปถัมภก และสมณะของกรุงโรมก็ได้ถูกส่งไปในเมืองต่าง ๆ ตั้งวัดจัดการสอนศาสนา และวางหลักซึ่งเข้าใจว่า ถูกต้องตามจาริตดั้งเดิมของคริสตศาสนาทุกอย่าง กล่าวคือ สอนตรงตามคัมภีร์ไบเบิล, ถือว่าพระเยซูเบ็นลูกพระเจ้าบนสวรรค์ ตายแล้วขึ้นสวรรค์และเบ็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ ลัทธิศาสนาคริสตซึ่งพวกโรมันเบ็นผู้อุปถัมภ์ทำการเผยแผ่ เรียกว่า คาธอลิก หรือโรมันคาธอลิก.

ต่อมาเมื่อราวพุทธศักราช ๘๐๑ พระราชาคณะของคาธอลิกองค์หนึ่งซึ่งประจำอยู่ที่เมืองอาเลกซานเดรีย ในประเทศ

อิยิปต์ ชื่อว่า อริยุส ได้บัญญัติลัทธิขึ้นใหม่ คือสอนว่า พระเยซูเป็นคนดีจริง คำสอนของพระเยซูประเสริฐจริง แต่พระเยซูเองนั้นก็เป็นแต่มนุษย์ธรรมดา เป็นถูกคนธรรมดาคนหนึ่ง ไม่มีอะไรพิเศษศักดิสิทธิ์ไปกว่ามนุษย์ทั้งหลาย ลัทธิใหม่นี้ได้รับความเห็นชอบของคนทั้งหลาย และแผ่ออกไปได้รวดเร็วจนกลายเป็นอีกนิกายหนึ่ง ได้นามตามชื่อของ อริยุส ผู้ตั้ง ว่า นิกายอริยานิสม์. ลัทธิของนิกายอริยานิสม์ จะถูกหรือผิดก็ตาม แต่เป็นลัทธิที่เปลี่ยนลักษณะของคริสตศาสนาในข้อสำคัญไปเป็นอันมาก ประการที่หนึ่ง ทำให้หายศักดิสิทธิ์ และประการที่สอง เมื่อไม่ยอมรับว่าพระเยซูเป็นลูกพระเจ้าแล้ว ไตรรัตนของคริสตศาสนาที่เรียกว่า ตรินต นั่นก็จะต้องยกเลิก และพระเยซูก็จะไม่ดีไปกว่าโสกระติส, ปลาโต หรือนักปราชญ์อื่น ๆ. การเป็นดังนี้ พวกคาธอลิกจึงจะยอมไม่ได้เลยเป็นอันขาด ในเวลานั้นพวกคาธอลิกมีอำนาจอยู่มาก เพราะได้รับความอุปถัมภ์ของพระเจ้าคอนส์แตนติน. ในปีพุทธศักราช ๘๖๗ ได้มีการประชุมพระราชาคณะ แบบเดียว

กับสังคายนาของเรา ซึ่นที่เมือง นิเซ, ในเอเซียน้อย, ซึ่ง เป็นปาฏิบุตร์ของคริสตศาสนา ในการประชุมครั้งนั้น พระเจ้าคอนส์แตนติน, อโศกของคริสตศาสนา, ได้เสด็จไปเข้าประชุมด้วย ที่ประชุมได้วินิจฉัยเด็ดขาดว่า ลัทธิอริยานิสม์เป็นลัทธที่ใช้ไม่ได้ และ อริยุส์เป็นศัตรูของพระเจ้า, อริยุส จึงถูกถอดจากตำแหน่งพระราชาคณะ สรรพหนังสือที่อริยุส์เขียนไว้ก็ถูกเผาหมด นอกจากนั้นพระเจ้าคอนส์แตนตินยังทรงออกกฎหมายว่า ถ้าใครมีหนังสือลัทธิอริยานิสม์อยู่ จะต้องรับโทษทางอาชญา. นิกายอริยานิสม์ก็พ่ายแพ้แก่นิกายคาธอลิกด้วยประการฉะนี้. แต่ต่อมาอีก ๓ ปี พระเจ้าคอนส์แตนตินจะรู้สึกพระองค์ขึ้นมาอย่างไร หรือว่าประชาชนที่เลื่อมใสในลัทธินิกายอริยานิสม์จะวุ่นวายก่อการจลาจลขึ้นมาอย่างไรไม่ปรากฏ พระเจ้าคอนส์แตนตินได้เรียกตัวอริยุส์ เข้ามารับตำแหน่งราชาคณะใหม่ แต่พอจะเข้าไปรับตำแหน่งใหม่ อริยุส์ก็ถูกวางยาตาย ซึ่งทางฝ่ายคาธอลิกอ้างว่าพระเจ้าลงโทษ. ต่อมาภายหลัง ลัทธิอริยานิสม์ได้กลับแพร่หลายขึ้นอีก

โดยพระราชาธิราชโรมันองค์หลัง ๆ ที่ครองกรุงคอนสแตน-
ติโนเบิล สนับสนุนและเผยแผ่ให้แพร่หลายต่อมา แต่ถึง
อย่างไรก็ดี นิกายอันนี้ได้เสื่อมไปโดยเร็ว และภายหลัง
จึงมามีนิกายใหม่ ชื่อว่า โปรเตสแตนิสม์ ซึ่งจะได้กล่าว
ต่อไปภายหลัง.

ในบรรดาคนทั้งสี่จำพวกที่อยู่ในเขตต์โกลนั้น พวก
ฟรังก์มีจำนวนน้อยกว่าพวกอื่น แต่ถึงกระนั้นพวกฟรังก์ก็
ยังเข้มแข็งกว่าพวกอื่น ได้ตั้งตัวขึ้นจนเป็นบรรพบุรุษของ
ชาติฝรั่งเศสแลชาติเยอรมัน ในสมัยนี้. ในชั้นเดิมพวกฟรังก์
ไม่ได้ตั้งรวบรวมกันเป็นหมู่เดียว ได้แบ่งแยกออกเป็น
๒ เหล่า เหล่าหนึ่งเรียกว่า ฟรังก์ซาเลียง ตั้งอยู่ในดินแดน
ที่เป็นประเทศฮอลันดาในเวลานี้ อีกเหล่าหนึ่งเรียกว่า
ฟรังก์เรปูแอร์ ตั้งอยู่ทางลุ่มแม่น้ำไรน์. ในเหล่าหนึ่ง ๆ นี้
ก็ยังมีแยกออกไปอีกเป็นหลายพวก และต่างพวกก็ต่างมี
หัวหน้าของคน ๆ และเรียกกันว่า พระราชา. ในเหล่าฟรังก์
ซาเลียงนั้น มีพวกหนึ่งชื่อว่า ซีกามบ์ระ ซึ่งเป็นพวกที่มี
ชายฉกรรจ์เป็นนักรบอยู่ราวหกพันคน ตั้งอยู่ในดินแดน

ซึ่งเป็นประเทศเบดเย็ยมในสมัยนี้ ในปี พ.ศ. ๑๐๒๔ ได้เลือกตั้งผู้สามารถคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหัวหน้า ชื่อว่า โค์ดวิส (อ่านอย่างคโลวิส) ซึ่งเป็นคนสำคัญคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของยุโรป.

ในปีพุทธศักราช ๑๐๒๙ โคดวิสได้รบกับ ซิยากริยุส หัวหน้าพวกกัลโล-โรมัน แล้วได้ขยายเขตต์ของตนออกไปทีละน้อยจนกระทั่งถึงแม่น้ำลัวร์ (เราพึงสังเกตว่า ในเวลานี้โรมันภาคตะวันตกได้ดับศูนย์ไปแล้ว และภาคตะวันออกนั้นก็มีอำนาจน้อยลงไปเป็นอันมาก จนถึงกับพวกเมืองขึ้นสู้รบแย่อำนาจกันเองโดยไม่ต้องยำเกรงเมืองหลวง) ในปีพุทธศักราช ๑๐๓๖ โคดวิส (ซึ่งยังถือศาสนาเก่าที่นับถือพระเจ้าหลายองค์อยู่) ได้แต่งงานกับเจ้าหญิง โค์ดติลด์ (คโลติลด์) หลานสาวเจ้าฟรังก์ทางพวกบูร์กองด์ ถึงแม้พวกบูร์กองด์จะเป็นพวกอริยานส์มีกด์ เจ้าหญิงโคดติลด์ได้กลายเป็นคาธอลิกไปแล้ว และได้พยายามจะให้ โคดวิสพระราชสามี เป็นคาธอลิกด้วย แต่โคดวิสไม่ยอมเป็นจนกระทั่งในการรบครั้งหนึ่ง โคดวิสสัญญาว่าถ้ารบชะนะ

คราวนี้ จะถือคริสตศาสนานิกายคาธอลิก โคลวิสรบชนะจริง ๆ จึงได้ทำพิธีประกาศตนเป็นคาธอลิก จึงเป็นมูลเหตุอันสำคัญที่ทำให้นิกายคาธอลิกแพร่หลายรุ่งเรืองยิ่งขึ้นในเยอรมันโกล. ในปีพุทธศักราช ๑๐๕๓ โคลวิสรบชนะพวกบูร์กองด์ เอาพวกบูร์กองด์ไว้ในอำนาจของตนได้ ในปีพุทธศักราช ๑๐๕๐ ก็ได้รบชนะพวกวิสิโกธ ต่อมาอีก ๓ ปี ก็ปราบพวกฟรังก์ด้วยกันเองซึ่งยังแตกหมู่แตกเหล่าอยู่ให้เข้ามารวมอยู่ในอำนาจของตน และนอกจากดินแดนทางตุ่มแม่น้ำ ซาโอน กับแม่น้ำโรนแล้ว พวกฟรังก์ซึ่งมีโคลวิสเป็นหัวหน้าก็เป็นเจ้าอาณาจักร์โกล และมีอำนาจปกครองโกลทั้งประเทศ.

โคลวิส เป็นมนุษย์ที่มีนิสสัยแปลกประหลาดคนหนึ่ง ซึ่งเด็ดขาดใจแข็งและพยาบาทไม่รู้จักลืม ถึงแม้โคลวิสเป็นหัวหน้ามีอำนาจเท่าพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งแล้วก็ดี ก็ยังมีฐานะเป็นข้าของพระราชาธิราชกรุงโรมอยู่ และในบางอย่างไม่มีอำนาจยิ่งไปกว่าทหารของตนเอง เช่นเมื่อเวลารบทัพจับศึกได้ของสิ่งใดมา ก็ต้องจับสลากแบ่งกัน

แต่โคลวิสเองจะได้อะไรบ้าง ก็สุดแต่จะถูกสลากสำหรับของสิ่งใด ครั้งหนึ่งเมื่อรบที่เมือง ซัวซอง ทหารของโคลวิสได้เข้าไปปล้นวัด และได้นำเอาสิ่งของที่มีค่ามาหลายอย่าง ในบรรดาของเหล่านั้นมีสิ่งหนึ่งมีค่ามากที่สุด คือ ขวดบักดอกไม้ ซึ่งสมภารของวัดนั้นได้มาหาโคลวิสร้องขอให้ส่งคืน แต่โคลวิสไม่รู้จะทำอย่างไรได้ เพราะตนไม่มีสิทธิ์มากไปกว่าทหารอื่น ๆ ในเรื่องแบ่งทรัพย์ชะเลย จึงพยายามร้องขอให้ทหารยกขวดบักดอกไม้ให้แก่ตนโดยประสงค์จะคืนให้แก่วัด ทหารไม่ยอมให้เพราะจะต้องจับสลากกันตามธรรมเนียม ครั้นเมื่อโคลวิสจะเอาให้ได้ ทหารคนหนึ่งก็เอาขวานฟันขวดบักดอกไม้นั้นแตกกระจาย.

พฤติการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า อำนาจของโคลวิสไม่ได้มีมากมายเหมือนพระเจ้าแผ่นดินที่แท้จริง การที่ทหารทั้งหลายยอมทำการตามคำสั่งของโคลวิส ก็เพราะโคลวิสมีผมอรบที่ไหนชะนะที่นั้น ทหารมีโอกาศจะปล้นสดมภ์ได้เสมอประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งทหารทั้งหลายถือตนว่า เป็นทหารของพระราชาธิราชโรมัน จึงต้องทำการ

เพื่อพระราชาธิราช ไม่ใช่เพื่อโคลวิสเป็นส่วนตัว. ถึงเวลาที่โคลวิสจะต้องแสดงอำนาจให้ทหารเห็นเสียบ้าง. ต่อมาอีกปีหนึ่งโคลวิสตรวจแถวทหารได้พบทหารคนที่เอาขวานฟันขวดบักดอกไม้เมื่อปีที่แล้วมานั้น สวมอาวุธไม่เรียบร้อย จึงเข้าไปว่ากล่าวและดึงอาวุธออกมาทิ้งไว้กลางดิน สั่งให้ทหารผู้นั้นหยิบไปสวมเสียใหม่ แต่พอทหารผู้นั้นก้มลงหยิบโคลวิสก็ฟันหัวลงไปด้วยขวาน แล้วก็พูดว่า "นี่แหละเอ็งทำอย่างนี้มากับขวดบักดอกไม้เมื่อปีกลายนี้".

การกระทำของโคลวิสครั้งนี้เป็นการเล่นโกงอยู่บ้าง แต่มีประโยชน์ถึงสองทาง ทางหนึ่งทำให้ทหารเห็นว่าโคลวิสเอาจริง และพากันเกรงขามตั้งแต่นั้นมา อีกทางหนึ่งกระทำให้พวกพระชอบโคลวิสมากขึ้น เพราะในเวลานั้นพระมีอำนาจมากอยู่ในเขตต์โกล ถึงกับจะยุให้พลเมืองทั้งประเทศรักใครเกลียดใครก็ได้ทั้งสิ้น เมื่อโคลวิสเป็นที่ชอบใจของพระ ก็ย่อมมีฐานะมั่นคงดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ดี โคลวิสยังถือตนเป็นข้าพระราชาธิราชกรุงโรมอยู่เสมอ ยังไม่ได้ตั้งตนเป็นพระราชาอิสสระ เมื่อคนป่าพวกอื่น เช่น

พวกอาลามัง ยกเข้ามาในเขตต์โกล โคลวิสก็ยกกองทัพไปต่อสู้ในนามของพระราชาธิราช จนพระราชาธิราชกรุงโรมได้ตั้งให้ โคลวิสเป็นกงสุลของโกล ซึ่งดูเหมือนเป็นครั้งแรกที่ตำแหน่งกงสุลมาได้แก่คนที่ไม่ใช่เลือดโรมัน.

โคลวิสถึงแก่กรรมเมื่อพุทธศักราช ๑๐๕๔ สิ่งสำคัญที่โคลวิสได้ทำไว้นั้น ก็คือแผ่อำนาจของฟรังก์ออกไปตลอดเขตต์โกล และเชื้อสายของโคลวิส ที่สืบต่อมาก็มีศักดิ์เท่า ๆ กับพระเจ้าแผ่นดิน.

ผู้สืบสายของโคลวิสนั้น ถือกันว่าเป็นวงศ์กษัตริย์ และเรียกว่าวงศ์ เมโรแวงเยียง คือได้ชื่อมาจาก เมโรเว ปู่ของโคลวิส ได้ครอบครองเขตต์โกลอยู่จนกระทั่งถึงปี พุทธศักราช ๑๒๕๙ รวมเวลาในราว ๒๕๐ ปี ประวัติของวงศ์นี้แบ่งออกได้เป็นสองภาค ภาคที่ ๑ ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๐๕๕ จนกระทั่งถึงพุทธศักราช ๑๑๘๑ ในระหว่างเวลากว่าร้อยปี จนถึงสมัยพระราชาองค์หนึ่งนามว่า ดาโกแบร์ต์ นั้น พระราชาวงศ์เมโรแวงเยียง ล้วนเป็นคนขยันขันแข็ง แต่ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๑๘๑ ไปแล้ว

พระราชาทั้งหลายก็เป็นพระราชาแต่ในนาม ด้วยความเกียจคร้านเข้าครอบงำไม่ได้ทำอะไรให้สมตำแหน่ง อำนาจในกิจการบ้านเมืองจึงตกอยู่ในมือของพวกราชเสวก ฉะนั้นในภาคหลังนี้ จึงมีชื่อเรียกในประวัติศาสตร์ของพวกฟรังก์ว่า "ยุคพระราชาขี้เกียจ". ในระหว่างนี้กิจการบ้านเมืองก็ทรุดโทรมลงไป แต่เปิดโอกาสให้มีวงศ์กษัตริย์ขึ้นใหม่เรียกว่าวงศ์ คาโรแลงเยียง.

เมื่อโคลวิสถึงแก่กรรมแล้ว ดินแดนต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจของโคลวิส ก็ถูกแบ่งสันปันส่วนให้แก่บุตรชายของโคลวิส ๔ คน ชื่อ ธิเอร์รี คนหนึ่ง, โค็ลโดมีร์ คนหนึ่ง, ชีลเดอแบร์ต์ คนหนึ่ง และ โค็ลแตร์ คนหนึ่ง. ถูกทั้งสี่คนนี้ได้ทำสงครามต่อสู้กับพวกอื่น ๆ จนทำลายพวกบูร์กองด์ในเขตต์โกลให้หมดสิ้นไป นอกจากนั้นยังได้ยกกองทัพไปรบในประเทศอิตาลี และสเปญ แต่ก็ไม่มีความประสงค์อย่างอื่นนอกจากไปปล้นทรัพย์. ในปีพุทธศักราช ๑๑๐๑ พี่ชาย ๓ คนถึงแก่กรรม โคลแตร์จึงเป็นพระราชาครอบครองเขตต์โกลแต่ผู้เดียว แต่เมื่อ

โคลแตร์ ถึงแก่กรรม เมื่อพุทธศักราช ๑๑๐๔ แล้ว ราชอาณาจักร์ก็ถูกแบ่งปันกันออกไปอีก.

ในระหว่างเวลากว่า ๕๐ ปี คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๑๐๔ ถึงพุทธศักราช ๑๑๕๖นั้น พวกถูกหลานของโคลแตร์ ก็ทำสงครามต่อสู้กันเอง แทนที่จะรบกวนกับพวกอื่นดังที่ทำมาแต่ก่อน ถูกชายโคลแตร์ ๒ คน ชื่อ ซิซแบร์ต์ คนหนึ่ง, ชิลเปริค คนหนึ่ง ได้แต่งงานกับถูกสาวเจ้าวิสิโกธที่ไปตั้งหลักฐานอยู่ในประเทศสเปญ พระชายาของซิซแบร์ต์ชื่อว่า พระนางบรินโหด, พระชายาของชิลเปริคทรงพระนามว่า คาลซูแองด์. ต่อมาชิลเปริคน้องชายได้ลุ่มหลงผู้หญิงฟรังก์คนหนึ่ง ชื่อ เฟรเด-กองด์ จึงได้เค้นคอ คาลซูแองด์ พระชายาให้ตายเสีย. พระนางบรินโหดอยากจะแก้แค้นแทนน้องสาว ก็ยุให้ซิซแบร์ต์ ทำสงครามประทุษร้ายน้องชาย ซิซแบร์ต์ก็ทำตามใจภรรยา และตีรุกเข้าไปในดินแดนของน้องชายได้เป็นอันมาก แต่ในที่สุดซิซแบร์ต์เองถูกคนของนางเฟรเดกองด์ ฆ่าตายในค่าย แต่การสงครามก็ยังไม่เลิกไป คงมีการต่อสู้ในระหว่างหญิง

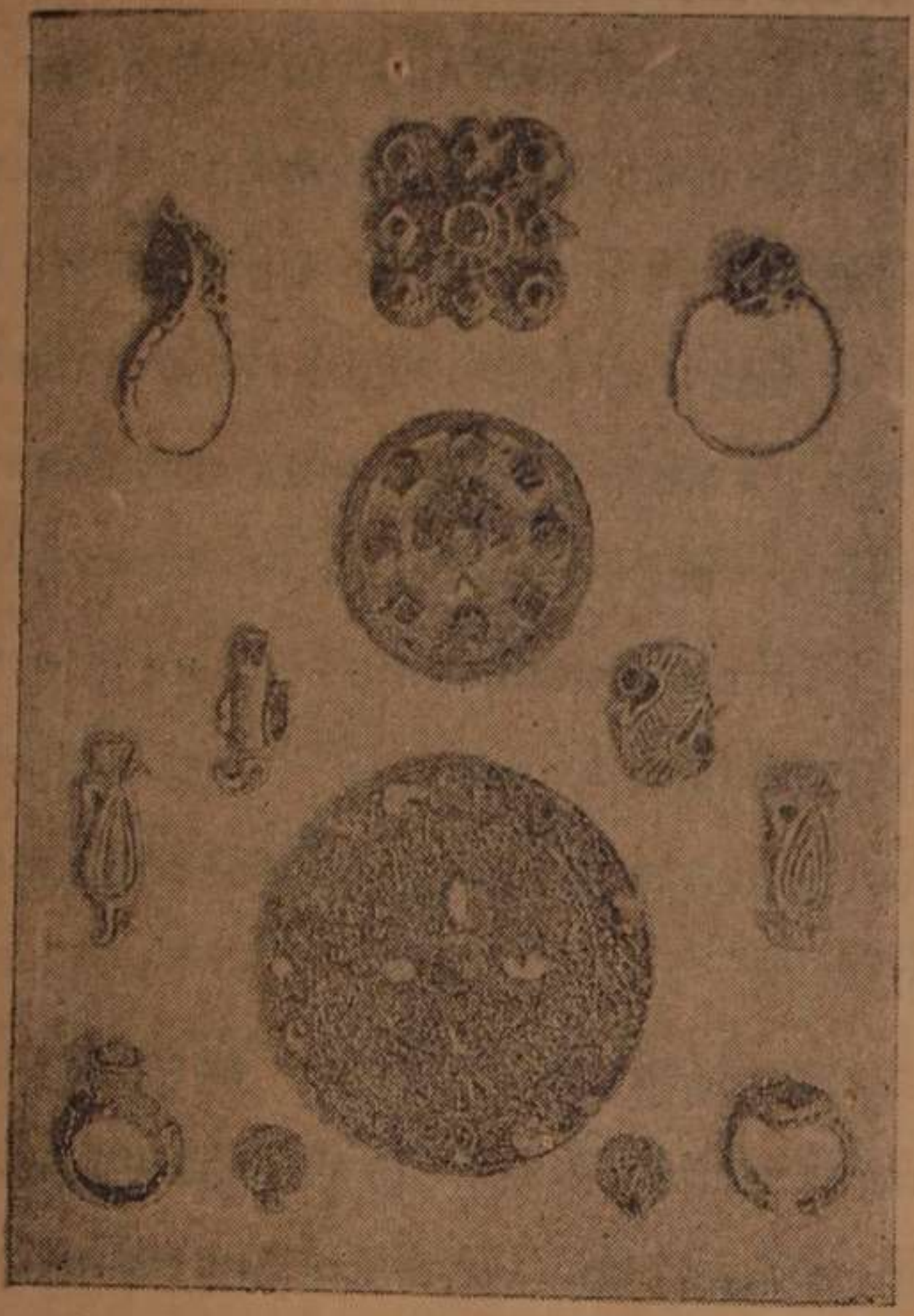

เครื่องแต่งองค์ของกษัตริย์วงศ์เมโรแวงเยียง

ทั้งสอง คือ พระนางบรินโหด กับ พระนางเฟรเดกองด์. ถูกชายแลหลานชายของพระนางบรินโหดถูกฆ่าตายทั้งหมด และในปีพุทธศักราช ๑๑๕๖ พระนางบรินโหดเอง ซึ่งมีอายุถึง ๖๐ ปีแล้ว ก็ถูกจับตัวส่งมาให้แก่โคลแตร์ที่ ๒ คือลูกของ ชิลเปริค ที่ได้เกิดกับพระนางเฟรเดกองด์ โคลแตร์ที่ ๒ ได้เอาตัวพระนางบรินโหด ผูกหางม้าพยศตัวหนึ่ง ให้ม้าวิ่งลากเสียจนตาย ครั้นแล้วอาณาจักร์โกลก็รวบรวมกันเข้าได้อีกครั้งหนึ่ง และโคลแตร์ที่ ๒ ก็เป็นเจ้าประเทศโกลทั้งหมดอย่างที่ปู่ของตนได้เคยเป็นมาแล้ว.

บุตร์ชายโคลแตร์ที่ ๒ ชื่อว่า ดาโกแบร์ต์ ซึ่งครอบครองประเทศโกลอยู่ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๑๗๑ ถึงพุทธศักราช ๑๑๘๑ นั้น บางทีจะเป็นพระราชาฟรังก์องค์สำคัญที่สุด นอกจาก โคลวิส และถ้าพูดถึงความรักใคร่ของพลเมืองแล้ว ดาโกแบร์ต์มีคนรักมากยิ่งกว่าโคลวิส เพราะดาโกแบร์ต์พยายามที่จะรักษาระเบียบในบ้านเมือง และทำความยุติธรรมให้แก่คนทั่วหน้า ส่วนในทางศาสนา

ดาโกแบร์ตก็ทำการเป็นที่พอใจของพวกพระ ดาโกแบร์ต เป็นผู้สร้างวัด แซงต์เดอนิส์ ที่ปารีส ซึ่งภายหลังก็ได้เป็นที่ฝังพระศพของพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสหลายพระองค์ แต่เมื่อดาโกแบร์ตสิ้นพระชนม์แล้ว ผู้สืบสายต่อมาก็กลายเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ขเกยจ และพระเจ้าแผ่นดินที่ขเกยจเหล่านี้มีหลายองค์ ซึ่งทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินแต่ในนามใช้แบบประกาศพระราชโองการจัดการบ้านเมืองประหนึ่งว่าได้ทรงทำเอง แต่อันที่จริงพวกเสวกที่เรียกว่า แมร์ เดอ ปาเลส์ เป็นผู้ทำทั้งสิ้น.

ลักษณะที่แปลกประหลาดในรัชชสมัยของวงศ์เมโรแวงเยียงนี้ คือ อำนาจของพระราชวงศ์นี้น้อยเกินไป เช่น ไม่ได้มีกฎหมายบังคับหรือลงโทษคนได้ทั่วถึง. คนต่างชาติเข้ามาในเขตต์ของวงศ์นี้ก็ไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของวงศ์นี้ ยังคงถือกฎหมายบ้านเมืองเดิมของตัวอยู่ เช่น คนชาววิสิโกธเข้ามาทำผิดในเขตต์ฟรังก์ ก็ต้องลงโทษตามกฎหมายของ วิสิโกธ และถ้าการกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมายของวิสิโกธแล้ว ถึงแม้จะผิดกฎหมายฟรังก์ ทางราชการ

บัลลังก์ของพระเจ้าดาร์โกแบร์ต์

ของเมโรแวงเยี่ยงก็ลงโทษไม่ได้ (วิธีที่ใช้ในประเทศโกล เมื่อพันปีเศษมาแล้วนั้น ชาวต่างประเทศเอามาใช้ในเมืองไทยเรา จนพวกเราต้องพยายามมาเป็นเวลานับตั้งสิบสิบปี สำหรับจะเลิกถ้าง และก็พึ่งจะมาเลิกหมดได้เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๔๖๙ นี่เอง). อีกประการหนึ่งกฎหมายของวงศ์เมโรแวงเยี่ยงนี้ เกือบจะไม่มีกฎหมายอาชญา ความผิดอะไร ๆ ทุกอย่างเป็นแพ่งไปหมด เช่นฆ่าคนตายก็อาจใช้ค่าเสียหายทำขวัญได้ โดยไม่ต้องรับโทษทางอาชญาอย่างสมัยนี้ อัตราค่าเสียหายในความผิดฐานฆ่าคนตายนั้น ก็มีบัญญัติไว้ต่าง ๆ กันตามชั้นของคนที่ถูกฆ่า เช่นฆ่าพระตายรูปหนึ่งต้องใช้ค่าเสียหายเป็นทองมีราคาราว ๙๐๐๐ บาท ฆ่าทาสของคนอื่นตายคนหนึ่ง ต้องใช้ค่าเสียหายราว ๓๐๐ บาท (แปลว่าทาส ๓๐ คนมีราคาเท่ากับพระรูปหนึ่ง) สำหรับการประทุษร้ายร่างกายนั้น มีอัตราอยู่ว่า ถ้าตัดมือขาดต้องเสียราวพันบาท แต่ถ้าตัดไม่ขาดมือยังห้อยอยู่ เสียเพียงราว ๕๕๐ บาท ถ้าทำให้มือพิการจนใช้ไม่ได้ ต้องเสียราว ๖๒๐ บาท ตัดนิ้วหัวแม่มือขาด เสียราว ๕๕๐ บาท

พงศาวดารของวงศ์เมโรแวงเยียงในเบื้องต้น เต็มไปด้วยการฆ่าฟันล้างชีวิตกันในจำพวกวงศ์กษัตริย์ และในจำพวกประชาชนพลเมืองก็ไม่ได้มีความสงบสุขประการใด เคราะห์ดีที่ได้อาศัยพวกพระ ซึ่งมีอำนาจสำคัญที่จะทำให้คนเชื่อนั้น ได้พยายามช่วยเหลือบำรุงความสุขของพลเมือง และเมื่อกฎหมายทางบ้านเมืองไม่มีมากพอที่จะให้ความสุขแก่ประชาชน พวกพระก็เอาหลักศีลธรรมเข้าไปใช้ เช่นห้ามมิให้ฆ่าทาสหรือขายทาสพรากออกไปจากบุตร์ภรรยาของมัน. ใครทำฝ่าฝืนคำสั่งของพระ จะต้องถูกบัพพาชนียกรรมขับไล่จากศาสนาไม่ว่าทาสหรือกษัตริย์จะต้องถูกลงโทษเช่นนี้เหมือนกันหมด บรรดาพระที่มีชีวิตอยู่ในเวลานี้มีรูปหนึ่งชื่อว่า เกรกัวร์ เดอ ตูร์ส เป็นผู้บรรทึกเหตุการณ์ความเป็นไปในสมัยนี้ และประวัติศาสตร์ของพวกเมโรแวงเยียง ที่นักประวัติศาสตร์เขียนขึ้นได้ในเวลานี้ ก็โดยได้อาศัยจดหมายบรรทึก ของพระ เกรกัวร์ เดอ ตูร์ส เกือบทั้งหมด.

ตั้งแต่ดาโกแบร์ต์สิ้นชีพแล้ว พระราชาวงศ์เมโร

แวงเย็ยง ก็เป็นพระเจ้าแผ่นดินแต่ในนาม ส่วนการแผ่นดินนั้น ตกอยู่ในอำนาจของราชเสวกที่เรียกในภาษาฝรั่งเศสว่า แมร์ เดอ ปาเดส์ ทั้งสิ้น.

แมร์ เดอ ปาเดส์ นั้น คือ หัวหน้ามหาดเล็กของพระราชา แต่ต่อมาเมื่อพระราชาเองเกียจคร้านมาก ๆ เข้า แมร์เดอปาเดส์ก็ทำการแทนพระองค์หมดทุกอย่าง และเมื่อเป็นดังนี้ แมร์เดอปาเดส์ก็มีอำนาจมากขึ้นทุกที จนเป็นเหมือนอัครมหาเสนาบดีหรืออุปราช ในสมัยที่พระราชาอ่อนความสามารถ หรือยังเยาว์อยู่แล้ว พวกแมร์เดอปาเดส์ก็เป็นพระราชาที่เดียว. ตำแหน่งแมร์เดอปาเดส์ก็เป็นตำแหน่งที่สืบตระกูล เพราะฉะนั้น วงศ์ของพวกแมร์เดอปาเดส์ ก็เท่ากับวงศ์กษัตริย์เอง และพวกแมร์เดอปาเดส์ก็กลายเป็นเจ้า และมีคนสำคัญ ๆ เช่น เปแปง เดอลันเดน ซึ่งเคยเป็นแมร์เดอปาเดส์มาตั้งแต่ครั้งพระเจ้าดาโกแบร์ต์, ต่อมาหลาน (ลูกของลูก) ของคนผู้นี้ชื่อเปแปง เดริสตาน ได้รวบอำนาจมาไว้ในมือมากขึ้น ลูกของเปแปง เดริสตาน ชื่อ ชาร์ลส์ มาร์เตล ก็มีอำนาจเท่ากับ

พระเจ้าแผ่นดินเอง ถึงกับเมื่อพวกอาหรับ เข้าไปรุกราน ในประเทศยุโรป ชาร์ลส์มาร์เตลเป็นผู้ปราบลงได้ ซึ่ง กล่าวกันว่าเป็นการกระทำสมชื่อ กล่าวคือ คำว่า มาร์เตล แปลว่า ค้อน และการที่ชาร์ลส์มาร์เตลปราบพวกอาหรับนั้น ก็ปราบได้ราบเหมือนเอาค้อนทุบ ความใหญ่หลวงของ แมร์เดอปาเลส์ซึ่งมีอยู่แต่เดิมแล้วนั้น ได้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ด้วยการกระทำของชาร์ลส์มาร์เตลในครั้งกระนั้น ชาร์ลส์ มาร์เตลได้รับชื่อเสียงว่า เป็นผู้ช่วยศาสนาคริสตให้พ้นภัย จากพวกอาหรับ ต่อมาภายหลังเมื่อพวกกรีกและพวก ลอมบาร์ด เข้ามารุกรานกรุงโรม สังฆราชที่กรุงโรมก็ได้ ขอให้ชาร์ลส์มาร์เตลไปช่วย และโดยความช่วยเหลือของ สังฆราชกรุงโรมกับพวกพระในเขตต์โกล ชาร์ลส์มาร์เตล จึงได้รับความนับถืออย่างพระราชาที่แท้จริง และตั้งวงศ์ ชื่อว่า คาโรแลงเยียง ซึ่งแผลงมาจากชื่อของชาร์ลส์.

แต่ถึงแม้ชาร์ลส์มาร์เตลจะได้รับความยกย่องเป็นเจ้า ดังนี้แล้วก็ดี วงศ์เมโรแวงเยียงก็ยังไม่ดับศูนย์ พระราชา ชิเกียจยังคงมีอยู่บนราชบัลลังก์ ชาร์ลส์มาร์เตลก็ไม่ได้

ทำอันตราย เพราะว่าจะปลดวงศ์เมโรแวงเยี่ยงออกจากราชบัลลังก์หรือไม่ปลดก็มีผลเท่ากัน ชาร์ลส์มาเตลก็มีอำนาจเด็ดขาดในการบ้านเมืองอยู่เสมอ แต่เมื่อชาร์ลส์มาร์เตลได้สิ้นชีพไปเมื่อปีพุทธศักราช ๑๒๘๔ แล้ว ลูกของชาร์ลส์มาร์เตลชื่อว่า เปแปง เดอ เบรฟ (ชื่อที่แท้จริงชื่อเปแปง คำว่า เดอเบรฟ เป็นนามฉายา แปลว่า คนสั้น ที่มีฉายาดังนั้นเพราะเป็นคนตัวเล็ก) เห็นว่าไม่ควรจะเอาพวกเมโรแวงเยี่ยงไว้ให้หนักราชบัลลังก์ ในปีพุทธศักราช ๑๒๙๕ เปแปงเดอเบรฟ ซึ่งได้รับความสนับสนุนของสังฆราชกรุงโรมอยู่ด้วย ก็จับตัว ชิลเดริกที่ ๓ พระราชาองค์สุดท้ายของวงศ์เมโรแวงเยี่ยง เข้าไปขังไว้ในวัดแล้วก็ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่แท้จริง ในการที่เปแปงเดอเบรฟเป็นพระเจ้าแผ่นดินครั้งนี้ ได้ทำพิธีทางศาสนาคือทำพิธีในโบสถ์ และมีพระมารดน้ำมนต์ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของยุโรป พิธีอันนี้กษัตริยของฝรั่งเศสได้ใช้ตลอดมาจนกระทั่งถึงสมัยที่เกิดการกบฏใหญ่ขึ้นจึงได้ยกเลิกไป.

เมื่อได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่แท้จริงขึ้นแล้ว เปแปง เดอเบรฟก็ได้ทำสงครามปราบพวกลอมบาร์ด คือพวกเยอรมันพวกหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ทางลุ่มแม่น้ำโป ได้แบ่งดินแดนส่วนหนึ่งที่ตีมาได้จากพวกลอมบาร์ดนั้น ให้แก่สังฆราชกรุงโรม ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เหมือนกัน ที่วัดในคริสตศาสนาได้ดินแดนอันใหญ่กว้างเป็นธรณีสงฆ์ และสังฆราชกรุงโรมก็เป็นเหมือนหนึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินในดินแดนนั้น กล่าวคือ จัดการปกครองเอง เก็บส่วยสาอากรเอง และทำการป้องกันบำรุงรักษาเอง เมื่อเป็นดังนี้ วงศ์คาโรแลงเยียงก็สนิทสนมกับสังฆราชกรุงโรมยิ่งขึ้น และแผ่อำนาจไพศาลออกไปโดยไม่มีใครขัดขวาง เมื่อเปแปงเดอเบรฟสิ้นพระชนม์ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๓๑๑ นั้น ประเทศโกลทั้งประเทศก็ตกอยู่ในอำนาจของวงศ์คาโรแลงเยียง.

พอเปแปงเดอเบรฟสิ้นพระชนม์ อาณาจักร์โกลก็แบ่งแยกกันออกอีกเป็นสองภาค ได้แก่พระโอรส ๒ องค์ของเปแปง ชื่อ คาร์โรมัง องค์หนึ่ง และ ชาร์ลส์

องค์หนึ่ง แต่ต่อมาเพียง ๓ ปี คาร์โรมังก็สิ้นพระองค์ไป และ ชาร์ตส์ก็ได้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในประเทศโกล เช่มาญเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งก็องค์สำคัญที่มีชื่อเสียงที่สุด ของเมื่อได้เป็นกษัตริย์แต่องค์เดียวแล้ว ก็ทรงพระนามว่า ชาร์ตส์มาญ (แปลว่า ชาร์ตส์องค์ใหญ่).

ชาร์ตส์มาญเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ทำสงครามมากที่สุด และได้ชัยชะนะมากที่สุดในสมัยกลาง ในระหว่างเวลา ๕๖ ปี ที่ทรงราชย์ คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๓๑๑ ถึงพุทธศักราช ๑๓๕๗ (นับตั้งแต่ต้นที่ได้ทรงราชย์เพียงภาคหนึ่งก่อนที่พระเชฏฐาสิ้นพระชนม์) นั้น ชาร์ตส์มาญทำสงครามนับได้ถึง ๕๕ ครั้ง ประวัติของชาร์ตส์มาญไม่เป็นสำคัญแก่ประเทศฝรั่งเศสประเทศเดียว ยังเป็นสำคัญตลอดไปถึงยุโรปทั้งทวีป กล่าวคือ ชาร์ตส์มาญได้ทำสงครามชะนะยุโรปเกือบทั้งทวีป และมีอำนาจตลอดดินแดนทั้งหลายซึ่งในครั้งกระนั้นเป็น ประเทศสเปญ, ฝรั่งเศส, เบลเยี่ยม, ฮอลันดา, เยอรมนี, สวิตเซอร์แลนด์, ออสเตรียฮังกาโกสโลวักเกีย, ฮังการี, ยูโกสลาเวีย และอิตาลี ก็ไม่มีอำนาจ

ชาร์ลส์มาญ

สมัยชาร์ลส์มาญมาแล้ว ก็ไม่มีเจ้าแผ่นดินยุโรปองค์ใด ทำได้ถึงปานนั้น นโปเลียนผู้พยายามจะทำอย่างชาร์ลส์มาญ ก็ยังทำไม่สำเร็จ และในสมัยชาร์ลส์มาญนี้เอง ที่ประเทศฟรังก์ตั้งตนเป็นอิสสระขึ้นได้เป็นแน่นอน โดยที่ไม่ต้องเป็นเมืองขึ้นหรือเมืองออกของโรมันอีกต่อไป เมื่อชาร์ลส์มาญรบไปถึงไหน ก็ได้ทำอย่างพระเจ้าอาเลกซานเดอร์และซีซาร์กล่าวคือ สร้างถนน สร้างเมือง และวางกองทหารไว้ ส่วนพวกพระซึ่งมีความจำเป็นอยู่เสมอที่จะต้องแสวงหาพระเจ้าแผ่นดินที่บุญหนักศักดิ์ใหญ่เป็นศาสนูปถัมภก ก็หันเข้ามาประจบเอาชาร์ลส์มาญเป็นที่พึ่ง ในปีพุทธศักราช ๑๓๔๓ ชาร์ลส์มาญจำเพาะอยู่ที่กรุงโรมในวันคริสตมาส (ตรุสฝรั่ง-คือวันที่ ๒๕ ธันวาคม ซึ่งถือว่าเป็นวันเกิดของพระเยซู) พระสังฆราชกรุงโรมได้ทำพิธีสวมมงกุฎชาร์ลส์มาญ และประกาศให้เป็นพระราชาธิราชของโรมัน เพราะในเวลานั้นพระราชาธิราชกรุงโรมที่แบ่งแยกกันออกเป็น ๒ ภาคมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๙๓๙ นั้น ภาคตะวันออกได้สิ้นชื่อไปนานแล้ว และภาคตะวันตกที่ยังตั้งตัวอยู่ได้ ก็ไม่มีอำนาจ

ราชศักดิ์อันใด พอที่จะคัดค้านการกระทำของพระสังฆราช กรุงโรมได้. อนึ่งเล่าการกระทำของสังฆราชกรุงโรมครั้งนี้เป็นการกระทำอย่างฉลาดและมีผลดีมาก เพราะตั้งแต่สมัยชาร์ลส์มาญมา การที่พระสังฆราชสวมมงกุฎให้พระราชาก็กลายเป็นของศักดิ์สิทธิ์ พระราชาองค์ไหนได้พระสังฆราชสวมมงกุฎให้ ก็นับเป็นเกียรติยศอย่างใหญ่ วิธีการซึ่งในชั้นแรกเป็นการประจบโดยเกรงอำนาจนั้น ก็มากลายเป็นของวิเศษขึ้น ด้วยประการฉะนี้.

ชาร์ลส์มาญ ไม่แต่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินนักรบเท่านั้น ยังสามารถจัดการปกครองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย กล่าวคือ ทวีปยุโรปในแถบตะวันตกและแถบกลางนี้ ตั้งแต่ก่อนมาจนถึงสมัยชาร์ลส์มาญ ก็นับว่าเป็นประเทศป่าเถื่อน ชาร์ลส์มาญมาจัดการทำความเจริญให้ก้าวหน้าไปยิ่งกว่าที่พวกโรมันได้ทำมาให้แล้วเป็นอันมาก ได้สร้างเมืองให้งดงามขึ้น, มีการส่งข้าหลวงต่างพระองค์ออกไปตรวจตราบ้านเมืองต่าง ๆ ในพระราชอาณาเขตต์ปีละครั้ง ได้ตั้งโรงเรียนขึ้นในพระราชวังของพระองค์เอง ซึ่งทารกถูกคนจน

หรือพระกุมารถูกกษัตริย์ ก็ได้รับความดูแลสั่งสอนเสมอเหมือนกัน ส่วนทางศิลปกรรมนั้น ชาร์ลส์มาญก็บำรุงขึ้นไม่น้อย เช่น สร้างโบสถ์ เอกซลาชาเปล ซึ่งเป็นถาวรวัตถุชิ้นสำคัญของสมัยกลาง ชาร์ลส์มาญสิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๓๕๗ พระชนมายุได้ ๗๒ ปี และกล่าวกันว่า เมื่อนึกถึงกิจการที่ชาร์ลส์มาญได้ทำไว้แล้ว ก็ทำให้รู้สึกเหมือนหนึ่งว่า พระองค์มีอายุสัก ๒๐๐ ปี.

เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์มาญสิ้นพระชนม์แล้ว โอรสของพระองค์ทรงพระนามว่า หลุยส์ ซึ่งมีภาษาฝรั่งเศสเรียกกันว่า หลุยส์ เดอ บีเออซ์ แปลว่าพระเจ้าหลุยส์ผู้ใจบุญ นักประวัติศาสตร์ในชั้นหลังตั้งชื่อให้ใหม่อีกอย่างหนึ่งว่า เดอ-เดบอนแน แปลว่า คนใจดีจนเหลือเกิน พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มีใจเที่ยงธรรมโอบอ้อมอารี และเป็นทหารที่กล้าหาญ แต่มีบางครั้งที่มีพระทัยอ่อนเกินไปจนทำให้เกิดความผิดพลาดไปมาก ๆ คือ ในปีพุทธ-ศักราช ๑๓๖๐ พระเจ้าหลุยส์พระองค์นี้ ได้แบ่งราชอาณาจักรของพระองค์ออกเป็น ๓ ส่วน และมอบให้พระโอรส

มงกุฎของชาร์ลส์มาญ
เวลานี้ยังเก็บไว้ที่กรุงเวียนนา

๓ พระองค์ ทรงพระนามว่า โลแธร์, หลุยส์, และ เปแปง การแบ่งราชอาณาจักร์ในคราวนี้ ก็มีผลเหมือนอย่างที่เคยเป็นมาแล้วในกรุงโรม ในครั้งที่พระเจ้า ดิโอเค็ดเตียน แบ่งอาณาจักร์โรมให้แก่พระโอรสของพระองค์ เมื่อปีพุทธศักราช ๘๓๘ ผิดกันที่ว่าการแบ่งครั้งนี้ พระเจ้าหลุยส์พระบิดายังมีอำนาจควบคุมอยู่ เป็นแต่ได้แยกอาณาจักร์ไปให้พระโอรสเป็นพระราชาปกครอง และพระราชาของอาณาจักร์หนึ่ง ก็เป็นเสมือนหนึ่งเจ้าหน้าที่ชั้นสูงสุด ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของพระราชาธิราชผู้เป็นบิดา แม้แต่จะแต่งงานก็ยังต้องขอพระราชานุมัติจากพระบิดาก่อน ในบรรดาโอรส ๓ องค์ พระเจ้าหลุยส์ได้ตั้งให้ โอรสองค์ใหญ่ที่มีพระนามว่า โลแธร์ นั้นเป็นรัชชทายาท ที่จะได้รับตำแหน่งแทนพระองค์ ในเมื่อพระองค์ได้ล่วงลับไปแล้ว.

ในปีพุทธศักราช ๑๓๖๖ พระเจ้าหลุยส์มีพระโอรสอีกพระองค์หนึ่ง เป็นองค์ที่ ๔ ทรงพระนามว่า ชาร์ลส์ เดอ โชฟ ซึ่งพระเจ้าหลุยส์เห็นควรที่จะแบ่งอาณาจักร์ให้ครอบครองเหมือนอย่างพี่ชายสามคนที่ได้รับส่วนแบ่งไปแล้ว จึงได้

ตกลงพระทัยจะเอาดินแดนมาจากพระโอรสทั้งสามพระองค์ที่ได้พระราชทานไปแล้วองค์ละเล็กละน้อย มาแบ่งให้แก่พระโอรสองค์ที่ ๔ เนื่องจากเหตุนี้ทำให้พระโอรสทั้งสามองค์คิดทรยศเป็นกบฏต่อพระราชบิดาของตนขึ้น ในปีพุทธศักราช ๑๓๗๕ พระเจ้าหลุยส์ได้ถูกพระโอรสจับขังคุก แต่ต่อมาพระโอรสองค์ที่ ๒ และที่ ๓ ที่มีพระนามว่า หลุยส์ กับ เปแปง นั้น ไม่ยินยอมที่จะอยู่ใต้อำนาจของ โลแธร์ ผู้เป็นพี่ชาย ซึ่งในเวลานั้นได้เป็นพระราชาธิราชแทนพระเจ้าหลุยส์ ผู้เป็นพระบิดา พระโอรสทั้งสองที่ได้ออกพระนามมาแล้ว จึงได้เอาพระราชบิดาออกมาจากคุก และได้ตั้งให้เป็นพระราชาธิราชขึ้นใหม่ พระเจ้าหลุยส์เมื่อได้เป็นพระราชาธิราชขึ้นแล้ว ก็ทรงตั้งให้เปแปงโอรสองค์ที่ ๓ เป็นรัชทายาท ต่อมาไม่ช้าเปแปงสิ้นชีพ พระเจ้าหลุยส์จึงให้พระโอรสองค์เล็ก คือ ชาร์ลส์ รับตำแหน่งพระราชาธิราชแทนพระองค์ จึงได้เกิดความยุ่งยากอย่างใหญ่หลวงขึ้นอีก ในสมัยที่ความยุ่งยากยังมิได้สงบลงได้นั้น พระเจ้าหลุยส์ก็สิ้นพระชนม์ ในปีพุทธศักราช ๑๓๘๓ และ

โดแธร์ก็ตั้งตนเองเป็นพระราชาธิราชแทนบิดา ปกครอง
ดินแดนทั้งหมดที่เคยเป็นของบิดานั้น แต่ผู้เดียว.

บทที่ ๓

กำเนิดของประเทศฝรั่งเศส

กาลล่วงมาไม่ช้า ห่ลุยส์ กับ ชาร์ลส์ ได้พร้อมใจกันร้องขอต่อ โลแธร์ พี่ชาย ให้แบ่งดินแดนให้คนละส่วนเหมือนอย่างที่บิดาได้ทำมาแล้ว แต่โลแธร์ไม่ยอม น้องชายสองคนจึงได้รวมกำลังกันรบพี่ชาย. ครั้นมาถึงปีพุทธศักราช ๑๓๘๖ โลแธร์พี่ชายอ่อนกำลังลง จึงขอทำสัญญาที่เมืองแวร์ดัง แบ่งดินแดนทางแม่น้ำไรน์ให้แก่หลุยส์ ซึ่งได้ตั้งเป็นอาณาจักร์เยอรมัน. ส่วนโลแธร์เองได้ดินแดนในตอนกลางทางประเทศอิตาลี, ลุ่มแม่น้ำโรน, แม่น้ำโซน, แม่น้ำเมิส ตั้งเป็นอาณาจักร์อันหนึ่งเรียกว่า อาณาจักร์โลแธร์ ในตอนกลางนี้เป็นตอนสำคัญ เพราะเหตุที่ได้เมืองใหญ่ถึง ๒ เมือง คือ เอ็กซลาชาเปล และกรุงโรม. ชาร์ลส์ น้องชายคนเล็กได้ดินแดนทางทิศตะวันตก คือทางแม่น้ำเซน แม่น้ำลัวส์ และ แม่น้ำการอนน์ ซึ่งได้ตั้งเป็นอาณาจักร์ฝรั่งเศส เป็นอันว่าประเทศฝรั่งเศสได้กำเนิดขึ้น

เมื่อพุทธศักราช ๑๓๙๖ แลพระเจ้าชาร์ลส์ ซึ่งมีสมัญญาอีกอย่างหนึ่งว่า ชาร์ลส์เดอโชฟ ก็เป็นเจ้าแผ่นดินองค์แรกของฝรั่งเศสด้วยประการฉะนี้.

การที่อาณาจักร์ฟรังก์แตกแยกกันออกไปครั้งนี้ ได้ทำความเสียใจให้แก่พวกพระเป็นอันมาก เพราะเหตุว่าเมื่อดินแดนได้แบ่งแยกกันออกไปแล้ว อำนาจของพระราชาผู้ปกครองก็มีมากขึ้น เป็นการตัดรอนอำนาจของพระให้น้อยลงไป. แต่อย่างไรก็ดี การที่ได้แบ่งปันกันดังนี้ จะทำให้ประเทศทั้งสามเรียบร้อยก็หาไม่ บังเกิญมีความยุ่งยากเกิดขึ้นใหม่ คือ การรุกรานอย่างเดียวกับการรุกรานของคนบาทกลาวมาข้างต้นแล้ว และการรุกรานในครั้งนี้ทั้งสามอาณาจักร์ได้ถูกรุกรานพร้อม ๆ กัน คือทางอาณาจักร์เยอรมัน ได้ถูกพวก เช็ก ชนชาวพเนจร ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โบฮิเมียน และ ฮังกาเรียน คือเชื้อสายของพวกฮัน กับพวกอาวาร์ส (คือพวก เกยูเกน ที่แตกฉานซ่านเซ็นมาจากเมืองจีน ดังที่เราได้เห็นมาแล้วในเล่ม ๒ หน้า ๒๕๕) เข้ามารุกรานจนถึงเขตต์มณฑล

ดอเรนน์, ชามปาญ, โปรวังซ์ และ ดางค์ดอก. ทางอาณาจักร์โลแธร์ ก็ถูกพวกมหะหมัด คือพวกอาหรับซึ่งยังเหลือเศษอยู่ตั้งแต่ครั้งชาร์ลส์มาร์เตลนั้น รุกรานเข้ามาในประเทศอิตาลี. ในที่สุด ทางอาณาจักร์ฝรั่งเศสก็มีประชาชนพวกหนึ่งซึ่งเรียกว่า นอร์มังด์ รุกเข้ามา.

พวกนอร์มังด์ คือคนเยอรมันพวกหนึ่ง ซึ่งมาจากประเทศเดนมาร์ก และทางคาบสมุทร สแกนดิเนเวีย ซึ่งในเวลานี้เป็นประเทศนอร์เวย์และสวีเดน ลักษณะของชนพวกนี้ก็เป็นเหมือนพวกเยอรมันอื่น ๆ ผิดแต่ว่าเป็นพวกที่เก่งกล้าทางเดินเรือในทะเล และชำนาญสู้ทางในทะเลเหนือ (ซึ่งเป็นทะเลที่ร้ายที่สุดของยุโรป) ถึงกับว่า ลมพายุนั้นเป็นสิ่งที่พวกนอร์มังด์ไม่รู้จักกลัว ตรงกันข้ามถ้ามีพายุจัดก็ยิ่งจะช่วยให้พวกนี้มาถึงฝั่งหรือไปถึงที่หมายได้เร็วขึ้น เรือของพวกนี้เป็นเรือยาวราว ๒๕ เมตร บรรทุกคนได้ตั้งแต่ ๖๐ ถึง ๗๕ คน มีคนดีกันเชียงราว ๓๐ คน มีเสากระโดงอันเดียว และใช้ใบแล่นช่วยแรงคนด้วย พวกนอร์มังด์ไม่ได้รุกรานแต่ประเทศฝรั่งเศส

เท่านั้น ยังรุกเข้าไปถึงประเทศรัสเซียและประเทศอังกฤษ ลงไปจนกระทั่งถึงทะเลดำ เหตุที่พวกนี้เข้ามารุกรานในทางนี้ก็คือว่า ดินแดนอันเป็นถิ่นเดิมของตนไม่อุดมพอและมีคนมากเกินไป จึงต้องดั้นไหดเข้ามาสู้รบทำร้ายชนพวกอื่นเพื่อหาหนทางดำรงชีวิต.

พวกนอร์มังด์ไม่ได้เก่งแต่ทางน้ำอย่างเดียว ในทางบกก็เก่งมาก แต่พอขึ้นจากเรือก็ซ่อนตัวอยู่ในเวลากลางวัน พอถึงกลางคืนก็เข้าปล้นแย่งม้าจากชาวบ้าน สำหรับขับขี่ยกพวกกันไปปล้นที่อื่นต่อไป นอกจากการรบซึ่ง ๆ หน้าแล้ว พวกนี้ยังฉลาดในอุบายสารพัดร้อย่าง ครั้งหนึ่งพวกนี้มีหัวหน้าชื่อ แฮสติงส์ ไปตีเมือง ลูนา เมืองเล็ก ๆ ในเขตตัสคานี พวกพระได้พากันปิดประตูเมืองและร่วมมือกับพลเมืองคอยรักษาเมืองเป็นอย่างดี จนแฮสติงส์ไม่สามารถจะพังทะลายเข้าไปได้ จึงได้ใช้อุบายอย่างฉลาด คือ พวกทหารของแฮสติงส์ร้องประกาศแก่ชาวเมืองว่าเวลานี้แฮสติงส์ตายแล้ว ก่อนจะตายได้ประกาศตนเป็นคริสเตียน และขอให้ได้ฝังศพในเมือง พวกพระ

ดีใจว่าจะได้คนเป็นคริสเตียนอีกสักคนหนึ่ง ก็เปิดประตูรับเอากองทหารแฮสติงส์เข้าเมืองทั้งกอง พร้อมทั้งหีบใบใหญ่ซึ่งแฮสติงส์ซ่อนอยู่ข้างใน พอเอาหีบตั้งในวัด ฝาหีบก็เปิดออก แฮสติงส์ก็กระโดดออกจากหีบ ทหารที่เข้าไปด้วยก็ชักดาพออกจากเสื้อคลุมและฉวยชิวิตพระและพลเมืองเสียเป็นอันมาก ครั้นแล้วก็เก็บสิ่งของที่มีค่าพาเอาออกไปจากเมือง.

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ถูกพวกนอร์มังด์รุกรานมากกว่าทางอื่น และรุกเข้ามาจนถึงปารีส พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสก็ไม่กล้าต่อสู้ต้านทาน ได้ยอมให้เงินพวกนอร์มังด์เป็นจำนวนมากมาย และพวกนอร์มังด์ก็ถอยกลับไป จนกว่าจะหมดสะเบียงจึงกลับมาปล้นใหม่.

การรุกรานของพวกนอร์มังด์นี้ ได้เป็นไปตลอดเวลาถึง ๒๕ ปี ในที่สุดพวกนอร์มังด์มีจำนวนมากกว่าสิบหมื่นคน ได้เข้าตั้งอยู่ที่ปากแม่น้ำเซน ทางทิศเหนือมีหัวหน้าชื่อโรลโล เป็นเจ้าเมือง รวง ได้และมีอำนาจเป็นใหญ่ในแถบนั้นมาจนกระทั่งถึงแม่น้ำซอม พระเจ้าแผ่นดิน

ฝรั่งเศส พระนามว่า ชาร์ลส์เดอแซงป์ล หลาน (ปู
ของฌูก) ของพระเจ้าชาร์ลส์เดอโชฟ (เจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส
องค์แรก) ได้ยินยอมให้โรลลองปกครองเขตต์แดนใน
คอนนั้น และมีตำแหน่งเป็นดุ๊ก ซ้ำให้ลูกสาวอีกคนหนึ่ง
แต่มีข้อไขว่าโรลลองจะต้องนับถือคริสตศาสนา. ความ
จริงพวกนอร์มังด์ที่รุกรานเข้ามาก็ไม่ใช่โดยมักใหญ่ใฝ่สูง
แสวงหาอำนาจราชศักดิ์ สิ่งที่พวกนี้ต้องการก็แต่เพียงหา
ดินแดนตั้งถิ่นฐานทำมาหากินเท่านั้น เมื่อได้ความรับรอง
จากฝรั่งเศสดังนี้ ก็ยอมรับด้วยความยินดี และตั้งแต่นั้นมา
พวกนอร์มังด์ก็สงบเรียบร้อย ตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาเป็น
หลักแหล่ง ดินแดนที่พวกนี้ตั้งอยู่ก็ได้ชื่อว่า นอร์มังดี
อยู่ในความปกครองของฝรั่งเศสจนกระทั่งถึงบัดนี้
เป็นดินแดนที่อุดมที่สุดในประเทศฝรั่งเศส พวกนี้ซึ่งมี
รกรากเป็นเยอรมันก็ได้กลายเป็นฝรั่งเศสไปในที่สุด จนใน
สมัยนี้ถ้าใครไปว่าพวกนี้เป็นเดือดเยอรมันแล้ว เป็นการทำ
ให้โกรธเคืองได้มาก ๆ.

การรุกรานของพวกนอร์มังด์เป็นเรื่องสำคัญที่เปลี่ยน

ฉมหน้าพงศาวดารของยุโรป ให้มีลักษณะแปลก ประหลาดอย่างไม่น่าจะเป็น กล่าวคือ นอกจากพวกนอร์มังด์จะได้เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศฝรั่งเศส จนกลายเป็นฝรั่งเศสไปแล้ว ยังมีผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทำให้ยุโรป (คือไม่แต่ในประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น) เกิดมีลัทธิอย่างใหม่เกิดขึ้น ที่เรียกในภาษาฝรั่งเศสว่า เฟโอดาลิเต หรือในภาษาอังกฤษว่า ฟีวแดลิสม์ ส่วนในภาษาไทยนั้น ข้าพเจ้าจะขอเรียกไปพลางว่า "ลัทธิเจ้าครองนคร" จนกว่าจะหาคำอื่นได้เหมาะกว่านี้.

ถ้าเราจะนึกแต่เพียงว่า "ลัทธิเจ้าครองนคร เป็นผลของการที่พวกนอร์มังด์มารุกราน" ดังนี้แล้ว ก็ดูเป็นผลที่ไกลกับเหตุอย่างยิ่ง จึงจำเป็นจะต้องอธิบายให้ชัดเจนสักหน่อย.

เราได้เห็นมาข้างต้นแล้วว่า เวลาที่พวกนอร์มังด์มารุกรานนั้น ครั้งนั้นฝรั่งเศสมีพระเจ้าแผ่นดินอย่าง โคลวิส หรือ ชาร์ลส์มาญ พวกนอร์มังด์ก็คงจะไม่เก่งกล้าได้ถึงปานนั้น [illegible] เป็นเครื่องเคราะห์ร้ายที่ประเทศฝรั่งเศสมีพระ

เจ้าแผ่นดินอ่อนแอ พวกนอร์มังดีจึงแผลงฤทธิ์ได้ตามชอบใจ บรรดาคนที่มั่งคั่งเมื่อหวังความคุ้มครองจากพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้ ก็ต้องคุ้มครองตัวเอง พวกเหล่านี้ก็สร้างป้อมค่ายในเขตต์บ้านอันใหญ่กว้างของตัว มีกำแพงล้อมรอบมีหอคอย เตรียมอาวุธไว้ป้องกัน เท่ากับเป็นเมือง ๆ หนึ่ง เพราะพวกนี้มีที่ดินกว้างมาก ได้ทำกันเช่นนี้ทั่วประเทศฝรั่งเศส และในประเทศเยอรมัน คราวนี้ประชาชนพลเมืองสามัญ ที่หมดหวังจะพึ่งพระเจ้าแผ่นดินได้เหมือนกัน ก็เข้าไปขอพึ่งพาอาศัยพวกที่มั่งคั่งเหล่านี้ บ้านที่สร้างขึ้นดังนี้ เรียกตามภาษาลาตินว่า คาสเตลลุม ซึ่งไปแผลงเป็นอังกฤษว่า คาสเซิล และแผลงเป็นฝรั่งเศสว่า ชาโต (แต่สมัยนี้ฝรั่งเศสชอบเรียกว่า "ชาโต พ่อร์ต" แปลว่า ชาโตที่แข็งแรง เพื่อให้ต่างกับชาโตเล็ก ๆ ที่คนที่มั่งมีในภายหลังชอบเอาแบบมาสร้าง แต่มิได้ทำให้แข็งแรงเป็นป้อมค่ายอย่างของเดิม) ส่วนในภาษาไทยเรา แปลกันว่า ปราสาท ซึ่งถึงแม้จะยังไม่ถูกต้องแท้ หาคำอื่นมาแทนให้เหมาะไปกว่าไม่ได้. เมื่อพวก

เข้ามาอาศัย เจ้าของชาโตก็ยอมรับ โดยมีข้อไขให้ทำงานต่าง ๆ เช่นเพาะปลูกในที่ดินให้ โดยเหตุนี้ พวกที่อาศัยก็กลายเป็นบุคคลที่ขึ้นอยู่แก่เจ้าของชาโต และเจ้าของชาโตก็เลยกลายเป็นเจ้า ซึ่งเรียกในภาษาฝรั่งเศสว่าเซนเญอร์ และตั้งแต่นี้ไป พลเมืองเหล่านี้ก็ไม่ต้องขึ้นต่อพระเจ้าแผ่นดิน ขึ้นตรงต่อเซนเญอร์ของตัว พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสก็ไม่สามารถจะทำประการใดได้ ในที่สุดก็ต้องยอมให้พลเมืองเลือกเซนเญอร์ของตนได้ตามชอบใจ คือ จะเลือกไปอยู่กับเซนเญอร์ไหน ก็สุดแต่ใจสมัคร.

การเป็นดังนี้ เมื่อพูดถึงความเป็นไปในระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับพลเมืองสามัญแล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็มีศักดิ์เท่ากับเซนเญอร์คนหนึ่ง แต่ในระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับพวกเซนเญอร์เหล่านั้น พระเจ้าแผ่นดินยังเป็นใหญ่อยู่ คือพวกเซนเญอร์ยังต้องขึ้นอยู่แก่พระเจ้าแผ่นดิน เมื่อถึงปี[illegible]มาทำพิธีสาบาลตนว่า จะไม่เป็นกบฏ และต้อง[illegible]ลี่ยนกันเข้ามารับราชการอยู่ใกล้พระเจ้าแผ่นดินสองสามเดือนบ้าง แต่เมื่อพ้นเขตดันไปแล้ว กลับ

ไปครองนคร ก็มีสิทธิ์เท่ากับพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง มีอำนาจตีเงินตราใช้ในเขตต์ของตัว จัดตั้งกองทัพ, เก็บภาษีอากร และทำสงครามกันได้ในระหว่างพวกเซนเญอร์ด้วยกัน โดยพระเจ้าแผ่นดินไม่กล้าว่ากล่าวอย่างไรด้วย นี่แหละคือตัทธิเจ้าครองนคร ซึ่งมีอยู่ในประเทศทั้งหลายเกือบทั่วทั้งทวีปยุโรป ในประเทศฝรั่งเศสเอง ตัทธินี้ได้ดำรงอยู่ในระหว่างเวลาตั้ง ๑๐๐๐ ปี พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสองค์หลัง ๆ และอำมาตย์มนตรีคนสำคัญ ๆ ของฝรั่งเศสเช่น ริเชอลิเออ ได้พยายามลดอำนาจของเจ้าครองนครลงไปทุกที แต่ไม่ใช่ของที่ทำได้ง่าย ๆ. อำนาจของเจ้าครองนครในประเทศฝรั่งเศสนั้น พึ่งจะมาหมดลงไปจริง ๆ ในปีพุทธศักราช ๒๓๓๒ เมื่อเกิดการกบฏใหญ่ขึ้นในประเทศฝรั่งเศสแล้ว.

เขตต์แดนของเจ้าครองนครนั้นมีชื่อเรียกว่า ดูเช (สำหรับเขตต์ใหญ่ที่เจ้าครองนครมีศักดิ์เป็นดุก) และคองเต (สำหรับเขตต์ที่เล็ก ที่เจ้าครองนครมีศักดิ์เป็นคองต์,) "ดูเช" และ "คองเต" ใหญ่ ๆ ในประเทศฝรั่งเศส

ในราวพุทธศักราช ๑๕๐๐ บี้ นั้น มีอยู่ดังนี้

ดูเช เดอ ฟลังด์ล

ดูเช เดอ นอร์มังดี้

ดูเช เดอ เบร์อตาญ

คองเต ดังชู (อังชู)

คองเต เดอ บลัวส์

คองเต เดอ ชามปาญ

ดูเช เดอ บูร์กอญ

คองเต เดอ บัวติแอร์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า

ดูเช ดากิเตน (อากิเตน) หรือ กียาน

ดูเช เดอ กาส-กอญ

ดูเช เดอ ตูลูส

คองเต เดอ บาร์ซโลน

ใช่แต่คฤหัสถ์เท่านั้น พวกพระก็ยังเป็นเจ้าครองนคร กับเขาด้วยเหมือนกัน นครที่พระเป็นเจ้าครองนั้น เรียกว่า เอเวเช → คองเต้แล และที่สำคัญ ๆ คือ ตูร์เน, โมเวส์, นัวยง, ซ้องส์, ออแซร์, ชาลองส์, ตางก์ร์ส์ แรงม์ส.

อันที่จริงในเวลาที่พวกนอร์มังด์เข้ามารุกรานนั้น ถึงแม้พระเจ้าแผ่นดินจะอ่อนเพลียหมดมานะแล้วก็ดี พวกที่มั่งมีและครอบครัวใหญ่โตก็ยังแข็งข้อต่อสู้อยู่เสมอ คนๆ หนึ่งที่ได้ทำการสำคัญในการต่อสู้พวกนอร์มังด์ ชื่อว่า โรแบร์ต มีสมัญญาว่า เดอฟอร์ด (ผู้เข้มแข็ง) เป็นคนมั่งมีตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งแม่น้ำลัวร์ พระเจ้าชาร์ลส์เดอ-โซฟ ได้ตั้งให้เป็นผู้ป้องกันต่อสู้นอร์มังด์ทางแถบใต้ของแม่น้ำเซนและแม่น้ำลัวร์. โรแบร์ตถูกพวกนอร์มังด์ยิงตายด้วยธนูในเวลาที่พวกนอร์มังด์เข้าปล้นวัดๆ หนึ่ง ถูกของผู้นับถือว่า เอิดส์ เป็นผู้รักษากรุงปารีส ในเวลาที่พวกนอร์มังด์มาล้อมเมื่อปีพุทธศักราช ๑๓๒๙ ได้แสดงความกล้าหาญต้านทานพวกนอร์มังด์จนมีชื่อเสียง มีคนนิยมนับถือมาก. ครั้นมาถึงปีพุทธศักราช ๑๓๓๐ ตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินว่างลง ราษฎรได้เลือกตั้งให้เอิดส์ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดิน ซึ่งที่จริงก็ยังมีเจ้าในราชวงศ์คาโรแลงเยี่ยงอยู่อีกหลายองค์ ราษฎรไม่ยอมให้เป็นเจ้าแผ่นดินอีกต่ ร
แลงเยี่ยงจึงได้ขาดสายลงตอนหนึ่ง

การที่พวกราษฎรเลือกเอิดส์ ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสในครั้งนี้ ก็เป็นวิธีใหม่อีกวิธีหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส คือ เรื่องราษฎรเลือกตั้งพระเจ้าแผ่นดินแทนที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยสืบสันตติวงศ์ดังที่เคยเป็นมาแล้ว ตั้งแต่สมัยเปแปงเลอเบรฟ. ตั้งแต่นั้นมา เมื่อพระเจ้าแผ่นดินสิ้นพระชนม์ลงองค์หนึ่ง พวกขุนนางหรือเซนเญอร์ที่มีอำนาจมาก ๆ ก็พยายามที่จะเข้าสวมมงกุฎเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส และมงกุฎที่ว่านี้ก็เปลี่ยนมือกันมาเป็นเวลาตั้ง ๑๐๐ ปี ภายหลังที่เอิดส์สิ้นพระชนม์แล้ว พวกคาโรแลงเยียงที่กลับมาได้ตำแหน่งเป็นเจ้าแผ่นดินก็มีคือ ชาร์ลส์ เลอแซงปร์ ที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น การที่พวกคาโรแลงเยียงได้มีโอกาศกลับมาได้ราชบัลลังก์ดังนี้ก็โดยหาพวกพ้องของตัวไว้สำหรับคอยเลือก การหาคนเลือกนั้น บางทีก็แพงเกินไปจนนำความล่มจมมาสู่พวกโรแลงเยียง เช่นต้องแบ่งที่ดินของตัวให้เป็นรางวัลแก่

[illegible]ะทรัพย์สมบัติร่อยหรอหมดสิ้นลงไป

[illegible]ค เป็นหลานของเอิดส์, มีคน

นับหน้าถือตาและมีอำนาจสามารถจะได้รับเลือกเป็นพระเจ้าแผ่นดินได้ แต่ยอมขายตำแหน่งที่ควรจะได้นั้น ให้แก่เจ้าในวงศ์คาโรแลงเยี่ยง พวกเจ้าวงศ์คาโรแลงเยี่ยงต้องคอยซื้อตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินอยู่เสมอ จนกระทั่งองค์สุดท้ายทรงพระนามว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๕ เวลาได้ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็สิ้นเนื้อประดาตัว และสิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๕๓๐ โดยไม่มีบุตร์ เป็นขั้นสุดท้ายที่วงศ์คาโรแรงเยี่ยงดับศูนย์.

เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ ๕ สิ้นพระชนม์แล้ว พวกพระแลพวกเซนเญอร์ทั้งหลาย ก็ประชุมกันที่เมืองนัวยองเลือกลูกของ ฮูค ที่สืบเชื้อสายมาจาก เอิดส์ ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส พระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่นี้ทรงพระนามว่า ฮูค คาเปต์ เป็นปฐมกษัตริย์แห่งวงศ์ คาเปเซี่ยง ซึ่งเป็นวงศ์ใหญ่วงศ์หนึ่งของประเทศฝรั่งเศส.

วงศ์คาเปเซี่ยงได้ครอบครองประเทศฝรั่งเศสอยู่เป็นเวลา ๓๔๓ ปี คือ ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๕๓๐ ถึงพุทธศักราช ๑๘๗๓ ในราชวงศ์นี้มีพระเจ้าแผ่นดิน ๑๕ องค์ คือ

(๑) ฮูค คาเปต์, (๒) โรแบร์ตเดอบีเออซ์, (๓) อังรี ที่ ๑, (๔) พีลิปป์ ที่ ๑ (๕) หลุยส์ ที่ ๖, (๖) หลุยส์ ที่ ๗, (๗) พีลิปป์ ออกุสต์, (๘) หลุยส์ ที่ ๘, (๙) หลุยส์ ที่ ๙, (๑๐) พีลิปป์ ที่ ๓, (๑๑) พีลิปป์ ที่ ๔, (๑๒) หลุยส์ ที่ ๑๐ (๑๓) พีลิปป์ ที่ ๕ และ (๑๔) ชาร์ลส์ ที่ ๔.

ในบรรดาพระเจ้าแผ่นดินเหล่านี้ ก็มีๆ มาก และทุกๆ องค์ต่างขมักเขม้นพยายามที่จะล้างอำนาจของเจ้าครองนคร และแผ่อำนาจของพระเจ้าแผ่นดินออกไปทั่วพระราชอาณาจักร์ และที่นับว่าได้ทำการใหญ่หลวงเป็นสำคัญนั้น มีอยู่ ๓ พระองค์ คือ พีลิปป์ ออกุสต์, หลุยส์ ที่ ๙ และ พีลิปป์ ที่ ๔ ซึ่งเรียกพระนามกันอีกอย่างหนึ่งว่า พีลิปป์ เดอเบล.

มาสมัยที่วงศ์คาเปเซียงได้ขึ้นสู่ราชบัลลังก์นี้ อำนาจของพวกเจ้าครองนครก็กำลังสูงเด่น มีอำนาจมากกว่า มีดินแดนกว้างใหญ่กว่า และมีทรัพย์สมบัติมากกว่าพระเจ้าแผ่นดินเป็นอันมาก พระเจ้าแผ่นดินเองก็มีอำนาจอยู่เพียงในดินแดนของตน ซึ่งมีอาณาเขตต์น้อยกว่าเจ้าครองนคร

บางคน อีกประการหนึ่งในเวลานั้นก็ไม่ได้มีบทกฎหมาย อันใดที่จะบัญญัติให้วงศ์กษัตริย์ได้รับตำแหน่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยวิธีสืบสายโลหิต แต่ฮูคคาเปต์ฉลาดพอ ได้หาวิธีทำให้ลูกของตัวมีฐานะมั่นคงที่จะได้รับราชสมบัติต่อไปภายหน้า วิธีฮูคคาเปต์ทำนั้น คือว่า ได้ขอให้พระทำพิธีตั้งลูกชายเป็นรัชทายาทต่อไป เมื่อพระได้ทำพิธีแล้วก็ถือว่าเท่ากับพระเจ้าได้เลือกตั้งแล้ว ใครจะถอดถอนเลือกตั้งขึ้นใหม่หาได้ไม่ กษัตริย์ในวงศ์คาเปเซียง ได้ใช้วิธีนี้ตลอดมาจนถึงกษัตริย์องค์ที่ ๗ คือ ฟิลิปป์ออกุสต์ จึงได้เลิกไป เพราะฟิลิปป์ออกุสต์มีอำนาจมากพอที่จะไม่ต้องพึ่งพระต่อไปแล้ว.

ในบัดนี้เราจะได้พิจารณาถึงเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในสมัยกษัตริย์วงศ์คาเปเซียง แต่ย่อ ๆ พอสมควร.

กษัตริย์องค์แรก ๆ (ดูนามที่ระบุไว้ข้างต้น) ไม่ค่อยมีอำนาจราชศักดิ์หรือทำการใหญ่หลวงอันใด ในสมัยพระเจ้าฟิลิปป์ ที่ ๑ (กษัตริย์องค์ที่ ๔ นั้น) ได้เกิดมีการสงครามทางศาสนา (ครูเสด) ขึ้นเป็นครั้งที่ ๑ แต่พระ

เจ้าฟิลิปป์ ที่ ๑ ก็มิได้เกี่ยวข้องประการใด เรื่องครูเสดนี้จะได้กล่าวโดยพิศดารต่อไปในบทที่ ๖.

มาถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ ๖ ก็ถึงเวลาที่วงศ์คาเปเซียงขยันขันแข็งขึ้น และทำการที่สลักสำคัญ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๖ ซึ่งครองราชสมบัติตั้งแต่บีพุทธศักราช ๑๖๑๕ ถึงบีพุทธศักราช ๑๖๘๐ นั้น ได้รับสมัญญาว่า เอไวเย (ผู้ถึงตาย) หรืออีกอย่างหนึ่งว่า เดอโก๊รส์ (คนอ้วน) เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ขยันขันแข็งและเป็นทหารที่องอาจ พยายามปราบพวกเซนเญอร์ และขยายอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินออกไปได้อีกเป็นอันมาก.

มาถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ ๗ ซึ่งครองราชสมบัติตั้งแต่บีพุทธศักราช ๑๖๘๐ ถึง ๑๗๒๓ เป็นเวลาถึง ๔๓ บีนั้น ได้มีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นซึ่งกะทบกระทั่งถึงการนี้ส่วนเมืองไม่แต่ในประเทศฝรั่งเศสยังเกี่ยวถึงประเทศอังกฤษด้วย พระเจ้าหลุยที่ ๗ ได้ขยายอำนาจของวงศ์คาเปเซียงให้ใหญ่ยิ่งขึ้นจริง แต่อีกทางหนึ่งพระเจ้าหลุยที่ ๗ ได้ทำสิ่งผิดพลาดอย่างสำคัญ ซึ่งถ้าไม่ทำดังนั้น

วงศ์คาเปเซี่ยงก็อาจเสศลอยมีอำนาจสูงสุดทั่วประเทศฝรั่งเศสขึ้นในคราวนี้ได้ พระเจ้าหลุยที่ ๗ ได้อภิเษกสมรสกับเอเลโอนอร์ ลูกสาวเซนเญอร์ อากิเตน ซึ่งเป็นเซนเญอร์ที่มีอำนาจใหญ่หลวง และมีดินแดนกว้างใหญ่ที่สุดในบรรดาพวกเซนเญอร์ด้วยกัน แต่เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ ๗ ไปทัพครูเสดครั้งที่ ๒ กลับมา ก็ทรงอย่าร้างกับ เอเลโอนอร์ และภายหลังเอเลโอนอร์ก็ได้แต่งงานกับ เซนเญอร์คนหนึ่งชื่อว่า อังรี ปลังตาเชอเนต์

อังรีปลังตาเชอเนต์ เป็นเซนเญอร์ใหญ่คนหนึ่ง ซึ่งมีดินแดนกว้างขวางอยู่แล้ว กล่าวคือ มีอำนาจเป็นเซนเญอร์ของ ๕ นคร คือ อังชู, เมน, ตูเรน และนอร์มังดี ครั้นมาได้อากิเตนเป็นสินสมรสเข้าอีก อังรีปลังตาเชอเนต์ก็มีอำนาจครึ่งประเทศฝรั่งเศส ใหญ่กว่าอาณาเขตของพระเจ้าแผ่นดินเองถึง ๖ หรือ ๗ เท่า และในบัดนี้ อังรีปลังตาเชอเนต์ ก็แข็งแรงพอที่จะไม่ต้องมีความจงรักภักดีต่อวงศ์กษัตริย์อีกต่อไป นอกจากนั้น อังรีปลังตาเชอเนต์ยังเคราะห์ดียิ่งขึ้นอีก กล่าวคือ เมื่อแต่งงานแล้ว

ได้ ๒ ปี ก็ได้รับตำแหน่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ในปี พุทธศักราช ๑๖๗๙ ทรงพระนามว่าพระเจ้าเฮนรี่ ที่ ๒.

ครานี้วงศ์กษัตริย์ทั้งสอง คือ วงศ์คาเปเซียง กับวงศ์ปลังตาเซอเนต์ ก็ต่อสู้แข่งขันชิงดีกันอยู่เป็นเวลาตั้ง ๑๐๐ ปี เหตุการณ์สำคัญในเรื่องนี้ เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าพีลิปป์ ออกุสต์ ซึ่งครองราชสมบัติอยู่ในระหว่างพุทธศักราช ๑๗๒๓ ถึงพุทธศักราช ๑๗๖๖.

พระเจ้าพีลิปป์ออกุสต์ ขึ้นครองราชสมบัติเมื่อพระชนม์ได้ ๑๕ ปี นักประวัติศาสตร์ชมว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่รอบคอบและฉลาด ฉลาดเกินไปจนเล่นโกงและทรยศต่อมิตร์ในบางครั้ง.

อังรี ปลังตาเซอเนต์ ที่ไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรี่ ที่ ๒ นั้น มีโอรส ๒ องค์ องค์หนึ่งทรงพระนามว่า ริชาร์ด และได้สมัญญาว่า ไลออนฮาร์ต (หัวใจสิงโต เพราะเหตุที่เป็นนักรบกล้าหาญ) อีกองค์หนึ่งทรงพระนามว่า โยห์น ได้สมัญญาว่า แล็กแลนด์ (ไม่มีที่ดิน เพราะเหตุที่พระบิดาไม่ให้มฤดก

พระเจ้าฟีลิปป์ ออกุสต์

เถย) ริชาร์ดได้ทูลขอให้พระบิดายกดินแดนของพระองค์ที่มีอยู่ในประเทศฝรั่งเศสนั้น ให้แก่พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสเสีย แต่พระบิดา คือ เฮนรี่ ที่ ๒ ไม่ยินยอม ริชาร์ดจึงพากองทัพของตนเข้ามาประเทศฝรั่งเศส และเป็นเพื่อนสนิทของพระเจ้าฟิลิปป์ออกุสต์ สนิทกันมากจนถึงกับบรรทมเตียงเดียวกันและเสวยในจานเดียวกัน พระเจ้าฟิลิปป์ออกุสต์ได้อาศัยกำลังของริชาร์ด รบแย่งดินแดนของพระเจ้าเฮนรี่ ที่ ๒ ซึ่งอยู่ในประเทศฝรั่งเศสนั้นมาเป็นของพระองค์ได้เป็นอันมาก นอกจากนั้น โยห์นลูกคนเล็กก็สมรู้เป็นใจช่วยพี่ชายรบพ่อ โดยเหตุนี้ พระเจ้าเฮนรี่ ที่ ๒ ก็ถึงกับตรอมพระทัยสิ้นพระชนม์.

ริชาร์ดได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ และต่อมาก็ได้ไปทัพครูเสดครั้งที่ ๓ กับพระเจ้าฟิลิปป์ แต่ในบพุทธศักราช ๑๗๓๔ พระเจ้าฟิลิปป์ออกุสต์ทิ้งการรบกลับเข้ามาประเทศฝรั่งเศส ก่อนที่จะมาจากกันนั้น พระเจ้าฟิลิปป์ออกุสต์ได้สาบาลต่อพระเจ้าริชาร์ดว่า จะทรงช่วยดูแลและป้องกันกรุงอังกฤษแทนพระเจ้าริชาร์ด เหมือนอย่าง

ที่ทรงบ้องกันปารีสเอง ในเวลาที่ริชาร์ดกลับจากกองทัพ เดินทางมาประเทศฝรั่งเศส ก็ถูกศัตรูคือดุ๊กแห่งออสเตรีย จับได้และส่งตัวให้แก่พระเจ้าเฮนรี่ ที่ ๖ เยอรมัน ซึ่งเป็น คู่แข่งขันของพระเจ้าริชาร์ด ครานั้นฟิลิปป์ออกุสต์ก็เกิด ทรยศต่อมิตร ได้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากมายให้พระเจ้า เฮนรี่ที่ ๖ ขังริชาร์ดไว้ให้นานที่สุดที่จะนานได้ และในเวลานั้น ก็ทำความตกลงกับโยห์น น้องชายริชาร์ด ยุยงให้โยห์นเป็นเจ้าแผ่นดินอังกฤษ และยกเขตต์นอร์มังดีให้แก่ฝรั่งเศส.

เผอิญในเวลานั้นเอง ริชาร์ดได้รอดพ้นจากที่คุมขัง และก็เป็นเหมือนเสือที่หลุดจากกรง โยห์นน้องชายกลัวอำนาจพี่ก็เลิกเป็นมิตรกับฟิลิปป์ออกุสต์ ต่อนั้นมาก็ได้เกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสอยู่ถึง ๕ ปี ซึ่งฝ่ายฝรั่งเศสเป็นฝ่ายเสียเปรียบมาก พระสังฆราชกรุงโรมได้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เลิกสงครามกันได้ เมื่อปีพุทธศักรา แต่ต่อมาอีกสองสามสัปดาห์ ริชาร์ดไปปล้ ชาตุส ซึ่งได้ทราบว่ามีทรัพย์สมบัติมาก

ในคราวนี้เองทิริชาร์ดถูกฆ่าตาย.

เมื่อพระเจ้าริชาร์ดสิ้นพระชนม์แล้ว โยห์นน้องชายก็ได้รับราชสมบัติต่อมา คราวนี้ฟิลปป์ออกุสต์ก็เล่นกลใหม่คือออกประกาศว่า ดินแดนต่าง ๆ ที่อยู่ในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นของวงศ์ปลังตาเชอเนต์นั้น ต้องเป็นของ อาเธอร์แห่ง บริเตน ลูกของพี่ชายคนใหญ่คนหนึ่งของโยห์น และบังคับให้โยห์นยกเขตต์นอร์มังดี, เมน, อังชู, ตุเรน และบัวตู ให้แก่อาเธอร์ แต่โยห์นไม่ยอมให้ ฟิลิปป์ออกุสต์จึงเดิรแต้มใหม่ ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้น และเชิญให้โยห์นมาสู้ความกันที่ปาริส โยห์นไม่มา ตุลาการจึงตัดสินให้แพ้ (พุทธศักราช ๑๗๔๕) และดินแดนที่กล่าวนามมาข้างต้นนั้น ก็ตกเป็นของอาเธอร์. ในปีเดียวกันนี้เอง โยห์นก็ยกกองทัพมารบอาเธอร์ ๆ ถูกจับและถูกฆ่าตายด้วยมือของโยห์นเอง.

ในปีพุทธศักราช ๑๗๔๖ ฟิลิปป์จึงได้ทำสงครามกับโยห์น รุกเข้าไปในเขตต์นอร์มังดี ตีได้ปราสาทสำคัญที่เรียกว่า [illegible]ายยาร์ด การสงครามคราวนี้ยืดยาว

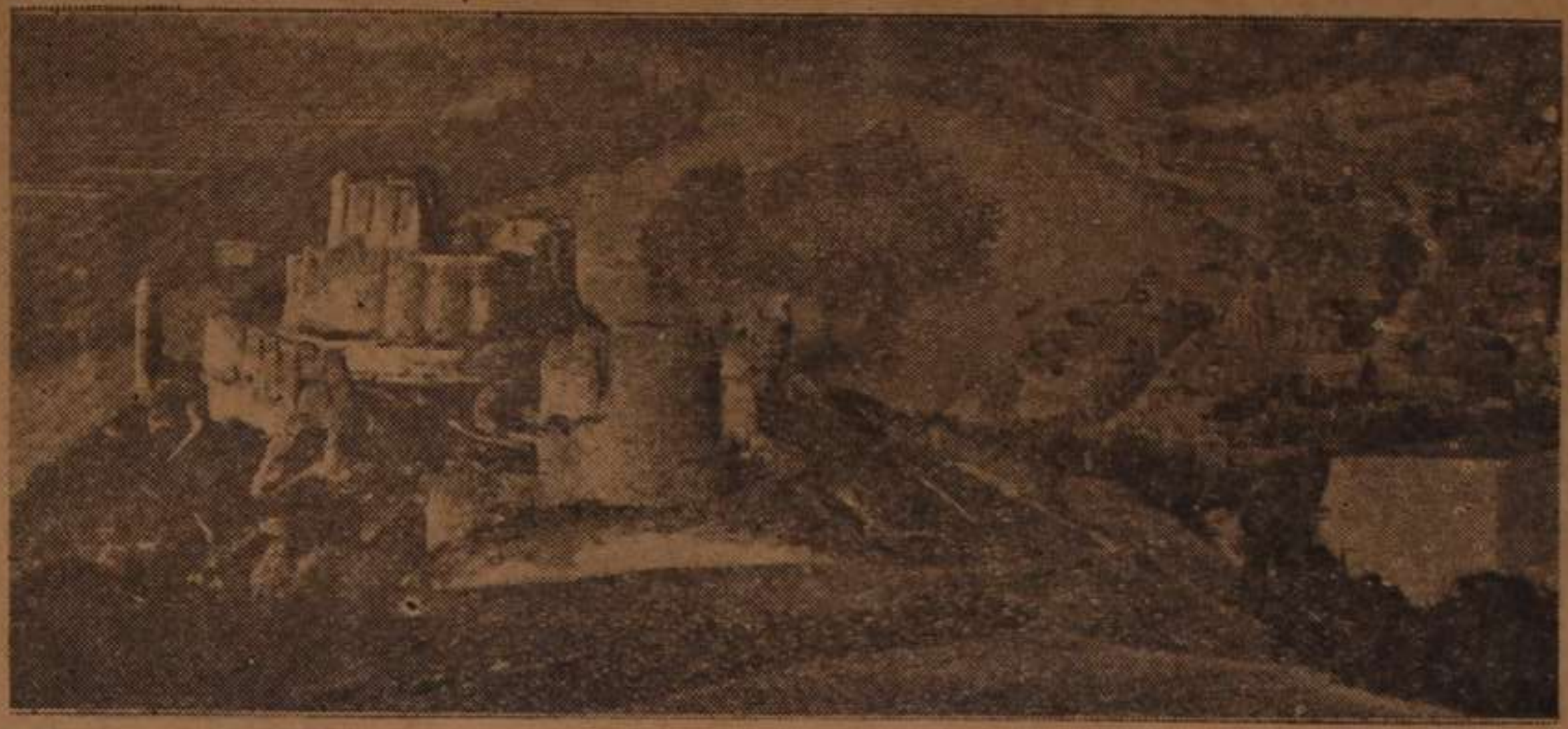

ซากของชาโตกายยาร์ด

ต่อมาเป็นเวลาถึง ๕ ปี พิลิปป์ได้เมือง รวง, แล ะ เขตต์ อังชู, ตูเรน, เมน, แล ะ บัวตู แล ะในปีพุทธศักราช ๑๗๕๑ โยห์นก็ขอส่งบศก.

ต่อมาอีก ๖ ปี โยห์นพยายามแก้แค้นพิลิปป์ แล ะ ได้ชวนเซนเญอร์ใหญ่ ๆ รวมทั้งพระราชาธิราชเยอรมัน คือ พระเจ้าออตโตที่ ๔ เข้ามารบพิลิปป์ ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่ยุโรปรวมกำลังกันสู้คนคนเดียว เหมือนอย่างที่มหาประเทศทุกประเทศรวมกำลังกันสู้นโปเลียนดังที่เราจะได้เห็นต่อไปในภายหน้า การสงครามครั้งนี้รุนแรงมากที่สุด คือ ที่รบกันที่สะพาน บูวินส์ ซึ่งทหารฝรั่งเศสจวนจะแพ้อยู่แล้ว ก็กลับชะนะได้ด้วยความมานะ แล ะพระเจ้าพิลิปป์ก็เข้ารบชุลมุนด้วยตนเอง ชัยชะนะของฝรั่งเศสที่บูวินส์นี้ คนฝรั่งเศสถือเป็นชัยชะนะสำหรับชาติ แล ะเป็นชัยชะนะครั้งหนึ่งที่คนฝรั่งเศสรู้สึกพากพูม เพราะเป็นการที่ฝรั่งเศสฝ่ายเดียวเอาชะนะพวกอื่น ๆ ที่รวมกำลังกันได้.

การรบที่บูวินส์ ไม่แต่จะมีผลเป็นทางดีแก่ฝรั่งเศสเท่านั้น ยังมีผลอื่น ๆ อีกมาก กล่าวคือ ในประเทศอังกฤษ

พลเมืองของโยห์นได้ก่อการกบฏขึ้น, ในประเทศเยอรมัน พระเจ้าออดโตก็ดกราชบัลลังก์ ส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้น มีการสงบราบคาบอยู่ได้จนกระทั่งถึงเวลาที่พระเจ้าฟิลิปป์สิ้นพระชนม์ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๖๖

เมื่อสิ้นพระเจ้าฟิลิปป์ออกุสต์แล้ว โอรสของพระองค์ก็ขึ้นสู่ราชบัลลังก์ทรงพระนามว่า พระเจ้าหลุยส์ที่ ๘ ครองราชสมบัติอยู่เพียง ๓ ปีเศษ คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๗๖๖ ถึงพุทธศักราช ๑๗๖๙ แต่พอขึ้นครองราชสมบัติ ก็ถูกเจ้าแผ่นดินอังกฤษ, เฮนรีที่ ๓ โอรสของ โยห์น ยกกองทัพมาตี แต่ก็พ่ายแพ้แก่หลุยส์ที่ ๘ เมื่อหลุยส์ที่ ๘ สิ้นพระชนม์แล้ว หลุยส์ที่ ๙ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แซงค์หลุยส์ (หลุยส์เทวดา) ซึ่งสืบราชสมบัติต่อมา ก็ได้ทำสงครามกับเฮนรีที่ ๓ และได้ชัยชะนะอีก และได้ทำสัญญาสงบสงครามกันเมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๗๕.

ในปีพุทธศักราช ๑๘๐๑ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๙ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกตามฝรั่งเศสว่า แซงค์หลุยส์ ไปทัพครูเสดในประเทศอียิปต์กลับมา ปรารถนาจะทำการปรองดองกับอังกฤษ

เป็นอย่างดี เพื่อมิให้ลูกหลานของตนต้องรบราฆ่าฟันกันต่อไปภายหน้า จึงได้ทำสัญญากับอังกฤษใหม่ ที่กรุงปารีส. โดยสัญญานี้ พระเจ้าเฮนรีที่ ๓ ของอังกฤษ ยอมสละสิทธิต่าง ๆ ในดินแดนที่เคยเป็นสมบัติของพระเจ้าฟิลิปอ็อกุสต์ในครั้งกระโน้น ส่วนบรรดาดินแดนทั้งหลายซึ่งเคยเป็นสมบัติของวงศ์ปลังตาเชอเนต์มาแต่ก่อน ที่พระบิดาของแซงหลุยส์ คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๘ ตีมาได้นั้น แซงต์หลุยส์ก็คืนให้หมด การที่แซงต์หลุยส์ทำดังนี้ เป็นความยุติธรรม และเป็นครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ของโลกที่พระเจ้าแผ่นดินที่มีอำนาจมากกว่า ได้แสดงความยุติธรรมแก่พระเจ้าแผ่นดินที่มีอำนาจน้อยกว่า ซึ่งเป็นเหตุให้แซงต์หลุยส์ได้รับความชมเชยเป็นอันมาก ประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงความดีพิเศษของแซงต์หลุยส์นั้น มีอีกหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปภายหลัง.

สัญญากรุงปารีสฉะบับนี้ เป็นอันระงับการสงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส ซึ่งทำกันมาตั้ง ๑๐๐ ปี และทำให้วงศ์คาเปเซียงกับวงศ์ปลังตาเชอเนต์เลิกแข่งขันไปด้วย.

ตั้งแต่ได้ทำสัญญาฉะบับนี้แล้ว อังกฤษก็คงมีดินแดนอยู่ในประเทศฝรั่งเศสอยู่ คือ อากิเตน ซึ่งเป็นดินแดนกว้างใหญ่ที่เป็นสมบัติของพระนางเอเดโอนอร์ ในครั้งกระโน้น.

การที่ฝรั่งเศสได้ชัยชะนะแก่อังกฤษเป็นลำดับมานั้น นอกจากจะเป็นเพราะอังกฤษมีกำลังน้อยกว่าฝรั่งเศสมากแล้ว พระเจ้าแผ่นดินวงศ์คาเปเซี่ยงยังรู้จักเล่นกลอุบายร้อยแปดอย่าง ซึ่งวงศ์ปลังคาเชอเนต์เล่นไม่เป็น อีกประการหนึ่งวงศ์ปลังคาเชอเนต์ ไม่มีความสามัคคีกัน ในวงศ์เดียวกันก็เกลียดชังกันเอง เช่น ลูกเกลียดพ่อ น้องเกลียดพี่ อาเกลียดหลาน พวกคาเปเซี่ยงรู้เคล็ดข้อนี้เข้าก็เลยหาอุบายให้พวกปลังคาเชอเนต์ทำร้ายกันเอง ดังที่เราได้เห็นมาข้างต้นแล้วว่า ฟิลิปป์ออกุสต์ ได้ทำให้ริชาร์ด เป็นศัตรูกับพ่อ, ให้โยห์น เป็นศัตรูกับพี่ ให้อาเธอร์เป็นศัตรูกับอา.

ในเวลาเดียวกันกับที่ได้ขยายอำนาจในดินแดนออกไปนั้น พระเจ้าแผ่นดินวงศ์คาเปเซี่ยง ได้จัดการปกครองและการเศรษฐกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้นด้วย ความเจริญของ

วงศ์คาเปเชียงในทางนั้น ได้มีมากขึ้นในสมัย แซงต์หลุยส์ และ ฟิลิปป์เดอเบล เพราะฉะนั้นพระเจ้าแผ่นดินทั้งสององค์นี้ จึงมีประวัติน่ารู้น่าฟังเป็นพิเศษ.

แซงต์หลุย เมื่อเวลาขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น มีพระชนม์เพียง ๑๑ ปี พระราชชนนีทรงพระนามว่า บลังช์เดอ คาสตีย์ ได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พวกเชนเญอร์ทั้งหลาย ที่หวาดเสียวอำนาจของวงศ์คาเปเชียงมาแต่สมัยฟิลิปป์ออกุสต์นั้น ก็พากันดีใจ และคิดว่าบัดนี้การบ้านเมืองคงอยู่ในมือสตรีแล้ว อำนาจของวงศ์คาเปเชียงคงจะอ่อนแอลง จึงได้รวมกำลังทำการแข็งข้อต่อพระนางขึ้นครั้งหนึ่ง แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ เพราะพระนางไม่ใช่เจ้าหญิงที่อ่อนแออย่างที่คนทั้งหลายคิด.

ครั้นเมื่อ แซงต์หลุยส์ บรรลุนิติภาวะ และว่าการแผ่นดินได้เองแล้ว ก็ได้ทำการสำคัญหลายประการเช่นเอาชะนะอังกฤษ ดังที่เราได้เห็นมาข้างต้นแล้ว. ในปีพุทธศักราช ๑๗๙๓ แซงต์หลุยส์ได้ไปสงครามครูเสดในประเทศอียิปต์ ได้พ่ายแพ้และถูกพวกอาหรับจับตัวไปได้ ภาย

รูปนี้ เข้าใจกันว่าเป็นรูปเศียร
ของพระเจ้าแซงต์หลุยส์

หลังได้รอดพ้นโดยเอาเงินเบ็นจำนวนมากมายไถ่ตัวออกมา จึงได้มาเซ็นสัญญากรุงปาริสดังกล่าวแล้วข้างต้น ตั้งแต่นั้นมาในระหว่างเวลา ๑๔ ปี ก็ทรงทุ่มเทพระกำลังในทางจัดการปกครอง, ความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในภายในประเทศ ได้ทรงบัญญัติให้ใช้เงินตราของพระองค์เองทั่วประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นอีกขั้นหนึ่งของความพยายามที่จะตัดรอนอำนาจพวกเซนเญอร์ ในปีพุทธศักราช ๑๘๓๓ เมื่อพระชนม์ได้ ๕๕ ปี ก็ได้ไปสงครามครูเสดอีกครั้งหนึ่ง และในปีนั้นเองที่ได้สิ้นพระชนม์ที่เมือง ตูนิส โดยกาฬโรค.

บางทีแซงต์หลุยส์จะเป็นเจ้าแผ่นดินที่เคร่งครัดต่อศาสนาคริสต์ที่สุดในโลก กิจการบ้านเมืองทั้งหลายได้จัดทำให้อนุโลมไปตามคำสอนของพระเยซูเกือบทั้งสิ้น และกำหนดให้มีเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงพระเยซูอยู่เสมอ เช่น ๆ วันศุกร์ ได้มีรับสั่งให้คนเฆี่ยนหลังพระองค์เอง ระลึกถึงว่าพระเยซูก็เคยถูกเฆี่ยนเช่นนั้นมา เมื่อก่อน ทรงทำการทุกอย่างที่เป็นการแสดงความเมตตา ถึงกับทรงล้างเท้าคนขอทาน ด้วยพระหัตถ์

ของพระองค์เอง ในวัดวัดหนึ่งใกล้กรุงปารีส พระรูปหนึ่งเป็นโรคเรื้อน ซึ่งตั้งแต่สมัยโรมันมา ถ้าใครเป็นโรคเรื้อนก็เป็นเสมือนหนึ่งว่าตายแล้ว ไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้ารวมหมู่กับมนุษย์อีกต่อไป พระรูปนั้นถูกโรคเรื้อนกินนัยน์ตาจมูกปากให้น่าเกลียดน่ากลัวจนไม่มีใครเข้าใกล้ แซงต์หลุยส์เองอุตส่าห์เสด็จไปรักษาพยาบาล บ้อนอาหารและให้เครื่องดื่มด้วยพระองค์เองอยู่เสมอ. แซงต์หลุยส์ได้ประทานโอวาทแก่โอรสของพระองค์ ซึ่งยังน่าจับใจอยู่จนสมัยนี้ว่า “ถ้าเจ้าได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินจนแล้ว จงมีความซื่อตรงต่อพฉเมืองของเจ้า อย่าได้เอนไปข้างซ้ายหรือโอนไปข้างขวา จงทำการอย่างตรงไปตรงมาอยู่เสมอ”.

วิธีทำการอย่างตรงไปตรงมา และความซื่อตรงต่อพฉเมืองนี้เป็นวิธีที่แซงหลุยส์เองทรงถือเคร่งครัด คองต์ดังชู พระอนุชาของพระองค์เอง ได้ขังทหารคนหนึ่งซึ่งที่จริงคองต์ดังชูมีอำนาจที่จะทำดังนั้น แต่แซงต์หลุยส์สั่งให้ปล่อยทันที และรับสั่งแก่พระอนุชาว่า ในประเทศฝรั่งเศสมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่องค์เดียว และอย่าเชื่อเลย

เป็นอันขาดว่าจะมีอำนาจทำอะไร ๆ ได้ เพราะเหตุที่เป็นน้องชายพระเจ้าแผ่นดิน.

พฤติการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ทำให้แซงต์หลุยส์ได้รับความนิยมนับถือของคนทั้งหลายตั้งแต่ครั้งกระโน้นจนถึงสมัยนี้ เมื่อแซงต์หลุยส์สิ้นพระชนม์แล้วได้ ๒๗ ปี พวกพระก็ประชุมกันและตั้งให้พระองค์เป็น แซงต์ คือ เทวดา (ฝรั่งจะเป็นเทวดาได้จะต้องให้พระตั้ง) ฉะนั้นจึงได้ทรงมีสมัญญาว่า แซงต์หลุยส์.

พระเจ้าฟิลิปที่ ๓ ซึ่งเรียกพระนามอีกอย่างหนึ่งว่า ฟิลิปป์ เลอ ฮาร์ดิ โอรสของแซงต์หลุยส์ ได้ทรงราชอยู่ ๑๕ ปี คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๘๑๓ ถึงพุทธศักราช ๑๘๒๘ นั้น ไม่ได้ทรงทำอะไรเป็นสลักสำคัญ และเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงก็มีอย่างเดียว คือได้ คองเต เลอ ตุลุส เข้ามาอยู่ในอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน และที่ได้มาก็โดยรับมฤดก ไม่ใช่เพราะความสามารถของตนเอง.

พระเจ้าแผ่นดินยงค์ต่อมาทรงพระนามว่า ฟิลิปป์ที่ ๔ ซึ่งเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า ฟิลิปป์ เลอ เบล ได้แผ่อำนาจ

พระเจ้าฟีลิปป์ ที่ ๓

ของวงศ์คาเปเซียงออกไปได้มากที่สุด ถึงกับห้ามมิให้พวกเจ้าครองนครทำสงครามกันเอง และเริ่มต้นทำการเก็บภาษีได้ทั่วพระราชอาณาจักร์. ในสมัยของพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ มีพวกหมอกฎหมายมากขน และพวกเหล่านี้ได้วางหลักบัญญัติวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้พระเจ้าฟิลิปป์มีอำนาจมากขึ้นทุกที. มีหมอกฎหมายชื่อ นากาเรต์เป็นอำมาตย์คนสำคัญของพระเจ้าฟิลิปป์เดอเบล ได้เป็นตัวการยุยงให้พระเจ้าฟิลิปป์เดอเบลวิวาทกับสังฆราชโบนิฟาซที่ ๓ ถึงกับจับตัวสังฆราชมาทรมานเสียเจียนตาย และใส่ความพวกทหารประจำวัดเอามาประหารชีวิตเสียเป็นอันมาก.

พระเจ้าแผ่นดินองค์ต่อ ๆ มามิได้ทำการเป็นสิ่งสำคัญมากนัก วงศ์ คาเปเซียงได้สิ้นลงเมื่อพุทธศักราช ๑๘๗๑ และผลที่วงศ์นี้ได้กระทำให้แก่ประเทศฝรั่งเศส ก็นับว่าใหญ่หลวงมาก ประการหนึ่งโดยได้ให้ทำประเทศฝรั่งเศสซึ่งได้แตกแยกกันอยู่มากมายนั้น รวบรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียว อีกประการหนึ่งได้วางระเบียบการปกครองให้เรียบร้อยเป็นขั้นต้นที่จะนำประเทศนี้ไปสู่ความเจริญ และ

ห้องทหารรักษาพระองค์
ของพระเจ้าฟิลิปป์เลอเบบล

ต่เดิม
ี่ ี่ งมี่
เนงชิงมี่

ตั้งแต่นั้นมาพวกบริตอนกับพวกโกตก็มีการติดต่อกันเสมอ จนกระทั่งเมื่อ ยุลิยุส ซีซาร์ เข้าไปตีโกตนั้น ต้องรีบหาทางป้องกันมิให้พวกบริตอนยกมาช่วยพวกโกต เพราะฉะนั้นในระหว่างเวลาที่ซีซาร์กำลังทำสงครามอยู่กับพวกโกต ก็ทิ้งการสงครามทางโกตไว้บางคราว และยกกองทัพไปตีเกาะอังกฤษถึง ๒ ครั้ง คือ ในปีพุทธศักราช ๕๘๕ ครั้งหนึ่ง และปีพุทธศักราช ๕๘๘ ครั้งหนึ่ง และโรมันก็ได้ชัยชะนะเกาะอังกฤษตั้งแต่นั้นมา.

แต่ชัยชะนะของโรมันในเกาะอังกฤษนี้ เป็นชัยชะนะแต่เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น โรมันไม่ได้ตีได้เกาะอังกฤษทั่วไปเหมือนอย่างในประเทศโกต แต่พวกโรมันก็พยายามขับเคี่ยวต่อมาอีกมาก ในที่สุดก็ต้องไปหยุดลงโดยรกราน ต่อไปอีกไม่ได้ และเมื่อถึงพุทธศักราช ๙๖๙ พวกโรมันก็พากันยกออกไปจากเกาะอังกฤษทั้งหมด รวมเวลาที่โรมันมีอำนาจเหนือพวกบริตอน อยู่ราว ๕๐๐ ปี.

ผลที่พวกโรมันได้ทำไว้ให้แก่พวกบริตอนนั้น คือ ทำให้พวกบริตอนรู้จักสร้างบ้านเรือนด้วยหิน และอิฐปูน,

รู้จักเอาขนสัตว์มาทอเป็นผ้านุ่งห่ม, รู้จักทำการเพาะปลูก เป็นอาชีพอีกประการหนึ่งคู่กับการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งพวกบริตอนถนัดอยู่มากแล้ว, ได้สร้างกรุงลอนดอน, เมืองบาธ และ เมืองยอร์ก มีโรงเรียนเป็นที่ศึกษาของกุลบุตร์ ซึ่งนับเป็นชนแรกที่เกาะอังกฤษยางชนสู่อารยธรรม แต่ถึงอย่างไรก็ดี การทำความเจริญให้แก่ชาวบริตอนนั้น พวกโรมันได้รับความยากลำบากมากกว่าที่ทำให้โกล เพราะพวกบริตอนหัวแข็งมากกว่าพวกโกลด้วย์ อารยธรรมของโรมันจึงแผ่ไปในเกาะอังกฤษน้อยกว่าในประเทศฝรั่งเศส.

เมื่อพวกโรมันไปแล้ว ก็มีเยอรมัน ๒ พวก คือ พวกแองเกิล กับ พวกแซกซอน รวมกันเรียกชื่อว่า แองโก๊ดแซกซอน ยกมาปล้นเกาะอังกฤษอย่างชะนิดโจรสลัด. อนึ่งพวกเซลต์ซึ่งถอยร่นขึ้นไปตั้งอยู่ทางทิศเหนือแห่งเกาะอังกฤษเป็นเวลากว่า ๕๐๐ ปีนั้น ก็แตกกิ่งก้านมีผู้คนมากมายขึ้น และแบ่งเป็น ๒ พวก เรียกนามว่า พวกพีคต์ พวกหนึ่ง และ พวกสก๊อต พวกหนึ่งนั้น เมื่อพวกโรมันไปแล้ว คนสองพวกนี้ก็ขยับขยายลงมาทางใต้

ในดินแดนซึ่งพวกบริตอนยังคงตั้งอยู่ พวกบริตอนร้อนตัว กลัวภัยจากพวกนี้มากกว่าพวกโจรสลัดแองโกลแซกซอน จึงร้องขอความช่วยเหลือพวกแองโกลแซกซอน ให้ช่วยพวกบริตอนต่อสู้พวกเซลต์ แต่ต่อมาพวกแองโกลแซกซอนนึกมีอำนาจมากขึ้น จนกลายเป็นเจ้าของเกาะอังกฤษในแถบที่ราบนี้ทั้งหมด. ตั้งแต่นั้นมา ประเทศอังกฤษซึ่งแต่เดิมมาชื่อว่า บริเตน นั้น ก็ได้นามว่า อังกฤษ ตามชื่อของพวกแองเกิล ส่วนพวกเซลต์ก็ต้องถอยไปทางเหนือและทางตะวันตก ไปตั้งอาณาจักร์เป็นอิสสระอยู่ ๒ อาณาจักร์ คือ สก๊อตแลนด์ กับ เวลส์. และในเวลานี้เองที่สังฆราช เกรกอรี่ ได้เริ่มส่งพระมาจากกรุงโรม เพื่อประกาศคริสตศาสนาแก่พวกแองโกลแซกซอน.

มูลเหตุที่สังฆราชเกรกอรี่จะส่งพระมาประกาศคริสตศาสนาในประเทศอังกฤษนั้น เล่ากันว่าเป็นเพราะพวกพ่อค้าทาสลักเอาเด็กชาวแองเกิล พาตัวไปขายเป็นทาสในกรุงโรม สังฆราชเกรกอรี่เห็นรูปร่างหน้าตาดี น่าจะเป็นมนุษย์ที่ขยันขันแข็งเป็นคนดีต่อไปภายหน้า ครั้นถามถึงชาติกำเนิดได้

ความว่าเบ็นชาวแองเกิล สังฆราชเกรกอรีก็กล่าวว่า "ไม่ใช่แองเกิล, เบ็น แองเยล (เทวดา)" และตั้งแต่นั้นมา สังฆราชเกรกอรีก็ตกลงใจส่งพระมาประกาศคริสตศาสนาในเกาะอังกฤษ คำเล่าในเรื่องนี้จะเบ็นความจริงเพียงไรก็ตาม แต่ถ้อยคำของสังฆราชเกรกอรีที่กล่าวไว้นี้ ยังฝังอยู่ในใจคนอังกฤษให้รู้สึกพากพูมอยู่จนกระทั่งถึงบัดยุบันสมัย.

ก่อนที่พวกแองโกลแซกซอน จะเข้ามาได้อำนาจในเกาะบริเตน (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า อังกฤษ อย่างเดียว) นั้น พวกบริตอนก็ได้เคยมีกษัตริย์มาบ้าง) แต่ชื่อเสียงและประวัติของกษัตริย์อังกฤษในตอนนี้ขาดวิ่น และตำนานที่เกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดินของประเทศอังกฤษ พึงจะมาได้หลักฐานแน่นอนมาตั้งแต่สมัยพวกแองโกลแซกซอนเข้ามามีอำนาจ. ที่จริงในตอนต้น ๆ ที่พวกแองโกลแซกซอนมามีอำนาจในเกาะอังกฤษนั้น ก็ได้แตกแยกกันออกเบ็นถึง ๗ เหล่า และเหล่าใดมีอำนาจมากรวมเอาเหล่าอื่นเข้ามาไว้ในอำนาจของตัว มาจนถึงบีพุทธศักราช ๑๓๗๐ หัวหน้าพวกแซกซอนพวกหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง เวสเสกซ์

ชื่อว่า เอกเบิต ได้รวบรวมพวกแองโก๊ลแซกซอนทั้งหมด เข้ามาไว้ในอำนาจของพระองค์ และราชอาณาจักร์อังกฤษก็ได้กำเนิดขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๑๓๗๐ ด้วยประการฉะนี้ พระเจ้าเอกเบิตผู้นี้ปรากฏว่าคุ้นเคยชอบพอกับชาร์ลส์มาญมาก ได้ไปอยู่ในราชสำนักของพระเจ้าชาร์ลส์มาญถึง ๑๓ ปี และที่เกิดความมานะพยายามอย่างยิ่งยวดถึงกับสามารถตั้งราชอาณาจักร์อังกฤษขึ้นได้ดังนี้ ก็เพราะพยายามดำเนิรตามอย่างชาร์ลส์มาญแท้ ๆ.

อนึ่งตั้งแต่ราวพุทธศักราช ๑๓๐๐ ปีมาแล้ว พวกเดนส์ซึ่งเป็นเชื้อสายอันเดียวกันกับพวกนอร์มังด์ก็เข้ามารุกรานเกาะอังกฤษ ได้ทำการปล้นสดมภ์ต่าง ๆ แล้วก็ตั้งถิ่นฐานแน่นอนลงทางทิศเหนือแห่งแม่น้ำฮัมเบอร์ ที่เรียกว่านอร์ธัมเบอร์แลนด์ พวกแองโก๊ลแซนซอนได้พยายามต่อสู้ต้านทานพวกเดนส์มาเสมอ จนถึงสมัยพระเจ้าอัลเฟร็ดซึ่งครองกรุงอังกฤษ ในระหว่างพุทธศักราช ๑๔๑๔ ถึงพุทธศักราช ๑๔๔๔ นั้น ได้ต่อสู้พวกเดนส์ให้สงบรุกรานไปได้ตั้งร้อยปี แต่ครั้นมาถึงปีพุทธศักราช ๑๕๓๐ ก็อบท

ฮู๊คคาเปต์ ได้เป็นพระราชาธิราชฟรั่งก์นั้นเอง พวกเดนส์ก็รุกรานเกาะอังกฤษอย่างรุนแรงใหม่อีก. เจ้าแผ่นดินแซกซอนทรงพระนามว่า อิเธลเรด ที่ ๒ ได้หนีภัยเข้ามาในประเทศฝรั่งเศส เมื่อปีพุทธศักราช ๑๕๕๖. และมาได้เจ้าหญิงชาวนอรมังนามว่า เอมมา เป็นพระชายา. และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๕๕๖ นี้มา ราชอาณาจักร์อังกฤษก็เปลี่ยนมือจากพวกแองโก๊ลแซกซอนมาตกอยู่กับพวกเดนส์

ก่อนที่จะกล่าวถึงการที่พวกเดนส์ปกครองประเทศอังกฤษ เราควรย้อนกลับไปกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษบางองค์ในตอนนี้ เพราะมีเรื่องที่น่ารู้น่าฟังอยู่บ้าง.

เมื่อสิ้นบุญพระเจ้าเอกเบิตแล้ว ก็มีพระเจ้าแผ่นดินสืบสายต่อมาอีก ๔ รัชชกาล ซึ่งไม่มีประวัติศาสตร์สำคัญอันใดนัก นอกจากได้พยายามต่อสู้พวกเดนส์ตลอดมา มาจนถึงปีพุทธศักราช ๑๔๑๔ จึงมีพระเจ้าแผ่นดินที่สามารถองค์หนึ่งทรงพระนามว่า อัลเฟร็ด ได้ทำการมีชื่อเสียงจนได้นามว่า อัลเฟร็ดมหาราช ชาตะ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๓๙๒

พระราชนัดดาทรงพระนามว่า เอดวิ ได้รับราชสมบัติต่อมา แต่อำนาจของสังฆราชยังคงมีอยู่ ถึงกับพระเจ้าเอดวิจะแต่งงานกับเจ้าหญิงองค์หนึ่งซึ่งพระองค์รัก ซึ่งไม่ถูกใจสังฆราช ๆ ก็ห้ามและลากตัวเจ้าหญิงออกจากที่ทำพิธี แต่พระเจ้าเอดวิไม่ยอมให้สังฆราชแผ่อำนาจถึงปานนั้น จึงเนรเทศสังฆราชเสีย พวกพ้องของสังฆราชจึงก่อการกบฏขึ้น และพระอีกองค์หนึ่งซึ่งเป็นรองสังฆราชได้คุมพรรคพวกไปจับเจ้าหญิงนั้นมา เอาเหล็กแดงนาบพระพักตร์จนเสียโฉม แล้วบังคับให้ไปอยู่เกาะไอร์แลนด์ ต่อมาไม่ช้าเจ้าหญิงองค์นี้กลับมาประเทศอังกฤษ ก็ถูกพระที่เป็นรองสังฆราชนั้น จับได้และประหารชีวิตเสียอย่างทารุณ ถึงกับว่าตัดพระกายออกเป็นท่อน ๆ พระเจ้าเอดวิก็ตรอมพระทัยสิ้นพระชนม์ตามไปด้วย เมื่อปีพุทธศักราช ๑๕๐๒ และเจ้าเอดการ์อนุชาก็ได้รับราชสมบัติต่อมา. ในแผ่นดินนี้มีเรื่องที่น่าพังอยู่ ๒ เรื่อง คือเรื่องหนึ่ง ปรากฏว่าในประเทศอังกฤษเวลานั้นมีสุนัขบ้าชุกชุม ผลาญชีวิตพลเมืองเสียเป็นอันมาก พระเจ้าเอดการ์จึงประกาศให้

เดิกการเก็บส่วยเบี้นเงินทองเสี่ยชั่วคราว แต่ให้พลเมือง
ฆ่าสุนัขป่าตัดหัวส่งมาแทนเงินส่วย ก็จะทำให้สุนัขป่าน้อย
ลงไป และทำความสุขให้แก่พลเมืองมากขึ้น. อีกเรื่อง
หนึ่งซึ่งน่าฟังไม่น้อยกว่าเรื่องนี้ คือว่า พระเจ้าเอดคาร์ม
พระมเหสีเกดพระโอรสด้วยกันพระองค์หนึ่งแล้ว ภายหลัง
ทรงทราบว่า เอดฟริดา บุตรีเจ้าเมือง ดิวอนไชร์ มีรูป
โฉมงดงามใคร่จะทรงได้ จึงทรงใช้ขุนนางคนสนิทคนหนึ่ง
ให้ไปดูว่า เอดฟริดาจะงามจริงดังข่าวลือหรือไม่ ขุนนาง
ผู้นั้นไปเห็นก็เกิดรักใคร่ เลยจัดการสู่ขอเอาเบี้นของตน
เสี่ยเอง แล้วกลับมาเฝ้าพระเจ้าเอดคาร์ทูลว่า เอดฟริดา
หน้าตาน่าเกลียดที่สุดในโลก ลือย่างเดียวแต่มีเงินมาก
ถ้าพระองค์จะทรงโปรดแล้ว ขุนนางผู้นั้นก็อยากจะขอ
แต่งงานเสี่ยเอง เพื่อประโยชน์แก่เงิน พระเจ้าเอดคาร์
ก็ทรงอนุญาต ครั้นภายหลังทรงทราบว่า เจ้าขุนนาง
ตัวดีผู้นั้นเล่นกลกับพระองค์ ก็อยากจะทรงซ้อนกลให้
เห็นปัญญากษัตริย์เสี่ยบ้าง วันหนึ่งจึงแสดงพระประสงค์
ให้ขุนนางตัวดีผู้นั้นทราบว่าจะเสด็จไปบ้าน ขุนนางผู้นั้น

ก็สิ้นปัญญาจะขัดขืนประการใดมิได้ จึงกลับไป บ้านสารภาพความจริงให้เมียฟัง และขอร้องกับเมียว่า เวลาพระเจ้าเอดคาร์เสด็จมา ให้แต่งตัวรุงรังให้พระเจ้าเอดคาร์เห็นว่าไม่สระสวย ฝ่ายเมียก็ยอมตกลง. ครั้นพระเจ้าเอดคาร์เสด็จมาถึงจริง เอลฟริดาก็แต่งตัวอย่างงามที่สุดที่เคยแต่งมาในชีวิต ออกมารับเสด็จและแสดงกิริยาวาจาเป็นเสน่ห์ จนพระเจ้าเอดคาร์ลุ่มหลง ต่อมาไม่ช้าขุนนางผู้นั้นก็ได้รับพระบรมราชโองการให้ไปตรวจการในหัวเมือง พอไปได้ครึ่งทางก็มีคนดอบฆ่าตาย ซึ่งไม่จำต้องบรรยายว่า คนที่มาดอบฆ่านั้นเป็นคนของใคร พระเจ้าเอดคาร์ก็ไปรับเอลฟริดามาเป็นมเหสี และมีโอรสด้วยกันองค์หนึ่งชื่อว่า อิเธลเรด.

พระเจ้าเอดคาร์สิ้นพระชนม์ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๕๑๘ และโดยเหตุที่ อิเธลเรด โอรสองค์ใหม่ยังทรงพระเยาว์นัก พวกพระแดขุนนางจึงประกาศยกเจ้าเอดเวิด โอรสพระเจ้าเอดคาร์ที่ทรงมีกับพระมเหสีเก่าขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดิน อยู่ได้เพียง ๓ ปีก็ถูกผู้ร้ายปลงพระชนม์ อิเธลเรดโอรสที่พระ

เจ้าเอดการ์ทรงมีกับมเหสีองค์ใหม่ คือ เอดฟริดา นั้น จึงได้เป็นเจ้าแผ่นดินแทน ทรงพระนามว่า อิเธลเรดที่ ๒ แต่ปรากฏว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ไม่มีค่า ไม่ได้ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ ในบัดนี้เองที่พวกเดนส์ได้ใจเห็นความเหลวไหลของผู้ครองเมืองอังกฤษ ก็รุกรานเข้ามาอย่างรุนแรง จนพระเจ้าอิเธลที่ ๒ ต้องหนีไปเมืองฝรั่งเศส ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น.

เมื่อพวกเดนส์ได้อำนาจในประเทศอังกฤษแล้ว หัวหน้าของพวกเดนส์ชื่อว่า คานุต ได้ปกครองประเทศอังกฤษเป็นอันมาก ได้ทำการที่เป็นสำคัญในทางประวัติศาสตร์ เช่น ให้เลิกการค้าทาสที่เป็นคนขาว (ยอมให้ค้าได้แต่ทาสที่เป็นคนดำ) แต่เมื่อคานุตถึงแก่กรรมแล้วไม่ถึง ๑๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๑๕๗๙ พวกแองโก๊ดแซกซอนก็กลับได้อำนาจขึ้นใหม่ และถูกชายของอิเธลเรดเองได้มาเป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษทรงพระนามว่า เอดเวิด แต่เอดเวิดมีพระมารดาเป็นนอร์มังด์ ตัวเองก็ได้รับความอบรมมาในเขตต์นอร์มังดี ครั้นเมื่อได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษแล้ว

ก็เอาพวกพ้องของตัวไปจากนอร์มังดีเป็นอันมาก เป็นชั้นต้นที่พวกนอร์มังด์เข้าไปรุกรานอังกฤษ และเป็นการรุกรานอย่างสงบ ทำนองเดียวกับที่พวกเยอรมันรุนรานอาณาจักร์โรมันในชั้นต้น กล่าวคือ กิจการสำคัญของบ้านเมืองตกอยู่ในอำนาจของพวกนอร์มังด์ ถึงกับพระชาวนอร์มังด์ได้รับตำแหน่งราชาคณะที่วัด แคนเตอเบอรี่ ซึ่งเป็นตำแหน่งสังฆราชของกรุงอังกฤษ. ในราชสำนักเองก็ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการแทนภาษาแซกซอน พฤติการณ์เหล่านี้ย่อมทำความไม่พอใจให้แก่พวกแซกซอนเป็นอันมาก ถึงกับพ่อตาของพระเจ้าเอดเวิดเอง (ซึ่งเป็นแซกซอน) นามว่า กอดวิน ได้บังคับให้เอดเวิดขับไล่พวกนอมังด์ไปเสีย ตั้งแต่นั้นมา กอดวินก็มีอำนาจมากมายขึ้น จนเมื่อคนผู้นี้ถึงแก่กรรมแล้ว ฮาโรลด์ลูกชายก็ได้รับมฤดกอำนาจอันนี้ต่อมา และว่าการแผ่นดินในนามของเอดเวิด ส่วนพระเจ้าเอดเวิดนั้นปรากฏว่า กังวลในทางศาสนามากเกินไปจนไม่เอาใจใส่ในราชการบ้านเมือง. โบสถ์เวสต์มินสเตอร์ ซึ่งเป็นถาวรวัตถุชั้นสำคัญของ

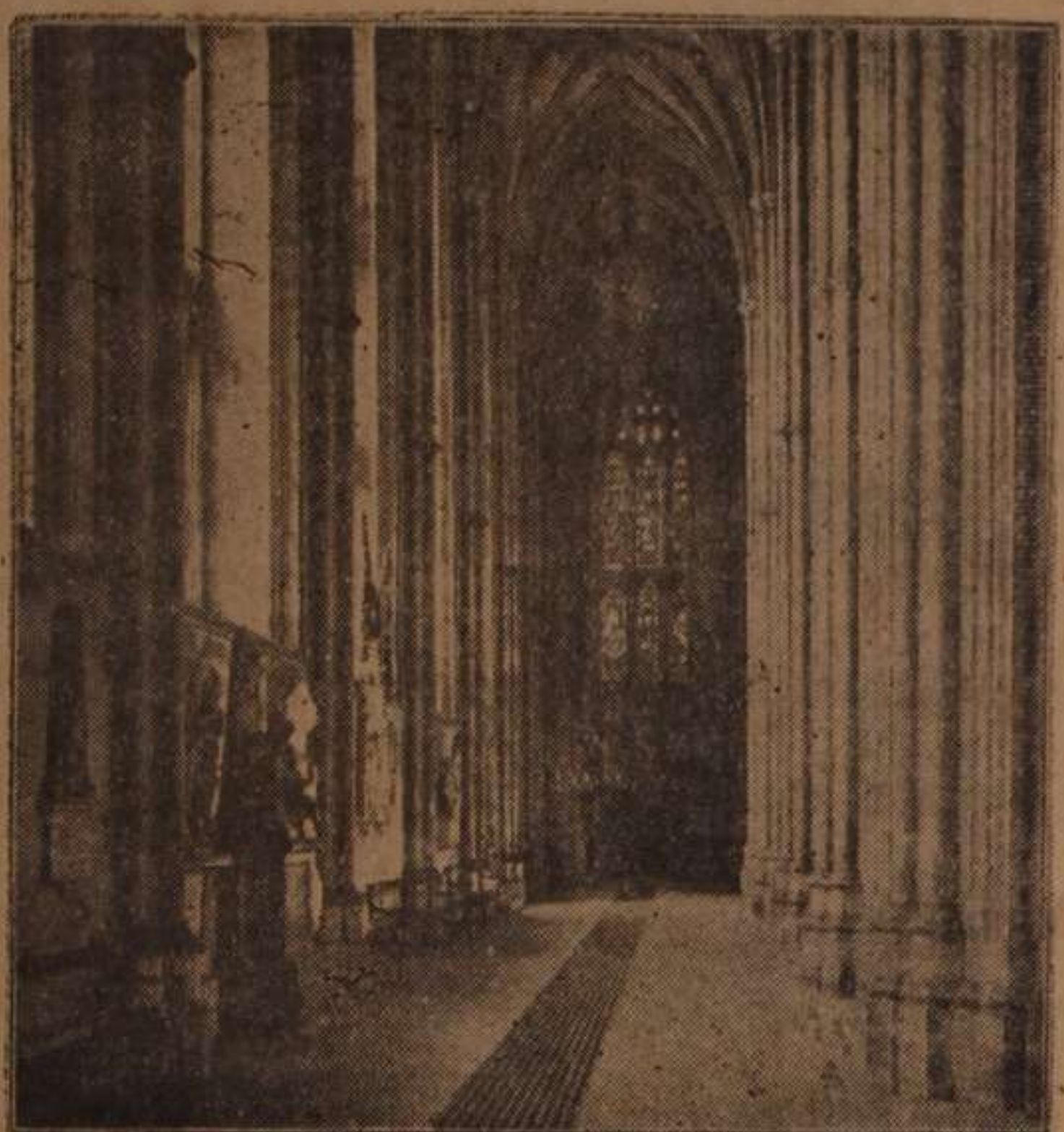

ภายในโบสถ์แคนเตอร์เบอรี

อังกฤษในเวลานั้น ก็ได้สร้างขึ้นโดยบารมีของพระเจ้าเอดเวิด โดยที่พระเจ้าเอดเวิดทรงเถือมใสในทางศาสนาจัดดังนี้ จึงได้รับสมญาว่า เอดเวิด เดอะ คอนเฟสเซอร์ (เอดเวิดผู้เถือมใส) ครั้นเมื่อเอดเวิดสิ้นพระชนม์โดยไม่มีพระโอรสสืบราชสมบัติ ฮาโรลด์ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอยู่แล้ว และเป็นน้องเมียของเอดเวิดด้วย ก็ได้รับราชสมบัติ เมื่อพุทธศักราช ๑๖๐๙ ซึ่งพวกแซกซอนทั้งหลายถือว่า เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ถูกต้องของประเทศอังกฤษ.

แต่พอฮาโรลด์ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินขึ้นไม่ช้า ดุ๊กแห่งนอร์มังดี ซึ่งเรียกชื่อในภาษาฝรั่งเศสว่า กีโยม และในภาษาอังกฤษว่า วิลเลี่ยม ซึ่งเป็นญาติทางมารดาของเอดเวิดก็เรียกร้องเอาราชสมบัติ โดยอ้างตนว่าเป็นญาติเกี่ยวข้องทางสายโลหิตกับเอดเวิดอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งอ้างว่า เมื่อตนได้มาประเทศอังกฤษ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๕๙๕ นั้น เอดเวิดได้สัญญาไว้ว่าจะให้ราชสมบัติอีกประการหนึ่งเล่า มีเหตุอีกอย่างหนึ่งซึ่งวิลเลี่ยมยกขึ้นเป็นข้อใส่โทษฮาโรลด์ คือว่า เมื่อเอดเวิดยังมีชีวิตอยู่นั้น

ภายในโบสถ์เวสตมินสเตอร์

ฮาโรลด์ได้ลงเรือข้ามมาประเทศฝรั่งเศส เรือถูกพายุพัดเข้าไปติดฝั่ง ซึ่งเป็นดินแดนของเจ้าครองนครผู้หนึ่ง เจ้าครองนครผู้นั้นได้จับฮาโรลด์ขังไว้ โดยที่จารีตประเพณีในสมัยนั้น ถ้าเจ้าต่างประเทศที่มิได้เป็นไมตรีกันพลัดเข้าไปในถิ่นใดแล้ว เจ้าของถิ่นนั้นอาจจับตัวขังเรียกค่าไถ่ได้ วิลเลี่ยมเองเป็นผู้ไถ่ตัวฮาโรลด์ออกมาและเอามาเลี้ยงดูอย่างมิตรที่สนิท วันหนึ่งวิลเลี่ยมได้พูดให้ฮาโรลด์ยินยอมสัญญาว่า จะช่วยเหลือให้วิลเลี่ยมได้ราชสมบัติกรุงอังกฤษสืบต่อจากเอดเวิด เพื่อที่จะให้คำมั่นสัญญานั้นมีหลักฐานแข็งแรงขึ้น จึงต้องทำพิธีสาบาลตัว ฮาโรลด์ก็ยอมสาบานต่อหน้าหีบใส่กระดูกของบรรพบุรุษที่เคารพบูชาของชาวนอร์มังดี เมื่อฮาโรลด์ทำผิดสัญญา และตั้งตนเป็นพระเจ้าแผ่นดินเสียเองดังนี้ วิลเลี่ยมก็ฟ้องไปยังสังฆราชกรุงโรม สังฆราชกรุงโรมมีนามว่า อาเลกซานเดอร์ที่ ๒ ก็ลงโทษฮาโรลด์ ถึงกับทำบัพพาชนียกรรม และประกาศว่าราชอาณาจักร์อังกฤษต้องตกเป็นของวิลเลี่ยม และวิลเลี่ยมก็เตรียมตัวที่จะไปรบฮาโรลด์.

อันที่จริงการที่จะไปรบฮาโรลด์นั้น วิลเลี่ยมได้เตรียมไว้นานแล้ว แต่พวกคนใหญ่คนโตในนอร์มังดีไม่สู้มีใครสมัคร โดยเห็นเป็นการแกว่งเท้าหาเสี้ยน แต่อย่างไรก็ดี บัดนี้พระสังฆราชกรุงโรมได้วินิจฉัยให้ราชบัลลังก์อังกฤษเป็นของวิลเลี่ยมแล้ว ฮาโรลด์ได้ถูกบัพพาชนียกรรมแล้ว การสงครามกับฮาโรลด์ครั้งนี้มีลักษณะเป็นสงครามทางศาสนา เท่ากับเป็นสงครามครูเสดครั้งหนึ่งดังนี้ จึงมีคนใหญ่คนโตและพวกเซนเญอร์ของดินแดนต่าง ๆ เข้ามาอาสาเป็นอันมาก วิลเลี่ยมได้กำลังทหารของนครฟลามมังด์, บูร์กอญ, เบรอตาญ, อากิเตน และถึงกับมีผู้อาสามาจากเกาะซิซิลีก็มี อีกประการหนึ่งวิลเลี่ยมได้สัญญาจะให้บำเหน็จแก่พวกที่จะช่วยรบในครั้งนี้เป็นอันมาก แม้แต่พระหนุ่ม ๆ รูปหนึ่งเอาเรือมาให้ลำหนึ่ง กับเอาลูกศิษย์มาให้เป็นทหารยี่สิบคน วิลเลี่ยมก็สัญญาจะให้ตำแหน่งสังฆราชกรุงอังกฤษแก่พระหนุ่มรูปนั้น ฉะนั้นการรบครั้งนี้เท่ากับเป็นการเข้าหุ้นส่วน ซึ่งถ้าชะนะก็จะได้แบ่งกำไรกัน และในครั้งนี้เองที่ประวัติศาสตร์อังกฤษ

เรียกว่า การรุกรานของนอร์มังด์ หรือเรียกตามอังกฤษว่า นอร์แมน.

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๑๖๐๙ วิลเลียมได้รวบรวมทหารม้าหมื่นสี่พันคน กับทหารราบสี่หมื่นห้าพันคน เรือรบ ๑๕๐๐ ลำ ไว้ที่ปากแม่น้ำดีฟส์ แต่เมื่อยาตราทัพก็ถูกลมตีกลับเข้ามาติดฝั่งฝรั่งเศสทางปากแม่น้ำซอมม์ จนต้องเข้าจอดพักอาศัยอยู่ในท่า แซงต์วาเลรี เป็นเวลาถึง ๕ เดือน เพื่อคอยวาระที่ลมดีจะมีมา ในวันที่ ๒๘ กันยายน พระองค์เองจึงได้ข้ามถึงเกาะอังกฤษ และขึ้นฝั่งที่ เปเวนซี โดยมิได้พบทหารอังกฤษมาคอยป้องกันหรือสู้รบในเวลาขนทหารขึ้นบก ขณะนั้นฮาโรลด์ต้องขึ้นไปทางทิศเหนือ เพื่อขับไล่พวกนอร์เวเยียนที่รุกรานเข้ามาทางนั้น เมื่อได้ชัยชนะแก่พวกนอร์เวเยียนแล้วก็รีบกลับลงมารับหน้าวิลเลียม และการรบอย่างขนานใหญ่ก็ได้เกิดขึ้นที่เมืองแฮสติง เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๑๖๐๙ จนฮาโรลด์เองตายในสมรภูมิ เป็นอันว่าวิลเลียมได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาด และสามเดือนภายหลัง, ในวันคริสตมาส, วิลเลียมก็ได้ทำ

พิธีปราบดาภิเษกที่โบสถ์เวสต์มินสเตอร์ ทรงพระนามว่า วิลเลี่ยม เดอะ คอนเคอเรอร์ (วิลเลี่ยมผู้ชะนะ).

ครั้นแล้ววิลเลี่ยมก็จัดการแบ่งสันปันส่วนทรัพย์สมบัติและดินแดนที่ได้นั้นให้แก่ผู้ที่อาสาเข้ามาช่วยรบ ทหารทั้งหลายได้รับบำเหน็จรางวัลทั่วหน้ากัน พวกนายหมู่ก็ได้รับเลื่อนเป็นบารอนเป็นเคานต์ มีอำนาจควบคุมทหาร และได้ดินแดนเป็นสมบัติของตน ๆ ต่อมาพวกเหล่านั้นได้ตั้งตนเป็นเบุญารองนครขึ้น. เมื่อได้แบ่งกันแล้วดังนี้ พระองค์เองก็ได้ที่ดินใหญ่กว้างไว้เป็นของพระองค์ ถึงกับว่าไม่มีพระเจ้าแผ่นดินองค์ใดในเวลานั้นจะมั่งมีเท่า.

อันที่จริง วิลเลี่ยมได้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ที่อาสาสมกับที่ได้สัญญาไว้แต่เดิม เว้นแต่คน ๆ เดียว คือ พระหนุ่มที่เอาเรือลำหนึ่งกับศิษย์ยี่สิบมาให้นั้น หาได้รับตำแหน่งพระสังฆราชตามที่วิลเลี่ยมสัญญาไว้ไม่ วิลเลี่ยมได้ตั้งให้พระชาวนอร์มังดีรูปหนึ่งชื่อ ลังฟรังก์ เป็นสังฆราชประจำกรุงอังกฤษ ลังฟรังดีผู้นี้ได้เป็นคู่คิดของวิลเลี่ยมมานานก่อนที่วิลเลี่ยมจะมาตีเกาะอังกฤษ และเวลาที่วิลเลี่ยม

พ้องไปยังสังฆราชกรุงโรมว่า ฮาโรลด์ทำผิดสัญญานั้น ดังฟรังก์เองได้เป็นทนายของวิลเลียม ไปแถลงการณ์ต่อสังฆราชถึงกรุงโรม จนสังฆราชกรุงโรมบัพพาชนียกรรมฮาโรลด์ จึงนับว่า ดังฟรังก์ได้ทำการสำคัญกว่าพระรูปที่ให้เรือลำหนึ่งกับทหารยี่สิบคนนั้นเป็นอันมาก.

เมื่อได้แจกจ่ายบำเหน็จรางวัลเสร็จแล้ว พระเจ้าวิลเลียมก็สั่งให้ทำการสำรวจที่ดินทั่วพระราชอาณาจักร์ ในระหว่างปีพุทธศักราช ๑๖๒๙ พวกข้าหลวงเที่ยวไต่ถามและจดบัญชีรายชื่อเจ้าของ บ้านช่อง จำนวนคน ทางหาเลี้ยงชีพ จำนวนล้อเลื่อน เขตต์บ้านไร่นา การสำรวจเหล่านี้ทำให้พระเจ้าวิลเลียมทราบสถิติแห่งพระราชอาณาจักร์ของพระองค์ได้ดีที่สุด เมื่อได้รายละเอียดมาแล้ว ก็มีรับสั่งให้เรียกประชุมพวกเจ้าของที่ดินใหญ่ ๆ ให้สาบานว่าจะมีความซื่อตรงจงรักต่อพระองค์ รายงานการสำรวจที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น ยังได้เก็บไว้ในหอสมุดหลวงของอังกฤษ เป็นเอกสารสำคัญที่ทำให้คนอังกฤษทราบความเป็นไปของประเทศอังกฤษ เมื่อ ๘๐๐ ปีมา

แล้ว ดีกว่าที่เราจะทราบความเป็นไปของดินแดนของไทย
เราเองในเวลานั้น.

อวสานของพระเจ้าวิลเลี่ยมนั้น เป็นอุบัติเหตุ กล่าว
คือเมื่อเวลาเสด็จประพาสประเทศนอร์มังดี ทรงตกม้าบาด
เจ็บสาหัส พวกข้าราชการที่ตามเสด็จได้พาพระองค์ไป
รักษาพยาบาลที่เมืองรวง ก็เหลือกำลังของแพทย์ จึงสิ้น
พระชนม์ลงที่นั้น.

เมื่อสิ้นบุญพระองค์แล้ว ก็เกิดความยุ่งยากแย่งราช
สมบัติกันในระหว่างพระโอรสทั้งสามพระองค์ องค์แรก
ทรงพระนามว่า โรเบิต ได้รับส่วนแบ่งทาง ดูเช เดอ
นอร์มังดี องค์ที่ ๒ ทรงพระนามว่า วิลเลี่ยม ได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ทรงพระนามว่า วิลเลี่ยมที่ ๒ หรือ
วิลเลี่ยมรูฟัส (คำว่า รูฟัส แปลว่า ผมแดง) และถูก
ปลงพระชนม์ในป่าเวลาเสด็จออกล่าสัตว์ เมื่อปีพุทธ
ศักราช ๑๖๔๓ และตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษควรจะ
ตกอยู่แก่โรเบิตๆ ไปทันครูเสด เฮนรีโอรสองค์ที่ ๓ ก็เข้า
แย่งเอาราชบัลลังก์อังกฤษ และเขตต์แดนทางนอร์มังดี

เสีย และได้เป็นเจ้าแผ่นดินอังกฤษทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๑ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เฮนรี โบคลีาก (คำว่า โบคลีาก แปลว่า พหูสูตร์ โดยปรากฏว่า เฮนรีที่ ๑ เป็นผู้มีวิชชาความรู้มาก) ครั้นโรเบิตกลับมาได้พยายามสู้รบน้องชายก็ถูกน้องชายจับขัง และกล่าวกันถึงกับว่า เฮนรีรับสั่งให้คว้กนัยน์ตาโรเบิตพี่ชายเสีย. พระเจ้าเฮนรีที่ ๑ มีพระโอรสองค์หนึ่งพระนามว่า วิลเลี่ยม ซึ่งปรากฏว่าเป็นเจ้าที่สำมะเลเทเมาสารพัดรอย่าง และโง่เขลาหาความดีอะไรไม่ได้ ในปีพุทธศักราช ๑๖๖๓ วิลเลี่ยมตามเสด็จพระบิดาไปนอร์มังดี เวลากลับเสด็จกลับโดยเรือลำหนึ่งต่างหาก และกินเหล้ากันเมาทั้งลำเรือ จนเรือไปโดนโสโครกแตก คนจมน้ำตายเป็นอันมาก รวมทั้งเจ้าวิลเลี่ยมด้วย ผู้ที่รอดชีวิตกลับมา มาเล่าให้คนทั้งหลายฟังว่า ที่จริงเจ้าวิลเลี่ยมมีทางที่จะรอดได้ แต่มัวกังวลช่วยหญิงคนหนึ่ง ซึ่งเป็นญาติสนิทของพระองค์ พระองค์จึงถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นความดีอันแรกและอันสุดท้ายที่วิลเลี่ยมได้ทำ.

พระเจ้าเฮนรีที่ ๑ สิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๗๘ สเตเฟน ออฟ บลอยส์ ซึ่งเป็นลูกของพระธิดาองค์หนึ่งของพระเจ้าวิลเลียมที่ ๑ ได้รับราชสมบัติต่อมา จึงได้เกิดการสงครามแย่งราชสมบัติขึ้นกับพระนาง มอด ราชธิดาของพระเจ้าเฮนรีที่ ๑ ซึ่งไปอภิเษกสมรสกับ ยอฟฟรัว ปลังตาเชอเนต์ เจ้าครองนครอังชู ในที่สุด สเตเฟน ออฟ บลอยส์ ต้องละทิ้งราชสมบัติให้แก่ อังรี ปลังตาเชอเนต์ ลูกชายของพระนาง มอด. เมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๙๗ อังรี ปลังตาเชอเนต์ ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๒.

เรื่องราวของอังรีปลังตาเชอเนต์นั้น เราได้อ่านมาในบทก่อนเรื่องกำเนิดของประเทศฝรั่งเศสแล้ว และได้เห็นแล้วว่า เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มั่งคั่งเพียงไร กล่าวคือ ได้ดินแดนทาง อังชู, เมน และ ตูเรน ซึ่งเป็นสมบัติของพ่อ, ได้นอร์มังดี ซึ่งเป็นสมบัติของแม่ และได้อากิเตน ซึ่งเป็นสมบัติของเมีย แปลว่ามีดินแดนถึงครึ่งประเทศฝรั่งเศสอยู่แล้ว และยังมาได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน

อังกฤษอีก ทรงอยู่ในราชสมบัติตั้งแต่พุทธศักราช ๑๖๔๗ ถึง ๑๗๓๒ ซึ่งเป็นเวลาถึง ๓๕ ปี และเกือบตลอดรัชชสมัยของพระองค์ ก็มีแต่ความยุ่งยาก คือ การต่อสู้แข่งดีกับพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส คือ หลุยส์ที่ ๗ กับ ฟีลิปป์ ออกุสต์ และการที่ถูกชาย ๒ คนทรยศต่อพ่อ ดังที่เราได้เห็นมาในบทก่อนนั้นแล้ว การที่ถูกชายทรยศต่อพ่อดังนี้กล่าวกันว่าเป็นเพราะพระนาง เอเลโอนอร์ พระมารดาเสียมสอนทั้งสิ้น. ประวัติศาสตร์ของอังกฤษในเบื้องต้น ๆ นั้น ย่อมมีเรื่องยุ่งยากประหัตประหารกันเองในครอบครัวเสมอ เรื่องลูกทำร้ายพ่อ อาทำร้ายหลาน น้องทำร้ายพี่ เหล่านี้ เป็นพฤติการณ์ธรรมดาของราชวงศ์ที่ครอบครองประเทศอังกฤษในต้นประวัติศาสตร์.

ในรัชชสมัยแห่งพระเจ้าเฮนรีที่ ๒ นี้เอง ที่อังกฤษได้ไอร์แลนด์เข้ามารวมในราชอาณาจักร์อังกฤษ แปลว่าอำนาจของอังกฤษเกือบจะเต็มที่ตั้งแต่เวลานั้น แต่มีเรื่องสำคัญที่ควรกล่าวถึงเรื่องหนึ่งซึ่งได้ทำความยากลำบากให้แก่พระเจ้าเฮนรีที่ ๒ ยิ่งกว่าเรื่องใด ๆ คือมีพระตัวโปรด

ของพระเจ้าเฮนรีคนหนึ่งชื่อว่า เบ็คเกต เป็นผู้สามารถ
และเฉลียวฉลาดจนพระเจ้าเฮนรีโปรดปราน พระราชทาน
ตำแหน่งสังฆราชประจำกรุงอังกฤษ และพระราชทาน
ทรัพย์สมบัติ จนสังฆราชเบ็คเกตสามารถดำเนรชีวิตอย่าง
โอ่โถงฟุ่มเฟือยยิ่งเสียกว่าตัวพระเจ้าเฮนรีที่ ๒ เอง แต่ครั้น
เมื่อคน ๆ นี้เป็นสังฆราชทรงยศขนาดนี้แล้ว ก็ทรยศและ
แข็งอำนาจต่อพระเจ้าแผ่นดินผู้มีบุญคุณมาแก่ตน พยายาม
ที่จะให้อำนาจทางบ้านเมืองอยู่ใต้อำนาจของศาสนา มีพระ
ในวัดรูปหนึ่งเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย ทางบ้านเมืองจะเอาตัว
มาลงโทษ แต่สังฆราชไม่ยอมให้ โดยอ้างว่าพระจะต้อง
ถูกลงโทษตามกฎหมายของวัด บทลงโทษทางกฎหมาย
ของวัดที่แรงที่สุดนั้นก็คือให้สึกเสีย และเมื่อสึกแล้วก็
เป็นอันได้รับโทษพอแล้ว เมื่อเป็นดังนี้ ทางบ้านเมืองก็ไม่
กล้าเอาคน ๆ นั้นมาลงโทษ. พระเจ้าเฮนรีที่ ๒ ก็ทรงน้อย
พระทัยยิ่งนักที่สังฆราชเบ็คเกต ซึ่งพระองค์ทรงชุบเลี้ยง
มาแต่ก่อน ถึงกับตั้งให้เป็นสังฆราชโดยความมุ่งหมายที่
จะให้ทางศาสนากับทางบ้านเมืองกลมเกลียวกัน กลับมา

ได้ผลตรงกันข้าม วันหนึ่งทีกำลังขุนหมองพระทัยอยู่ดังนี้ ก็รับสั่งออกมาว่า "ไม่มีใครบ้างเลยหรือที่กินขนมปังของเราแล้ว จะจงรักภักดีพอที่จะช่วยปลดเปลื้องความลำบากของเราในเรื่องนี้บ้าง" ในขณะนั้นมีขุนนางนายทหาร ๔ คน ได้ยินรับสั่งดังนี้ ก็เข้าใจว่าพระเจ้าเฮนรีที่ ๒ มีพระประสงค์จะล้างชีวิตสังฆราชเบ็คเกต ก็พากันเข้าไปในวัด และฆ่าสังฆราชเบ็คเกตตายคามือ, การฆ่าสังฆราชนั้น ย่อมเป็นอนันตริยกรรมของคริสตศาสนา เท่ากับฆ่าพระเจ้าเอง พลเมืองในประเทศอังกฤษจึงโกรธเคืองพระเจ้าเฮนรี โดยเข้าใจว่า พระเจ้าเฮนรีเป็นผู้รับสั่งให้ทหารไปฆ่าสังฆราช ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปที่อิจฉาตาร้อนต่อความมั่งคั่งของพระเจ้าเฮนรีที่ ๒ อยู่แล้ว ก็พากันยกเอาเรื่องนี้ขึ้นเป็นเหตุแสดงตนเป็นศัตรูต่อพระเจ้าเฮนรีที่ ๒ และรอว่าเมื่อใดสังฆราชใหญ่ที่กรุงโรมจะบัพพาชนียกรรมเฮนรีที่ ๒ จะได้กลุ้มรุมกันยกกองทัพมารบแย่งดินแดนของเฮนรี. พระเจ้าเฮนรีไหวดีอยู่หน่อย ยอมเสียเงินเป็นจำนวนมากมายติดสินบนสังฆราชกรุงโรม จึงรอดพ้นจากบัพพาชนียกรรม

ไปได้ ศัตรูภายนอกก็ไม่มีโอกาส แต่พลเมืองภายใน ยังไม่วายโกรธเคือง พระเจ้าเฮนรี่ต้องสร้างที่ฝังศพอย่างงามให้แก่สังฆราชเบ็คเกต และรับสั่งให้พระในวัดเซียนหลังพระองค์เองตรงหน้าที่ฝังศพสังฆราช เพื่อเป็นการขอขมาโทษ ถึงมีผลที่ทำให้พลเมืองส่งสารและเห็นพระทัยจึงเป็นอันเรียบร้อยไป.

เมื่อพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๒ สิ้นพระชนม์แล้ว ริชาร์ดโอรสองค์ใหญ่ซึ่งเรียกกันว่า ริชาร์ด ไลออนฮาต (หัวใจสิงโต) ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษอยู่ ในระหว่างปีพุทธศักราช ๑๗๓๒ ถึงพุทธศักราช ๑๗๔๒ เป็นนักรบที่กล้าหาญ และใช้เวลาในรัชชกาลของพระองค์ครึ่งหนึ่ง สำหรับไปทัพครูเสด อีกครึ่งหนึ่งสำหรับทำสงครามต่อสู้พระเจ้าฟิลลิปออกุสต์.

เมื่อสิ้นบุญพระเจ้าริชาร์ดแล้ว โยห์น น้องชาย ซึ่งเรียกกันว่า โยห์น แลคแลนด์ (คำว่า แลคแลนด์ แปลว่า ไม่มีที่ดิน เพราะพระบิดาไม่ให้มฤดกเลย) ได้สืบราชสมบัติต่อมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๑๗๔๗ ถึง ๑๗๕๙

ปรากฏว่าเป็นพระราชาที่เอวทรามไร้ความสามารถ และทำอะไรตามชอบใจของตนเสมอ ในรัชชสมัยของโยห์นนี้ วงศ์ปลังตาเชอเนต์ได้เสียดินแดนในประเทศฝรั่งเศส คือ นอร์มังดี, เมน และ องชู ให้แก่เจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส นอกจากนั้น โยห์นยังได้เกิดวิวาทกับสังฆราชกรุงโรม ถึงกับถูกบัพพาชนียกรรม แต่ในที่สุดโยห์นก็ยอมแพ้แก่สังฆราชและต้องส่งส่วยให้สังฆราชเสียด้วยซ้ำ ต่อมาเมื่อได้รับแพ้พระเจ้าฟิลิปป์ออกุสต์ ที่ บูวินส์ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๕๗ นั้นแล้ว พวกขุนนางและพวกพระของประเทศอังกฤษก็ประชุมกัน เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๕๘ ตั้งข้อบังคับกำหนดอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินให้น้อยลงไป. ข้อบังคับนี้เรียกนามว่า เกรต ชาเตอร์.

พระเจ้าโยห์นสิ้นพระชนม์ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๕๙ พวกอังกฤษได้ตั้งให้ลูกของโยห์นเอง ซึ่งมีอายุเพียง ๙ ขวบ เป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรี่ ที่ ๓ เมื่อพระองค์บรรลุนิติภาวะแล้ว ก็ได้ประกาศยกเลิก เกร็ต ชาเตอร์นั้นเสีย พวกขุนนางอังกฤษจึงได้ก่อการจลาจลขึ้น

และได้ตั้งข้อบังคับใหม่ให้ชื่อว่า ธรรมนูญอ็อกซ์ฟอร์ด ซึ่งเป็นข้อบังคับเพิ่มเติมเกร็ตชาเตอร์ให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น และให้พวกอังกฤษมีโอกาสได้เข้ารับตำแหน่งสำคัญ ๆ ในบ้านเมือง เพราะนานมาแล้วตำแหน่งเหล่านี้ตกอยู่ในมือพวกนอร์มังด์ และพวกอื่น ๆ ที่เป็นฝรั่งเศส ต่อมารัฐสภาคือปาร์เลียเมนต์ของอังกฤษ นั้น ก็ได้กำเนิดมาจากเกร็ต-ชาเตอร์ และธรรมนูญอ็อกซ์ฟอร์ด นี่เอง. แต่ต่อมาไม่นาน เฮนรี่ที่ ๓ ได้พยายามที่จะประกาศเลิกถอนธรรมนูญอ็อกซ์ฟอร์ด จึงได้เกิดการจลาจลขึ้น และพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๓ ก็ถูกจับไปขัง โอรสของพระองค์ทรงพระนามว่าเอดเวิด ได้ช่วยให้หลุดพ้นออกมาได้ และโอรสองค์นี้ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ทรงพระนามว่า พระเจ้าเอดเวิดที่ ๑ ครองกรุงอังกฤษอยู่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๘๑๕ ถึงพุทธศักราช ๑๘๕๐ ในรัชชสมัยของพระเจ้าเอดเวิดที่ ๑ นี้ กรุงอังกฤษได้ดินแดนของเวลส์เข้ามาไว้ในอำนาจ และตั้งแต่นั้นมา รัชชทายาทของกรุงอังกฤษก็ทรงพระนามว่า ปรินซ์ ออฟ เวลส์ [illegible]

วงศ์คาเปเซียงเป็นวงศ์สำคัญสำหรับประเทศฝรั่งเศส มากเพียงไร วงศ์ปลังตาเชอเนต์ก็เป็นสำคัญสำหรับประเทศอังกฤษมากเพียงนั้น แต่ผลแห่งความพยายามของวงศ์ทั้งสองนี้ผิดกัน คือว่า วงศ์คาเปเซียง พระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจมากขึ้นทุกที แต่วงศ์ปลังตาเชอเนต์ พระเจ้าแผ่นดินถอยอำนาจลงเสมอ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า วงศ์ปลังตาเชอเนต์ไม่ใช่เลือดอังกฤษแท้ และทำความดำเนียงเห็นคนฝรั่งเศสดีกว่าคนอังกฤษเสียเอง จึงเป็นธรรมดาที่คนอังกฤษจะต้องวางข้อบังคับจำกัดอำนาจพระเจ้าแผ่นดินเสียบ้าง บทบัญญัติของเกร์ตชาเตอร์นั้น มีว่าพระเจ้าแผ่นดินจะเก็บภาษีจากพลเมืองไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของสภาใหญ่ ซึ่งมีพระและขุนนางชั้นสูงเป็นองค์คณะ ถ้าหากจะต้องการเก็บภาษีขึ้นคราวใดก็จะต้องเรียกประชุมสภาใหญ่ โดยกำหนดวันประชุมให้ทราบล่วงหน้า ๔๐ วัน, พระเจ้าแผ่นดินจะไปเอาทรัพย์สมบัติอันใดของราษฎรให้แก่ราชบริพารไม่ได้ นอกจากจะใช้ราคาตามที่เจ้าของทรัพย์ละเว้นพอใจ, คนที่เป็นอิสสระ

จะถูกจับหรือขังคุกหรือลงโทษอย่างใด ๆ ไม่ได้ นอกจากจะต้องจัดการตามกฎหมายของบ้านเมือง นอกจากนั้นเก็รตชาเตอร์มีบทบัญญัติให้เลือกตั้งขุนนาง ๒๕ คนคอยดูแลให้การเป็นไปตามเก็รตชาเตอร์นั้น ถ้าหากพระเจ้าแผ่นดินทำผ่าฝืนเก็รตชาเตอร์ ปราสาทราชมณเฑียรและที่ดินของพระองค์จะต้องถูกยึดไว้ จนกว่าจะได้ทรงทำการแก้ตัวให้เป็นที่เรียบร้อย.

ส่วนธรรมนูญอ็อกซ์ฟอร์ดนั้น บัญญัติให้มีสภาขึ้นสภาหนึ่ง ซึ่งมีพวกขุนนางเป็นองค์คณะ จะต้องประชุมกันปีละ ๓ ครั้ง สภานี้มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดิน แต่งร่างหรือเพิ่มเติมกฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ แต่งตั้งบุคคลเพื่อรับตำแหน่งที่สำคัญ ๆ รวมใจความว่าธรรมนูญอ็อกซ์ฟอร์ด เป็นบทบัญญัติที่ทำให้การปกครองประเทศอังกฤษตกอยู่ในมือพวกขุนนางทั้งสิ้น.

เมื่อพระเจ้าเฮนรีที่ ๓ ได้ทำผ่าผืนธรรมนูญอ็อกซ์ฟอร์ดนั้น คน ๆ หนึ่งชื่อ ไซมอน เดอ มอนต์ฟอร์ด ได้จับพระเจ้าเฮนรีที่ ๓ ขังคุกไว้ แล้วก็จัดตั้งรัฐสภาใหม่

เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๐๘ ที่เรียกว่า ปาร์เลียเมนต์ มาจนกระทั่งถึงบัดนี้ การตั้งปาร์เลียเมนต์ใหม่นั้น ไม่ได้เรียกเอาพระหรือขุนนางเข้ามาประชุม ได้ประกาศให้ราษฎรเลือกตั้งผู้แทนของตน ตั้งเป็นสภาราษฎร์ ที่เรียกว่า เฮ้าซ์ ออฟ คอมมอน เป็นสภาต่ำคู่กับสภาสูงสภาหนึ่งซึ่งเรียกชื่อว่า เฮ้าซ์ ออฟ หลอด ซึ่งมีองค์คณะเป็นพวกขุนนางและพวกพระ ปาร์เลียเมนต์ของอังกฤษก็ได้ตั้งขึ้น เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๐๘ โดยคนสำคัญชื่อว่า ไซมอน เดอ มอนต์ฟอร์ต ด้วยประการฉะนี้.

บทที่ ๕

กำเนิดประเทศเยอรมนี

เราได้เห็นมาข้างต้นแล้วว่า ประเทศเยอรมันนั้นแยกออกไปจากราชอาณาจักรของชาร์ลมาญ เมื่อสิ้นเมืองแวร์ดัง และราชอาณาจักร์เยอรมันจึงได้กำเนิดขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๓๓๗๖ พร้อมกับฝรั่งเศส ดินแดนเยอรมันในชั้นต้นนั้น มีอยู่ดังนี้ คือ ทางทิศตะวันตก จดแม่น้ำไรน์, ทิศใต้ จดภูเขาแอลป์ส, ทิศตะวันออก จดทิวภูเขาโบฮีเมียน ภูเขาพีชเดนชเบิร์ก แม่น้ำซาล และแม่น้ำเอลบา ต่อจากแม่น้ำเอลบาไป มีที่ราบซึ่งประชาชนพวกหนึ่งชื่อว่า พวกสลาฟ ได้ตั้งอยู่. พวกเยอรมันที่ตั้งอยู่ในดินแดนที่ระบุไว้ข้างต้นนั้น ก็มีหลายพวกหลายเหล่า แต่มีลักษณะต่าง ๆ กัน พวกที่นับเป็นสำคัญ คือ พวกที่อยู่ทางใต้แถบภูเขาแอลป์สและแม่น้ำดานูบ และตั้งแต่แม่น้ำไรน์ไปจนถึงภูเขาโบฮีเมียน พวกนี้คือพวก ซวาเบีย, อาลามัง และ พวกบาวาเรียน มีแม่น้ำเลค กั้นให้เขตต์แดนของ

พวกเหล่านี้ให้แยกออกต่างหากจากกัน. อนึ่งทางตอนกลางระหว่างแม่น้ำ เนคการ์ กับ แม่น้ำเมน และทางตอนบนของแม่น้ำเวเซอร์นั้น เป็นเขตต์ของพวก ฟรังโก-เนียน เรียกว่า ฟรังโกนี ในที่ราบทางเหนือไปจนถึงทะเล เป็นเขตต์ของพวกแซกซอน เรียกว่า แซกโซนี.

เขตต์ฟรังโกนีนั้น เป็นถิ่นเดิมของพวกฟรังก์ แต่เมื่อพวกฟรังก์ยกกันเข้าไปตั้งอยู่ในเขตต์โกลแล้ว พวกเยอรมันเหล่าอื่น ๆ จึงได้ยกเข้ามาตั้งอยู่แทนที่ ต่อมาดินแดนอันนี้ ก็เปลี่ยนมือตกอยู่ในอำนาจของดาร์โกแบร์ต์, ชาร์ลส์มาร์เตล, เปแปงเลอเบร์ฟ และ ชาร์ลส์มาญ อนึ่งตั้งแต่สมัยชาร์ลส์มาร์เตลลงมา พลเมืองทางเขตต์ฟรังโกนี้ ก็เริ่มต้นถือคริสตศาสนาโดยที่สังฆราชโบนิฟาซ ผู้ทำพิธีตั้งพระเจ้าเปแปงเลอเบรฟนั้น เป็นผู้เริ่มแผ่ศาสนาเข้าไปในดินแดนของเยอรมนี การที่พระเจ้าแผ่นดินต่าง ๆ ที่กล่าวพระนามข้างต้นนั้นมารุกรานก็ดี หรือการที่คริสตศาสนาได้แผ่เข้าไปก็ดี เป็นขั้นแรกที่ทำอารยธรรมให้แก่ประชาชนชาวเยอรมัน แต่ถึงกระนั้นก็ไม่ทำให้พวกเยอรมัน

ซึ่งแตกกันอยู่เป็นหลายหมู่หลายเหล่านั้น รวมพวกกันเข้าได้ นครใหญ่ ๆ ที่แตกแยกกันออกมีหัวหน้าเรียกว่าแฮร์ซอก ซึ่งมีศักดิ์เท่ากับดุกนั้น มีอยู่ ๔ นคร คือ ซวาเบีย, บาวาเรีย, ฟรังโกนี และ เซกซ์

เมื่อได้แบ่งปันอาณาเขตกันตามสัญญาแวร์ดัง ปี พุทธศักราช ๑๓๙๖ ซึ่งเป็นปีกำเนิดของเยอรมนีนั้น นครทั้งสี่ที่กล่าวนามมาข้างต้น ได้ตกเป็นของพระเจ้าหลุยส์ และเป็นนครใหญ่ที่รวบรวมกันตั้งเป็นอาณาจักร์เยอรมนีในชั้นต้น ครั้นต่อมาเมื่ออาณาจักร์ของโลแธร์กระจัดกระจายไป ส่วนหนึ่งของอาณาจักร์โลแธร์ก็มารวมเข้าในอาณาจักร์เยอรมนี ตั้งเป็นนครอีกนครหนึ่งชื่อว่า ลอร์เรน.

ในอาณาจักร์เยอรมนีนั้นมีเมืองอยู่น้อยแห่ง เมืองที่สำคัญและมีชื่อเสียงมาในครั้งกระนั้นมีอยู่ ๒ เมือง คือ เมนซ์ เป็นเมืองที่ตั้งวัดของพระสังฆราชประจำอาณาจักร์เยอรมนี และ ฟรังก์ฟอร์ต ซึ่งเป็นที่ที่พระเจ้าแผ่นดินเยอรมันชอบประทับอยู่.

ส่วนอำนาจในราชบัลลังก์นั้น ได้ตกอยู่แก่วงศ์

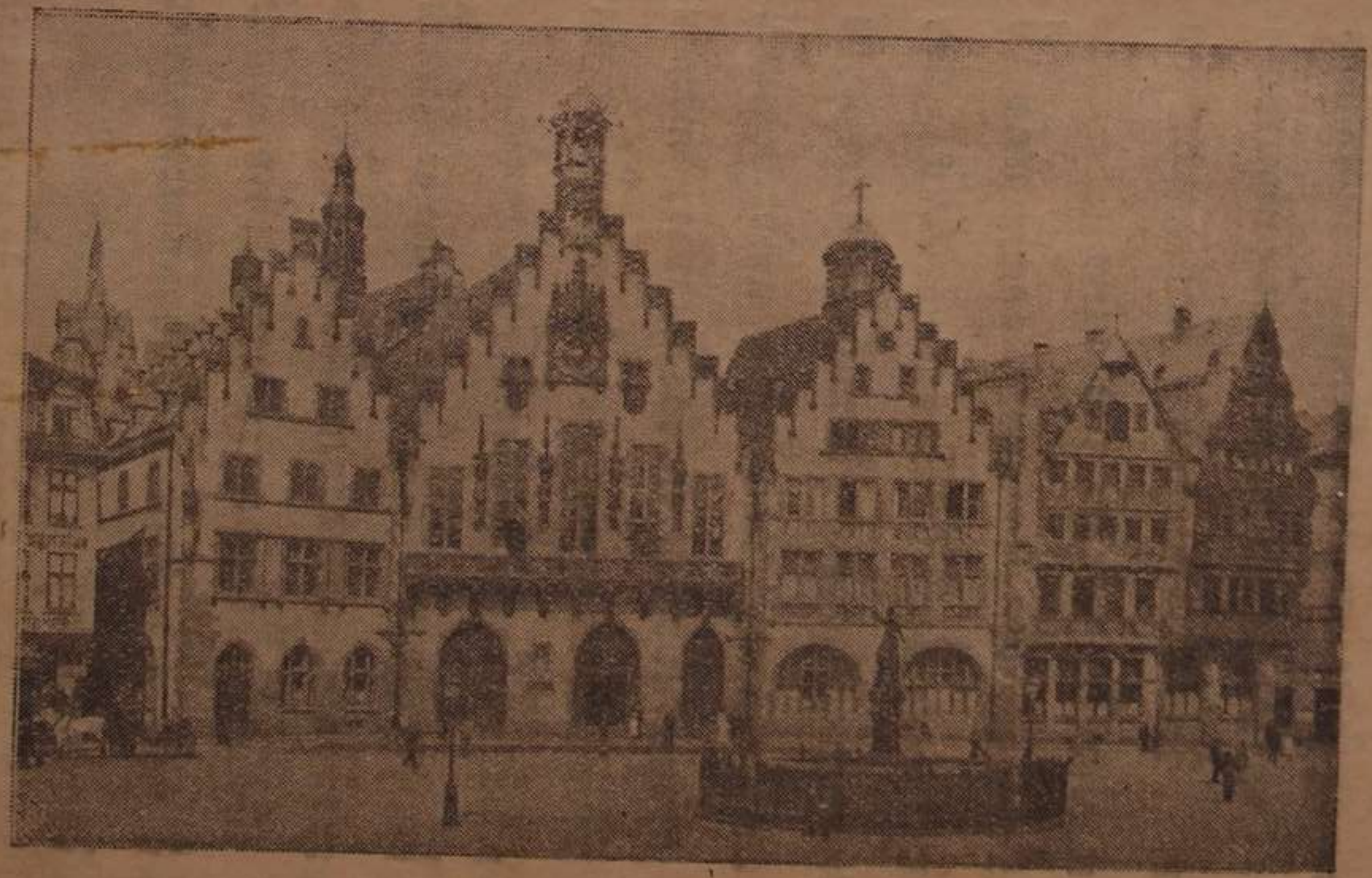

ฟรังก์ฟอร์ต

คาโรแลงเยียงจนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช ๑๔๕๔ ซึ่งเป็นปีที่กษัตริย์ผู้สืบวงศ์หลุยส์องค์สุดท้ายสิ้นพระชนม์ ตั้งแต่นั้นมาก็เลิกการมีพระเจ้าแผ่นดินโดยสืบเชื้อสาย และเริ่มมีพระเจ้าแผ่นดินโดยวิธีเลือกตั้ง อย่างประเทศฝรั่งเศสในสมัยเดียวกัน การเลือกตั้งพระเจ้าแผ่นดินในประเทศเยอรมันนั้น มีเหตุผลอยู่บ้าง กล่าวคือ นครทั้ง ๔ ที่กล่าวนามมาข้างต้นนั้นมีกำลังเท่า ๆ กัน และต่างฝ่ายต่างพยายามรักษาอิสสระมิให้ใครเป็นใหญ่ขึ้นมาแต่ผู้เดียว ฉะนั้นจึงสมัครที่จะให้มีการเลือกตั้งพระเจ้าแผ่นดินและมิให้มีวงศ์กษัตริย์ ตั้งแต่นั้นมาตำแหน่งพระราชาของอาณาจักรเยอรมันก็ผลัดเปลี่ยนไปได้แก่พวกเจ้าของเชกซอนบ้างฟรังโกเนียบ้าง และ ชวาเบียบ้าง พฤติการณ์อันนี้เป็นเหตุให้ประเทศเยอรมันแตกแยกกันอยู่เป็นเวลาหลายร้อยปี และพึงจะมารวมเข้าเป็นรัฐเดียวได้โดยอานุภาพของบิสมาร์กเมื่อ ๖๐ ปีมานี้เอง

เมื่อประเทศเยอรมันได้กำเนิดขึ้นมาแล้วไม่นานนัก ก็ถูกพวกคนป่ารุกรานเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส และบางที

จะถูกรุกรานรุนแรงกว่าที่ฝรั่งเศสเคยถูกมาด้วยซ้ำ เพราะทางเหนือถูกพวกเดนส์รุกราน, ทางตะวันออกถูกพวกเช็ก และอีกทางหนึ่งคือทางใต้ ซึ่งหนักหน้ามากกว่าทางอื่น คือ การรุกรานของพวกฮังกาเรียน, คือพวกฮันที่เรารู้จักกันมาดีแล้ว การรุกรานของพวกฮังกาเรียนนี้ มีผลร้ายถึงกับเยอรมนีต้องยอมแพ้ และส่งส่วยสาอากรให้แก่พวกฮังกาเรียนมาเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี จนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช ๑๔๖๒ เมื่อพวกแซกซอนได้รับตำแหน่งพระราชาเยอรมนี ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรี่ ปกครองประเทศเยอรมนีอยู่จนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช ๑๔๗๙ พระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ได้เกณฑ์พลเมืองสร้างป้อมค่ายต่าง ๆ และตั้งกองทหารที่เข้มแข็งได้รับความผึกหัดและมีวินัยอย่างดี สามารถเอาชัยชนะพวกฮังกาเรียนได้ครั้งหนึ่ง เมื่อปีพุทธศักราช ๑๔๗๖. เมื่อลูกของพระเจ้าเฮนรี่องค์นี้ ได้รับเลือกเป็นพระเจ้าแผ่นดินแทนพ่อต่อมา ทรงพระนามว่า ออตโตมหาราช ก็ได้รบชะนะพวกฮังกาเรียนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อปีพุทธศักราช ๑๔๙๘. ตั้งแต่นั้นมาพวกฮังกาเรียนก็เลิกรุกราน และเพราะเหตุนั้น

พระเจ้าออดโต จึงได้สมัญญาว่า มหาราช.

พระเจ้าออดโตมหาราช ปกครองเขตต์เยอรมนีอยู่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๔๗๙ ถึงพุทธศักราช ๑๕๑๖ เป็นเวลา ๓๗ ปี เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่สามารถและมีฝีมือในการรบรูปร่างแข็งแรง จนกล่าวกันว่า หน้าอกนูนขึ้นมาเหมือนสิงโต หน้าแดงหนวดดก เป็นคนกล้าหาญทำการแตกหักและมีเล่ห์เหลี่ยมมากมาย ไม่รู้จักอ่านหรือเขียนหนังสือและพูดภาษาอื่นไม่ได้ นอกจากภาษาแซกซอน แต่ความชยันขันแข็งของพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ นับว่าหาตัวเปรียบได้ยาก ตลอดรัชชสมัยของพระองค์ได้ทรงเดินทางทั่วพระราชอาณาจักร์ และไม่ได้เคยหาความสุขใส่ตัวในทางเกียจคร้าน.

เมื่อเวลาที่พระเจ้าออดโตทำพิธีราชาภิเษกที่ เอ็กซ-ลาชาเปลล์ นั้น เจ้าครองนคร ลอร์เรน, บาวาเรีย และ ฟรังโกนี ไม่พอใจ เพราะจะปล่อยให้นครแซกซอนมีพระเจ้าแผ่นดินสืบต่อกันได้ถึง ๒ องค์นั้น ก็ผิดหลักที่ว่าจะต้องมีพระเจ้าแผ่นดินดังเช่นการเลือกตั้ง. นครทั้งสามจึงรวม

กำลังกัน กระทำร้ายพระเจ้าออตโต แต่พระเจ้าออตโต กลับชะนะ และเผอิญเจ้าครองนครบาวาเรีย, ซวาเบีย และ ฟรังโกนี ถึงแก่กรรมลงพร้อม ๆ กัน ออตโตจึงได้เอา คนในครอบครัวของตัวเข้าไปแทนที่ไว้ทั้งหมด ตั้งให้น้อง ชายเป็นเจ้าครองนครบาวาเรีย ให้ลูกชายเป็นเจ้าครองนคร ซวาเบีย ให้ลูกเขยเป็นเจ้าครองนครฟรังโกนี และเพื่อ ป้องกันมิให้นครเหล่านี้กลับทรยศแข็งข้อต่อพระองค์ขึ้น จึง ได้ตั้งอำมาตย์ที่สามารถของพระองค์ไปควบคุมไว้อาณา-จักร์ละคน ทั้งทรงช่วยเหลือให้พวกเซนเญอร์เล็ก ๆ ที่อยู่ ใต้อำนาจของเจ้าครองนครใหญ่ ๆ นี้แข็งอำนาจขึ้น เพื่อ ทำให้อำนาจของเจ้าครองนครใหญ่ทั้ง ๓-๔ นครนี้อ่อนลง นอกจากนี้ยังทรงช่วยเหลือให้พวกพระตั้งตนเป็นเซนเญอร์ ขึ้นเหมือนอย่างในประเทศฝรั่งเศส ดังนี้ จึงเห็นได้ว่า ประสาสโนบายของออตโตผิดตรงกันข้ามกับประสาสโนบาย ของกษัตริย์ฝรั่งเศส เพราะกษัตริย์ฝรั่งเศสวงศ์คาเปเชียง ตามที่เราได้เห็นมาแล้วนั้น ทุก ๆ องค์ต่างได้บากบั่นต้าง อำนาจพวกเซนเญอร์ แต่ออตโตกลับเพิ่มอำนาจของ

พวกเซนเญอร์ให้มีมากขึ้น ประสาสโนบายของพระเจ้าออตโตในเรื่องนี้ เป็นผลดีแก่พระเจ้าออตโตองค์เดียว เพราะฐานะของพระองค์มั่นคงดีอยู่ และเมื่อมีเซนเญอร์เล็กๆมากขึ้น พวกเซนเญอร์ใหญ่ๆ คือ เจ้าครองนครทั้งสิ้นนั้นก็อ่อนกำลังลง โดยพวกเซนเญอร์เล็กๆทั้งหลายมาขึ้นครงต่อพระเจ้าออตโต แต่เมื่อสิ้นบุญพระเจ้าออตโตแล้ว ประสาสโนบายอันนี้ ก็เป็นผลร้ายแก่พระเจ้าแผ่นดินองค์หลังๆ ที่รับราชสมบัติต่อมา เพราะพวกเซนเญอร์เหล่านั้นพากันแข็งอำนาจ และอาณาจักร์เยอรมันก็แตกแยกกันออกไปไม่มีที่สุด.

กิจการที่สำคัญของพระเจ้าออตโตมหาราชนั้น ก็คือกิจการทางประเทศอิตาลี.

ตามที่เราได้เห็นมาแล้ว เมื่อได้มีสัญญาแวร์ดัง แบ่งอาณาจักร์ของชาร์ลส์มาญออกเป็น ๓ ภาคนั้น โลแธร์โอรสองค์ใหญ่ได้ดินแดนทางอิตาลีส่วนหนึ่ง แต่อำนาจของโลแธร์ได้หมดไปโดยรวดเร็ว และอาณาเขตต์ทางอิตาลีก็แตกแยกกันตั้งเป็นอิสสระ มีเจ้าครองนครซึ่งเป็น

ของสมสมัยอยู่ในเวลานั้น นครใหญ่ ๆ ของอิตาลี คือ นครสโปเลโต และ นครตอสกานา. ส่วนกรุงโรมนั้นก็ตกอยู่ในอำนาจของโป๊ป ที่ข้าพเจ้าเรียกมาข้างต้นว่า สังฆราช การตั้งตำแหน่งสังฆราชก็เหตุไหลมาจากสิ่งทุกสิ่ง ดังจะกล่าวไว้โดยพิสดารในบทที่ ๖ ต่อไป ในทิศเหนือทางตุ่มแม่น้ำโป ก็เกิดมีอาณาจักร์ขึ้นอีกอาณาจักร์หนึ่ง เรียกชื่อว่า ตอมบาร์ด มีเมือง ปาวี เป็นนครหลวง และเป็นที่ซึ่งมีการพิพาทแย่งชิงอำนาจกันตลอดมา เหมือนหนึ่งเป็นอาณาจักร์ของกลาง ซึ่งใครมีอำนาจก็พยายามตั้งตนเป็นเจ้าของ. มาถึงสมัยพระเจ้าออตโต ตำแหน่งเจ้าแผ่นดินของอาณาจักร์ตอมบาร์ด ตกอยู่แก่เจ้า ๒ องค์ เป็นพระเจ้าแผ่นดินพร้อมกัน ส่วนพลเมืองนั้นเมื่อไม่รู้ว่าจะขึ้นแก่เจ้าแผ่นดินองค์ไหน ก็เลยไม่ยอมขึ้นแก่ใครเลย. ในพระเจ้าแผ่นดิน ๒ องค์นั้น องค์หนึ่งทรงพระนามว่า เบรังเยร์ได้วางยาพิษอีกองค์หนึ่ง ซึ่งทรงพระนามว่า โดแธร์ (เป็นโดแธร์อีกคนหนึ่ง ไม่ใช่คนเดียวกันกับโดแธร์ถูกชาร์ลส์มาญ) เสีย และจับตัวพระนาง อเดลาอิดส์ ชายา

ของโดแธอร์มาขังคุกไว้ พระนางอเดลาอิดส์ จึงร้องขอความช่วยเหลือพระเจ้าออดโต. พระเจ้าออดโตมาช่วยรอดจากที่คุมขังไปได้ และภายหลังก็ได้ทรงแต่งงานกับพระนางอเดลาอิดส์นั่นเอง แต่พระเจ้าออดโตหาได้ทำร้ายเบรังเยร์อย่างไรไม่. ต่อมาไม่ช้า เบรังเยร์เกิดวิวาทกับสังฆราชโยห์น ที่ ๗ (พ.ศ. ๑๕๐๔) สังฆราชร้องขอความช่วยเหลือของออดโต ๆ จึงได้เข้ายึดเมืองปาวี แย่งราชบัลลังก์ถอมบาร์ดจากเบรังเยร์ ตั้งตนเองเป็นเจ้าแผ่นดินถอมบาร์ด แล้วก็ยกกองทัพลงไปกรุงโรม และเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๑๕๐๔ นั้น ออดโตก็รับตำแหน่ง ราชาธิราช โดยสังฆราชกรุงโรมเป็นผู้ทำพิธีตั้ง อย่างเดียวกับที่ทำมาแล้วเมื่อครั้งชาร์ลส์มาญ.

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๑๕๐๕ นั่นเอง เป็นปีที่เริ่มต้นมีอาณาจักร์โรมขึ้นใหม่ ซึ่งอยู่ในความปกครองของชาติเยอรมัน และเรียกชื่อว่า "เทพมหาอาณาจักร์โรมันแห่งชาติเยอรมัน" (เขียนในภาษาอังกฤษว่า Holy Roman Empire of the German Nation) กล่าวคือ

อาณาจักร์ของออดโค้ได้มากลายเป็นอาณาจักร์โรมันที่ดังขึ้น ด้วยอำนาจของสังฆราชกรุงโรม และปกครองโดยชนชาติเยอรมัน จึงต้องเรียกชื่อยืดยาวดังกล่าวมาแล้ว อาณาจักร์นี้ได้ดำรงอยู่ต่อมาจนกระทั่งถึงปี พุทธศักราช ๒๓๕๙ จึงถูกนโปเลียนทำลายลงเสีย.

ตั้งแต่อาณาจักร์เยอรมันได้รับเกียรติศักดิ์เป็นอาณาจักร์โรมันแล้ว พระเจ้าแผ่นดินเยอรมันก็มีมงกุฎ ๓ อัน คือ มงกุฎเงิน สำหรับอาณาจักร์เยอรมนี ต้องทำพิธีสวมมงกุฎนี้ที่เมืองเอ็กซลาชาเปล, มงกุฎเหล็กสำหรับประเทศอิตาลี ซึ่งต้องไปทำพิธีสวมที่เมืองมอนซา ใกล้กับเมืองมิลาน และ มงกุฎทอง สำหรับมหาอาณาจักร์ทั้งหมด ซึ่งต้องไปให้สังฆราชสวมให้ที่กรุงโรมแปดว่าตั้งแต่นั้นมา ใครจะเป็นพระราชาเยอรมันขึ้น ก็ต้องเดินทางตั้งพันกิโลเม็ตร์ไปเที่ยวสวมมงกุฎ และการเดินทางในสมัยนั้น ก็ต้องขึ้นเขาลงห้วยลำบากกว่าในสมัยหลายสิบเท่า. ตราบใดที่ยังมิได้สวมมงกุฎที่กรุงโรมแล้ว ก็ยังไม่นับเป็นพระราชาธิราชได้เต็มที่.

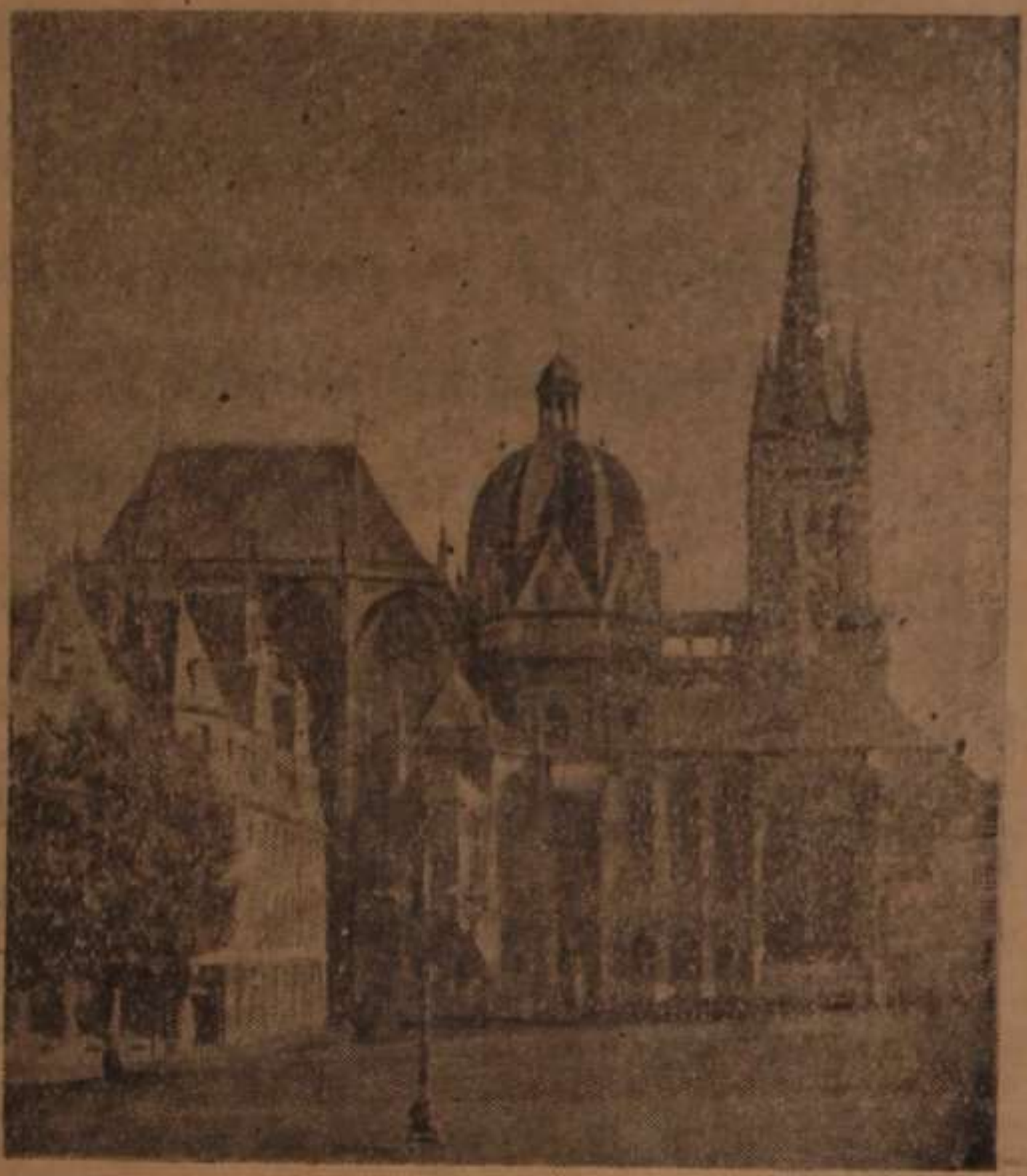

โบสถ์ที่สวมมงกุฎกษัตริย์
ที่เมืองเอ๊กซลาชาเปล

พระเจ้าออตโตก็ดี พระราชาธิราชเยอรมันองค์หลังๆ ต่อมาก็ดี มีความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือ พยายามแผ่อำนาจรวบเอาดินแดนซึ่งเคยเป็นของอาณาจักร์โลแธร์มาแต่เดิมนั้น เข้ามาไว้ในอำนาจของตน ความพยายามอันนี้ก็ไม่ไร้ผล เพราะดินแดนที่แตกแยกออกไปจากอาณาจักร์โลแธร์นั้น ถึงหากจะไปตั้งตนอยู่ได้ก็เป็นอาณาจักร์เล็กๆน้อยๆ ไม่สามารถต้านทานกำลังของพระราชาธิราชเยอรมันในเวลานี้ ในปีพุทธศักราช ๑๕๗๗ อาณาจักร์อาร์ดส์ตั้งอยู่ทางแม่น้ำโรน เหนือเมืองมาเซลส์ขึ้นมา ๕๖ กิโลเมตร์ ซึ่งแตกออกไปจากอาณาจักร์โลแธร์นั้น ได้เข้ามารวมอยู่ในอาณาจักร์เยอรมัน และตั้งแต่นั้นมาเยอรมันก็ได้ดินแดนซึ่งเป็นสมบัติของโลแธร์มาไว้หมด, เว้นแต่ทางอิตาลี.

แต่เมื่อออตโตได้เป็นราชาธิราชแห่งราชอาณาจักร์เยอรมันขึ้นแล้ว ใช่ว่าจะลงรอยกับสังฆราชกรุงโรมเสมอไปหามิได้ ออตโตฉลาดพอที่จะทำให้สังฆราชตั้งให้ตนมีอำนาจราชศักดิ์ แต่ไม่โง่ถึงกับจะยอมให้สังฆราชมาตั้งอำนาจเหนือตน สังฆราชโยห์นที่ ๗ ที่เป็นผู้สวม

มงกุฎออดโตนั้นเอง ภายหลังปรากฏว่าเกิดมีเสนียดคิดประทุษร้ายออดโต ออดโตก็มากรุงโรมแลถอดสังฆราชเสียโดยไม่มีใครกล้าขัดขวาง แลตนเองเป็นผู้เลือกตั้งสังฆราชใหม่ ซึ่งนับเป็นอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของยุโรป ที่พระราชาธิราชกล้าตั้งอำนาจกันสังฆราชกรุงโรม.

เมื่อพระเจ้าออดโตสิ้นพระชนม์แล้ว เจ้าของวงศ์แซกซอนได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินเยอรมันต่อมาจนถึงปีพุทธศักราช ๑๕๔๕ ต่อจากนั้นมาพวกเยอรมันก็เลือกตั้งเจ้าบาวาเรีย ซึ่งเป็นญาติสายโลหิตเดียวกับพระเจ้าออดโต ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินเยอรมัน ทรงพระนามว่าพระเจ้าเฮนรีที่ ๒ ต่อจากพระเจ้าเฮนรีนี้ไป ราชบัลลังก์เยอรมันได้แก่เจ้าฟรังโกเนียน ทรงพระนามว่า พระเจ้าคอนราดที่ ๒ เจ้าองค์นี้เป็นต้นวงศ์ของกษัตริย์อีก ๔ องค์ ที่ครองราชอาณาจักร์เยอรมัน ต่อมาเป็นเวลาตั้งศตวรรษหนึ่ง คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๕๖๗ ถึงพุทธศักราช ๑๖๖๘ ในระหว่างนั้น มีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งทรงพระนามว่า เฮนรี ที่ ๔

ครองราชสมบัติอยู่ ๕๐ ปี คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๕๙๙ ถึงพุทธศักราช ๑๖๔๙ ได้เกิดวิวาทอย่างร้ายแรงขึ้นกับสังฆราช เกรกอรี ที่ ๗ ดังจะกล่าวต่อไปในบทหน้า ในที่สุดก็แพ้สังฆราช การทะเลาะวิวาทในครั้งนี้เป็นเหตุให้พวกขุนนางเยอรมันฉวยโอกาสทำความยุ่งยาก เพื่อตัดรอนอำนาจของพระราชาธิราช ความยุ่งยากอันนี้ได้มีเรื่อยมาจนถึงแผ่นดินพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ โอรสพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ และพอสิ้นพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ พวกฟรังโกเนียก็หมดอำนาจในราชบัลลังก์เยอรมัน.

ต่อจากพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ มงกุฎเยอรมันก็กลับไปได้แก่พวกแซกโซนีใหม่อีก เจ้าแซกโซนีองค์หนึ่งได้ราชสมบัติ และเมื่อเจ้าองค์นี้สิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๘๐ แล้ว ก็เกิดมีคน ๒ คน แย่งตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินกัน คนหนึ่งเป็นชาวบาวาเรีย ชื่อ เฮนรี เวลฟ์, อีกคนหนึ่งเป็นชาวซาวาเบีย ชื่อ คอนราด เป็นคนในตระกูลใหญ่ตระกูลหนึ่ง ชื่อว่าตระกูล โฮเฮนสเตาเฟน เป็นเซนเญอร์แควัน วิบริงเกน คอนราดชะนะได้รับเลือกเป็นพระเจ้า

แผ่นดิน ซึ่งได้ตั้งวงศ์ซวาเบ็ย ชื่อว่าวงศ์ โฮเฮนส์เตาเฟน เป็นวงศ์ที่ครองราชสมบัติอยู่ในระหว่างปีพุทธศักราช ๑๖๘๐ ถึงพุทธศักราช ๑๗๙๓ แต่ทาง เฮนรี่ เวลฟ์ ก็ยังไม่ลดละ ตระกูลโฮเฮนส์เตาเฟน กับ ตระกูลเวลฟ์ ก็เป็นคู่แข่งขันกันมาตลอดกาลนาน.

เมื่อพระเจ้าคอนราดสิ้นพระชนม์แล้ว หลานชายได้รับราชสมบัติต่อมา ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๑ ครองราชสมบัติอยู่ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๖๙๕ ถึงพุทธศักราช ๑๗๓๓ เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินมีพระชนม์ได้ ๓๐ ปี เป็นคนรูปงามแข็งแรง เฉลียวฉลาด ทำการเด็ดขาด และกล้าหาญ และมีความมุ่งหมายที่จะแผ่อำนาจของเยอรมันออกไปให้สมกับที่มีศักดิ์เป็นพระราชาธิราชจริง ๆ ไม่ลักแต่เป็นพระราชาธิราชเพียงในนาม โดยเหตุที่สังฆราชกรุงโรมตั้ง.

ส่วนประชาชนทางอิตาลีนั้น ต่างพากันดิ้นรนที่จะหลุดพ้นจากอำนาจของเยอรมัน พวกลอมบาร์ดพยายามมากกว่าพวกอื่น ทั้งนี้เพราะว่า คนอิตาเลียนมั่งคั่งมาก

ชนด้วยการค้าขายและอุตสาหะกรรม จึงต้องการที่จะปกครองรักษาสิทธิของตนเองโดยไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของเซนเญอร์ หรือพวกพระ ซึ่งจะมาริบเอาทรัพย์สมบัติไปเสียเมื่อไรก็ว่าไม่ได้ ชาวอิตาลีจึงได้ประชุมกันตั้งสภาหนึ่งซึ่งเรียกว่า กงสุล เหมือนครั้งโรมันโบราณเป็นผู้จัดการปกครอง และตั้งกองทหารขึ้นรักษาบ้านเมือง จึงเป็นอาณาจักร์ใหม่ซึ่งเรียกว่า ริปับลิกอิตาเลียน แต่หาได้รวมกันเป็นอาณาจักร์ใหญ่โตไม่ ริปับลิกอิตาเลียนมีหลายอันและแยกกันอยู่เป็นส่วน ๆ ต่างส่วนต่างมีอิสสระแก่ตน ริปับลิกใหญ่ ๆ มี มิลาน, โคโม, เปลซังซ์, ปาร์ม และ โลดิ.

เมื่อพวกอิตาเลียนทางเหนือตงตนเบนอิสสระขนดงนนแล้ว ชาวโรมันก็พยายามดำเนิรตามอย่าง และตั้งริปับลิกของตนขึ้นบ้าง จึงได้เริ่มตั้งสภาเซเนต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาวโรมันมาแต่โบราณ มาถึงปีพุทธศักราช ๑๖๙๗ พระเจ้าเฟรเดริกเข้ามากรุงโรม เพื่อจะทำพิธีสวมมงกุฎตามเคย พวกสมาชิกสภาเซเนตของโรมก็ออกไปรับหน้า

พระเจ้าเฟรเดริก แลทูลว่าถ้าพระเจ้าเฟรเดริกจะต้องการ
สวมมงกุฎโรมันแล้ว ก็จะต้องเคารพนบนอบต่อประเพณี
เดิมของโรมัน และจะต้องให้เงินแก่เมืองนี้ห้าพันปอนด์
พระเจ้าเฟรเดริกตอบว่า มงกุฎของโรมันเป็นของบรรพ
บุรุษของเฟรเดริก ซึ่งเฟรเดริกมีสิทธิอยู่โดยไม่ต้องซื้อ.
ครั้นแล้วเฟรเดริกก็เข้าไปให้สังฆราชทำพิธีสวมมงกุฎ พวก
โรมันก็ลุกขึ้นก่อการจลาจล พระเจ้าเฟรเดริกก็ต่อสู้และ
ฆ่าพวกโรมันตายตั้งพัน ๆ เป็นอันว่าพวกโรมันต้องพ่ายแพ้
แก่พระเจ้าเฟรเดริก และยังตั้งตนเป็นอิสสระไม่ได้.

ต่อมาอีก ๓ ปี พระเจ้าเฟรเดริกก็นำกองทัพอันมหึมา
เข้ามาในเขตต์ลอมบาร์ด เพื่อปราบดินแดนต่าง ๆ ที่ได้ตั้ง
เป็นรัฐบดีขึ้น รัฐบดีทั้งหลายที่กล่าวนามมาข้างต้นนั้น
ก็ยอมอ่อนน้อมโดยดี โคมาแห่งเดียวที่แข็งข้อต่อสู้จน
ถูกเฟรเดริกตีย่อยยับ แต่พอพระเจ้าเฟรเดริกเสด็จกลับไป
ประเทศเยอรมนีแล้ว มิลานก็กลับตั้งตนขึ้นใหม่ จน
เฟรเดริกต้องกลับมาปราบ และทำลายเมืองมิลานจนไม่มี
ชิ้นดี มาถึงตอนนี้พวกอิตาเลียนก็เกลียดชังเฟรเดริกมาก

ขึ้น สังฆราชกรุงโรมนามว่า อาเดกซานเดอร์ที่ ๓ ก็รู้สึกสังเวชเห็นใจพวกอิตาเลี่ยนและตั้งตนเป็นศัตรูต่อพระเจ้าเฟรเดริก จึงได้สนับสนุนให้พวกอิตาเลี่ยนทางเหนือตั้งสหกรณ์ขึ้น เรียกว่า สหกรณ์ ลอมบาร์ด. สหกรณ์นี้ได้สร้างเมืองใหม่ขึ้น ให้นามเมืองนี้ว่า อาเดกซานเดรีย เพื่อเป็นเกียรติยศแก่สังฆราช และได้ช่อมแซมสร้างเมืองมิลานที่พระเจ้าเฟรเดริกมาทำลายไว้แล้วนั้นขึ้นใหม่ ครานี้พวกอิตาเลี่ยนก็นับว่าแข็งแรงขึ้นโดยที่หลายพวกเข้ามารวมกัน. พระเจ้าเฟรเดริกพยายามยกกองทัพมาปราบถึง ๒ ครั้ง, ครั้งที่ ๑ ในปีพุทธศักราช ๑๗๑๐ ครั้งที่ ๒ ในปีพุทธศักราช ๑๗๑๗ แต่พระเจ้าเฟรเดริกต้องพ่ายแพ้ จนพระองค์เองจวนจะสิ้นพระชนม์ในสนามรบ ในที่สุดต้องทำสัญญาสงบศึกกับพวกอิตาเลี่ยน ยอมให้พวกอิตาเลี่ยนปกครองตนเอง โดยที่เฟรเดริกจะไม่เข้ามายุ่งยาก แต่คงให้พวกนั้นถือพระองค์เป็นพระราชาของตนอยู่เสมอ. พวกอิตาเลี่ยนก็ยินยอม และตั้งแต่นั้นมาตำแหน่งพระราชาเยอรมันสำหรับในเขตต์อิตาลีนั้น ก็เป็นแต่ในนาม มิได้มี

อำนาจราชศักดิ์อันใดเหนือพวกอิตาเลียนเลย.

อันที่จริงการที่พระเจ้าเฟรเดริกพ่ายแพ้ทางอิตาลีนั้ ก็มิใช่เพราะกำลังความสามารถของพวกอิตาเลียนโดยฉะเพาะแท้จริงเบ็นเพราะพวกเยอรมันเองสมรู้เบ็นใจช่วยพวกอิตาเลียน เพราะนครอน ๆ ของเยอรมนพากนอจฉาความใหญ่หลวงของวงศ์ โฮเฮน-สเตาเฟน มากขึ้น และคนที่เบ็นตัวการในเรื่องนี้ คือ เฮนรี่ เวลฟ์ ซึ่งเบ็นคู่แข่งขันของพระเจ้าคอนราด ลุงของพระเจ้าเฟรเดริก ดังกล่าวมาข้างต้น และในวันที่มีการรบอย่างแตกหักกับพวกอิตาเลียนนั้น พระเจ้าเฟรเดริกได้ร้องขอให้ เฮนรี่ เวลฟ์ ช่วยเหลือ แต่เฮนรี่ เวลฟ์ ไม่ยอมส่งทหารไปช่วย.

อย่างไรก็ดี พระเจ้าเฟรเดริกไม่ใช่คนที่จะยอมแพ้ใครง่าย ๆ และ เฮนรี่เวลฟ์นั้น ปรากฏว่าตามปกติเบ็นคนดื้อดึงเอาแต่ใจของตัวอยู่เสมอ จึงทำตนให้มีศัตรูขึ้นมากในประเทศเยอรมนี พวกเซนเญอร์กับพวกพระทั้งหลายก็พากันเกลียดชังอยู่เบ็นอันมาก จึงเบ็นโอกาสให้เฟรเดริกสามารถจะขนาบเฮนรี่เวลฟ์ให้อยู่มือได้ในครั้งนี้ ครั้นเมื่อ

กลับมาถึงเยอรมนี เฟรเดริกก็เรียกประชุมสภาไดเอต คือที่ประชุมของพวกเจ้าเยอรมัน และเรียกตัวเฮนรี่เวลฟ์มาชำระต่อหน้าที่ประชุมในฐานที่สมรู้เป็นใจกับศัตรูของประเทศเยอรมนีอย่างหนึ่ง และความผิดอย่างอื่น ๆ อีกหลายประการที่พวกเซนเญอร์และพวกพระทั้งหลาย ได้ร้องเรียนมายังพระเจ้าเฟรเดริก. เฮนรี่ เวลฟ์ ได้มาเข้าประชุมด้วย แต่ไม่ยอมตอบปัญหาอะไรเลย ที่ประชุมจึงตัดสินลงโทษให้ริบทรัพย์สมบัติดินแดนของเฮนรี่ เวลฟ์ ทั้งหมด และพระเจ้าเฟรเดริกได้ตั้งให้ตระกูล วิตเตลสบาค (วิตเตล-สบาค) ครอบครองนครบาวาเรีย (พ.ศ. ๑๗๒๓) และตระกูลนี้ยังครอบครองแคว้นบาวาเรียมาจนกระทั่งถึงบัดนี้. ส่วนอาณาจักร์แซกโซนีนั้น ตระกูลอัลเบิต ได้เป็นผู้ปกครอง ซึ่งในเวลานั้นตระกูลอัลเบิตมีอำนาจปกครองดินแดนทาง แบรนด์เบิก อยู่แล้ว. ภายหลัง เฮนรี่ เวลฟ์ยอมอ่อนน้อมสารภาพผิด พระเจ้าเฟรเดริกจึงคืนทรัพย์สมบัติให้บางส่วน แต่บังคับให้ออกไปเสียจากประเทศเยอรมนี เฮนรี่ เวลฟ์ จึงไปตายในประเทศอังกฤษ.

เมื่อพระเจ้าเฟรเดริกได้ทรงทำให้เจ้าเยอรมันทั้งหลาย เห็นอำนาจเสียบ้างดังนี้แล้ว เยอรมันก็สงบราบคาบไปได้พักหนึ่ง พระเจ้าเฟรเดริกองค์นี้ ทรงเป็นที่รักใคร่ของคนเยอรมันอยู่ตลอดกาลนาน ได้ไปสั่นพระชนม์ในเวลาไปทัพครูเสด ครั้งที่ ๓ โดยจมน้ำตายในเอเซียน้อย เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๓๓ แต่พระองค์ทรงเป็นที่รักใคร่ของคนทั้งหลายมากเกินไป จนคนในประเทศเยอรมันเป็นอันมากไม่ยอมเชื่อว่าพระองค์สิ้นพระชนม์ และประดิษฐ์นิยายกันไปต่าง ๆ จนต่อมาหลายปีภายหลังจึงยอมเชื่อกันว่าพระองค์ด่วงลับไปแล้ว.

พระเจ้าเฟรเดริกมีพระโอรสองค์หนึ่งทรงพระนามว่าเฮนรี่ ได้ทรงจัดการแต่งงานพระโอรสองค์นี้ กับเจ้าหญิงนอร์มังดีผู้เป็นรัชทายาทของอาณาจักร์ซิซิลี และโดยเหตุนี้วงศ์โฮเฮนสเตาเฟน ก็ได้เป็นเจ้าทางประเทศอิตาลีแถบใต้อีกทางหนึ่ง เมื่อมีอำนาจทางอิตาลีทั้งแถบเหนือและแถบใต้อยู่ดังนี้ วงศ์โฮเฮนสเตาเฟนจะข่มเหงสังฆราชกรุงโรมเมื่อไรก็ได้ การเป็นดังนี้สังฆราชจึงร้อนใจแสวง

หาทางที่จะตัดรอนอำนาจของวงศ์โฮเฮนส์เตาเฟนอยู่เสมอ แต่วงศ์นี้ก็ยังตั้งอยู่ได้ต่อมา โดยมิได้เสื่อมอำนาจราชศักดิ์ไปเลย เฮนรีถูกพระเจ้าเฟรเดริกได้ขึ้นครองราชสมบัติ ทรงพระนามว่า เฮนรี ที่ ๖ เมื่อพระเจ้าเฮนรีสิ้นพระชนม์ มีพระโอรสมีพระชันษาเพียง ๕ ขวบ ซึ่งได้ทรงรับมฤดกอาณาจักร์ซิซิลี โดยไม่มีปัญหา แต่ทางประเทศเยอรมนีนั้นเกิดความขัดข้อง เพราะพวกเจ้าเยอรมันมีความเห็นแตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งต้องการจะให้ตั้งเจ้าฟิลิปป์ อนุชาของพระเจ้าเฮนรี อีกฝ่ายหนึ่งต้องการจะให้ตั้งออตโตแห่งบรันสวิก ซึ่งเป็นตระกูลเวลฟ์ เมื่อเกิดความเห็นแตกต่างกันขึ้นเช่นนี้ สังฆราชกรุงโรมเห็นได้ทีก็ยื่นมือเข้ามา และเข้าสนับสนุนข้างออตโต จนออตโตได้เป็นพระราชาธิราช ทรงพระนามว่า พระเจ้าออตโตที่ ๔ แต่ในไม่ช้าออตโตลืมบุญคุณสังฆราช กลับทำตัวเป็นศัตรู สังฆราชจึงบัพพาชนียกรรมออตโต และหันไปสนับสนุนยุยงพระราชาแห่งอาณาจักร์ซิซิลี คือ เฟรเดริกถูกพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ให้ประทุษร้ายออตโต ต่อมาออตโตได้ไปเข้าพวกกับ

โยห์นแลคแลนด์ เจ้าแผ่นดินอังกฤษ รบ พีลิปป์ ออกุสต์ ฝรั่งเศส ดังกล่าวมาในบทที่ ๓ นั้น และพากันพ่ายแพ้ไปแล้ว ออตโตก็ถูกถอดจากพระเจ้าแผ่นดิน เฟรเดริกโอรส พระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ก็ได้เป็นพระราชาธิราชเยอรมัน ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๒ ครองราชสมบัติอยู่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๗๖๑ ถึง พุทธศักราช ๑๗๙๓.

พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๒ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มีลักษณะหลายประการผะสมกัน กล่าวคือ พระบิดาเป็นเยอรมัน พระมารดาเป็นฝรั่งเศส และทรงรับความศึกษาในมือของครูอิตาเลียน ลักษณะของชาติทั้งสามมารวมกัน กระทำให้พระเจ้าเฟรเดริคที่ ๒ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่แปลกประหลาดไม่มีใครเหมือนในสมัยนั้น. มีความคิดผิดกับพระเจ้าแผ่นดินอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน มีความหมั่นในทางหาวิชชาความรู้ แต่มิได้สนใจในทางศาสนา หมอประจำพระองค์ก็ทรงใช้พวกยิวและพวกอาหรับ ซึ่งเป็นพวกที่พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งในสมัยกลางเกลียดชังยิ่งนัก ทรงเอาพวกอิสลามมาอยู่ประจำกองทัพของพระองค์ และทรงสร้างโบสถ์อาหรับ

ขึ้นในราชอาณาจักร์เยอรมนี ให้เป็นเครื่องบาดตาพวกคริสเตียน แต่ถึงอย่างไรก็ดี ปรากฏว่า พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๒ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ฉลาดเฉียบแหลมอย่างยิ่ง.

เมื่อก่อนที่สังฆราชกรุงโรมจะสวมมงกุฎให้นั้น สังฆราชได้ให้เฟรเดริกที่ ๒ สัญญาว่า เมื่อได้เป็นพระราชาธิราชแล้วจะไปทัพครูเสด และจะยกอาณาจักร์ทางซิซิลี่ให้เป็นสิทธิแก่พระโอรสของพระองค์ และจะให้พระโอรสของพระองค์มาอยู่เป็นศิษย์ของสังฆราช พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๒ เห็นว่าสังฆราชแกยุ่งนัก อยากจะโกงให้เข็ดเสียสักที จึงยอมรับสัญญานี้ทุกประการ สังฆราชดีใจก็เลยสวมมงกุฎให้ แต่พอได้เป็นพระราชาธิราชแล้ว เฟรเดริกไม่ได้ทำตามสัญญา จริงอยู่พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๒ ได้ไปทัพครูเสด แต่แทนที่จะไปรบ กลับไปทำไมตรีกับพวกอิสลามเป็นอย่างดี ฝ่ายสังฆราชกรุงโรมซึ่งคิดว่าจะได้ดูถูกชายเฟรเดริกมาเสียสำหรับตบตาเอาอาณาจักร์ซิซิลีเข้ามาไว้ในอำนาจก็ไม่สำเร็จ จึงได้โกรธแค้นเจ็บใจนักหนา เกือบจะเป็นอย่างที่สุนทรภู่ของเรากล่าวว่า “พระสังฆราชมาตร์

แม้นมิตากเลือด ก็คงเชือดคอตายเมื่อภายหลัง" สังฆราช
จึงได้ยุให้พวกอิตาเลียนทั้งพวกฤกซันต่อสู้เฟรเดริก จึง
ได้เกิดสงครามเลือดนองกันมาเป็นอันมาก แซงต์หลุยส์
ฝรั่งเศสพยายามจะไกล่เกลี่ยเท่าไรก็ไม่สำเร็จ พระเจ้า
เฟรเดรกที ๒ สิ้นพระชนมเมื่อพุทธศักราช ๑๗๙๓ และ
ราชสมบัติได้ตกอยู่แก่ คอนราด พระโอรส.

แต่ถึงแม้พระเจ้าเฟรเดริกจะถ่วงลับไปแล้ว สังฆราช
ก็ยังไม่หมดความพยาบาท ได้พยายามทำร้ายคอนราด
พระโอรสต่อมา ได้ยุยงให้พวกเยอรมันส่วนหนึ่ง ตั้งพระเจ้า
แผ่นดินของตนขึ้น ทรงพระนามว่า วิลเลียม เป็นคู่แข่งขัน
กับ คอนราด เยอรมันในเวลานั้นจึงมีพระเจ้าแผ่นดินขึ้น
มา ๒ องค์ คอนราดได้สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๑๗๐๐
ต่อมาอีก ๓ ปีวิลเลียมก็สิ้นพระชนม์ไปด้วย ครานั้นคน
ทั้งหลายก็เกิดแย่งตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินกันมากมาย พวก
เจ้าและพวกพระก็เรียกประมูลขายมงกุฎเยอรมัน ใคร
มีเงินมากก็มาซื้อตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินไป มีเจ้าที่
มั่งคั่ง ๒ องค์ ทรงพระนามว่า ริชาร์ด อนุชาของพระ

เจ้าเฮนรี่ที่ ๓ (อังกฤษ) องค์หนึ่ง กับอัดฟองโสเจ้าสเปญ องค์หนึ่ง เข้ามาประมูล และประมูลได้ทั้งสององค์ เลยได้เป็นพระราชาธิราชพร้อมกัน ในระหว่างปีพุทธศักราช ๑๗๙๓ ถึงพุทธศักราช ๑๘๑๖ แต่ริชาร์ดได้เสด็จมาในประเทศเยอรมนีเพียงชั่วเวลาเล็กน้อย เพราะทรงทราบดีอยู่ว่าถ้าอยู่นานก็จะเป็นอันตรายแก่พระองค์ เพราะถึงแม้จะทรงมีสิทธิเป็นพระเจ้าแผ่นดินตามกฎหมาย ก็ไม่สามารถจะทำให้พลเมืองเกรงกลัวรักใคร่ ส่วนอัดฟองโสยิ่งร้ายกว่าริชาร์ด คือมิได้โผล่พระพักตร์มาประเทศเยอรมนีเลย แปลว่า ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๗๙๓ ถึงพุทธศักราช ๑๘๑๖ เป็นเวลา ๒๓ ปี ประเทศเยอรมนีไม่มีพระเจ้าแผ่นดินที่ถูกต้องตามจารีต และเวลา ๒๓ ปี นี้เรียกว่า เป็นเวลาที่วงศ์กษัตริย์ขาดสาย. การที่เป็นเช่นนี้ย่อมเกิดผลร้ายแก่ราชอาณาจักร์เยอรมนี เพราะในระหว่างเวลา ๒๓ ปี นี้ อำนาจของพระเจ้าแผ่นดินได้ศูนย์หายหมดสิ้น ประเทศเยอรมนีก็เกิดความยุ่งยาก เพราะไม่มีรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบ พวกเจ้าบ้านผ่านเมืองทั้งหลายก็พยายาม

ตั้งตนขึ้นเป็นอิสสระ พวกดุ๊ก พวกเคานต์ พวกพระ พวกหัวหน้าหมู่บ้าน อำเภอ กำนัน ก็ตั้งตัวเป็นพระราชาขึ้นตาม ๆ กัน และในไม่ช้าในดินแดนเยอรมนี ก็มีอาณาจักร์อิสสระตั้งอยู่ ๕๐๐ อาณาจักร์ พวกเยอรมัน ซึ่งภายหลังเรามาเรียกว่า อาณาจักร์เยอรมัน เพราะเหตุที่ได้รวบรวมกันเข้าได้นั้น บัดนี้เราก็ต้องกลับเรียกว่า "พวกเยอรมัน" อีก เพราะแตกแยกกันเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย และเป็นการบีดฉากชุดหนึ่งแห่งประวัติศาสตร์ของเยอรมนี.

บทที่ ๖

สภาพการศาสนา

ใน ๕ บทข้างต้น เราได้เห็นความเป็นไปของยุโรปมาตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงเวลาที่ได้ตั้งอาณาจักร์ ฝรั่งเศส, อังกฤษ, และ เยอรมัน นับว่าเป็นตอนสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ของยุโรป. แต่ในบทต่าง ๆ ที่เราได้อ่านมาแล้ว มีสิ่งหนึ่งซึ่งทำความพิศวงให้แก่พวกเราเหล่าพุทธศาสนิกชน คือเรื่องที่พวกพระเข้ามาเกี่ยวข้องยุ่งยากกับทางการบ้านเมือง, เรื่องวิวาทบาดหมางในระหว่างสังฆราชกรุงโรมกับพระราชาธิราชทั้งหลาย, เรื่องสงครามทางศาสนา ที่เรียกว่า "ครูเสด" ซึ่งล้างชีวิตผู้คนเป็นจำนวนมากมาย เหตุการณ์เหล่านี้ได้เคยมีในตำนานของพระพุทธศาสนา ฉะนั้นในเวลาที่เราเรียนเรื่องราวที่กล่าวมาทั้ง ๕ บทข้างต้นนั้น เราย่อมมีปัญหาในใจเกิดขึ้นเสมอว่า เหตุไรพระจึงมีอำนาจมากถึงกับพระเจ้าแผ่นดินต้องยำเกรง ? สังฆราชกรุงโรมน่าจะเป็นผู้ทรงศีลธรรม

สงบสงัด แต่เหตุไฉนจึงก่อความยุ่งยากเกิดสงครามเดือดนองขึ้นบ่อย ๆ? สงครามทางศาสนา ที่เรียกว่า "ครูเสด" นั้น คืออะไรกันแน่? ปัญหาเหล่านี้จะได้แยกพิจารณาโดยย่อ เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ลักษณะของพระในคริสตศาสนา

ในชั้นต้นเราต้องเข้าใจว่า การที่พระในคริสตศาสนามีอำนาจเหลือล้น ผิดกับพระในพระพุทธศาสนาของเรานั้น ก็เป็นเพราะเหตุว่า พระในคริสตศาสนามีลักษณะและหน้าที่แตกต่างกับพระในพระพุทธศาสนาของเรามาก ข้อแตกต่างกันที่ควรสังเกต มีอยู่ดังต่อไปนี้.

(๑) พระในพุทธศาสนาดำรงชีวิตอยู่โดยอาศัยฆราวาส กล่าวคือ ฆราวาสเป็นผู้ให้จตุปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีวิตของพระ ส่วนทางคริสตศาสนานั้น แต่เดิมมาพระต้องสร้างวัดอยู่เอง ต้องปลูกถั่วปลูกมันเลี้ยงตัวเอง จะไปคอยบิณฑบาตร์จากฆราวาสหาได้ไม่ พฤติการณ์อันนี้กระทำให้พระในคริสตศาสนากล้าอวดดีกับฆราวาส เพราะ

ถึงแม้พวกฆราวาสจะทอดทิ้งไม่ทำบุญเลย พระก็ไม่อดตาย.

(๒) ดินแดนของพระที่เราเรียกกันว่า ธรณีสงฆ์ นั้นกว้างขวางมากมายกว่าธรณีสงฆ์ของวัดในพระพุทธศาสนาของเราเป็นอันมาก เพราะกษัตริย์ทั้งหลายที่รบได้เมืองได้บางองค์ก็ถวายเมืองทั้งเมือง หรือหลาย ๆ เมืองเป็นธรณีสงฆ์ โดยเพื่อประจบมากกว่าโดยใจศรัทธา ในที่ ๆ เป็นธรณีสงฆ์นั้น เป็นธรณีสงฆ์จริง ๆ คือวัดไม่มีอำนาจแต่เพียงจะเก็บค่าเช่าหรือผลประโยชน์ในที่ดินอย่างวัดของเราเท่านั้น ยังเก็บส่วยสาอากรจากตัวคนที่อยู่ที่ดินนั้นอีกด้วย คนที่อยู่ในที่ดินเหล่านี้ก็เป็นคนของพระ ขืนอยู่ได้กฎหมายพระ ไม่ได้ขืนต่อพระราชา โดยเหตุนี้วัดในคริสตศาสนาจึงมั่งคั่งและมีอำนาจกว่าวัดของเราเป็นอันมาก.

(๓) พระของคริสตศาสนานั้น นอกจากมีหน้าที่สอนศีลธรรมแก่ฆราวาสอย่างพระในพระพุทธศาสนาของเราแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับชีวิตของฆราวาสตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือเด็กที่เกิดมา ต้องนำไปให้พระทำพิธีตั้งชื่อ

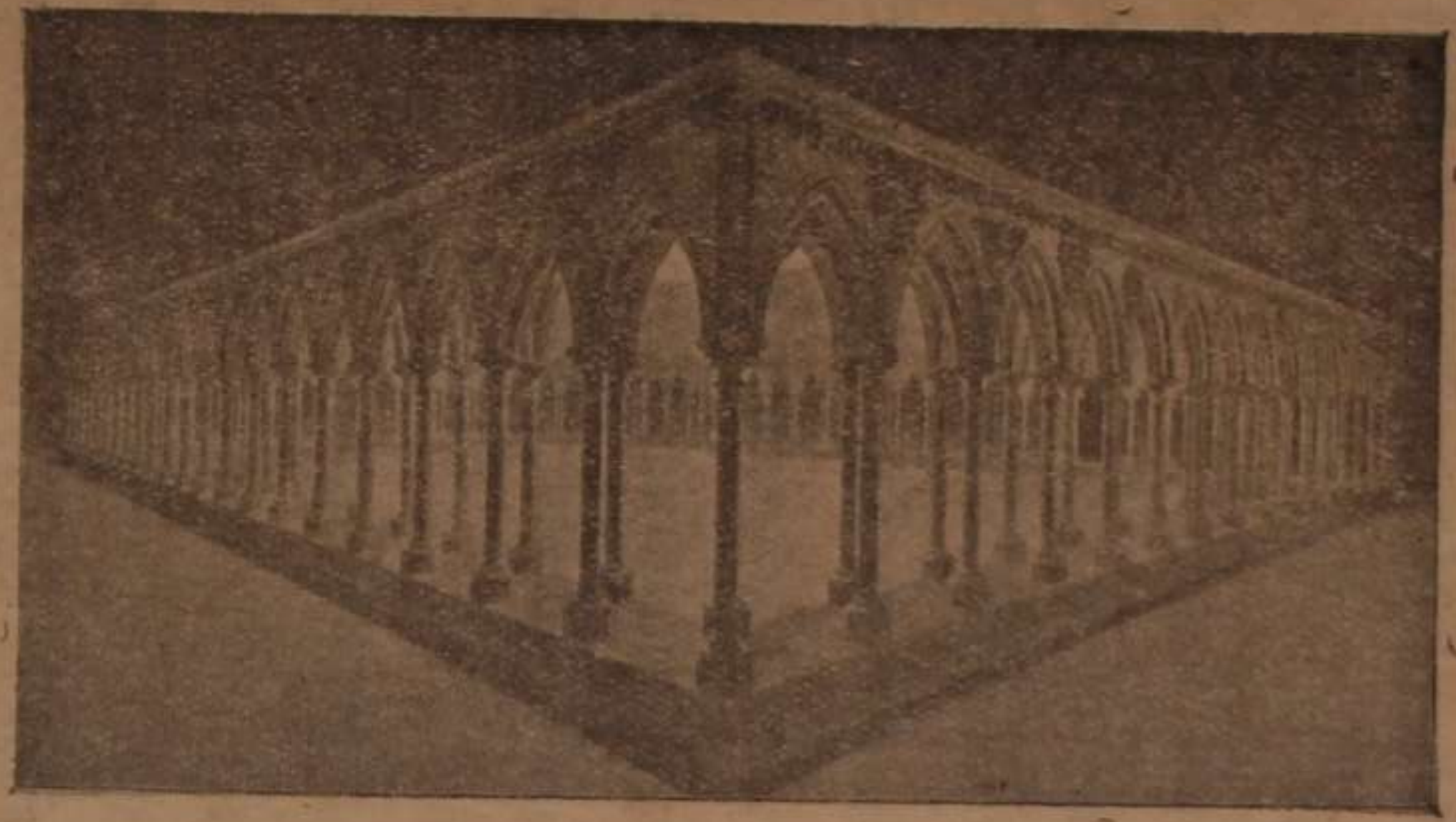

บริเวณที่จองกรมในวัดแซงต์มิเชล (ฝรั่งเศส)

เมื่อเดิบโตขึ้นจะแต่งงานก็ต้องไปให้พระแต่งให้ เวลาตายจะต้องให้พระทำพิธีฝังศพ มิฉะนั้นจะไม่ได้ขึ้นสวรรค์ ธรรมเนียมอันนี้ในเวลานี้ไม่ได้ถือเคร่งครัดกันก็จริงอยู่ แต่ในสมัยกลางนั้น ถือกันเคร่งครัดนักหนา ใครถูกพระคว่ำบาตร์ไม่ยอมเกี่ยวข้องทำพิธีเหล่านี้ให้แล้ว ก็ถือเป็นการอัปยศอดสูและอัปรีย์จัญไรไปหลายชั่วโคตร์ ถ้าเป็นพระราชาถูกคว่ำบาตร์ก็เกือบเป็นการแน่นอนว่า พลเมืองจะกบฏขึ้นทุกครั้ง คริสตศาสนิกชนในสมัยกลาง ตั้งแต่พระราชาลงมาจนถึงคนสามัญ จึงกลัวถูกพระคว่ำบาตร์มากกว่ากลัวถูกทางบ้านเมืองตัดสินลงโทษประหารชีวิตเสียอีก.

(๔) ทางพระพุทธศาสนาของเราถือว่า พระพุทธเจ้านิพพานไปแล้ว ดับศูนย์ไปแล้ว ไม่ทรงมาคอยให้คุณให้โทษแก่ใครอยู่อีก แต่ในทางคริสตศาสนานั้น พระเจ้าของเขาไม่รู้จักดับศูนย์ ยังคอยดูความเป็นไปของมนุษย์ ยังคอยพิพากษาโทษมนุษย์อยู่เสมอ และทรงตั้งพวกพระเป็นผู้พิพากษาแทนองค์พระเจ้า โดยเหตุอันนี้รัฐบาลโรมัน

จึงให้อำนาจพระ พิพากษาคดีพิพาทหรือลงโทษพวกพระด้วยกันเอง แม้ในคดีร้ายแรง และเมื่อคำพิพากษาของพระเป็นคำพิพากษาของพระเจ้าแล้ว คู่ความก็ต้องเชื่อฟัง เสมอจะไปร้องอุทธรณ์กับใครต่อไปไม่ได้ เมื่อคริสตศาสนาได้แผ่มาถึงเมืองอื่น ๆ แล้ว อำนาจของพระในเรื่องนี้ก็มีตลอดไปด้วย ฉะนั้นจึงได้เกิดความยุ่งยากขึ้นหลายครั้ง ในระหว่างศาลของพระกับศาลของบ้านเมือง เช่นพระในวัดฆ่าฆราวาสคนหนึ่งตาย ต้องไปขึ้นศาลพระ พระตัดสินลงโทษให้สึก ซึ่งเป็นบทแรงที่สุดที่พระจะลงได้ ส่วนทางบ้านเมืองเห็นว่ายังไม่สมกับความผิด จะเอามาลงโทษทางบ้านเมืองอีก แต่พระไม่ยอม พระเจ้าแผ่นดินก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะกลัวพระจะว่าบาตร์.

(๕) ในสมัยต้น ๆ ทางบ้านเมืองไม่มีเวลาจะจัดการศึกษาของพลเมือง ฉะนั้นการศึกษาจึงตกอยู่ในมือพระเป็นส่วนมาก หรือทั้งหมด เป็นข้อที่พระได้ทำบุญคุณแก่พลเมืองไว้เป็นอย่างยิ่ง ในพระพุทธศาสนาของเราก็เป็นเช่นนั้น แต่นอกจากการศึกษานี้แล้ว วัดของคริสตศาสนา

ยังเป็นที่ช่วยทุกข์ของพลเมืองได้อย่างมาก ครั้งใดที่เกิดโจรภัย อุทกภัย หรืออันตรายอย่างใด ๆ ขึ้นแก่สาธารณชน ผู้ที่รับเคราะห์ก็ได้อาศัยพระเป็นที่พึ่ง พระจัดการให้อาหารและที่อยู่, รักษาพยาบาลคนที่ป่วยเจ็บ, พูดจากล่อมใจให้คลายความทุกข์ร้อน เป็นอันว่าวัดของคริสตศาสนาเป็นที่บรรเทาทุกข์ของมนุษย์ทั้งในทางกายและทางใจ วัดบางวัดเป็นโรงพยาบาลอย่างดี ๆ และรักษาคนไข้ปีหนึ่งหลาย ๆ พันคน.

(๖) ตามปกติในสมัยต้น ๆ พระเป็นผู้เรียบเรียงพงศาวดาร บรรทึกเหตุการณ์ความเป็นไปในบ้านเมือง คล้ายกับจดหมายเหตุของโหรของเรา ที่เรานำมาใช้เป็นหลักในพงศาวดาร. ฆราวาสที่เป็นนักปราชญ์ ก็เขียนพงศาวดารเหมือนกัน แต่ถ้าความข้อใดไปขัดกับจดหมายเหตุของพระ คนทั้งหลายก็เชื่อถือจดหมายเหตุของพระมากกว่า เพราะเหตุที่พระเป็นผู้ทรงศีล และเชื่อกันว่ามีความบริสุทธิ์ยิ่งกว่าฆราวาส โดยเหตุนี้ พวกคนใหญ่คนโตจึงมีความจำเป็นจะต้องประจบพระ เพราะกลัวพระ

จะเขียนพงศาวดารติเตียนไว้ให้เป็นที่อัปยศอดสูแก่ตระกูลของตัวต่อไปภายหน้า.

(๗) ในสมัยโบราณหรือสมัยกลาง ธรรมะระวางประเทศยังไม่สู้รู้จักกันในหมู่กษัตริย์หรือพวกเจ้าครองนคร. สงครามที่ทำกันนั้น ก็ทำกันอย่างโหดร้ายสุดที่จะทำกันได้ และไม่มีเวลาพักผ่อน พวกพระได้เริ่มร้องขอให้กษัตริย์และเจ้าครองนครทั้งหลาย วางระเบียบการสงครามให้เหี้ยมโหดน้อยลงบ้าง และอ้างว่าวันอาทิตย์เป็นวันที่พระเจ้าหยุดพัก มนุษย์ที่พระเจ้าสร้างไว้ก็จะต้องมีโอกาสหยุดบ้าง ฉะนั้น วันอาทิตย์ จึงเป็นวันที่ไม่สมควรทำการรบพุ่ง คำขอของพระในเรื่องนี้ พวกกษัตริย์และเจ้าครองนครทั้งหลายในสมัยกลางต้องยอมตามโดยมาก เพราะถ้าไม่ยอมก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ด้วยทหารไม่ยอมไปรบ.

รวมใจความว่า พระในคริสตศาสนาได้ทำประโยชน์แก่มนุษย์หลายประการ และหน้าที่ของพระเหล่านั้น มีวงกว้างกว่าพระในพระพุทธศาสนาของเรา พระในคริสตศาสนาจึงมีอำนาจมากกว่าพระเราเป็นธรรมดา อีกประการ

AMIENS : LA CATHÉDRALE. — *Vue intérieure, vers le chœur.* — C. NEURDEIN.

REIMS : LA CATHÉDRALE. — *Arc-boutants, chevet, vus du côté du transept.* — C. NEURDEIN.

LE PUY : LA BASILIQUE NOTRE-DAME. — *Vue intérieure, vers le chœur et le transept.*

รูปสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในประเทศฝรั่งเศส
ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยกลาง

แถวบนจากซ้ายมาขวา

๑ ภายในโบถส์เมืองอาเมียงส์

๒ โบถส์เมืองแรงม์ส์

๓ ภายในโบถส์เมืองเลอปุย

แถวล่างจากซ้ายมาขวา

๑ ถนนเมืองรวง ซึ่งแคบมาก

๒ โบถส์เมืองบัวติเอร์

๓ บ้านริมถนน เมืองบาเยอ

หนึ่ง ทางคริสตศาสนามีหลักสำคัญอยู่ที่การเชื่อพระเจ้า เมื่อพระมีลักษณะเป็นผู้แทนองค์พระเจ้าอย่างหนึ่ง และมีการเกี่ยวข้องทำประโยชน์แก่มนุษย์อย่างกว้างขวางอีกอย่างหนึ่งด้วยดังนี้ พระก็มีอำนาจเหนือหัวใจคนมากกว่าพระราชาธิราช ยิ่งในสมัยกลางด้วยแล้ว พระก็มีอำนาจมากถึงกับจะยุให้พลเมืองของประเทศหนึ่ง ๆ เป็นกบฏจับเจ้าแผ่นดินมาแร่เนื้อเถือหนังได้ง่าย ๆ อีกประการหนึ่งเล่า ยุโรปในสมัยนั้นแตกแยกออกเป็นอาณาจักร์และเป็นนครต้งหลายร้อยนคร นครทั้งหลายเหล่านี้ก็คอยหาโอกาสประทุษร้ายกันอยู่ ฉะนั้นถ้านครใดเป็นศัตรูกับพระ ก็เป็นเหตุที่นครอื่น ๆ ทั้งหลายที่เป็นศัตรูจะยกขึ้นเป็นเหตุสำหรับรุมกันรบ เพราะฉะนั้นพระราชาทั้งหลายก่อนที่จะวิวาทกับพระก็จะต้องคิดแล้วคิดอีก ถ้าไม่เชื่อว่าตัวมีกำลังมากพอที่จะต่อสู้เมืองอื่น ๆ ได้อีกหลาย ๆ เมืองแล้ว ก็ไม่กล้าวิวาทกับพระเลยเป็นอันขาด.

นอกจากนี้แล้ว การลงโทษทางศาสนาเป็นอาวุธอันสำคัญอันหนึ่งของพระ โดยเหตุว่าถ้าใครถูกพระลงโทษ

ก็เป็นการอัปยศอดสูไม่มีใครนับหน้าถือตา กลับจะมีคนคอยปองร้ายดังกล่าวมาข้างต้นแล้วอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งการทำพิธีลงโทษคนนั้นก็มีวิธีทำอย่างที่จะจูงใจมนุษย์ให้แลเห็นความเลวทรามของคนที่ถูกลงโทษจริง ๆ ในเรื่องทำพิธีนั้นเราต้องชมพระในคริสตศาสนาว่า เข้าใจทำ ไม่ว่าพิธีอะไร เขาเข้าใจหาวิธีสำหรับจะจูงใจให้คนเลื่อมใสเห็นเป็นของสำคัญมากอยู่เสมอ เช่นพิธีบัพพาชนียกรรมหรือที่ข้าพเจ้าเรียกมาข้างต้นว่า คว่ำบาตร์ นั้น เวลาที่จะทำพิธีก็เรียกคนมาประชุมกัน ตีระฆังดังสนั่นไปในวัด ในโบสถ์นั้นปิดให้มิด และไม่จุดไฟที่เคยจุดสำหรับโบสถ์เป็นแต่พระทุก ๆ รูปที่มาประชุมนั้นถือคบมารูปละดวง เมื่อพร้อมกันแล้วหัวหน้ากล่าวโทษคนที่จะถูกบพพาชนียกรรมนั้น ให้คนที่มาประชุมได้ยินทั่ว สั่งห้ามมิให้คริสตศาสนิกชนคนทำการติดต่อช่วยเหลือคน ๆ นั้น อีกเลยเป็นอันขาด ครั้นแล้วก็มีแบบสำหรับกล่าวคำแช่งให้ฉิบหายวายวอดตลอดถึงลูกหลาน พอเสร็จแล้วพระทุกรูปก็ทิ้งคบลงที่พื้นและเอาเท้าเหยียบให้ดับพร้อมกัน โบสถ์

นั้นก็กลายเป็นที่มืดและเงียบสงัด เป็นพิธีตัดบุคคลผู้ถูกลงโทษให้ขาดจากศาสนา และแสดงว่าความดีความเจริญของคนที่ถูกบัพพาชนียกรรมนั้น จะดับไปเหมือนแสงคบอนาคตของคนนั้นจะมืดมลเหมือนความมืดในโบสถ์ นี่แหละคือวิธีที่เรียกว่า บัพพาชนียกรรม หรือ ฆ่าบาตร์.

ถ้าหากเป็นโทษที่หนักมาก และผู้ที่ถูกบัพพาชนียกรรมเป็นพระราชาผู้มีอำนาจด้วยแล้ว บัพพาชนียกรรมอย่างเดียวยังไม่พอ สังฆราชกรุงโรมยังสั่งห้ามวัดทุกวัดในเมืองนั้นให้ปิดวัดเสียชั่วคราว ไม่มีการเทศนาในวันอาทิตย์ และไม่ยอมทำพิธีอะไรหมดทั้งสิ้น การห้ามดังนี้ก็คือว่าไม่แต่องค์พระราชาเท่านั้นจึงถูกลงโทษ พลเมืองทั้งเมืองพลอยถูกลงโทษไปด้วย พระราชาองค์ไหนถูกลงโทษชะนิดนี้เข้าแล้ว ก็มักจะต้องอ่อนน้อมยอมแพ้ขอขมาโทษพระเสมอ เพราะถ้าไม่ทำเช่นนั้น พลเมืองก็จะเกิดกบฏขึ้น เราได้เห็นมาข้างต้นแล้วว่า พลเมืองมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยพระมาก แต่ส่วนพระนั้น แม้จะปิดวัดไม่เกี่ยวข้องกับฆราวาสเลยก็ไม่อดตาย.

นอกจากการบัพพาชนียกรรมตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ยังมีโทษอื่นๆสำหรับจะลงอีก คือ "การอยู่กรรม" อย่างหนึ่ง และ "ชุดงค์" อย่างหนึ่ง.

"การอยู่กรรม" กับ "การชุดงค์ กับ ในพระพุทธศาสนาของเราใช้แต่เพียงสำหรับพระสงฆ์ ไม่ใช้ตลอดมาถึงฆราวาส อนึ่งเรื่องชุดงค์นั้น ในทางพระพุทธศาสนาของเราก็ไม่ใช่เป็นการลงโทษ แต่ทางคริสตศาสนานั้น การไปชุดงค์นอกจากจะไปโดยศรัทธากันแล้ว ก็เป็นวิธีแก้โทษใช้กรรมด้วยส่วนหนึ่ง และใช้สำหรับฆราวาส พิธีอยู่กรรมนั้น ผู้ที่ถูกอยู่กรรมจะต้องไม่สวมหมวกปล่อยศีรษะเปล่าและถอดถุงเท้ารองเท้าให้เท้าเปล่าอยู่เสมอ กินอาหารได้วันละครั้งเดียวและไม่ให้กินเนื้อ ต้องสวดมนต์อ้อนวอนพระเจ้าตลอดวัน ดูกเมียไปเยี่ยมไม่ได้ ทำอยู่เช่นนี้เป็นเวลามากน้อยสุดแต่พระจะกำหนด ถ้าเป็นกรณีที่ร้ายแรงก็ต้องทำอยู่เช่นนี้ถึง ๑๒ ปี. ส่วนการชุดงค์นั้นก็คือต้องเดินทางไปไหว้พระในที่ต่าง ๆ ถ้าโทษหนักก็ต้องไปไกล ๆ เจ้าครองนครอังชูคนหนึ่ง ชื่อ ฟุลก์เดอนัวร์

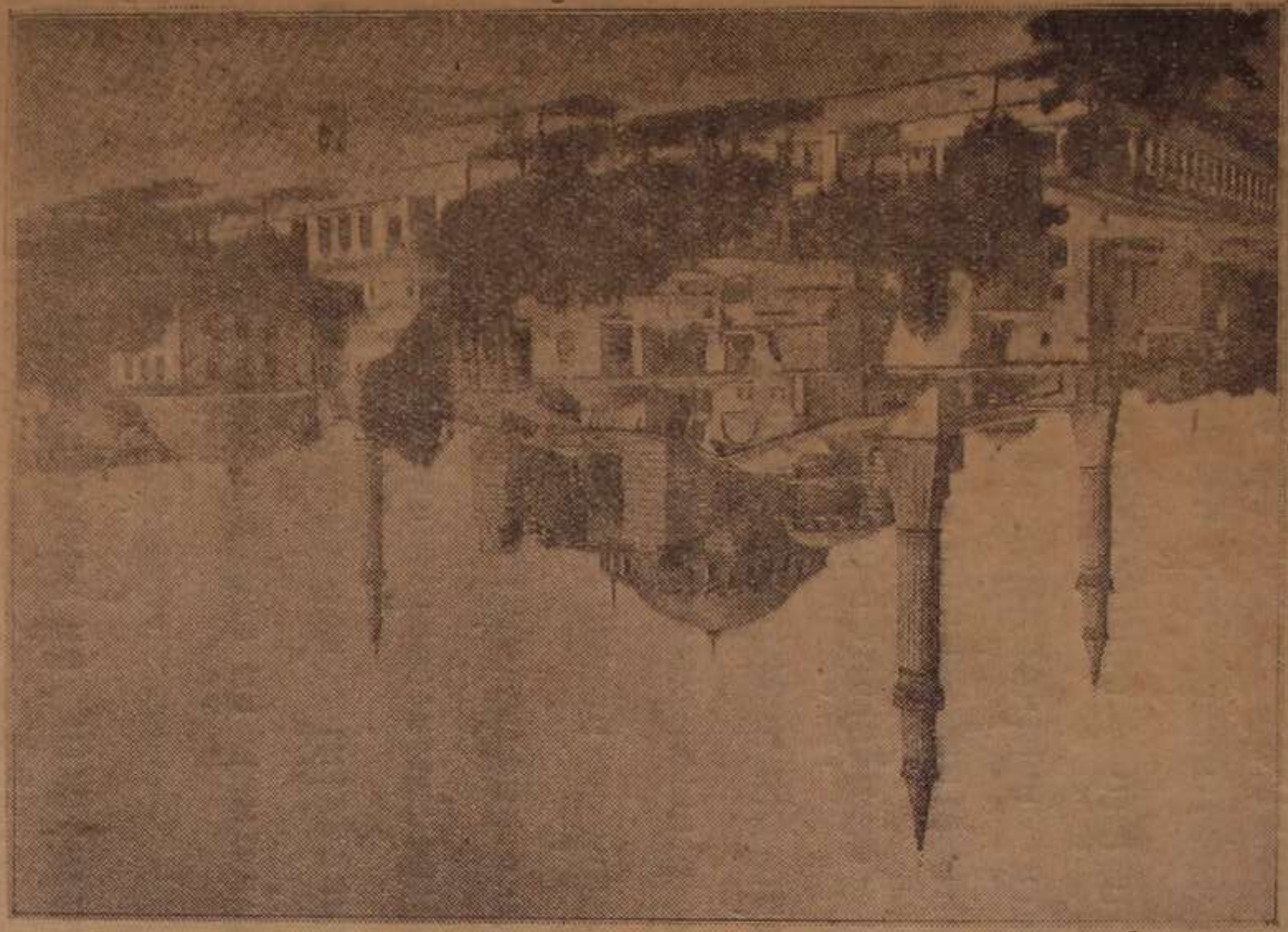

โบสถ์ที่สำคัญที่สุดในกรุงคอนสแตนติโนเบิ้ล พระเจ้าคอนสแตนตินได้ทรงสร้าง เมื่อปีพุทธศักราช ๑๐๗๕ พระเจ้าจัสติเนียนได้แต่งเติมให้งดงามขึ้น เมื่อพวกเตอร์กมาตีกรุงคอนสแตนติโนเบิ้ลได้ จึงสร้างเสาสูงเป็นป้อม ๔ เสาไว้ (ในรูปนี้เห็นแต่สามเสา เพราะเสาหนึ่งบังหลังคาโบสถ์) เลยกลายเป็นโบถส์อิสลามอย่างดี.

ฆ่าเมียตาย พระตัดสินให้ไปจุดงค์เมืองเยรุซาเลมถึง ๓ ครั้ง การให้ไปจุดงค์เมืองเยรุซาเลมนั้น เท่ากับให้ไปตาย เพราะการเดินทางจากยุโรปไปในครั้งกระนั้น เป็นการยากลำบากอย่างยิ่ง ผู้ที่ถูกไปจุดงค์เมืองเยรุซาเลมก็ไปตายกันเสียมาก ๆ โดยไม่ได้กลับมา ฟุลก์เดอนัวร์ที่กล่าวนำมาข้างต้นนั้น อุตส่าห์ไปได้ถึง ๓ ครั้งตามคำตัดสินของพระ ครั้งที่ ๓ เบื่อหน่ายเต็มที แลนึกเกรงว่าจะถูกพระเกณฑ์ให้ไปอีกครั้งหนึ่ง จึงหาวิธีลงโทษตัวของตัวเอง คือ นอนลงให้บ่าวเอาเชือกผูกลากไปตามถนนเมืองเยรุซาเลม แลให้บ่าวอีก๒คนเฆี่ยนไปด้วยตลอดทาง เป็นอันว่าได้รับโทษเพียงพอ แลล้างบาปเรื่องฆ่าเมียได้หมดสิ้น.

การอยู่กรรมแลจุดงค์ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นการยากลำบากร้ายแรงอยู่จริง แต่มีคนใหญ่คนโตยอม เพราะถ้าไม่ยอมรับอยู่กรรมหรือจุดงค์แล้ว ก็จะถูกบัพพาชนียกรรมซึ่งจะมีผลร้ายกว่านั้นมาก.

ข. ความเป็นไปของสังฆราชกรุงโรม

ในคริสตศาสนานั้น ทางศาสนาเป็นเหมือนรัฐบาลอันหนึ่ง มีสังฆราชซึ่งดำรงตำแหน่งเท่ากับเป็นพระราชาธิราช มีนครหลวงที่กรุงโรม สังฆราชกรุงโรมชั้นเดิมก็เป็นแต่เพียงสมภารธรรมดารูปหนึ่ง แต่มีเหตุสองประการที่ทำให้สมภารกรุงโรมกลายเป็นคนสำคัญขึ้น ประการหนึ่งคือว่า วัดที่กรุงโรมนั้น แซงต์ปีแอร์ เป็นผู้มาตั้งขึ้นตั้งแต่สมัยที่ศาสนาคริสต์แผ่เข้ามาในกรุงโรมเป็นครั้งแรก แซงต์ปีแอร์เป็นศิษย์ที่รักใคร่ของพระเยซู และพระเยซูได้เคยกล่าวเมื่อก่อนจะตายว่า "ปีแอร์, (คำว่าปีแอร์มีความหมาย ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเป็นวิสามานยนามสำหรับคน อีกอย่างหนึ่ง แปลว่า ศิลา) เจ้าเป็นศิลาก้อนหนึ่ง ฉันจะสร้างวัดของฉันด้วยศิลาก้อนนี้" โดยคำๆ นี้ แซงต์ปีแอร์ก็เข้ามาตั้งวัดในกรุงโรม มาภายหลังสมภารกรุงโรมทุกรูปก็ถือว่าตนเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากแซงต์ปีแอร์ จึงต้องนับว่าสูงศักดิ์มากกว่าสมภารวัดอื่น อีกประการหนึ่ง กรุงโรมในสมัยโบราณเป็นกรุงที่มีอำนาจที่สุด วัดใน

กรุงโรมก็ต้องเป็นวัดที่มีอำนาจที่สุดด้วย พระที่จะได้เป็นสมภารนั้น ในชั้นต้นก็ให้พระและพวกฆราวาสที่นับถือศาสนามั่นคงประชุมกันเลือก แต่ต่อมาการตั้งสังฆราชก็เหลวไหลหลายประการ ดังที่เราจะได้เห็นต่อไป.

ตลอดที่สมัยพระเจ้าคอนสแตนตินยังทรงพระชนม์อยู่นั้น สังฆราชกรุงโรมมีศักดิ์แต่เพียงเป็นข้าราชการคนหนึ่งของพระเจ้าคอนสแตนติน เมื่อได้มีการเลือกตั้งสังฆราชขึ้นแล้ว ก็ต้องได้รับอนุมัติของพระราชาธิราชอีกครั้งหนึ่งจึงจะเป็นสังฆราชได้ และสังฆราชไม่มีอำนาจอย่างไรในทางปกครอง โดยที่พระราชาธิราชยังทรงตั้งข้าหลวงต่างพระองค์มาคอยคุมรักษาเมืองอยู่ เมื่อสิ้นบุญพระเจ้าคอนสแตนตินแล้ว พระราชาธิราชองค์หลัง ๆ ได้พยายามยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องในทางศาสนามากเกินไป ถึงกับบางองค์ถึงบัญชาพระว่า ต้องสอนอย่างนั้นอย่างนี้ ส่วนสังฆราชถือว่าพระราชาไม่มีอำนาจจะเข้ามาเกี่ยวข้องทางศาสนา ตรงกันข้าม ศาสนจักรซึ่งเป็นของพระเจ้า จะต้องมีอำนาจเหนืออาณาจักรซึ่งเป็นมนุษย์ โดยเหตุนี้

ความมุ่งหมายขั้นต้นของพวกสังฆราชก็คือ พยายามทำให้วัดหลุดพ้นจากอำนาจของพระราชา สังฆราชที่ทำการเกือบใกล้ที่จะถึงผลสำเร็จดังนี้ คือ เกรกอรี่ ที่ ๑ ซึ่งได้เป็นสังฆราชในสมัยที่มีการขับเคี่ยวต่อสู้กันในระหว่างพระนางบรันโหด กับ โคล็อแตร์ ที่ ๒ ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ ๒. สังฆราช เกรกอรี่ สามารถแผ่คริสตศาสนาไปตลอดยุโรปภาคตะวันตก ตั้งแต่ประเทศสเปญไปจนถึงเกาะอังกฤษ โดยเหตุที่สังฆราชของกรุงโรมมีเป็นเศรษฐีอยู่อย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งอำนาจของพระราชาธิราชกรุงโรมอ่อนแอลงไป สังฆราชจึงตั้งตัวขึ้นได้ และมีอำนาจเป็นเจ้ากรุงโรมอย่างเต็มที่.

แต่อย่างไรก็ดี สังฆราชผู้รับตำแหน่งสืบต่อลงมาได้ตกอยู่ในอำนาจของพระราชาธิราชกรุงโรมอีก มาจนกระทั่งถึงสมัย เปแปงเลอเบรฟ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์แรกที่ยกกินแดนที่ตีได้ให้เป็นธรณีสงฆ์อย่างสิทธิขาด และในครั้งนี้เอง สังฆราชจึงมีตำแหน่งเท่ากับพระเจ้าแผ่นดิน คือปกครองดินแดนและเก็บส่วยสาอากรได้เอง การที่

เปแปงเลอเบรฟทำดังนี้ ก็เป็นประโยชน์แก่สังฆราช โดยให้อำนาจของสังฆราชแลละให้วัดมีรายได้มากขึ้น แต่เป็นผลร้ายอย่างยิ่งแก่ศาสนาคริสต์ เพราะตั้งแต่นมาคนทั้งหลายก็มักใหญ่ใฝ่สูงอยากเป็นสังฆราช โดยความโลภต่อโภคสมบัติ ตำแหน่งสังฆราชต่อมาก็เหลวไหลไม่มีชั้นดี ถึงกับว่าบางคนไม่ได้เคยเป็นพระมาเลยก็ได้เป็นสังฆราช การเลือกตั้งสังฆราชก็เป็นเรื่องอัปยศอดสู ใครที่มั่งมีก็ติดสินบนพระแลละฆราวาส เพื่อให้เลือกตั้งตนขึ้น แม้แต่ผู้หญิงก็ยังพยายามจะให้ได้รับเลือกเป็นสังฆราชบ้าง. ในปีพุทธศักราช ๑๕๗๖ เด็กอายุ ๑๒ ขวบได้รับเลือกเป็นสังฆราช เพราะเหตุที่เป็นลูกชายโรมันที่มั่งมีคนหนึ่ง และพ่อของเด็กนั้นได้ติดสินบนผู้เลือกเป็นจำนวนมากมาย. ผู้ที่ติดสินบนคนเลือกเป็นจำนวนมาก ๆ นั้น ครั้นได้มาเป็นสังฆราชขึ้นแล้ว บางคนไม่มีเงินพอใช้ค่าสินบนก็จำต้องขายธรณีสงฆ์ เพื่อเอาเงินใช้สินบน อีกประการหนึ่ง คฤหัสถ์ที่ได้รับเลือกนั้นเป็นคนมีครอบครัวบุตรภรรยาอยู่โดยมาก ครั้นเข้ามาเป็นพระสังฆราช พวกเหล่านั้นไม่

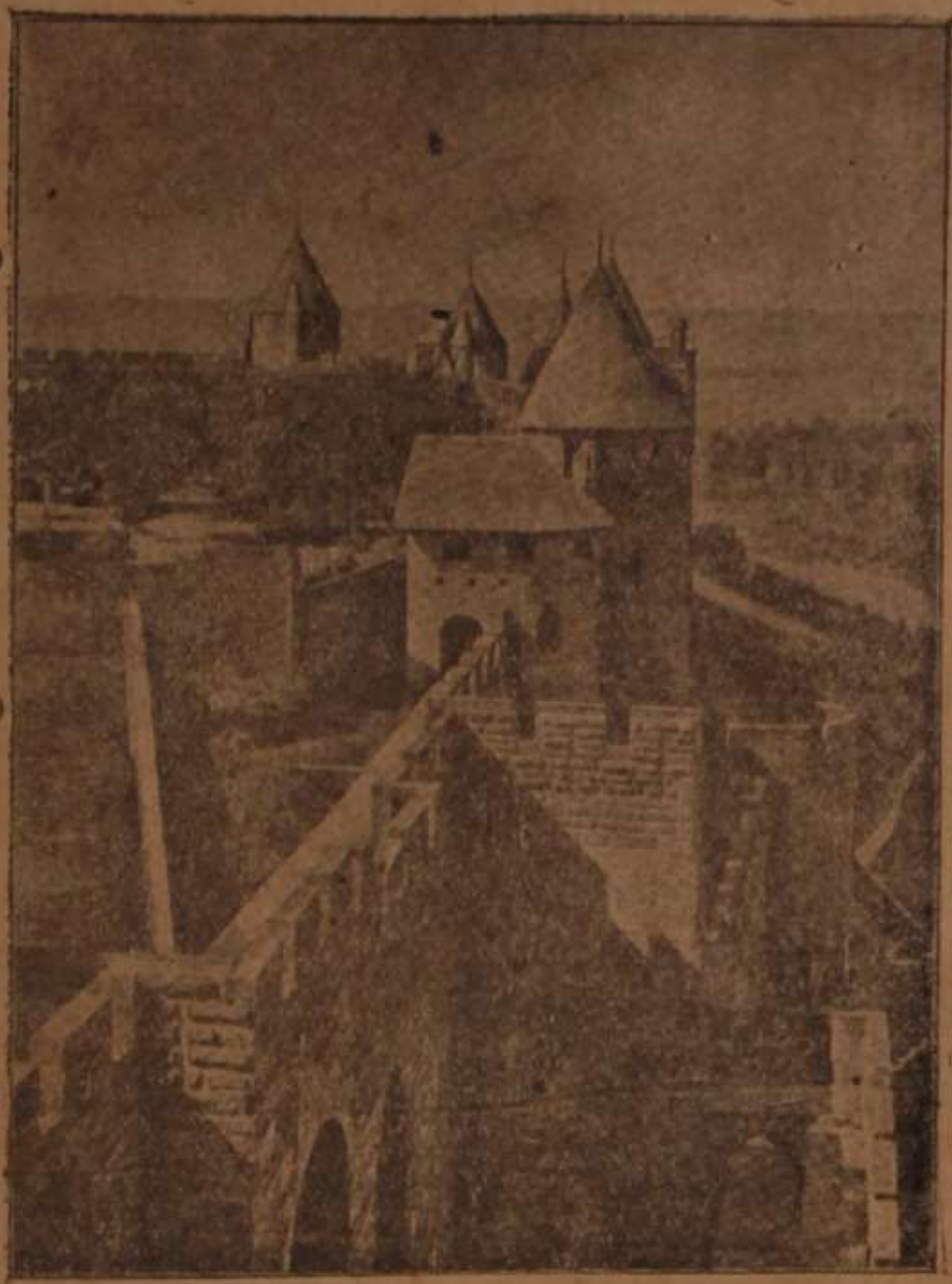

แบบชาโตที่มีค่ายคูอย่างแน่นหนา

สามารถจะตะท้งถูกเมียได้ ถูกเมียก็พากันเข้ามาอยู่ในวัด แตะสังฆราชก็อยู่ร่วมกับภรรยาของตนตามสบาย คราวนี้ พวกพระอื่น ๆ ทั้งหลายก็มีเมียไปตาม ๆ กัน และเอาใจใส่แก่ครอบครัวมากกว่าทางศาสนา สมกับที่ภาษิตของไทยเรากล่าวว่า "ถูกวัดไม่ดี หลวงชีสกปรก" มีพระหลายรูปที่ถูกสาวแต่งงานไม่มีอะไรจะรับไหว้ ต้องตัดเอาที่ธรณีสงฆ์ไปรับไหว้.

เมื่อการศาสนาระส่ำระสายถึงปานนี้ ก็มีพระราชาธิราชบางองค์ เช่น ออตโตมหาราช ได้พยายามถอดสังฆราชที่เป็นอลัชออกเสีย แต่ก็ไม่ทำให้สภาพการดีขึ้น เพราะเมื่อถอดแล้วก็ตั้งคนของตนขึ้นเป็นสังฆราชแทน เพื่อจะให้สังฆราชอยู่ในอำนาจของตน ไม่ใช่เพื่อความดีงามของศาสนา และโดยมากผู้ที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นนั้น เมื่อเป็นสังฆราชขึ้นแล้ว ก็ทรยศต่อพระราชาธิราชผู้ตั้งตน และพยายามแข่งอำนาจก่อการวิวาทกับพระราชาขึ้นเสมอ ความยุ่งยากในเรื่องตำแหน่งสังฆราชนี้ จะได้มีฉะเพาะแต่ในกรุงโรมก็หาไม่ ในเมืองอื่น ๆ ก็เอาอย่างและเกิดความ

เหลวไหลขึ้นด้วยกัน ในปีพุทธศักราช ๑๕๗๑ เจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสได้ตั้งเด็กอายุ ๑๒ ขวบ เป็นราชาคณะประจำเมืองแรงม์ส.

ความเหลวแหลกต่าง ๆ เหล่านี้ กระทำความขมขื่นให้แก่ผู้ที่เคร่งครัดมั่นคงต่อคำสอนของพระเยซู และเห็นกันว่าถึงเวลาที่จะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีที่จะทำได้นั้น คือ ต้องเปลี่ยนวิธีเลือกสังฆราชเสียใหม่ ไม่ควรให้พวกฆราวาสเข้าไปเลือกหรือรับเลือกเลยเป็นอันขาด ควรปล่อยให้พวกพระเลือกกันเอง คนสำคัญคนหนึ่งซึ่งพยายามแก้ความเหลวไหลอันนี้สำเร็จได้ คือ ฮิลด์แบร์นด์.

ฮิลด์แบร์นด์ เป็นลูกคนบ้านนอกชาวเมืองตุสกานี ตุงของคนผู้นี้เป็นสมภารวัด ๆ หนึ่งในกรุงโรม และฮิลด์แบรนด์ได้รับความอบรมเลี้ยงดูมาในมือของตุง ต่อมาก็ได้เข้ามาอยู่ในวัดคลูนี ในประเทศฝรั่งเศส (วัดคลูนีนับว่าเป็นวัดดีที่สุดในสมัยนั้น ซึ่งถึงแม้ว่าวัดอื่นทั้งหลายจะมีความเหลวแหลกสักเพียงไร วัดคลูนีก็ยังรักษาระเบียบดีอยู่ และพระในวัดคลูนีมีศีลวัตรเรียบร้อย

หาที่ติมิได้.) ฮิลด์แบ์รนด์เป็นคนอ้วนเตี้ย ลักษณะห้าวหาญ และมานะพยายามอย่างยิ่งยวด ความคิดปลอดโปร่ง และคิดที่จะทำการใหญ่หลวงอยู่เสมอ เมื่อได้ออกจากวัดค์ลิอนี้ไปอยู่กรุงโรม ก็ได้รับตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของสังฆราชอยู่เป็นเวลา ๓๐ ปี ได้พยายามให้สังฆราชออกคำสั่งห้ามมิให้พระรูปใดขายทรัพย์สมบัติของวัด. และห้ามมิให้พระมีเมียต่อมาก็ได้บัญญัติวิธีเลือกตั้งสังฆราช คือผู้ที่มีอำนาจจะออกเสียงเป็นคะแนนเลือกตั้งสังฆราชได้นั้นก็แต่ฉะเพาะพระราชาคณะเท่านั้น วิธีใหม่นี้ทำให้พวกขุนนางพวกผู้ดีในกรุงโรมพากันโกรธเคือง เพราะไม่มีโอกาสจะติดสินบนแย่งตำแหน่งสังฆราชกันต่อไป. และสังฆราชเองก็ไม่กล้าจะใช้วิธีใหม่ให้เคร่งครัด เพราะเห็นแก่พวกพ้องของตัวอยู่โดยมาก.

ในปีพุทธศักราช ๑๖๑๖ ตำแหน่งสังฆราชว่างลง พระราชาคณะทั้งหลายจึงประชุมกันเพื่อเลือกสังฆราชใหม่ ในเวลาประชุมกันนั้นเอง ก็มีเสียงผู้คนร้องเอ็ดอึงกลางถนนให้เลือก ฮินด์แบ์รนด์ อันที่จริงพวกพระราชาคณะที่มา

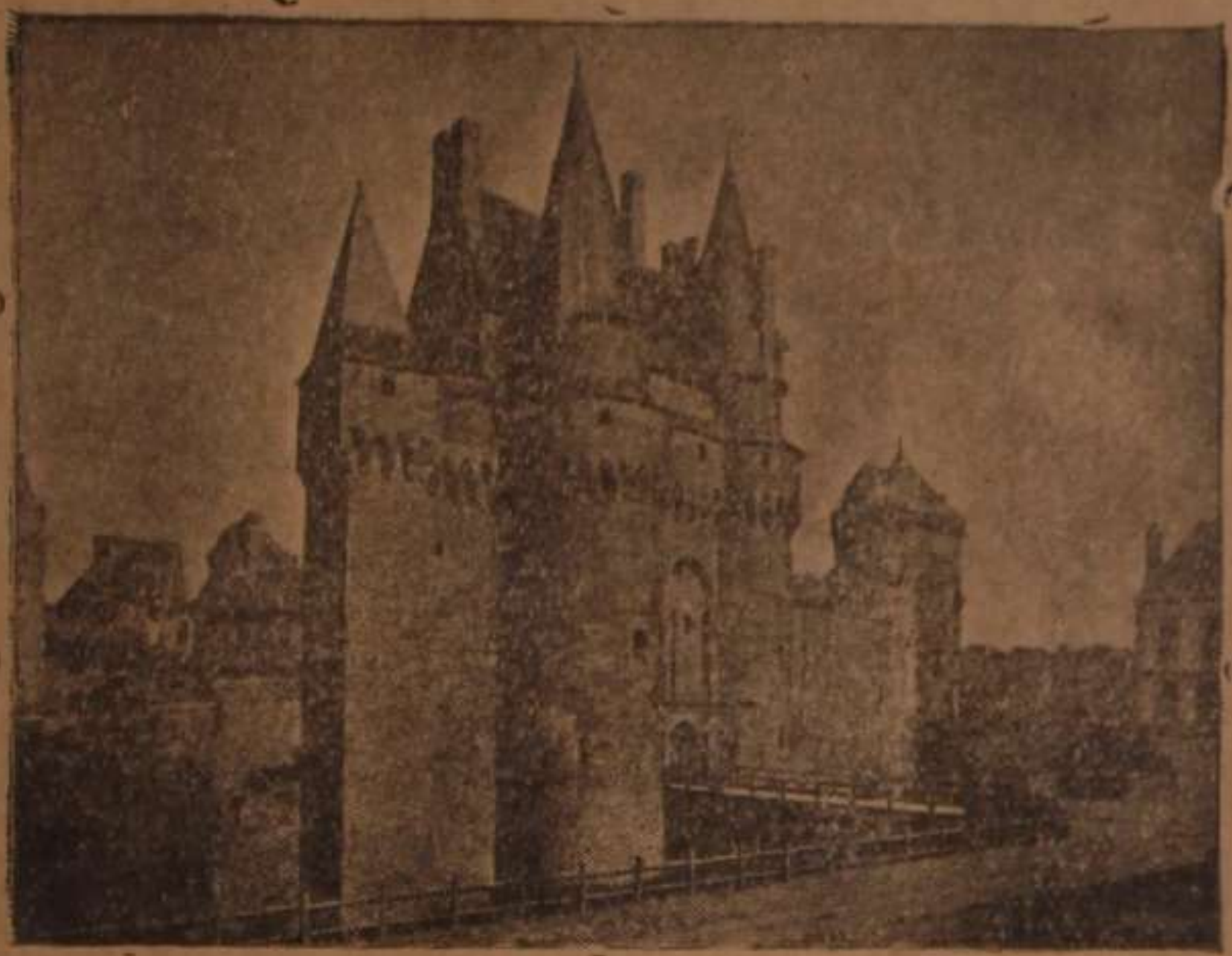

แบบชาโตที่มีค่ายคูอย่างแข็งแรง

ประชุมก็มีความต้องการดังนี้นอยู่แล้ว จึงได้เลือกฮิลด์-แบร์นด์ทันท์ ในเวลานั้นฮิลด์แบรนด์มีอายุถึง ๖๐ ปี และแล้วได้รับตำแหน่งสังฆราชมีนามว่า เกรกอรีที่ ๗.

พอได้ตำแหน่งสังฆราช เกรกอรีที่ ๗ ก็จัดการตามความคิดเดิมของตัว คือห้ามมิให้ขายทรัพย์สมบัติของวัดและห้ามมิให้พระมีเมียเป็นอันขาด พระรูปใดทำผ่าฝืนก็ไล่ออกเสียจากวัด และนอกจากนี้ยังห้ามเด็ดขาดมิให้พระราชาหรือเจ้าครองนครคนใดเลือกตั้งสมภารเจ้าวัดเอาเอง สมภารเจ้าวัดนั้นจะต้องให้พระในวัดและพลเมืองสามัญเป็นผู้เลือกตั้ง บัญญัติในข้อหลังนี้ ทำความไม่พอใจให้แก่พระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายเป็นอันมาก เพราะพระเจ้าแผ่นดินย่อมมีประสาสโนบายที่จะเลือกตั้งคนของตัวขึ้นเป็นสมภาร เพื่อให้วัดตกอยู่ในอำนาจของตัวเสมอ และบางครั้งเมื่อตำแหน่งพระราชาคณะว่างลง พระเจ้าแผ่นดินก็ตั้งให้เจ้าเมืองของตัวเป็นพระราชาคณะไปด้วยทีเดียว. เมื่อสังฆราชเกรกอรีที่ ๗ ได้ออกบัญญัติข้อนี้ไม่นานนัก พระเจ้าเฮนรีที่ ๔ ของประเทศเยอรมนีก็จงใจทำผ่าฝืนบัญญัติ

นั้นโดยตรง คือได้ทรงตั้งพระราชาคณะประจำเมืองมิลาน กับเมืองสโปเลโตขึ้นเอง. สังฆราชเกรกอรี จึงได้มีสมณสาส์นไปต่อว่าว่าพระราชาทำผิดข้อบัญญัติของสังฆราช ขออย่าให้ทำอย่างนั้นอีกต่อไป พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ได้ตอบใช้ถ้อยคำหมิ่นประมาทสังฆราชมาก สังฆราชจึงได้สั่งให้พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ เสด็จเข้ามาพูดกันในกรุงโรม ถ้าไม่เข้ามาจะบัพพาชนียกรรม เฮนรีที่ ๕ จึงเรียกประชุมสงฆ์ซึ่งล้วนแต่เป็นพวกพ้องของตัวและเป็นศัตรูของสังฆราช ที่ประชุมสงฆ์ซึ่งพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ เรียกประชุมขึ้นนี้ ได้ลงมติว่า สังฆราชเกรกอรี ไม่ทรงคุณความดีประการใดที่จะเป็นสังฆราช พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ จึงมีลายพระหัตถ์ที่เผ็ดร้อนถึงสังฆราชเกรกอร มีข้อความเพียง ๒–๓ บรรทัด ดังนี้ “เรา, เฮนรี, ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยมิได้แย่งตำแหน่งใคร แต่เป็นขึ้นโดยความต้องการของพระเจ้า ถึง ฮิลด์แปรนด์, ซึ่งตั้งแต่นี้ไปเป็นอลัชชี ไม่ใช่สังฆราช. เจ้าถูกที่ประชุมสงฆ์ของเราพร้อมทั้งเราเองตัดสินลงโทษ, จงลงจากแท่น, จงออกไปจากที่ ๆ เจ้าได้บุกรุกเข้ามา เพื่อให้คนอื่นเข้ามา

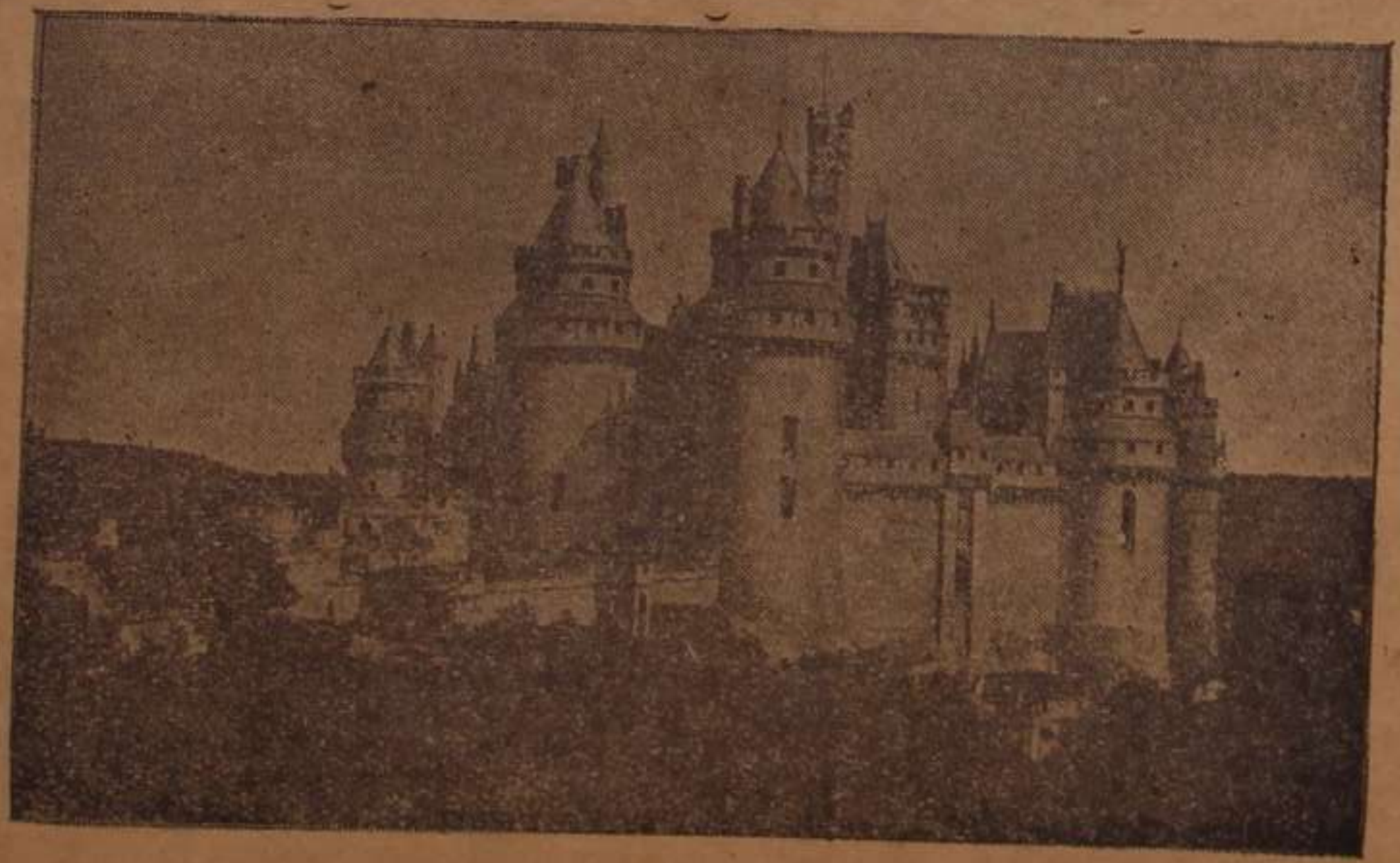

ชาโต เดอ เบี่ยฟองด์ในประเทศฝรั่งเศส
สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๙๖๓ และซ่อมแซมกันภายหลัง

สวมที่ซึ่งเป็นของ แซงค์บีแอร์, ดงไป, ดงไป."

ตายพระหัตถ์ของพระเจ้าเฮนรีที่๔จำเพาะมาถึงสังฆราช ในเวลาที่สังฆราชมีการประชุมสงฆ์ สังฆราชจึงให้เปิดอ่านตายพระหัตถ์ฉะบับนี้ต่อที่ประชุมสงฆ์ทีเดียว ครั้นอ่านจดหมายจบลงแล้ว สังฆราชเกรกอรีกรองประกาศบัพพาชนียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ โดยมิต้องทำพิธีมากมาย.

เมื่อข่าวบัพพาชนียกรรมอันนี้ได้แพร่หลายเข้าไปในประเทศเยอรมนีแล้ว พวกเจ้าครองนครทั้งหลายซึ่งคอยฉวยโอกาสล้างอำนาจพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ อยู่ ก็รวมกันเข้าเป็นเสียงเดียวยื่นคำขาดไปยังพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ ว่า ถ้าภายในเวลา ๑ ปี เฮนรีไม่จัดการปรานีประนอมกับสังฆราชกรุงโรมให้ได้แล้ว เฮนรีจะต้องออกจากตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดิน แลพวกเจ้าทั้งหลายก็จะเลือกตั้งเจ้าแผ่นดินใหม่ เมื่อเป็นดังนี้เฮนรีก็กลัวภัยจึงตกลงจะมาขอคืนดีกับสังฆราช.

ในเวลาหน้าวจัด เดือนมกราคม ปีพุทธศักราช ๑๖๑๙ เฮนรีพาลูกเมียเดินทางข้ามภูเขาสูงซึ่งเต็มไปด้วยหิมะ เพื่อมาหาสังฆราชที่กรุงโรม ในเวลานั้นสังฆราชก็พอดีเดินทาง

ไปประเทศเยอรมนี ครั้นได้ข่าวว่าพระเจ้าเฮนริมา สังฆราช ก็หยุด ไม่เดิรทางต่อไป ได้เข้าไปพักอยู่ที่ปราสาท คาโนสซา.

ในวันที่ ๒๕ มกราคม พระเจ้าเฮนรีที่ ๔ แต่งพระองค์ด้วยเครื่องอย่กรรม ถอดพระมาลาและเดิรพระบาทเปล่ามากลางหิมะ ขึ้นมาบนปราสาทคาโนสซาเพื่อขอเฝ้าสังฆราช แต่สังฆราชไม่ยอมรับ พระเจ้าเฮนรีก็ประทับอยู่ที่นั่นเองโดยมิได้เสวยจนตลอดวัน พยายามร้องขอความกรุณาของสังฆราชไม่สำเร็จ วันที่สองและวันที่สามก็ทำดังนั้น ต่อมาถึงวันที่สี่ มีคนสงสารพระเจ้าเฮนรีจึงช่วยพูดจากับสังฆราชขอให้ยอมรับ สังฆราชก็ตกลงยอมจะพบกับพระเจ้าเฮนรี แต่พระเจ้าเฮนรีจะต้องสาบาดว่าจะยอมขึ้นศาลที่พวกเจ้าเยอรมันจะเป็นผู้พิพากษา ในระหว่างเวลาที่ศาลกำลังพิจารณานี้ พระเจ้าเฮนรีจะไม่ทรงเครื่องหรือมีเครื่องหมายอันใดว่าเป็นกษัตริย์ และจะไม่สั่งการบ้านเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งจนกว่าศาลจะได้พิพากษาให้เสร็จไป.

เมื่อเวลาพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ มาพบสังฆราชนั้น ก็ได้แสดงอาการยอมแพ้อย่างราบคาบ ถึงกับหมอบอยู่กลางหิมะ ข้อนี้เอง ที่ทำให้สังฆราชใจอ่อน เป็นแต่กล่าวสั่งสอนให้พระเจ้าเฮนรีที่ ๔ สำนึกพระองค์ ไม่ปรากฏว่าได้ตั้งศาลตามที่สังฆราชคิด แต่อย่างไรก็ดี เรื่องพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ ขอขะมาโทษต่อสังฆราชในครั้งนี้ เป็นเรื่องโด่งดังเรื่องหนึ่ง และเป็นตัวอย่างสำคัญอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ ที่อาณาจักร์ได้ยอมแพ้แก่ศาสนจักร์ จนถึงกับฝรั่งมีสำนวนพูดกัน เมื่อใครทำผิดที่ควรรับสารภาพว่า "ไปปราสาทคาโนสซาเสียเถิด" ซึ่งหมายความว่า จงสารภาพผิดเสียเถิด.

อย่างไรก็ดี เฮนรีหาได้ยอมแพ้สังฆราชตลอดไปไม่ ต่อมาอีก ๘ ปีภายหลัง ในปีพุทธศักราช ๑๖๒๗ เฮนรีก็กลับทำการแก้แค้น ได้ทำลายพวกศัตรูของตนในประเทศเยอรมนี และพวกพ้องของสังฆราชทางประเทศอิตาลีแล้วก็ยกกองทัพเข้ามากรุงโรม จนสังฆราชเกรกอรีต้องหนีเข้าไปซ่อนตัวอยู่ในปราสาทแห่งหนึ่ง และขอร้องให้พวก

นอมังด์ที่อยู่ทางเกาะซิซิลีมาช่วย พวกเหล่านี้ได้ช่วยให้สังฆราชพ้นภัยจากมือพระเจ้าเฮนรี่ได้ แต่ได้ปล้นกรุงโรมเพื่อชนเอาทรัพย์สมบัติไปเป็นเครื่องทดแทน กรุงโรมถูกปล้นและถูกเผาลงในครั้งนี้หลายตอน สังฆราชเกรกอรี่ก็ต้องหนีจากกรุงโรมและไปตายที่เมืองซาแลร์น (ในเขตต์อิตาลี).

ส่วนพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๔ ในตอนปลายก็เคราะห์ร้ายไม่น้อยไปกว่าสังฆราช โดยลูกของตัวเองเป็นกบฏบังคับให้พระเจ้าเฮนรี่ที่ ๔ ออกจากราชสมบัติ และเอาไปขังคุกไว้ ภายหลังหลุดออกมาจากคุกได้ ไม่มีทรัพย์อันใดติดตัว และไม่มีใครยอมรับเลี้ยงดู หมดทางจริง ๆ จึงหันเข้าไปพึ่งพระ ขอรับหน้าที่เพียงแต่เป็นคนร้องเพลงในโบสถ์ พระก็ไม่ยอมรับ ต้องซัดเซพเนจรเข้าไปในประเทศฝรั่งเศส และไปตายในความยากจนที่เมืองลิเอช เมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๔๙ การที่ชีวิตของพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๔ ดงเอยอย่างน่าอนาถเช่นนี้ ย่อมทำให้คนแลเห็นความศักดิ์สิทธิ์ของสังฆราชขึ้นเป็นอันมาก.

แต่ถึงแม้ว่าสังฆราชเกรกอรีกับพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ จะดับชีพไปแล้ว การทะเลาะวิวาทระหว่างสังฆราชกรุงโรมกับพระราชาธิราชเยอรมันจะหมดสิ้นไปก็หาไม่ สังฆราชยีอร์แบงที่ ๒ (สังฆราชองค์นี้เป็นคนฝรั่งเศส) ได้วิวาทกับพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ โอรสพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ ต่อมาอีก ในปีพุทธศักราช ๑๖๖๕ สังฆราชกับพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ได้ทำสัญญาสงบการวิวาทกัน ในสัญญานั้นมีบัญญัติว่า ต่อไปภายหน้า ราชาคณะในประเทศเยอรมนีและอิตาลี จะต้องให้พวกพระและพลเมืองเป็นผู้เลือกตั้ง โดยที่พระราชาธิราชจะไม่เกี่ยวข้องด้วย แต่ทว่าสังฆราชจะเข้าประจำตำแหน่งและเป็นเจ้าเป็นใหญ่ในทิธรณีสงฆ์ได้ ก็ต่อเมื่อพระราชาธิราชทรงอนุมัติ.

ข้อสัญญาอันนี้เป็นการผ่อนผันเข้าหากัน และเป็นอันระงับข้อพิพาทไปได้ส่วนหนึ่ง แต่สังฆราชและพระราชาธิราชก็ยังไม่วายแข่งดีแย่งอำนาจกันอยู่นั่นเอง และตามปกติพระราชาธิราชก็ต้องยอมแพ้สังฆราชเสมอ พระเจ้าเฟรเดริก (เยอรมัน) เมื่อพ่ายแพ้พวกถอมบาร์ดดังกล่าว

รูปพระเจ้าเฟรเดริกที่ ๑ ลงจูบเท้าสังฆราช

(หน้า ๒๒๘) ควรสังเกตว่า ถึงแม้จะไม่ใช่

เป็นการอยู่กรรมหรือทำโทษอย่างไรก็ดี

แต่ในการแสดงความเคารพอย่างยิ่งดังนี้

พระราชาธิราชไม่แต่จะต้องถอดพระมาลา

และฉลองพระบาทเท่านั้น แม้แต่ถุงพระบาท

ก็ต้องถอดด้วย

มาในหน้า ๑๘๔ นั้น ถึงกับต้องลงจูบเท้าสังฆราชแลสาบาด ตัวว่าจะนับถือสังฆราชเหมือนบิดา. พระเจ้าโยห์นแลคแลนด์ (อังกฤษ) ถึงกับยอมส่งส่วยสังฆราช มีพระราชาที่เก่งอยู่องค์เดียว คือ ฟีลิปป์ เดอ เบล (ฝรั่งเศส) ซึ่งจับสังฆราชทรมานเสียเจียนตาย.

ค. ครูเสด

เรื่องนี้เป็นเรื่องน่ารู้อันหนึ่ง ซึ่งกล่าวแต่ย่อ ๆ ก็คือ พระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายในยุโรป ยกกองทัพไปรบพวกเตอร์กที่เข้ามายึดเมืองเยรูซาเลม ซึ่งเป็นที่ฝังศพของพระเยซู การไปรบครั้งนี้ โดยความขอร้องของสังฆราชกรุงโรม ชาวยุโรปได้เสียชีวิตไปในสงครามครูเสดราวเจ็ดล้านคน แต่ไม่ได้เอาชะนะพวกเตอร์กได้เลย.

คำว่า "ครูเสด" นั้น มาจากคำว่า "ครอส" (กากบาท) ซึ่งเป็นเครื่องหมายของไม้กางเขน อันเป็นเครื่องระลึกถึงพระเยซู พวกทหารที่ไปในการทัพของศาสนานี้ มีกากบาทอยู่ที่เสื้อเสมอ กองทัพครูเสดเป็นกองทัพซึ่งมีทหารหลาย

เหล่าหลายชาติรวมกัน แต่เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็กลมเกลียว เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยกันรบโดยไม่นึกถึงว่าเคยเป็นศัตรูกันมาแต่ก่อน ด้วยเหตุนี้กองทัพครูเสดจึงถือว่า เป็นกองทัพของศาสนาโดยตรงและไม่ใช่กองทัพของประเทศใดหรือของพระเจ้าแผ่นดินองค์ใด โดยฉะเพาะ.

เมื่องเยรุซาเลมซึ่งเป็นที่ฝังศพของพระเยซูนั้น พวกอาหรับเข้ามาครอบครองอยู่ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๑๗๙ แต่พวกอาหรับยังมีจรรยาดี ไม่ทำอันตรายแก่สิ่งที่นับถือของคริสเตียน ในปีหนึ่ง ๆ พวกคริสเตียนเดินทางไปนมัสการสถานที่อันนี้เป็นจำนวนมาก ๆ โดยที่พวกอาหรับมิได้เกี่ยดกันหรือทำอันตรายอย่างใด แต่ครั้นเมื่อพวกเตอร์ก (ซึ่งได้กล่าวลักษณะมาในเล่มที่ ๒) ได้เข้ามามีอำนาจในเมืองนี้ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๒๑ แล้ว พวกคริสเตียนที่ไปไหว้ที่ฝังศพของพระเยซู ก็ถูกพวกเตอร์กฆ่าเสียเป็นอันมาก เป็นอันว่าพวกคริสเตียนไม่สามารถจะไปเมืองเยรุซาเลมได้ การที่พวกเตอร์กทำเช่นนี้ เท่ากับปิดประตูสวรรค์ของพวกคริสเตียน สังฆราช อิอร์แบง ที่ ๒ จึงได้ร้องขอให้

พระเจ้าแผ่นดินยุโรปทั้งหลายยกกองทัพไปปราบพวกเตอร์ก การทัพครูเสดจึงได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๓๙ และมาหมดเมื่อพุทธศักราช ๑๘๑๓ รวมเวลาที่มีสงครามชะนิดนี้ถึง ๑๗๔ ปี.

แต่ทว่าสงครามครูเสดจะได้ทำกันตลอด ๑๗๔ ปีหามิได้ ได้กระทำกันเป็นระยะ ๆ และบางทีก็หยุดไปนาน ๆ รวมสงครามครูเสดทั้งหมดมีอยู่ ๘ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๖๓๙ ถึงพุทธศักราช ๑๖๔๒ เป็นครั้งที่ต้นเค้นกันมากที่สุด มีพระเจ้าแผ่นดินหลายองค์ได้ไปในครั้งนี้ และเป็นครั้งเดียวที่เอาชะนะพวกเตอร์ก เปิดทางให้คริสตศาสนิกชนไปนมัสการที่ฝังศพพระเยซูได้สะดวก.

ครั้งที่ ๒ ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๖๙๐ ถึงพุทธศักราช ๑๖๙๒ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๗ ของฝรั่งเศส กับพระเจ้าคอนราดที่ ๓ ของเยอรมันได้ไปในครั้งนี้ แต่ย่อยยับกลับมา.

ครั้งที่ ๓ ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๗๓๒ ถึงพุทธศักราช ๑๗๓๕ พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๑ (เยอรมัน), ฟิลิปป์ ออกุสต์ (ฝรั่งเศส)

และ ริชาร์ด ไลออนฮาร์ต (อังกฤษ) ได้ไปในครั้งนี้ พากันแพ้กลับมา และพระเจ้าเฟรเดริกจมน้ำตาย.

ครั้งที่ ๕ ตั้งแต่บีพุทธศักราช ๑๗๕๕ ถึง ๑๗๕๗ ไม่ได้ผลอะไรเลย และแทนที่กองทัพครูเสดจะไปรบพวกเตอร์กกลับไปรบพวกฝรั่งคริสเตียนด้วยกันเอง.

ครั้งที่ ๕ ตั้งแต่บีพุทธศักราช ๑๗๖๐ ถึง ๑๗๖๕ เซนเญอร์ของฝรั่งเศสคนหนึ่งชื่อ ยอง เดอเบรียน กับพระเจ้าแผ่นดินฮังการี ไปรบพวกเตอร์กในประเทศอียิปต์ และไม่ได้ผลอะไรเลย.

ครั้งที่ ๖ ตั้งแต่บีพุทธศักราช ๑๗๗๑ ถึงบีพุทธศักราช ๑๗๗๒ พระเจ้าเฟรเดริกที่ ๒ (เยอรมัน) ได้เป็นหัวหน้าไป แต่แทนที่จะไปรบ กลับไปทำไมตรีกับพวกอาหรับ ซึ่งก็มีผลดีกว่าไปรบ เพราะทำให้พวกอาหรับยอมให้พวกคริสเตียนเดินทางเข้าเมืองเยรูซาเลมได้อีก.

ครั้งที่ ๗ ตั้งแต่บีพุทธศักราช ๑๗๙๑ ถึงพุทธศักราช ๑๗๙๗ และครั้งที่ ๘ ในบีพุทธศักราช ๑๘๓๓ นั้น การทัพครูเสดได้ทำกันในประเทศอียิปต์ เพราะพวกหัวหน้าเตอร์ก

มีคนสำคัญอยู่ที่นั่น และแซงต์หลุยส์ (ฝรั่งเศส) เป็นตัวตั้งในการทัพครูเสดทั้งสองครั้งนั้น จนแซงต์หลุยส์สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๑๘๑๓ และการทัพครูเสดก็สุดสิ้นลงในครั้งนั้น.

เมื่อข้าพเจ้าเริ่มเรียนประวัติศาสตร์ พอเรียนเรื่องครูเสดมาถึงเพียงนี้ รู้สึกสรรเสริญคริสตศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ยอมตำบากยากลำบากทิ้งถิ่นฐานครอบครัว เสี่ยงชีพไปทำการรบพุ่งเพื่อศาสนา แต่ต่อมาข้าพเจ้าก็เกิดมีปัญหาขึ้นในใจว่า พวกเตอร์กเก่งกาจสักเพียงไหน พวกครูเสดจึงแพ้ย่อยยับมาเกือบทุกคราว อีกประการหนึ่งสงครามครูเสดเป็นสงครามทางศาสนา พวกที่ไปรบก็ล้วนเป็นนักรบที่กล้าหาญ และยอมสละชีพถวายพระเจ้าโดยจริงเอาชะนะพวกเตอร์กไม่ได้ ปัญหาข้อนี้กระทำให้ข้าพเจ้าต้องคิดค้นต่อไปเพื่อหาคำตอบ ในที่สุดเมื่อได้อ่านเรื่องครูเสดโดยพิสดาร จากหนังสือหลาย ๆ เล่มแล้ว ก็ได้ความตรงกันข้ามกับที่คิดไว้ในชั้นต้น คือพวกที่ไปทัพครูเสดนั้น ไม่ได้ตั้งใจไปรบพวกเตอร์ก หรือไป

พลีชีพถวายพระเจ้าจริง ๆ เหตุที่ทำให้คนเหล่านั้นไปทัพครูเสดนั้น มีหลายประการ และคนที่ไปก็มีหลายจำพวก เช่น นักท่องเที่ยวอยากได้เห็นประเทศบ้านเมืองที่ไม่เคยรู้จัก, นักผจญภัยที่แสวงหาโอกาสทำการสู้รบ, พวกเสี่ยงโชคอยากไปร่ำรวย เพราะในเวลานั้นภูมิประเทศทางทิศตะวันออกมีชื่อเสียงในทางมั่งคั่ง และพวกเหล่านี้เห็นเป็นโอกาสที่จะได้ปล้นทรัพย์เบกหามกลับมา, พวกชาวพเนจร เห็นว่าดินแดนในยุโรปตั้งต้นจะแร้นแค้น ก็แสวงหาภูมิประเทศที่อุดมสำหรับทำมาหากิน. ส่วนพวกกษัตริย์นั้นโดยมากก็ไปโดยขัดสังฆราชไม่ได้ เพราะกลัวถูกบัพพาชนียกรรมอย่างหนึ่ง หรือบางทีก็ยินดีไปโดยประสงค์จะแสวงหาดินแดนเป็นเมืองขึ้น มีบุคคลจำพวกเดียวที่ยินดีไปสละชีพถวายพระเจ้า คือ พวกยายแก่ ครั้งใดที่มีทัพครูเสด พวกยายแก่ก็มาอ้อนวอนขอไปด้วย เพื่อไปตายสำหรับขันสวรรค์. "ท่านเป็นคนกล้าหาญและแข็งแรง" เป็นคำของยายแก่ที่กล่าวกับพวกที่ไปทัพ "ท่านไปสำหรับรบ, ส่วนพวกฉันจะไปรับความลำบากเหมือนอย่างที่พระคริสต์

เคยได้รับมาแล้ว พวกเราจะไปตายสำหรับชิ้นสวรรค์."

ครานี้เราก็เข้าใจดีว่า พวกไปทัพครูเสดเหล่านี้ นอกจากยายแก่แล้ว ก็เกือบไม่มีใครที่จะตั้งใจไปพลีชีวิตถวายพระเจ้าจริง ๆ และโดยเหตุนี้เอง กองทัพครูเสดซึ่งมีจำนวนมากมาย จึงไม่สามารถจะเอาชะนะพวกเตอร์กได้ นอกจากนี้ยังมีเรื่องขัน ๆ ขึ้นในการทัพครูเสดครั้งที่ ๓ และครั้งที่ ๔. ครั้งที่ ๓ นั้น พระเจ้าริชาร์ด (อังกฤษ) แทนที่จะรบเตอร์กจริงจัง กลับเป็นไมตรีกับเตอร์กอย่างสนิทสนม กองทัพทั้งสองฝ่ายแทนที่จะรบกันก็กลับมีการเลี้ยงดูกันอย่างสนุกสนาน หัวหน้าเตอร์กกับริชาร์ดเป็นมิตรกัน ถึงกับมีการส่งของกำนัลให้กันเสมอ และริชาร์ดถึงกับดำริจะยกน้องสาวให้แก่หัวหน้าเตอร์ก พอสังฆราชรู้ก็โกรธเจียนตาย และชู่ว่าถ้าริชาร์ดทำเช่นนั้น จะถูกบัพพาชนียกรรม เรื่องนี้จึงเป็นอันระงับไป.

ในการทัพครูเสดครั้งที่ ๕ นั้น พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษและฝรั่งเศสกำลังทำสงครามกันอยู่ จึงมิได้ไปรบ พวกเจ้าครองนครทั้งหลายก็ไปกันเอง และตกลงกันว่าจะไป

ดีพวกเตอร์กในประเทศอิยิปต์ เพราะว่าถิ่นสำคัญของพวกเตอร์กอยู่ที่นั่น และเมื่อรบชะนะทางอิยิปต์แล้วอำนาจของเตอร์กทางปาเตสไตน์กับทางซีเรียก็จะสิ้นไปด้วย พวกนี้ได้พากันยกไปถึงเมืองเวนิส และการที่จะข้ามไปอิยิปต์นั้นก็จำเป็นจะต้องมีเรือ แต่พวกครูเสดไม่มีเรือ จึงต้องว่าจ้างชาวเมืองเวนิสส่งข้ามทะเล พวกเวนิสตกลง และเรียกค่าจ้างคิดเป็นเงินไทยราวสี่แสนบาท ทั้งมีข้อสัญญาพิเศษว่า พวกครูเสดจะต้องยอมให้พวกเวนิสไปรบด้วย ปล้นได้เท่าไรต้องแบ่งกันคนละครึ่ง พวกครูเสดอยากจะตกลงที่สุด แต่ไม่มีเงิน พวกเวนิสจึงมีความคิดขึ้นใหม่คือในเวลานั้น เมืองซามาเป็นเมืองคริสตศาสนาแท้ ๆ เป็นคู่แข่งขันกับเวนิสอยู่ พวกเวนิสก็บอกพวกครูเสดว่าถ้าพวกครูเสดไปตีเมืองซามา มาให้ได้แล้ว พวกเวนิสจะต่อเรือกำเลียงทหารให้โดยไม่เรียกร้องราคาเลย พวกครูเสดตกลงทันที เลยไปรบเมืองซามาจนชะนะ และยกให้แก่เวนิส.

ครานั้นพอพวกครูเสดจะเดินทางไปอิยิปต์ ก็เผอิญมี

เจ้ากรีกองค์หนึ่งทรงพระนามว่า อาเลกซิส พระบิดาของเจ้ายังคงเป็นเจ้าครองนครกรีกนครหนึ่ง ซึ่งถูกพวกโรมันทางกรุงคอนสแตนติโนเบิลมาถอดออกจากตำแหน่ง เจ้ากรีกองค์นั้นได้มาหาพวกครูเสดและแจ้งว่า ถ้าพวกครูเสดไปรบเมืองคอนสแตนติโนเบิลให้แล้ว จะให้ค่าจ้างอย่างงาม และจะให้กำลังทหารไปรบอียิปต์ พวกครูเสดก็ยอมตกลง ฝ่ายสังฆราชกรุงโรมก็หูไวทราบข่าวนี้เข้าโดยรวดเร็ว ได้พยายามห้ามปรามมิให้พวกครูเสดทำดังนั้น ถ้าขืนทำ จะบัพพาชนียกรรมรวมทั้งพวกชาวเวนิสด้วย แต่พวกนี้ไม่ได้หวาดหวั่นต่อโทษที่สังฆราชจะลง เพราะโอกาสที่จะปล้นเมืองโต ๆ เช่นนี้ นาน ๆ จะมีสักครั้งหนึ่ง จึงพากันเข้าไปตีคอนสแตนติโนเบิล ซึ่งเป็นเมืองคริสเตียนด้วยกัน ขนเอาทรัพย์สมบัติมาจนขนไม่ไหว และตั้งแต่พวกครูเสดยอมสละชีวิตถวายพระเจ้ามา ก็ไม่เคยมีคราวใดที่พระเจ้าจะตอบแทนมากเท่าครั้งนี้.

พวกครูเสดครั้งนี้ไม่ปรากฏว่าได้ไปตีพวกเตอร์กที่อียิปต์ ตามความมุ่งหมายเดิม ทั้งนี้บางทีจะเป็นเพราะว่า

เมื่อได้ปะทะร่ำรวยพอแล้วก็พากันกลับ.

นี่แหละคือลักษณะอันแท้จริงของครูเสด ซึ่งชนชื่อลือนามว่าเป็นสงครามทางศาสนา.

แต่อย่างไรก็ดี สงครามครูเสดยังมีผลดีในทางอ้อมอยู่หลายประการ ข้อสำคัญนั้น คือ เป็นเหตุให้มีทางคมนาคมและการค้าขายติดต่อกันเป็นอย่างดี พวกเดิรเรือชาวมาร์เซลส์, เยนัว, บีซา, และ เวนิส มั่งมีขึ้นหนักหนา เพราะพวกเหล่านี้ได้รับหน้าที่ขนส่งพวกครูเสดข้ามทะเล อีกประการหนึ่งสงครามครูเสด ได้ทำลายอำนาจของเจ้าครองนครลงเป็นอันมาก เพราะว่าผู้ที่ไปทัพครูเสดต้องออกค่าใช้จ่ายในการเดิรทางหรือสะเบียงอาหารด้วยตนเอง พวกเจ้าครองนครทั้งหลายที่ไปทัพ จึงต้องพากันยอมขายบ้านเมืองมาเป็นอันมาก และที่เสียชีวิตไปก็ไม่น้อย เมื่อสิ้นเจ้าครองนครไปบ้างแล้ว อำนาจของพระเจ้าแผ่นดินก็มีมากขึ้นเป็นลำดับ.

บทที่ ๗

สงครามร้อยปี

มาถึงปีพุทธศักราช ๑๘๐๐ ปีเศษนี้ ยุโรปได้ก่อร่างสร้างตัวเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นอันมาก สถานที่งดงามซึ่งได้สร้างตามแบบโรมันและแบบยุโรปตอนกลางกับตอนเหนือผสมกันก็มีมากขึ้น ชาโตของเซนเญอร์ทั้งหลายซึ่งแต่เดิมมาเป็นแต่เพียงค่ายคูประตูหอรบอย่างธรรมดาก็ได้สร้างให้แข็งแรงงามสง่าขึ้นทุกอย่าง ความงดงามของยุโรปตอนนี้ จะว่าเป็นผลของอัคคีภัยก็ไม่ผิด เพราะเมืองบางเมืองถูกไฟไหม้ทั้วเมือง ต้องสร้างใหม่และทำให้งดงามขึ้น. บางเมืองถูกไฟไหม้แล้วสร้างอีก ก็ถูกไฟไหม้อีก และสร้างขึ้นใหม่ดังนี้ถึงสามครั้ง ฉะนั้นยุโรปตอนกลาง ตอนเหนือ และ ตอนตะวันตก ซึ่งเป็นบ้านเมืองเมื่อพันปีแล้วนั้น ครั้นถึงตอนพุทธศักราช ๑๘๐๐ ปีเศษนี้ ก็กลายเป็นเมืองงดงามรื่นรมย์ อย่างเดียวกับเอเธนส์และโรมในครั้งกระโน้น.

ศาลาว่าการนครบาล เมือง อีปร์ะส์ (ฝรั่งเศส)
สร้างในสมัยกลาง ถูกเยอรมันทำลายเมื่อมหาสงครามที่แล้วมา

นอกจากนั้น ยังได้ค้นพบวิทยาการทั้งหลายที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ ให้ความเจริญแก่โลก และเปลี่ยนโฉมหน้าสภาพการณ์ของโลกให้เจริญขึ้นเป็นอย่างดี สิ่งที่ได้ค้นพบนี้ มี ๔ อย่างที่ควรจะกล่าวถึง คือ เข็มทิศ, ดินปืน, กระดาษ และ เครื่องพิมพ์หนังสือ.

อันที่จริงสิ่งเหล่านี้โดยมากไม่ใช่ฝรั่งได้ค้นพบเอง ผู้ที่ค้นพบคือ จีน, และชาวอาหรับเอาไปทำให้ดีขึ้น ฝรั่งมาเห็นเข้าภายหลังจึงเอาไปเปลี่ยนทำให้ดีขึ้นเป็นลำดับไป เพราะเหตุนี้โลกจึงยอมรับว่า จีนเป็นชาติที่ประสิทธิประสาทความเจริญแก่โลกในสิ่งสำคัญ. เรื่องเข็มทิศก็ดี ดินปืนก็ดี จีนเป็นผู้คิดได้ก่อนชาติอื่น ส่วนกระดาษนั้นแต่เดิมมาชาวยุโรปได้ใช้เปลือกต้น ปาปีรุส ทำขึ้นอยู่ตามฝั่งแม่น้ำไนล์ประเทศอียิปต์ ดังที่เราได้เห็นมาแล้วในประวัติศาสตร์เล่ม ๑ หน้า ๓๒ ต่อมาได้เอาหนังสัตว์มาใช้เขียนหนังสือ แต่หนังสัตว์นั้นแพงเกินไปจึงเขียนไม่ได้มาก และบางครั้งต้องลบหนังสือเก่า ๆ ทิ้ง เพื่อเอาหนังสัตว์มาใช้เขียนหนังสือใหม่ หลักฐานในโบราณคดีก็เสื่อมศูนย์

ไปด้วยเหตุนี้เป็นอันมาก. จีนเป็นชาติแรกที่รู้จักเอาต้นไม้ชะนิดอื่น ๆ มาปรุงทำกระดาษ พวกอาหรับได้นำเอาเข้ามาทำในยุโรป ฝรั่งจึงรู้จักทำตาม.

ดูเหมือนจะมีแต่เครื่องพิมพ์หนังสืออย่างเดียวเท่านั้นที่ฝรั่งคิดขึ้นได้เอง แต่เดิมมาหนังสือเป็นเล่ม ๆ ก็เขียนด้วยมือ หนังสือเล่มเล็ก ๆ มีราคาตั้ง ๕๐ บาท บางคนมีหนังสือดี ๆ เช่นคัมภีร์ใบเบิลที่เขียนตัวงาม ๆ ก็ต้องระวังรักษาอย่างกวดขันถึงกับต้องเอาโซ่ล่ามไว้ก็มี มาถึงในราวพุทธศักราช ๑๙๕๐ ปี เมื่อได้ตั้งโรงเรียนแลมหาวิทยาลัยขึ้น ก็มีความจำเป็นจะต้องใช้หนังสือตำรามาก ๆ จึงเกิดความคิดเอาไม้มาแกะเป็นตัวหนังสือ แต่มิได้แกะเป็นตัว ๆ ได้แกะเป็นหน้า ๆ ไป หน้าไหนพิมพ์แล้วก็ต้องทิ้ง เพราะใช้พิมพ์เรื่องอื่นไม่ได้อีก ชาวฮอลันดาคนหนึ่งชื่อ คอสเต เป็นคนค้นคิดเอาไม้มาแกะเป็นตัวหนังสือให้แยกกันได้ เมื่อเวลาจะใช้ก็จับเอามาเรียงเป็นเรื่องราว เลิกใช้แล้วก็ถอดเก็บไว้ใช้ใหม่ คอสเตจะคิดวิธีนี้ได้ในปีใดไม่ปรากฏ ปรากฏแต่ว่าเมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๗๓ คนเยอรมัน

ชื่อ คูเดนเบอร์ก ได้เอาแบบของคอสเตมาคิดทำต่อไป จนตั้งโรงพิมพ์หนังสือใบเบิดขึ้นได้เป็นครั้งแรก เมื่อปี พุทธศักราช ๒๐๐๐ ปีพอดี แปลว่าโรงพิมพ์ได้อุบัติขึ้นในโลกเมื่อ ๕๗๒ ปี ก่อนที่จะได้มาใช้พิมพ์หนังสือประวัติศาสตร์สากลชุดนี้ และตั้งแต่นั้นมาการพิมพ์หนังสือก็เป็นสิ่งที่ค้นเค้นกันมากที่สุด และในปีพุทธศักราช ๒๐๔๓ ก็มีโรงพิมพ์ทั่วทุกประเทศที่สำคัญในยุโรป.

คราวนี้จะกลับมากล่าวถึงการบ้านเมืองต่อไป

ในบทที่ ๓ เราได้เรียนถึงกำเนิดของประเทศฝรั่งเศส และเหตุการณ์ที่ผ่านมาในรัชชสมัยของพระเจ้าแผ่นดิน๒วงศ์ คือ วงศ์คาโรแลงเยียง กับ วงศ์ คาเปเซียง. เราได้เห็นมาแล้วว่าวงศ์นี้ มีพระเจ้าแผ่นดินองค์สุดท้ายทรงพระนามว่า ชาร์ลส์ ที่ ๔ หรือ ชาร์ลส์ เดอ เบล และเมื่อสิ้นบุญพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๗๑ แล้วก็เป็นอันหมดวงศ์คาเปเซียง. บัดนี้เราจะได้เรียนถึงเหตุการณ์ในประเทศฝรั่งเศสสืบจากวงศ์คาเปเซียง ต่อไป.

การที่วงศ์คาเปเซียงสูญสิ้นลงนั้น เป็นเพราะเหตุ

อย่างเดียว คือ กษัตริย์องค์หลัง ๆ ไม่มีพระโอรส มีแต่พระธิดาหลายองค์ ซ้ำเมื่อพระเจ้าชาร์ลส์เดอเบลส์นพระชนม์แล้ว พวกขุนนางและพวกพระก็ประชุมกันและประกาศว่า สตรีจะเป็นเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสไม่ได้ ถึงแม้จะเป็นพระธิดาของพระเจ้าแผ่นดินที่สิ้นพระชนม์ไปก็ดี ประกาศฉบับนี้มีเหตุผลสำคัญอยู่คือว่า พระเจ้าฟิลิปป์เดอเบล มีพระธิดาองค์หนึ่งทรงพระนามว่า อิซาเบล ไปแต่งงานกับพระเจ้าเอดเวิดที่ ๒, เจ้าแผ่นดินอังกฤษ มีโอรสด้วยกันองค์หนึ่ง ซึ่งได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษทรงพระนามว่าเอดเวิดที่ ๓ ถ้าหากไม่ออกประกาศดังนี้ พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ก็จะได้มาเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสด้วย และประเทศฝรั่งเศสก็จะกลายเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษไป โดยเหตุนี้พวกขุนนางและพวกพระของฝรั่งเศส จึงประกาศห้ามมิให้สตรีมีสิทธิในราชบัลลังก์ ถึงแม้ว่าจะเป็นพระธิดาของพระเจ้าแผ่นดินก็ดี และเมื่อพระธิดาไม่มีสิทธิแล้ว ถึงแม้พระธิดานั้นจะมีพระโอรส พระโอรสก็ไม่มีสิทธิเหมือนกัน ประกาศฉบับนี้ได้กลายเป็นกฎหมายข้อหนึ่ง

ของประเทศฝรั่งเศส และเพราะเหตุนี้เอง ประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ได้กำเนิดขึ้นมาจนถึงบัดยุบันสมัยนี้ จึงไม่ได้เคยมีสตรีเป็นพระเจ้าแผ่นดินเลย.

เมื่อได้ห้ามกันมิให้สตรีเป็นพระเจ้าแผ่นดินได้ดังนี้แล้ว พวกขุนนางและพวกพระก็เลือกตั้งหลานชายของพระเจ้าพิลิปป์เดอเบล ชื่อ พิลิปป์ เดอ วาลัวส์ ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า พระเจ้าพิลิปป์ที่ ๖ และตั้งเป็นวงศ์กษัตริย์ใหม่เรียกชื่อว่าวงศ์ วาลัวส์ ซึ่งครองประเทศฝรั่งเศสอยู่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๘๗๑ ถึงพุทธศักราช ๒๐๕๑ และมีพระเจ้าแผ่นดิน ๗ องค์ ดังได้ทำบัญชีรายพระนามไว้ในภาคผนวกท้ายหนังสือเล่มนี้แล้ว

วงศ์วาลัวส์ทั้งวงศ์ ไม่สามารถเท่ากับวงศ์คาเปเซียง พระเจ้าแผ่นดินที่นับว่าเป็นอย่างดีของวงศ์วาลัวส์ก็มีอยู่ คือ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ กับ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ แต่ถ้าเอาไปเทียบกับ พิลิปป์ ออกุสต์ หรือ แซงต์หลุยส์ ของวงศ์คาเปเซียงแล้ว ก็ผิดกันไกล อนึ่งในรัชชสมัยของวงศ์วาลัวส์นี้ ประเทศฝรั่งเศสได้ประสพเหตุการณ์สำคัญ๒เรื่อง

คือ เรื่องสงครามร้อยปี และการแข่งขันในระหว่างวงศ์วาลัวส์กับวงศ์บูร์กอญ ซึ่งทำให้ประเทศฝรั่งเศสที่วงศ์คาเปเซียงได้พยายามก่อร่างสร้างโครงขึ้นมาจนใหญ่หลวงแข็งแรงนั้น กลับทรุดโทรมลงไปเป็นอันมาก. ในการสงครามร้อยปี ประเทศฝรั่งเศสจวนเจียนจะต้องเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษไปทั้งประเทศ แต่รอดพ้นมาได้ด้วยความสามารถของสตรีคนหนึ่ง คือ ชานด๊าร์ก แต่กษัตริย์วงศ์วาลัวส์จะรู้สึกบุญคุณของชานด๊าร์กสักเล็กน้อยก็หามิได้ ปล่อยให้อังกฤษเอาชานด๊าร์กไปเผาไฟเสียทั้งเป็น ดังที่เราจะได้เห็น เรื่องราวโดยพิสดารในบทนี้เอง ส่วนในการที่วงศ์วาลัวส์ต้องแข่งขันกับวงศ์บูร์กอญนั้นเล่า ก็ทำให้อำนาจของรัฐบาลกลางที่กรุงปารีสเสื่อมโทรมลงไป และอำนาจของเจ้าครองนครก็กลับฟื้นฟูขึ้น อำนาจของรัฐบาลกลางซึ่งวงศ์คาเปเซียงได้พยายามรวบรวมจนเป็นปึกแผ่นแน่นหนาดังนี้ ก็กลับระส่ำระสายลงใหม่ในรัชชสมัยของวงศ์วาลัวส์.

ที่เรียกว่าการสงครามร้อยปีนั้น คือการสงครามใน

ระหว่างประเทศอังกฤษกับฝรั่งเศส ซึ่งทำกันอยู่ถึง ๑๑๖ ปี คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๘๘๐ ถึงพุทธศักราช ๑๙๙๖.

สงครามอันยืดยาวครั้งนี้ มีมูลเหตุอยู่หลายประการ ประการต้นคือ พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ของอังกฤษ ที่ไม่มีโอกาสได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส โดยเหตุที่พวกขุนนางและพวกพระประกาศตัดสิทธิ์ไปเสียแล้วนั้น ได้ก่อการสงครามขึ้นโดยอ้างว่ามีอำนาจจะได้ราชสมบัติ อันที่จริงในชั้นเดิมพระเจ้าเอดเวิดไม่กล้าจะทำสงครามกับฝรั่งเศส เพราะไม่แน่ใจว่าจะเอาชะนะฝรั่งเศสได้ แต่ภายหลังมีคนฝรั่งเศสคนหนึ่งชื่อ โรแบร์ต์ดาตัวส์ น้องเขยของพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส ถูกหาว่าฉ้อโกงและพยายามปองพระชนม์พระเจ้าฟีลิปที่ ๖ จะถูกจับตัวมาประหารชีวิตก็หนีไปประเทศอังกฤษ เข้าไปพึ่งพาอาศัยพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ อยู่ และพยายามยุยงพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ จนทรงตกลงพระทัยที่จะทำสงครามกับฝรั่งเศส.

เหตุอีกประการหนึ่งนั้นคือ ทางตอนเหนือแห่งประเทศฝรั่งเศส มีดินแดนตอนหนึ่งเรียกว่า ฟลังด์ร ซึ่ง

ได้ตั้งเป็นนครอันหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส และพลเมืองที่อยู่ในดินแดนตอนนี้มีชื่อเรียกว่าพวก ฟลามังด์ เป็นคนขยันขันแข็งทำการบ้านเมืองของตนให้มั่งคั่งขึ้นโดยสินค้าผ้า โดยอำนาจแห่งความมานะพยายามของพลเมืองดังนี้ พวกฟลามังด์ได้รอดพ้นจากอำนาจของฝรั่งเศสได้ครั้งหนึ่ง และตั้งตนเป็นอิสสระขึ้น มีเมืองสำคัญหลายเมือง คือ บรูคส์, กังด์, อีป์ระส์ เป็นต้น การที่พวกฟลามังด์ตั้งตนเป็นอิสสระได้นั้น ย่อมเป็นอันตรายแก่รัฐบาลกรุงปาริส เพราะเป็นเหตุให้เจ้าครองนครอื่น ๆ พากันคิดตั้งตัวเป็นอิสสระบ้าง การเป็นดังนี้ เมื่อพระเจ้าฟิลิปป์ที่ ๖ ขึ้นเสวยราชสมบัติ จึงได้ยกกองทัพไปปราบพวกฟลามังด์ จึงเป็นเหตุให้พวกฟลามังด์เกลียดชังวงศ์วาลัวส์ขึ้น ครั้นต่อมาพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ มีพระประสงค์จะบำรุงสินค้าผ้าในประเทศอังกฤษบ้าง จึงประกาศห้ามมิให้ส่งขนแกะออกนอกประเทศอังกฤษ แต่ขนแกะเป็นสินค้าที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพวกฟลามังด์ และการที่พวกฟลามังด์มั่งคั่งขึ้นดังนี้ ก็โดยซื้อขนแกะจากประเทศอังกฤษมาทำผ้า เมื่อ

ทางอังกฤษห้ามเสียดังนี้แล้ว ก็เป็นภัยแก่สินค้าของพวกฟลามังด์ยิ่งนัก พวกนี้จึงมีทางเดียวที่จะต้องขอพึ่งอังกฤษให้อังกฤษเลิกข้อห้ามนั้นเสีย ประกอบกับที่พวกเหล่านี้ตั้งต้นเกลียดชังวงศ์วาณัวส์อยู่แล้ว จึงได้แต่งผู้แทนไปเฝ้าพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ทูลว่า ถ้าพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ มาเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสได้แล้ว พวกฟลามังด์จะยอมขึ้นอยู่แก่พระองค์โดยไม่คิดตั้งตนเป็นอิสสระหรือแข็งข้ออีกต่อไปเลย แต่ขอให้พระเจ้าเอดเวิดเลิกถอนประกาศห้ามเสียแต่บัดนี้ ข้อนี้เป็นเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งทำให้พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ตกลงพระทัยที่จะทำสงครามกับฝรั่งเศสเป็นแน่นอน.

การสงครามที่เกิดขึ้นด้วยมูลเหตุอันนี้ ได้ทำกันมาตลอดเวลา ๑๑๖ ปี คือ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๘๘๐ ถึงพุทธศักราช ๑๙๙๖ ทางฝรั่งเศสมีพระเจ้าแผ่นดินถึง ๕ พระองค์ที่ทรงทำสงครามครั้งนี้ต่อกันมา คือ พระเจ้าฟิลิปป์ที่ ๖, พระเจ้ายองเดอบอง, พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕, ชาร์ลส์ที่ ๖, และ ชาร์ลส์ที่ ๗, ในรัชชสมัยพระเจ้าฟิลิปป์ที่ ๖ และ ยองเดอบอง นั้น กองทัพอังกฤษได้ดินแดน

ฝรั่งเศสภาคตะวันตกเกือบทั้งหมด ในสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ มีคนที่สามารถคนหนึ่งชื่อ แบร์ตร๎องด์ ดิ เกส์แก็ลง รบเอาดินแดนที่เสียไปแก่อังกฤษนั้น คืนมาได้. มาถึงรัชชสมัยพระเจ้าชาร์ลสที่ ๖ และต้นรัชชสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ กองทัพอังกฤษได้ชัยชะนะฝรั่งเศสตลอดดินแดนทางทิศเหนือแม่น้ำลัวร์ และต่อไปนั้นก็ถึงเวลาที่ชานด๎าร์ก วีระสตรีของฝรั่งเศสได้มากู้ประเทศฝรั่งเศสให้หลุดพ้นจากอำนาจอังกฤษ.

โดยเหตุว่าสงครามคราวนี้เป็นคราวสำคัญมาก เราจึงควรศึกษาให้ละเอียดลงไปอีกสักหน่อย

ในรัชชสมัยพระเจ้าฟิลิปป์ที่ ๖ และพระเจ้ายอง-เดอบองนั้น กองทัพฝรั่งเศสมีแต่ความปราชัย กองทัพเรือฝรั่งเศสถูกกองทัพเรืออังกฤษตีย่อยยับ ทหารอังกฤษส่งขึ้นบกได้ ทางฝรั่งเศสจึงต้องเป็นฝ่ายรับเรื่อยไป กองทัพอังกฤษซึ่งพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ทรงเป็นจอมทัพเอง ก็รุกรานเขตต์นอร์มังดีเข้ามาถึงแซงต์แยร์แมงใกล้กรุงปาริส กองทัพฝรั่งเศสได้ป้องกันเป็นสามารถ และขับไล่อังกฤษ

ให้ออกไปห่างจากปารีสได้ แต่กองทัพอังกฤษกลับไปได้ชัยชะนะสำคัญที่ เกรซี เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๑๘๙๙ ชัยชะนะที่เกรซีในครั้งนี้ทำให้อังกฤษมีทางไปล้อมเมืองกาเลส์ได้สะดวก เมืองกาเลส์ได้พยายามต้านทานอยู่เป็นเวลานาน และภายหลังก็ต้องยอมแพ้อังกฤษ เมื่ออังกฤษได้เมืองกาเลส์แล้วก็นับว่าได้ที่ตั้งที่สุดในประเทศฝรั่งเศส เพราะว่ากาเลส์เป็นแหลมยื่นออกไปใกล้เกาะอังกฤษ ซึ่งอังกฤษจะขนทหารมาขึ้นประเทศฝรั่งเศสได้โดยสะดวก ที่กาเลส์นี้ ไม่ได้มีการรบ เป็นแต่พระเจ้าเอดเวิดตั้งล้อมเมืองอยู่ถึง ๖ เดือน พวกชาวกาเลส์ก็ยังไม่ยอมแพ้ ต่อมาจนกระทั่งถึงไม่มีอะไรจะกินกันเข้าแล้ว จึงได้ขออ่อนน้อมต่อพระเจ้าเอดเวิด พระเจ้าเอดเวิดได้ทรงวางข้อไขให้พวกผู้ดีชาวกาเลส์ ๖ คนออกมาเฝ้า และเวลามาเฝ้านั้นต้องมาหัวเปล่าเท้าเปล่า และให้คนเอาเชือกผูกคอจูงมา.

ต่อนั้นมาการสงครามก็ได้สงบลงคราวหนึ่ง โดยความขอร้องของสังฆราชกรุงโรม แต่อังกฤษยังคงเป็น

เจ้าดินแดนทั้งหลายที่ได้นั้นอยู่ และการสงครามก็เริ่มขึ้นใหม่ในแผ่นดินพระเจ้ายองเดอบอง ในปีพุทธศักราช ๑๗๕๗ อังกฤษได้ชัยชะนะใหญ่หลวงใกล้เมืองบั๊วดิเอร์ พระเจ้ายองเดอบองเองถูกจับเป็นชะเลย จึงต้องขออย่าทัพกับองกฤษ และทำสัญญากันที่ตำบล เบร็ดนญ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๐๓ โดยสัญญาฉะบับนี้ฝรั่งเศสต้องเสียค่าปรับให้แก่อังกฤษเป็นจำนวนเงินราวเก้าสิบล้านบาท และต้องยกดินแดนทาง บั๊วตู, แซงต์ตง, ลิมุแซง และ เปริกอร์ด ซึ่งเป็นดินแดนรวมทั้งหมดกับ ๑ ใน ๕ ของประเทศฝรั่งเศส ให้แก่อังกฤษ และเมื่อรวมกับที่อังกฤษได้ไปเมื่อครั้งก่อนด้วยแล้ว ก็แปลว่าฝรั่งเศสเสียดินเดนให้แก่อังกฤษตั้งครึ่งประเทศ.

สัญญาสันติภาพฉะบับเบร็ดินญ์นั้น หาได้ให้ความสงบหรือความพักผ่อนแก่ประเทศฝรั่งเศสไม่ เพราะว่าถึงแม้เมื่อได้สงบสงครามกับประเทศอังกฤษแล้ว ก็ยังเกิดมีภัยอย่างใหม่ขึ้น คือ พวกทหารที่ไม่ได้รับเงินเดือนพากันควบคุมตั้งเป็นกองทัพอิสสระของตนเอง และทำการ

ปฏันสดมภ์ขึ้นไม่หยุดหย่อน เป็นเคราะห์ดีที่ประเทศฝรั่งเศส ยังไม่ถึงความล่มจมจึงได้มีคนสำคัญคนหนึ่งชื่อ แบร์ตร๋รางด์ ดือ เกส์แก็ตง เป็นคนถ่ำสันแข็งแรงมีฝีมือในการต่อสู้ มุทตุดุร้าย มีลักษณะเป็นนายโจรมากกว่าที่จะเป็นขุนนาง คน ๆ นี้ได้รับราชการเป็นทหารม้าอยู่กับพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ แต่ภายหลังโดยฝีมือของตนเองจึงได้เป็นแม่ทัพปราบพวกทหารที่ก่อการจลาจลนั้นลงได้ ในระหว่างนี้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ ได้ก่อสร้างค่ายคูสำหรับเมืองที่สำคัญ ๆ ให้มั่นคงแข็งแรง พอมาถึงปีพุทธศักราช ๑๙๑๒ การสงครามกับอังกฤษก็เริ่มต้นขึ้นใหม่ ฝ่ายฝรั่งเศสรู้ตัวอยู่ดีว่าถ้าออกรบกับอังกฤษซึ่ง ๆ หน้าแล้วก็จะสู้อังกฤษไม่ได้ จึงได้เปลี่ยนยุทธวิธีใหม่ คือรักษาเมืองที่สำคัญ ๆ ไว้ให้มั่นคง และป้องกันมิให้สะเบียงอาหารที่มีอยู่ในเมืองถอดออกไปนอกเมืองเลย กองทัพอังกฤษจะอาศัยสะเบียงอาหารในดินแดนฝรั่งเศสไม่ได้ ในประเทศอังกฤษก็ไม่มีสะเบียงอาหารพอที่จะส่งมาให้แก่ทหารที่อยู่ในสนามรบ เมื่อฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าอังกฤษขัดสนสะเบียงแล้วก็ออกไปโจมตี และ แบร์ตร๋รางด์

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ (ฝรั่งเศส)

คือ เกล์แก็ลง เป็นผู้นำทัพ ขับไล่อังกฤษออกจากดินแดน ที่อังกฤษตีไว้ได้ในครั้งก่อน เอาดินแดนเหล่านั้นกลับคืนมา เป็นของฝรั่งเศสได้หลายแห่ง ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๒๓ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ สิ้นพระชนม์ ส่วนทางประเทศอังกฤษก็เกิดกบฏแย่งราชสมบัติกันขึ้น สงครามจึงได้สงบไปเอง โดยมิต้องมีสัญญาอย่าทัพ ในเวลาสงบสงครามครานี้ อังกฤษยังคงมีดินแดนอยู่ในประเทศฝรั่งเศส คือ ที่เมือง เบยอน, บอร์โด, เบร์สต์, แชร์บูร์ก์ และ กาเลส์.

การสงครามได้เริ่มขึ้นอีกเมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๕๖ ในสมัยที่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ ครองราชสมบัติ และสงครามครานี้ทำกันโดยไม่หยุดหย่อนตลอดเวลาถึง ๓๐ ปี นับเป็นครั้งนานที่สุด ในการรบสงครามร้อยปี และในการรบครั้งนี้ ประเทศฝรั่งเศสย่อยยับจนเกือบจะล่มจมต้องเป็นข้าอังกฤษไปทั้งประเทศ.

การที่ฝ่ายฝรั่งเศสต้องพ่ายแพ้ย่อยยับถึงครั้งนี้ ไม่ใช่เพราะเหตุที่กำลังทหารสู้อังกฤษไม่ได้อย่างเดียว ยังเป็นเพราะเหตุว่าเมื่อเกิดสงครามครานี้ขึ้น ประเทศฝรั่งเศส

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ (ฝรั่งเศส)

กำลังยุ่งยากที่สุด เพราะพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ ซึ่งครองราชสมบัติสืบต่อจากพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ นั้น พอขึ้นสู่ราชบัลลังก์ได้ ๑๒ ปี ก็ทรงเสียจริต คราวนี้ก็เกิดแย่งราชสมบัติกันขึ้นในระหว่าง ดุ๊ก เดอ บูร์กอญ ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ คนหนึ่ง กับ ดุ๊ก ดอร์เลอังส์ น้องชายของพระเจ้าชาร์ลส์เองอีกคนหนึ่ง ดุ๊กเดอบูร์กอญลอบฆ่าดุ๊กดอร์เลอังส์ตาย เมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๕๐ ต่อนั้นมาก็มีการต่อสู้เลือดนองระหว่างพรรคพวกของคนทั้งสอง คือ พรรคพวกของดุ๊กเดอบูร์กอญ เรียกว่าพวก "บูร์กินญองส์" มีดุ๊กเดอบูร์กอญเป็นหัวหน้า และพรรคพวกของดุ๊กดอร์เลอังส์เรียกว่าพวก "อาร์มานญัก์ส์" มีเจ้าชาร์ลส์ ลูกดุ๊กดอร์เลอังส์เป็นหัวหน้า ทั้งสองพวกนี้ก็พยายามที่จะตั้งตนขึ้นปกครองประเทศฝรั่งเศสในนามของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ ซึ่งทรงเสียพระจริตอยู่ ความยุ่งยากอันนี้เองที่เป็นเหตุให้อังกฤษเริ่มสงครามขึ้น ในปีพุทธศักราช ๑๙๕๖ อังกฤษได้เข้าตีพวกอาร์มานญัก์ส์ก่อน พวกอาร์มานญัก์ส์แพ้ พวกบูร์กินญองส์จึงได้เป็นใหญ่ในประเทศ

ฝรั่งเศส และดุ๊กเดอบูร์กอญก็ปกครองประเทศในนามของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ แต่ต่อมาดุ๊กเดอบูร์กอญรู้สึกว่ากำลังของตนน้อยเกินไปสำหรับจะต่อสู้อังกฤษ และอีกประการหนึ่งโอรสของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ (ทรงพระนามว่า ชาร์ลส์เหมือนกัน) ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิ์ที่แท้จริงสำหรับจะครองราชสมบัติสืบต่อจากพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ นั้น ก็เข้าอยู่ในพวกอาร์มานญัก์ส์ที่ ๖ นั้น ก็เข้าอยู่ในพวกอาร์มานญัก์ส์ ดุ๊กเดอบูร์กอญจึงชอปราณีประนอมกับพวกอาร์มานญัก์ส์ และมีการประชุมพูดจากันที่เมืองมองเตอโร เมื่อเดือนกันยายน พุทธศักราช ๑๙๐๒ ในการประชุมคราวนี้ พวกอาร์มานญัก์ส์ได้ฆ่าดุ๊กเดอบูร์กอญตาย เพื่อเป็นการแก้แค้นในการที่ดุ๊กเดอบูร์กอญได้ฆ่าดุ๊กดอร์เลอังส์ตายเมื่อ ๑๒ ปีมาแล้ว และคราวนี้พวกอาร์มานญัก์ส์ก็ได้อำนาจปกครองแผ่นดินในนามของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ ต่อไป แต่ความยุ่งยากจะได้สงบลงก็หาไม่ การที่พวกอาร์มานญัก์ส์ฆ่าดุ๊กเดอบูร์กอญตายนั้น กลับก่อความวุ่นวายให้เกิดขึ้นอีกเป็นอันมาก คือ ฟิลิปป์เดอบองลูกชายดุ๊กเดอบูร์กอญ

หวังจะแก้แค้นแทนบิดา จึงตกลงทำสัญญากับเฮนรี่ ที่ ๕ พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ โดยยอมยกดินแดนของตนให้แก่อังกฤษทั้งหมด เมื่อเป็นดังนี้อังกฤษก็ได้ดินแดนในประเทศฝรั่งเศสเกือบทั้งหมด คงเหลืออยู่แต่ดินแดนฟากแม่น้ำลัวร์เข้ามาเท่านั้น ที่เป็นเชือกเส้นสุดท้ายที่จะทำให้ประเทศฝรั่งเศสขาดสายและต้องกลับกลายเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษไปทั้งประเทศ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ สิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๖๕ พวกบูร์กินญองส์ ก็ยอมขึ้นอยู่กับอังกฤษ และพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๖ โอรสพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๕ พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ก็ได้รับตำแหน่งเป็นพระราชาแห่งประเทศฝรั่งเศสในปีนั้นเอง ส่วนเจ้าชาร์ลส์โอรสพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๖ ก็ประกาศพระองค์ขึ้นเป็นราชาแห่งประเทศฝรั่งเศสด้วยเหมือนกัน พรงพระนามว่า พระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๗ แต่ในเวลานั้น ดินแดนฝรั่งเศสในตอนเหนือได้ตกเป็นของอังกฤษเกือบหมดแล้ว อังกฤษก็มีแต่จะรุกไล่เข้ามาในดินแดนที่ยังคงเป็นของพระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๗ และในปีพุทธศักราช ๑๙๗๒ อังกฤษเข้ายึดเมือง ออร์เลอังส์

ก็ถึงเวลาที่สตรีเรืองนามผู้หนึ่ง ซึ่งประเทศฝรั่งเศสทั้งประเทศนับถือเป็นเจ้าแม่อยู่ในเวลานี้ ได้โผล่หน้าขึ้นมาในประวัติศาสตร์ ทำคุณให้แก่ประเทศฝรั่งเศสยิ่งใหญ่กว่าที่บุรุษหรือสตรีคนใดได้เคยทำมา วีระสตรีผู้นี้ คือชานด๊ารก ซึ่งเป็นสตรีที่งามพร้อมทั้งรูปโฉม ทั้งหัวใจ ทั้งคุณสมบัติทั้งหลาย มีความกล้าหาญเป็นอาทิ ได้มาช่วยประเทศฝรั่งเศสให้รอดพ้นจากเป็นข้าอังกฤษ แต่ตนเองอาภัพกลับถูกเผาทั้งเป็น.

ชานด๊ารก เกิดเมื่อวันที่ ๖ มกราคม พุทธศักราช ๑๙๕๕ ที่หมู่บ้าน ดอมเรมี ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเมิส ที่ปลายแดนมณฑลอร์เรนกับชามปาญต่อกัน ชานด๊ารกเกิดในครอบครัวที่มีอันจะกิน เป็นคนเลื่อมใสในศาสนา มีใจเมตตาอารี โดยได้รับความอบรมจากลุงซึ่งเป็นพระ บิดาของชานด๊ารกเป็นหัวหน้าในหมู่บ้านนั้น และถึงแม้ว่าดินแดนแถบนั้นจะตกอยู่ในมือของอังกฤษแล้วก็ดี ชาวตำบลดอมเรมี่ก็ยังสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ อยู่อย่างมั่นคง ตั้งแต่อายุ ๑๓ ปีมา ชานด๊ารกได้ไปโบสถ์

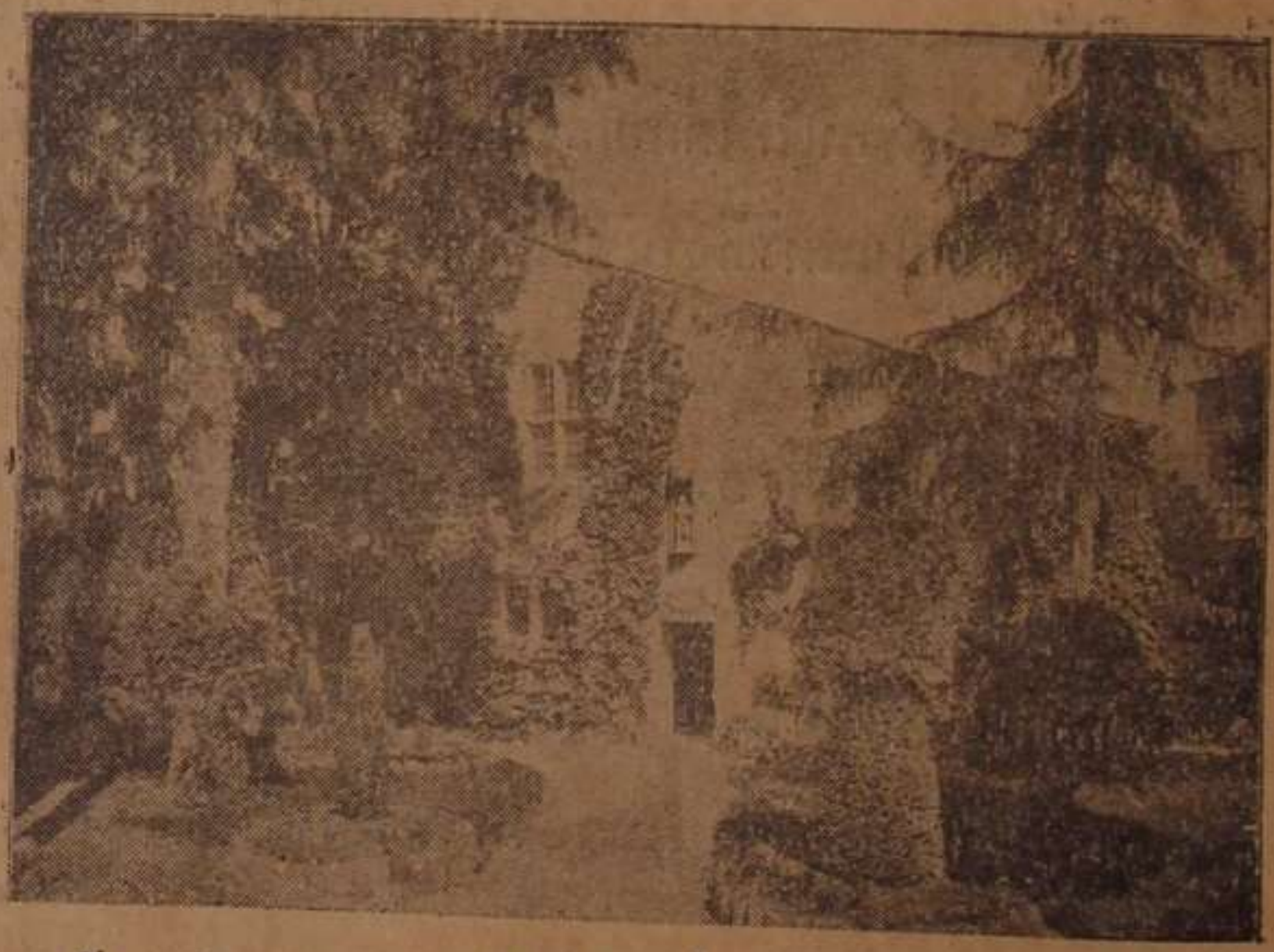

บ้านเกิดของชานด๊าร์ก ซึ่งได้ซ่อมแซมรักษา
กันเรียบร้อยดีอยู่จนกระทั่งถึงบัดนี้

รูปชานดาร์กเมื่ออายุ ๑๓ ปี กำลังอยู่ในฝูงแกะ

เสมอ ๆ มิได้ขาด และประวัติศาสตร์ก็บรรยายถึงสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นแก่สตรีผู้นี้เป็นอันมาก บ้างก็ว่าเทวดามาบอกให้ชานดาร์กไปรบขับไล่พวกอังกฤษออกจากดินแดนของฝรั่งเศส บ้างก็ว่าเทวดามาแสดงตนให้แลเห็นหลายครั้งและบอกให้ไปรบให้จงได้ นักประวัติศาสตร์อีกพวกหนึ่งซึ่งรอบคอบกว่าพวกอื่นยืนยันแต่เพียงว่า ชานดาร์กฝันไปว่า เทวดามาสั่งให้ไปทำการรบ ความจริงจะเป็นอย่างไรก็ตาม เมื่อชานดาร์กอายุ ๑๖ ปี ก็ตกลงใจแน่นอนว่าจะต้องไปรบอังกฤษ ในเวลาที่ชานดาร์กมีอายุ ๑๖ ปีนั้น นักประวัติศาสตร์ได้กล่าวชมโฉมว่า "รูปสวย, ร่างสูง, แข็งแรง, มีสง่า, เสียงหวาน, มารยาทสงบเสงี่ยม" ชานดารกพูดกับบดาขอไปรบ แต่บิดาไม่ยอม และพูดว่ายินดีจะกดคอลูกสาวจมน้ำตายเสียดีกว่า ที่จะปล่อยให้ลูกสาวเข้าไปอยู่ในหมู่ทหาร.

ในเวลานั้นมีทหารของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ กองหนึ่งตั้งอยู่ที่ตำบล โวคูเลอร์ ใกล้ ๆ กับบ้านของชานดาร์ก มีผู้บังคับกองเป็นนายร้อยเอกชื่อ โบดริคูร์ต เมื่อบิดาของ

ชานดีาร์กไม่ยินยอมแล้ว ชานดีาร์กก็ตรงเข้าไปหาโบด์ริคูร์ต์ แจ้งให้ทราบว่าเทพยดาใช้ให้ตนไปรบอังกฤษ แต่โบด์ริคูร์ต์ไม่ปรารถนาพึ่ง ชานดีาร์กพยายามอ้อนวอน จนในที่สุดโบด์ริคูร์ต์อดรนทนไม่ได้ ก็ให้ดาพเล่มหนึ่งและทหาร ๖ คน ชาวบ้านแถบนั้นเห็นชานดีาร์กอ้างอำนาจเทพยดาอย่างจริงจัง ก็เกิดความเลื่อมใส จึงเข้าเรี่ยรายกันซื้อม้าให้ตัวหนึ่ง ชานดีาร์กเดินทางไปในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๑๙๗๑ เพื่อจะไปเฝ้าพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ซึ่งประทับอยู่ที่เมืองชินอง.

การเดินทางจากตำบลบ้านของชานดีาร์กไปยังเมืองชินองนั้น กินเวลาถึง ๑๒ วัน ดินแดนในแถบนั้นอยู่ในอำนาจของอังกฤษ ทหารอังกฤษเที่ยวตรวจตราอยู่ทุกหนทุกแห่ง การที่ชานดีาร์กกับทหาร ๖ คนลอดพ้นตาพวกทหารอังกฤษไปได้ตลอดทางนั้น ก็สมกับที่จะพูดว่าเทวดาช่วย เมื่อไปถึงเมืองชินองแล้ว ก็ขอเข้าเฝ้าพระเจ้าชาร์ลส์ แต่คนทั้งหลายไม่ไว้ใจสงสัยว่าจะเป็นศัตรูปลอมมาทำร้าย หากพระเจ้าชาร์ลส์เองยอมให้ชานดีาร์กเฝ้า โดยระมัดระวัง

ชานด๊าร์กกำลังจะขึ้นม้าเพื่อเดิรทางไปเผ้า
พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗

พระองค์ทรงเอาทหารแวดล้อมไว้เป็นอย่างดี ชานดาร์กตรงเข้าไปเผ้าพระเจ้าชาร์ลส์ ประหนึ่งว่าได้รู้จักกันมาแล้วตั้งหลายปี ได้ทูลว่าเทพยดาสั่งให้ตนมาเชิญเสด็จพระเจ้าชาร์ลส์ไปทำพิธีสวมมงกุฎที่เมืองแรงม์ส์ (เพราะพระเจ้าชาร์ลส์ได้ประกาศพระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน โดยที่ยังมิได้ทำพิธีสวมมงกุฎ) และให้ทำการรบขับไล่อังกฤษออกจากดินแดนของฝรั่งเศส เรื่องราวของชานดาร์กที่เล่าถวายพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ก็ดี การที่ชานดาร์กสามารถลอดตาทหารอังกฤษมาเผ้าพระเจ้าชาร์ลส์ได้ ถึงเมืองชินองก็ดี เป็นการแปลกประหลาดอยู่มาก จนทำให้คนสงสัยว่าชานดาร์กจะเป็นแม่มดเจ้าเสน่ห์เล่ห์กล ซึ่งเป็นเรื่องโด่งดังอยู่ในเวลานั้น พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ จึงส่งตัวชานดาร์กไปให้พวกพระไต่สวน ชานดาร์กถูกพวกพระที่เมือง บัวติเอร์ ซักไซ้ไล่เลียงสอบสวนอยู่เป็นหลายวัน ในที่สุดก็เชื่อแน่ว่าชานดาร์กเป็นคริสตศาสนิกชนที่แท้จริงคนหนึ่ง และข้อที่ชานดาร์กอ้างว่าเทวดาใช้มานั้น ก็ไม่มีใครสามารถจะพิศูจน์หักล้างได้ พระเจ้าชาร์ลส์จึงประทานทหารกอง

เด็ก ๆ ให้กองหนึ่งให้ชานด๊ารก์ไปกู้เมืองออร์เดอังส์ ซึ่ง กองทัพอังกฤษกำลังยึดอยู่ ก่อนที่จะยกกองทหารไป ออร์เดอังส์นั้น ชานด๊ารก์ได้ให้คนถือหนังสือไปถึงผู้บังคับการทัพอังกฤษซึ่งตั้งยึดเมืองออร์เดอังส์ เป็นข้อความว่า "ท่านทั้งหลาย, ท่านผู้ชำนาญในการยิงธนู (เพราะอังกฤษชำชองในการใช้ธนูมากกว่าฝรั่งเศส) ท่านนักรบที่กำลังอยู่หน้าเมืองออร์เดอังส์, โดยคำสั่งของพระเจ้า จงกลับไปบ้านเมืองของท่าน ถ้าท่านไม่กลับ จงคอยฟังว่าปูเซลล์ (ปูเซลล์ เป็นนามซึ่งชานด๊ารก์เรียกตัวเอง และมีคนอื่นชอบเรียกตามด้วยมาก) ซึ่งจะมาพบท่านในไม่ช้า และจะทำความพินาศให้ท่านมาก"

ชานด๊ารก์ในเวลานี้อายุ ๑๗ ปี ตั้งแต่เกิดมาก็ดำเนินชีวิตอย่างสงบเสงี่ยม ไม่เคยต่อต้านวิวาทกับใคร แต่มาครั้งนี้เกิดมีไหวพริบรอบรู้ในวิธีรบอย่างน่าประหลาด อีกประการหนึ่งชานด๊ารก์สามารถทำให้นายหมวดนายกองทั้งหลายในกองทหารของตนมีความเชื่ออย่างแน่นอนว่าตนเป็นผู้ที่เทวดาสั่งมาให้ช่วยกู้ประเทศฝรั่งเศส และมั่นใจต่อชัย

ชานต๊าร์กรบอังกฤษที่เมืองออร์เลอังส์

ชะนะอยู่เสมอ ตั้งแต่วันที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๑๙๗๒ ชานดาร์กได้มาถึงออร์เตองส์ และคนในเมืองนั้นก็พากันชื่นชมยินดี ต่อวันที่ ๕ พฤษภาคม กองทหารจึงได้ตามมาทัน และในค่ำวันนั้นเองชานดาร์กก็ถึงมือโจมตีค่ายอังกฤษ ในการที่อังกฤษล้อมเมืองออร์เตองส์นี้ อังกฤษได้สร้างป้อมค่ายแข็งแรงไว้ถึง ๑๓ แห่ง ตั้งแต่วันที่ ๕ จนถึงวันที่ ๖ เป็นเวลา ๓ วัน ชานดาร์กได้ตีป้อมค่ายเหล่านั้นโดยไม่หยุดหย่อน และได้ป้อมค่ายมาหลายแห่ง ในวันที่ ๗ ได้ตีป้อมค่ายที่สำคัญที่สุด และในวันนี้เองชานดาร์กถูกธนูที่ไหล่ แต่ก็มานะสู้รบต่อไปจนกระทั่งเข้ายึดป้อมค่ายนั้นได้สำเร็จในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๑๙๗๒ ทหารอังกฤษก็ไม่ได้รอคอยให้ชานดาร์กเข้าโจมตีอีก ได้ทำลายป้อมค่ายและถอนทหารออกจากหน้าเมืองออร์เตองส์ทั้งหมด.

การที่ชานดาร์กสามารถได้เมืองออร์เตองส์คืนมาจากอังกฤษในครั้งนี้ กระทำความชื่นชมยินดีให้แก่ชาวฝรั่งเศสทั่วประเทศ พลเมืองก็เชื่อถือแน่นอนว่า ชานดาร์ก เป็น

ชานด๊าร์กเข้าเมืองออร์เลอังส์
เมื่อรบชะนะอังกฤษแล้ว

ผู้ที่เทพยดาได้ส่งลงมาจริง ๆ คนทั้งหลายก็นับถือบูชากันทั่วไป ถึงกับทำเหรียญมีรูปชานด๊ารก์ไว้สำหรับตัว และชายฉกรรจ์เป็นจำนวนมากก็เต็มใจสมัครเข้ามารบอยู่ในบัญชาของชานด๊ารก์.

ได้กล่าวมาแล้วว่าพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๖ ของอังกฤษได้ทรงดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสด้วย ส่วนพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ก็ประกาศพระองค์ขึ้นเหมือนกัน แต่เมื่อยังมิได้ทำพิธีสวมมงกุฎ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ก็ไม่มีอำนาจดีไปกว่าพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๖. เพราะฉะนั้นเมื่อขับไล่อังกฤษออกจากที่ล้อมเมืองออร์เลอังส์ได้แล้ว ชานด๊ารก์ก็กำหนดการที่จะเชิญเสด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ไปทำพิธีอันนี้ที่เมืองแรงม์ส์ ส่วนทางพระเจ้าชาร์ลส์เวลานั้นกำลังแวดล้อมไปด้วยราชเสวกที่อิจฉาตาร้อนต่อความสำเร็จของชานด๊ารก์ พากันเพ็ททูลต่าง ๆ จนพระเจ้าชาร์ลส์ไม่ยอมไปด้วย ชาน-ด๊ารก์ได้พยายามแค่นไค้อยู่ถึง ๒ เดือน ก็ยังไม่สำเร็จ ในที่สุดชานด๊ารก์ได้รบชะนะแม่ทัพอังกฤษคนสำคัญคนหนึ่งชื่อแตด-บอท เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พระเจ้าชาร์ลส์จึง

ตกลงพระทัยยอมให้ชานดาร์กนำไปทำพิธี. ภูมิประเทศ
ระหว่างแม่น้ำลัวร์กับเมืองแรงม์สนั้น อยู่ในมือของพวก
อังกฤษและพวกบูร์กินญองส์ ในระหว่างทางชานดาร์ก
ต้องรบกับอังกฤษครั้งหนึ่ง ที่เมือง โต๊รย แย่งเมืองนั้น
มาจากอังกฤษได้ แล้วก็มาถึงเมืองแรงม์ส ในวันที่ ๑๖
กรกฎาคม รุ่งขึ้นวันอาทิตย์ที่ ๑๗ กรกฎาคม ชานดาร์ก
ก็ได้จัดการให้พระราชาคณะประจำเมืองแรงม์ส ทำพิธีใน
โบสถ์ใหญ่ เพื่อสวมมงกุฎประเทศฝรั่งเศสให้แก่พระเจ้า
ชาร์ลส์ ครั้นเมื่อเสร็จพิธีนั้นแล้ว ชานดาร์กก็ประกาศว่า
พระเจ้าชาร์ลส์ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสอย่างแท้จริง.

พิธีนี้ผลมากสำหรับความนิยมนับถือของพลเมืองใน
ครั้งกระนั้น เพราะตั้งแต่ไป พลเมืองก็เปลี่ยนความ
คิดใหม่กลับแลเห็นว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ไม่ได้เป็นพระเจ้า
แผ่นดินของประเทศฝรั่งเศสที่ถูกต้อง เป็นแต่พวกอังกฤษ
ประกาศตั้งกันขึ้นเฉย ๆ ส่วนพระเจ้าชาร์ลส์นั้น ชานดาร์ก
ซึ่งในเวลานี้พลเมืองเชื่อว่าเป็นทูตของพระเจ้า ได้นำมาทำ
พิธี และพระราชาองค์ไหนได้ทำพิธีสวมมงกุฎในโบสถ์แล้ว

ชานด๊าร์กยืนถือธงเป็นประธาน
ในการทำพิธีสรวมมงกุฎ พระเจ้าชาร์ลส์

พระราชาองค์นั้นก็เป็นพระราชาได้ โดยอนุมัติของพระเจ้า
คราวุนพลเมืองของฝรั่งเศสทั้งประเทศก็จงรักภักดีต่อพระ
เจ้าชาร์ลส์ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า พระเจ้าชาร์ลส์
ได้อาศัยสตรีอายุ ๑๗ ปี ช่วยทำให้มีฐานะมั่นคงแข็งแรง
เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่แท้จริงขึ้นได้ ถ้าหากว่าไม่มีชานดาร์ก
พระเจ้าชาร์ลส์ก็จะถูกอังกฤษถอดจากราชบัลลังก์ในวันใน
พรุ่ง เป็นอันว่าชานดาร์กได้ช่วยพระเจ้าชาร์ลส์ และช่วย
ประเทศฝรั่งเศสทั้งประเทศ.

ในเวลานี้กองทัพอังกฤษกำลังระส่ำระสาย เพราะ
ชานดาร์กได้แสดงให้เห็นฤทธิ์ในการรบใหญ่ ๆ มาแล้ว
ถึง ๓ ครั้ง หัวใจของพลเมืองฝรั่งเศสตั้งต้นชุ่มชื่นมีมานะ
พยายามแลยินดีที่จะไปรบ ยินดีจะเสียสละชีวิตอยู่ใน
บังคับบัญชาของชานดาร์ก เมื่อได้ทำพิธีที่เมืองแรงม์ส์แล้ว
ชานดาร์กก็กำหนดการที่จะรบแย่งกรุงปารีสจากมืออังกฤษ
ซึ่งเป็นงานครั้งสำคัญที่สุดที่จะทำให้อังกฤษหมดอำนาจใน
ดินแดนฝรั่งเศส แต่พวกขุนนางทั้งหลายก็พากันทัดทานมิ
ให้พระเจ้าชาร์ลส์ยอมอนุญาตให้ชานดาร์กไปทำการสำคัญ

อันนี้ จึงต้องรอมาอีกตั้งเดือนครึ่ง แต่ชานด์ารักพึ่งไปรบที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ชานด์ารักต้องบาดเจ็บแต่ไม่สาหัสมากมาย และชานด์ารักมั่นใจว่าถ้ารบต่อไปในวันรุ่งขึ้นก็จะได้กรุงปารีสเป็นแน่นอน แต่พวกขุนนางตัวโปรดของพระเจ้าชาร์ลส์ได้ทำให้พระเจ้าชาร์ลส์สั่งห้ามมิให้ชานด์ารักรบต่อไป พระเจ้าชาร์ลส์เองซึ่งได้รับความช่วยเหลือของชานด์ารักมาจนกระทั่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสที่แท้จริงขึ้นได้ มาถึงเวลานี้ตั้งต้นกลัวภัยเกรงว่าชานด์ารักจะแย่งราชสมบัติ และตั้งตนเป็นพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสเสียเอง ความโง่เขลา ความห่วงมงกุฎของพระเจ้าชาร์ลส์ในเรื่องนี้ เป็นเหตุให้กิจการที่ชานด์ารักได้เริ่มทำไว้เป็นอย่างดีที่สุดแล้วนั้น ไม่ดำเนินต่อไปได้ดังความมุ่งหมายของชานด์ารัก.

โดยความกลัวอย่างโง่ ๆ เช่นนี้ พระเจ้าชาร์ลส์ถึงกับรับสั่งให้คนนำตัวชานด์ารักไปกักไว้ในที่แห่งหนึ่ง และไม่ยอมให้ทำการรบพุ่งอีกต่อไป ตลอดเวลาฤดูหนาวทั้งฤดูชานด์ารักได้ถูกกักไปทางไหนไม่ได้ ครั้นมาถึงฤดูใบไม้ผลิ

บีพุทธศักราช ๑๙๗๓ ชานดาร์กได้ทราบข่าวว่าพวกบูร์กินญองส์ เข้าไปยึดเมืองคอมเบียญ ก็ถอบเด็ดลอดหนีจากที่ ๆ ถูกกักไปจนได้ ความรักชาติอย่างเดียวทำให้ชานดาร์กใจแข็งยิ่งกว่าผู้ชายอกสามศอก เดินทางตรงไปเมืองคอมเบียญ แต่ในเย็นวันแรกที่ออกเดินทางไปนี้เอง ชานดาร์กก็ถูกจับ และพวกที่จับนั้น ก็คือพวกฝรั่งเศสเอง จับเอาไปขายให้อังกฤษเป็นจำนวนเงิน ๑๓๕,๐๐๐ แฟรงก์ ซึ่งเป็นเงินราวหมื่นบาทเท่านั้น.

อันที่จริงอังกฤษในเวลานั้น ก็ทราบดีอยู่ว่ากองทัพฝรั่งเศสตั้งต้นจะแข็งแรงขึ้น และกองทัพอังกฤษก็หมดมานะที่จะตีเมืองฝรั่งเศสให้ได้ทั้งเมือง คงเหลือแต่ความประสงค์อันเดียวที่จะหาทรัพย์ อังกฤษได้ตัวชานดาร์กมาก็เท่ากับได้ชะเลยคนสำคัญมาคนหนึ่ง ครั้นจับมาได้แล้วก็ยังมิได้ทำอันตราย เพราะยังหวังอยู่ว่าพระเจ้าชาร์ลส์จะระลึกถึงบุญคุณของชานดาร์ก มาขอซื้อคืนเอาไปจะได้โก่งราคาหากำไรกันได้มาก ๆ แต่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ไม่ปรารถนาจะเสียพระราชทรัพย์ไถ่ชานดาร์กกลับ ทรงยินดี

ชานด๊าร์ก เมื่อเวลาถูกจับ

เสียอีกที่จะขอยืมมืออังกฤษฆ่าชานดาร์กเสีย เพราะกำลังทรงเกรงอยู่มากว่า ชานดาร์กจะแย่งราชสมบัติ. ส่วนทางอังกฤษนั้นเล่าก็รังรออยู่เป็นหลายเดือน หาวิธีตั้งศาลชำระชานดาร์ก ซึ่งไม่จำเป็นเลยในครั้งนั้น เพราะในเวลานั้นยังไม่มีธรรมระวางประเทศประการใด ชะเลยที่จับได้จะฆ่าเสียเมื่อไรก็ได้ แต่อังกฤษหาทางประวิงมาโดยหวังจะได้รับค่าไถ่ พระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๗ ก็ไม่จัดการร้องขอแต่อย่างหนึ่งอย่างใด พลเมืองเกือบทั้งประเทศพากันเศร้าสลดตามโบสถ์เกือบทุกโบสถ์มีคนไปประชุมกันสวดอ้อนวอนพระเจ้า ขอให้ช่วยให้ชานดาร์กรอดพ้นจากมืออังกฤษ แต่อนิจจา วาสนาของชานดาร์กในเวลานี้อาภัพเกินไปเสียแล้ว ทั้งพระเจ้าแผ่นดินและพระเจ้าบนสวรรค์ไม่มีใครปรารถนาจะช่วยชานดาร์กเลย.

ชานดาร์กได้ถูกนำตัวไปถึงเมืองรวง เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๑๙๗๓ และในเมืองนี้เองที่อังกฤษตั้งศาลชำระชานดาร์ก การตั้งศาลชำระนั้น เป็นการทำเล่นมากกว่าทำจริง และเมื่อหาเหตุอื่นมากล่าวโทษชานดาร์กไม่ได้

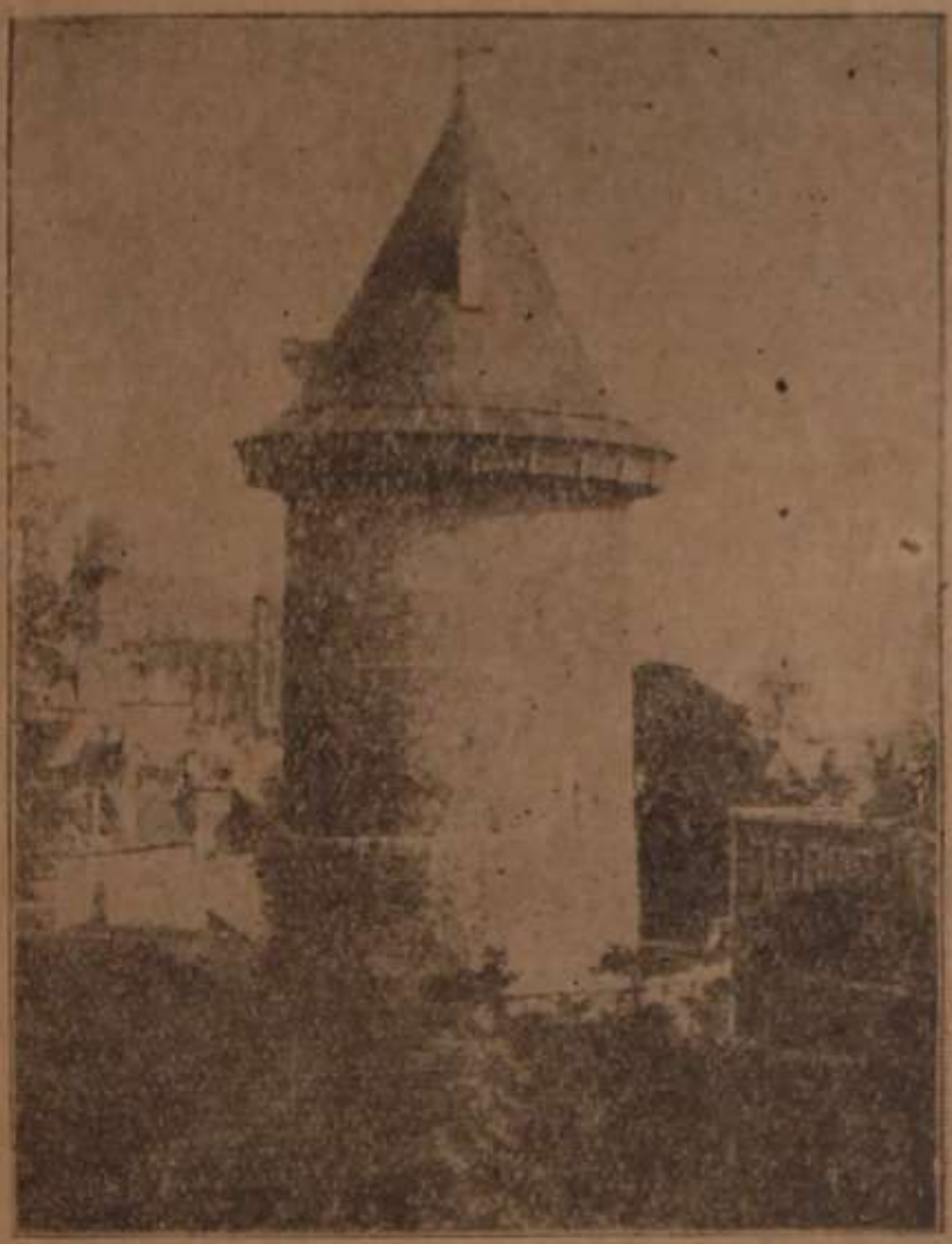

บ้อมที่ขังชานด๊าร์ก

ก็อ้างว่าชานด์ารักเป็นหญิงแม่มด ดังที่เคยกล่าวหากันมาในชั้นต้น และโทษที่จะต้องลงสำหรับหญิงแม่มดนั้น ก็คือเอาเผาไฟเสียทั้งเป็น. การพิจารณาคดีชานด์ารักนี้ ได้ทำกันเป็นเวลาถึง ๕ เดือน ซึ่งฝ่ายอังกฤษไม่ประสงค์อย่างยิ่งนอกจากจะประวิงเอาค่าไถ่ เมื่ออังกฤษเห็นแน่ว่าพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ จะไม่ยอมไถ่จริงแล้ว ในวันอังคารที่ ๓๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๑๙๗๔ ในเวลาเช้า ๙ นาฬิกา ทหารอังกฤษตั้งพันคนก็คุมตัวชานด์ารักมาที่ ปลาซ คือ มาร์เช ที่ชุมนุมมหาชนในเมืองรวง. เล่ากันว่า เมื่อชานด์ารักได้ทราบว่าตนจะต้องถูกเผาทั้งเป็น ก็ร้องกรีดขึ้นครั้งหนึ่ง แล้วต่อไปก็มีอาการสงบเยือกเย็นไม่ได้แสดงความตื่นเต้นแม้แต่เล็กน้อย เมื่อไฟไหม้มาถึงตัว ก็มีเสียงชานด์ารักออกนามพระเยซูอยู่จนขาดใจ.

ชานด์ารักเป็นวีระสตรีคนเดียวของประเทศฝรั่งเศส และเป็นตัวอย่างของโลกในเรื่องความรักชาติและการสละชีวิตเพื่อชาติ เมื่อถึงวาระสุดท้าย ชานด์ารักมีอายุ ๑๙ ปี ซึ่งอย่าว่าแต่สตรีเลย แม้ถึงบุรุษก็ไม่ปรากฏว่ามีคนใด

เมื่อจวนจะถูกเผา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
(ศูนย์วิทยทรัพยากร)

ได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองและพระมหากษัตริย์มากถึงเพียงนั้น เดียวนี้ชานดีาร์กได้รับเกียรติศักดิ์เป็นเทพธิดา (แซงต์) เป็นเจ้าแม่แห่งประเทศฝรั่งเศส การฉลองวันที่ระลึกของชานดีาร์กเป็นวันสำคัญของชาติฝรั่งเศส ทั่วเมืองฝรั่งเศสได้มีอนุสาวรีย์ที่เคารพและระลึกถึงวีระสตรีผู้นี้ ดวงวิญญาณที่บริสุทธิ์ หัวใจที่กล้าหาญ ความสามารถที่ยอดเยี่ยม กระทำให้นามของชานดีาร์กจารึกแนบแน่นลงในประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสทั้งประเทศของยุโรปทั้งทวีป และของโลกทั้งโลกด้วย.

คนทั้งหลายเข้าใจกันดีว่า การที่ชานดีาร์กต้องเสียชีวิตในครั้งนี้ เป็นความผิดของพระเจ้าชาร์ลส์โดยแท้ และการที่พระเจ้าชาร์ลส์ทรงเพิกเฉยไม่ใยดีช่วยเหลือชานดีาร์กเลยนั้น ก็เป็นเพราะราชบริพารที่แวดล้อมพระองค์เพ็ททูลไปต่าง ๆ นายทหารคนสนิทของชานดีาร์กคนหนึ่งชื่อริชมองด์ ได้พาทหารกรูเข้าในวังจับขุนนางตัวโปรดฆ่าเสียต่อหน้าพระเจ้าชาร์ลส์คนหนึ่ง และตัวโปรดคนหนึ่งชื่อกียัค ถูกริชมองด์เอาใส่ถุงเย็บปากถุงแล้วโยนทิ้งเสียใน

แม่น้ำ. ตั้งแต่นั้นมาพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ก็รู้สึกพระองค์แตะกลายเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ดีไปได้องค์หนึ่ง.

อีกประการหนึ่ง ความตายของชานด์ารักได้เร้าใจให้คนฝรั่งเศสทั้งประเทศเกิดความรักชาติอย่างรุนแรงขึ้น พวกบูร์กินญองส์ซึ่งเป็นศัตรูของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ถึงกับไปเป็นพรรคพวกกับอังกฤษนั้น ก็กลับสลดใจ สมัครที่จะไกล่เกลี่ยคืนดีกันกับพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ฉะนั้นต่อมาไม่ช้าพวกบูร์กินญองส์กับพวกอาร์มานัญคส์ ก็ทำสัญญาเป็นไมตรีกัน นับตั้งแต่นั้นอังกฤษก็หมดกำลัง ต่อมาอีกปีหนึ่งพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ก็เข้าเมืองปารีสได้ ครั้นมาถึงปีพุทธศักราช ๑๙๘๗ อังกฤษก็ขออย่าทัพไปคราวหนึ่ง และมีการสงบไปได้ ๖ ปี ในระหว่างนี้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ได้จัดกองทัพให้แข็งแรงขึ้น การสงครามได้เริ่มขึ้นใหม่เมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๙๓ แต่ในครั้งนี้ประเทศฝรั่งเศสได้เป็นปีกแผ่นมั่นคงเสียแล้ว และอังกฤษก็พ่ายแพ้ลงทุกที่ จนถึงปีพุทธศักราช ๑๙๙๖ อังกฤษก็เสียดินแดนที่ได้ไว้แต่ก่อนเกือบทั้งหมด ซ้ำเสียอากิเตนซึ่งเป็นดินแดนใหญ่กว้างใน

เครื่องแต่งตัวทหารซึ่งพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗
ได้ตั้งขึ้นใหม่, มีเกราะหุ้มทั่วตัวคนตลอดจนถึงม้า

ประเทศฝรั่งเศสซึ่งตกไปอยู่แก่อังกฤษ แต่ครั้งวงศ์ปลังตาเชอเนต์นั้นด้วย สงครามร้อยปีได้สุดสิ้นลงเมื่อพุทธศักราช ๑๙๙๖ นี้ และเมื่อเสร็จสงครามครั้งนี้อังกฤษก็คงเหลือดินแดนอยู่ในประเทศฝรั่งเศสแห่งเดียว คือ เมืองกาเลส์.

การสงครามร้อยปีซึ่งทำให้ประเทศฝรั่งเศสย่อยยับมาแต่เบื้องต้นนั้น ลงท้ายก็เป็นผลดีแก่ประเทศฝรั่งเศสเองกล่าวคือ ฝรั่งเศสได้อากิเตนซึ่งเป็นชัยสำคัญซึ่งฝรั่งเศสได้เสียไปเมื่อ ๓๐๐ ปีมาแล้ว แต่ผลอันนี้ยังไม่สำคัญเท่าอีกอันหนึ่ง คือ ความรักชาติ แต่ก่อนมาคนฝรั่งเศสอิจฉาริษยากันเอง และพากันแข็งข้อต่อรัฐบาลกลาง มาถึงปลายสงครามร้อยปี เมื่อชานด์ารักได้เสียชีพให้เป็นตัวอย่างอันงดงามในประวัติการณ์แล้ว เลือดแห่งความรักชาติก็ฉีดแรงขึ้นในหัวใจคนฝรั่งเศส ความกลมเกลียวต่อกันมีมากขึ้นและมุ่งหมายที่จะรวมกำลังช่วยกันต่อสู้ศัตรูต่างด้าวต่อไป.

นอกจากนั้นสงครามร้อยปี ยังมีผลที่แปลกประหลาด

อีกประการหนึ่งสำหรับประเทศฝรั่งเศส คือ ทำให้ประเทศฝรั่งเศสมีรัฐสภาที่แท้จริงขึ้นได้ช้วคราว ผลอันนี้จะดีหรือชั่วก็ตาม เป็นสิ่งที่ควรกล่าวไว้ในที่นี้ และถึงแม้รัฐสภาที่ตั้งขึ้นในคราวสงครามร้อยปีจะต้องเลิกล้มไปโดยเร็ว ก็ยังมีเรื่องราวที่น่ารู้น่าฟังอยู่บ้าง.

รัฐสภาของฝรั่งเศสนั้น ได้กำเนิดขึ้นอย่างประหลาด กล่าวคือ พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ตั้งขึ้น ซึ่งในชั้นแรกก็ประสงค์จะให้เป็นเครื่องมือของพระเจ้าแผ่นดินเพื่อทำการบางอย่าง ที่พระเจ้าแผ่นดินไม่กล้าหรือไม่สามารถจะทำโดยลำพังพระองค์เอง เพราะฉะนั้นรัฐสภาของประเทศฝรั่งเศสในชั้นต้น ๆ ก็เป็นแต่เครื่องมือที่พระเจ้าแผ่นดินจะใช้สำหรับตบตาราษฎร ในชั้นแรกทีเดียว พระเจ้าฟีลิปป์เดอเบลได้ทรงตั้งขึ้น เพราะเหตุที่เกิดเรื่องวิวาทกับสังฆราชโบนิฟาซ ดังที่เราได้เห็นมาข้างต้นแล้ว และในบทที่ ๖ ซึ่งเราพึ่งอ่านจบมานั้น แสดงให้เห็นว่า การที่พระเจ้าแผ่นดินวิวาทกับสังฆราชนั้น ย่อมเป็นการต่อแหลมเสมือนเล่นกับไฟ เพราะถ้าถูกสังฆราชบัพพาชนียกรรม

เข้าเมื่อไร พอเมื่องก็อาจจะกบฏขึ้นได้ง่าย ๆ พระเจ้าพีลิปป์เดอเบลรู้เท่าถึงการในเรื่องนี้อยู่ จึงได้ตั้งรัฐสภาขึ้น แต่ทรงเลือกสมาชิกด้วยพระองค์เอง เพื่อให้รัฐสภาอยู่ในอำนาจของพระองค์เสมอ แต่ทรงประกาศให้ประชาชนแลเห็นว่า รัฐสภาที่ทรงตั้งขึ้นนั้นเป็นผู้แทนของราษฎร การที่พระเจ้าพีลิปป์เดอเบลวิวาทกับสังฆราชก็เพราะรัฐสภาเห็นด้วย ราษฎรจึงไม่เอะอะก่อการจลาจลขึ้น นี่แหละคือกำเนิดอันไม่บริสุทธิ์ของรัฐสภาฝรั่งเศส.

แต่ทว่า เมื่อกรณีพิพาทระหว่างสังฆราชกับพระเจ้าพีลิปป์เดอเบลหมดสิ้นไปแล้ว รัฐสภาก็พลอยหายเสียงไปด้วย ไม่ปรากฏว่าได้มีประชุมทำอะไรกันอีกตั้งแต่นั้นมา มาจนถึงสมัยที่วงศ์วาลัวส์ขึ้นครอบครองประเทศฝรั่งเศส เจ้าแผ่นดินบางองค์ เช่น ยองเดอบอง เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่สุรุ่ยสุร่ายใช้เงินเปลืองอย่างยิ่ง ซ้ำมาเกิดสงครามร้อยปีขึ้นอีก เงินแผ่นดินก็หมดสิ้น ยังแต่จะต้องล้มละลาย มีอยู่ทางเดียวที่จะช่วยไว้ได้ ก็คือ เพิ่มอัตราเก็บภาษีจากราษฎรให้มากขึ้น แต่การขึ้นอัตราภาษีดังว่านี้ เป็นสิ่ง

ที่ทำยากอยู่สักหน่อย เพราะว่าฐานะของวงศ์วาตัวส์ไม่แข็งแรงเท่าวงศ์คาเปเซียง ถ้าราษฎรไม่ยอมให้แล้วก่อการวุ่นวายขึ้น พระเจ้าแผ่นดินก็ไม่มีกำลังพอที่จะปราบ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นจะต้องตามราษฎรอีกคราวหนึ่ง คือตั้งรัฐสภาขึ้นให้รัฐสภาลงความเห็นว่า จะต้องขึ้นอัตราภาษี การที่จะให้รัฐสภาลงความเห็นดังนี้ก็ไม่เป็นการยาก เพราะสมาชิกในรัฐสภาเป็นคนที่พระเจ้าแผ่นดินทรงเลือกตั้งขึ้นทั้งนั้น รัฐสภาที่วงศ์วาตัวส์ตั้งขึ้นนี้ เป็นผลดีแก่วงศ์วาตัวส์ในชั้นต้น โดยที่หาเงินมาให้ได้ พอมีกำลังทำสงครามร้อยปี และบำรุงความสุขสำราญของพระเจ้าแผ่นดินที่สุรุ่ยสุร่ายเสเพล แต่ต่อมาไม่ช้าราษฎรก็ตั้งต้นเป็นไก่มองเห็นตีนงู และพระเจ้าแผ่นดินก็ทำสงครามแพ้อังกฤษย่อยยับอยู่เสมอ สมาชิกในรัฐสภาซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งขึ้นเองนั้น ก็ตั้งต้นจะแข็งข้อไม่ยอมให้พระเจ้าแผ่นดินบงการเหมือนแต่ก่อน และในไม่ช้าสภานี้ก็มีลักษณะเป็นรัฐสภาที่แท้จริงขึ้น กล่าวคือหันมารักษาผลประโยชน์ของพลเมืองโดยตรง และในปีพุทธศักราช ๑๘๙๙ เมื่อพระเจ้า

ยองเดอบองถูกอังกฤษจับตัวไปนั้น มีคน ๆ หนึ่ง ชื่อ เอเตียนมาร์เซล เป็นพ่อค้าใหญ่อยู่ในกรุงปารีส ได้เป็นหัวหน้าเรียกผู้แทนราษฎรมาประชุมตั้งรัฐสภาที่ถูกต้องขึ้น กล่าวคือ สมาชิกนั้น เป็นผู้ที่ราษฎรได้เลือกตั้งจริง ๆ และในปีพุทธศักราช ๑๙๐๐ รัฐสภาก็ได้ประกาศธรรมนูญฉบับหนึ่งชื่อว่า กรางด์ ออร์ดอนนังซ์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับเกรตชาเตอร์ของอังกฤษ. กรางด์ ออร์ดอนนังซ์ นี้มีข้อสำคัญอยู่ว่า รัฐสภามีอำนาจจะประชุมกันทุกปีสุดแต่ความต้องการ โดยมิต้องคอยให้พระเจ้าแผ่นดินทรงเรียกเรียกประชุม, พระเจ้าแผ่นดินจะเก็บภาษีอากรโดยปราศจากความยินยอมของรัฐสภาไม่ได้ และรัฐสภาตั้งคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจไว้ ๘ คน สำหรับคอยดูแลเปลี่ยนแปลงการปกครองและลงโทษข้าราชการที่ทุจริต.

แต่รัฐสภาที่ตั้งขึ้นด้วยประการดังนี้ก็ดี กรางด์ ออร์ดอนนังซ์ ซึ่งเป็นแบบเดียวกับเกรตชาเตอร์ของอังกฤษก็ดี ไม่ได้มีอายุอยู่นานนัก เพราะว่าเอเตียนมาร์เซลผู้ตั้งรัฐสภาและตั้ง กรางด์ ออร์ดอนนังซ์ นี้ เข้มงวดเกินไป

และทำการติงเตรียดจนสายขาด ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พุทธศักราช ๑๙๐๓ คือปีเดียวภายหลังที่ประกาศใช้ กรางด์ออร์ดอนนังซ์นั้น เอเตียนมาร์เซลได้เข้าไปในวังเอาชวานพันคอที่ปรึกษาสองคนของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ เสียต่อพระพักตร์พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ โดยหาว่าที่ปรึกษา ๒ คนนี้ได้เสียมสอนยุยงพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ ให้ทำความเสื่อมเสีย. ความเข้มงวดรุนแรงอันนี้ทำให้พวกผู้ดีที่เป็นสมาชิกในรัฐสภาพากันเอาใจออกหากจากเอเตียนมาร์เซล รัฐสภาเลยล้ม, เอเตียนมาร์เซล ก็ถูกฆ่าตาย และกรางด์ออร์ดอนนังซ์ก็สิ้นอายุไปด้วยประการฉะนี้.

เมื่อสงครามร้อยปีสุดสิ้นลงแล้ว ประเทศฝรั่งเศสก็กอรางสรางตัวขึ้นได้รวดเร็ว กิจการทุกอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดถึงการคลัง ริชมองด์คนที่อุกอาจไปจับขุนนางตัวโปรดของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ฆ่าเสียนั้น ก็กลับกลายเป็นคนโปรดปรานของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ เพราะเวลานี้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ รู้สึกพระองค์ดี และระลึกถึงบุญคุณชานด์าร์ก จึงโปรดปรานริชมองด์นายทหารคนสนิท

ของชานดาร์กมาก ริชมองด์ได้ทูลแนะนำให้จัดการบ้านเมืองและจัดกองทัพให้ดีขึ้นหลายประการ นอกจากนั้นพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ยังมีเสนาบดีคลังที่สามารถคนหนึ่งชื่อชัคส์เคอร์ ได้จัดการคลังทำประโยชน์ได้เป็นอันมาก ชัคส์เคอร์เป็นคนมั่งมีถึงกับมีเงินให้พระเจ้าแผ่นดินกู้ และตงท้ายโดยความอิจฉาริษยาของข้าราชการอื่น ๆ ต้องออกจากราชการในปีพุทธศักราช ๑๙๙๔ เข้าไปในกรุงโรมสังฆราชก็อ้าแขนรับเป็นอย่างดี ชัคส์เคอร์ ถึงแก่กรรมเมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๙๙.

ชัคส์ เคอร์

บทที่ ๙

สภาพของยุโรปตอน พ.ศ. ๒๐๐๐ ปี

ก. ประเทศอังกฤษ

เราได้เห็นมาในบทที่ ๖ ข้างต้นแล้วว่า การที่ฝรั่งเศสได้พ่ายแพ้สงครามร้อยปีในชั้นต้น แต่กู้ประเทศไว้ได้ในภายหลังนั้น มีเหตุผลสำคัญอยู่ในเรื่องความสามัคคี กล่าวคือ ในชั้นต้นฝรั่งเศสมีแต่ความแตกร้าว แก่งแย่งเชือดเนื้อกันเอง พึ่งจะมาสนิทสนมกลมเกลียวกันเมื่อชานดาร์กได้เสียชีวิตในกองไฟให้ดูเป็นตัวอย่างแล้ว อีกประการหนึ่งการที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้ในชั้นต้น ก็เพราะพระเจ้าแผ่นดินวงศ์วาดวัสอ่อนแอเหลวไหล แต่ในประเทศอังกฤษนั้น ตรงกันข้าม ในขณะที่สงครามร้อยปีได้ระเบิดขึ้น อังกฤษมีพระเจ้าแผ่นดินที่ดีๆ ปาร์เลียเมนต์ของอังกฤษก็มีลักษณะเป็นรัฐสภาอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นผู้แทนของราษฎรแท้ ทำการเป็นประโยชน์แก่ชาติ คอย

เหนี่ยวรั้งพระเจ้าแผ่นดินที่อ่อนความคิด มิให้ทำการหลง
ละเลิงนำเอาบ้านเมืองไปสู่ความเสื่อม และกลมเกลียว
สนับสนุนในเมื่อพระเจ้าแผ่นดินจะทำการที่เป็นประโยชน์.
เมื่อพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ได้ตกลงทำสงครามกับฝรั่งเศสนั้น
รัฐสภาก็เออออวยเห็นชอบ พลเมืองจึงตั้งใจช่วยพระเจ้า
แผ่นดินของตน ทั้งด้วยกำลังกายและกำลังทรัพย์ อังกฤษ
จึงได้ชัยชะนะฝรั่งเศสในชั้นต้นอย่างใหญ่หลวง แต่ทว่า
ต่อมาภายหลัง ขณะที่คนฝรั่งเศสทั้งประเทศตั้งต้นรู้จัก
รักชาติ และกษัตริย์วงศ์วาลัวส์ คือ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗
กลับเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ดีขึ้นนั้น ทางประเทศอังกฤษกลับ
ระส่ำระสาย สงครามกลางเมืองก็มีขึ้นมากมาย อังกฤษ
จึงตองพายแพ้สงครามรอยปี ด้วยประการฉะนี้.

ในบทที่ ๕ เราได้เรียนถึงเหตุการณ์ในประเทศอังกฤษ
มาแล้ว จนกระทั่งถึงสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ ๓ วงศ์ปลังตา
เจอเนต์ ซึ่งไซมอน เดอ มอนต์ฟอร์ต ได้ตั้งรัฐสภาขึ้น.
ต่อจากพระเจ้าเฮนรีที่ ๓ นั้น ยังมีพระเจ้าแผ่นดินวงศ์ปลังตา
เจอเนต์สืบราชสมบัติต่อไปอีก ๔ องค์ คือ เอดเวิดที่ ๑,

เอดเวิดที่ ๒, เอดเวิดที่ ๓ และ ริชาร์ดที่ ๒ ซึ่งเราจะได้ศึกษาประวัติการณ์แต่โดยย่อต่อไปนี้.

พระเจ้าเฮนรีที่ ๓ สืบพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๒๘๑๕ เจ้าเอดเวิดราชบุตรองค์ใหญ่ได้รับราชสมบัติต่อมา ทรงพระนามว่าพระเจ้าเอดเวิดที่ ๑ ได้เจ้าหญิงสเปญเป็นพระชายา และนับว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ดีมาก ได้ทรงเอาวิธีการเพาะปลูกในประเทศสเปญเข้ามาใช้ในประเทศอังกฤษ บำรุงกสิกรรมในประเทศอังกฤษให้ดีขึ้น ทรงเคารพและให้อำนาจรัฐสภา ซึ่งเป็นการประหลาดสำหรับพระเจ้าแผ่นดินในสมัยนั้น ทรงเข้มงวดกวดขันปราบเวลส์ซึ่งแข็งข้อก่อการจลาจล และทำสงครามกับพวกสก็อตแลนด์ในการรบพุ่งกับพวกเวลส์และพวกสกอตแลนด์ ปรากฏว่าพระเจ้าเอดเวิดที่ ๑ ทำการเข้มงวดมาก ถึงกับตัดศีรษะหัวหน้าพวกเวลส์เสียบไว้ที่ประตูเมือง และตัดศีรษะหัวหน้าพวกสก็อตแลนด์เสียด้วยเหมือนกัน ในแผ่นดินพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ นี้เองที่มีการตั้งตำแหน่งรัชชทายาท ซึ่งเรียกว่าปรินซ์ออฟเวลส์ ขึ้นเป็นครั้งแรก พระเจ้าเอดเวิด

ที่ ๑ สันพระชนม์ เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๕๐ พระราชบุตรองค์ใหญ่ได้รับราชสมบัติต่อมา ทรงพระนามว่าพระเจ้าเอดเวิดที่ ๒ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ไม่ดี โปรดแต่การรื่นเริงสนุกสนาน แวดล้อมไปด้วยคนสำมเดเทเมา ใช้เงินแผ่นดินสิ้นเปลืองไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงได้เกิดการจลาจลขึ้นครั้งหนึ่ง โดยพวกขุนนางที่รักชาติคุมสมัครพรรคพวกกำจัดเหล่าอันธพาลที่ชักจูงให้พระเจ้าเอดเวิดที่ ๒ เดินทางผิด ถึงกระนั้นพระเจ้าเอดเวิดจะทรงเข็ดหลาบก็หามิได้ พระเจ้าเอดเวิดที่ ๒ ได้เจ้าหญิง อิซาเบลล์ ธิดาของพระเจ้าฟิลิปป์เดอเบลเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสเป็นพระชายา และมีโอรสด้วยกัน พระนางอิซาเบลล์กลัวว่า พระเจ้าเอดเวิดที่ ๒ จะใช้เงินหมดและจะไม่มีอะไรเหลือสำหรับพระโอรส จึงได้คบคิดกับขุนนางอังกฤษคนหนึ่งชื่อมอร์ติเมอร์ จับพระเจ้าเอดเวิดไปขังคุกไว้ แล้วภายหลังก็ปลงพระชนม์เสีย เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๗๐ และพระโอรสก็ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อมา ทรงพระนามว่า เอดเวิดที่ ๓ ซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นทำสงครามร้อยปี.

เมื่อได้ขึ้นเสวยราชสมบัตินั้น พระเจ้าเอดเวิดมีพระชนม์เพียง ๑๕ ปี พระนางอิซาเบลล์พระชนนีทรงดำเร็จราชการแทน แต่ปรากฏว่าพระนางเกี่ยวข้องทางชู้สาวกับขุนนางคนที่ชื่อ มอร์ติเมอร์ ไม่นำพาในการบ้านเมือง และทำความโหดร้ายประหารชีวิตคนเสียเป็นอันมาก ครั้นเมื่อพระเจ้าเอดเวดที่ ๓ ทรงบรรลุนิติภาวะว่าการแผ่นดินได้เองแล้ว ก็รับสั่งให้แขวนคอมอร์ติเมอร์เสีย และเอาพระมารดาไปกักไว้ในที่แห่งหนึ่งมิให้เกี่ยวข้องกับการบ้านเมืองอีกต่อไป พระเจ้าเอดเวิดได้รับชื่อเสียงว่าเป็นพระราชาที่ดี ทรงบำรุงทั้งทางบ้านเมืองและทางศาสนา จัดการศึกษาของพลเมืองให้ดียิ่งขึ้น ในแผ่นดินนี้เองที่ได้แปลคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาอังกฤษ อนึ่งตั้งแต่เดิมที่ทิวงศ์ปลังตาเชอเนต์ได้เข้ามาปกครองประเทศอังกฤษนั้น ภาษาฝรั่งเศสได้รับความยกย่องเป็นภาษาสูง ซึ่งใช้ในราชสำนักและหนังสือราชการของกรุงอังกฤษก็ยังใช้ภาษาฝรั่งเศสเสมอ มาถึงสมัยพระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ นี้ ทรงประกาศให้เลิกใช้ภาษาฝรั่งเศส และใช้ภาษาอังกฤษในราชสำนัก

และในราชการทุกแผนก แปลว่า พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ เป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษที่ตัดรอนอานุภาพของฝรั่งเศสทุกประการ จนกระทั่งเป็นผู้เริ่มทำสงครามกับฝรั่งเศส ที่เรียกว่า "สงครามร้อยปี" ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นแล้ว.

พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ มีพระโอรสหลายองค์ องค์ใหญ่ทรงพระนามว่า เอดเวิดซึ่งตั้งสมัญญาเรียกกันว่า "แบล็ก-ปรินซ์" (เจ้าดำ) เพราะเหตุที่โปรดสวมเกราะดำเสมอ แบล็กปรินซ์เป็นกำลังของพระเจ้าเอดเวิดในเวลาทำสงครามร้อยปีเป็นอันมาก การที่อังกฤษได้ชัยชะนะฝรั่งเศสครั้งสำคัญ คือ ในการรบที่เมืองเกรซนั้น ก็ด้วยฝีมือของแบล็กปรินซ์นั่นเอง แบล็กปรินซ์ไม่ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เพราะสิ้นพระชนม์เมื่อพระชันษาได้สี่สิบหกปี ต่อจากนั้นอีกปีหนึ่งถึงพุทธศักราช ๑๙๒๐ พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ จึงสิ้นพระชนม์ และราชสมบัติก็ตกอยู่แก่เจ้าริชาร์ด โอรสองค์ใหญ่ของแบล็กปรินซ์ เจ้าริชาร์ดได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนามว่า พระเจ้าริชาร์ดที่ ๒.

ประวัติศาสตร์ของอังกฤษในตอนนี้ มีพระเจ้าแผ่นดิน

ที่ต้องค้นหนึ่งไม่ต้องค้นหนึ่งสลับกันไป เราได้เห็นมาข้างต้นแล้วว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๓ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ไม่ดี, พระเจ้าเอดเวิดที่ ๑ เป็นพระเจ้าแผ่นดินดี, พระเจ้าเอดเวิดที่ ๒ เหลวไหล พระเจ้าเอดเวิดที่ ๓ ดี, มาถึงพระเจ้าริชาร์ดที่ ๒ น้ก็กลับเลว เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่สุรุ่ยสุร่าย แวดล้อมไปด้วยราชบริพารอันเลวทราม ใช้เงินแผ่นดินหมดเปลืองมากเกินไปจนถึงกับต้องเก็บส่วยก่อนถึงเวลาเก็บ และเป็นเหตุให้ราษฎรก่อการจลาจลขึ้นคราวหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้สงครามร้อยปีต้องสงบไปเฉย ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นแล้ว. ความเหลวไหลของพระเจ้าริชาร์ดที่ ๒ เป็นเหตุให้วงศ์ปลังตาเชอเนต์ ซึ่งครองประเทศอังกฤษ และมีประวัติศาสตร์อันรุ่งโรจน์มากว่าสองร้อยปีต้องบรรลุถึงซึ่งอวสาน รัฐสภาได้ตกลงกำจัดพระเจ้าริชาร์ดที่ ๒ ออกจากราชสมบัติเมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๒๐ และตั้งให้เจ้าเฮนรี่ ดุกชายดุกออฟ แลงแคสเตอร์ (น้องชายแบล็กปรินซ์) ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๔ พระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ทรงตั้งวงศ์ใหม่ เรียกว่าวงศ์

แดงแคสเตอร์.

ตลอดรัชชกาลของพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ อังกฤษมิได้ทำสงครามกับฝรั่งเศส เพราะพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ต้องมัวกังวลจัดการภายในที่พระเจ้าริชาร์ดที่ ๒ ได้ทำระส่ำระสายไว้นั้นให้เรียบร้อยเสียก่อน อนึ่งในรัชชกาลนี้อังกฤษต้องทำสงครามกับพวกสก๊อตแลนด์ ซึ่งเป็นศัตรูอยู่ใกล้ประตูบ้านของอังกฤษเอง พระเจ้าเฮนรีที่ ๔ สิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๕๕ โอรสของพระองค์ได้สืบราชสมบัติทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ และการสงครามร้อยปีก็เปิดฉากขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง.

พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ นั้นปรากฏว่า เมื่อเวลาทรงดำรงตำแหน่งรัชชทายาทนั้น เป็นเจ้าที่เกกมะเหรกอย่างยิ่ง พระเจ้าเฮนรีที่ ๔ พระชนก ก็ได้ทรงพยายามดัดสันดารอยู่เนือง ๆ มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งคนของพระองค์เองทำผิดถูกศาลพิพากษาลงโทษ พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ไปหาอธิบดีผู้พิพากษาขอให้ปล่อย อธิบดีผู้พิพากษาไม่ยอมปล่อย พระเจ้าเฮนรีก็ออกคำสั่งเป็นรัชชทายาท บรรดาลโทษะเข้าทำ

ร้ายร่างกายอธิบดีผู้พิพากษา ท่านอธิบดีผู้พิพากษาจึงได้สั่งขังทันที ขังไว้พอสมควรแก่โทษแล้วจึงได้ปล่อย ความทราบถึงพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ พระชนก ก็โปรดปรานและสรรเสริญท่านอธิบดีผู้นั้นเป็นอย่างยิ่ง โดยที่ทำการตรงไปตรงมาไม่เห็นแก่หน้าบุคคล แต่อย่างไรก็ดีพอสิ้นบุญพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ และพระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ขึ้นเสวยราชย์แล้ว ท่านอธิบดีผู้พิพากษาผู้นั้นก็ชิงลาออกโดยอ้างเหตุชราภาพ.

แต่ครั้นเมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ก็เปลี่ยนเป็นคนละคน และกลายเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ดีที่สุดพระองค์หนึ่งซึ่งกรุงอังกฤษได้เคยมีมา บางทีจะเป็นเพราะท่านอธิบดีผู้พิพากษาตัดสินดารให้ก็เป็นได้. พระเจ้าเฮนรีที่ ๕ ได้เริ่มสงครามกับฝรั่งเศสและรบชนะมากมายมาประชวรสิ้นพระชนม์ที่กรุงปารีส เมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๖๕ เป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ที่คนอังกฤษเศร้าโศกเสียดายยิ่งนัก เมื่อเวลาสิ้นพระชนม์มีพระโอรสซึ่งพระชันษายังไม่ถึงขวบได้ทรงรับราชสมบัติ ทรงพระนามว่าพระเจ้าเฮนรี

ที่ ๖ ได้ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษและฝรั่งเศสทั้งสองประเทศ มีคนที่สามารถและจงรักภักดี ๒ คน สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ คือ ดุ๊ก ออฟ กล๊อสเตอร์ ผู้เป็นอาได้สำเร็จราชการภายใน และ ดุ๊ก ออฟ เบดฟอร์ด เป็นผู้สำเร็จราชการภายนอก คือว่าการทางประเทศฝรั่งเศส จัดการเรียบร้อยตลอดมา ทั้งรัฐสภาก็สนับสนุนอุ้มชูพระเจ้าแผ่นดินผู้เยาว์พระองค์นี้อย่างแข็งแรง ในขณะที่ชานด๊ารักเข้าตีเมืองออร์เลอังส์นั้น พระเจ้าเฮนรีที่ ๖ มีพระชนม์เพียง ๘ ขวบ เมื่อทรงเจริญวัยขึ้นก็ได้อภิเษกสมรสกับ มาร์เกอเรต บุตรีของ คองต์ดังชู (ฝรั่งเศส) และพระชายานี้เอง มาก่อความยุ่งยากขึ้น. ดุ๊กออฟ-เบดฟอร์ดได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ยังเหลือดุ๊กออฟกล๊อส-เตอร์ที่เป็นกระดูกสันหลังคอยระวังมิให้การแผ่นดินระส่ำระสาย แต่พระนางมาร์เกอเรตพระชายาของพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ก็พยายามคบคิดกับพวกพระจับตัวดุ๊กออฟ-กล๊อสเตอร์มาประหารชีวิตเสีย ความยุ่งยากอันนี้ กระทำให้ประเทศอังกฤษอ่อนแอลงเป็นอันมาก ฉะนั้นเมื่อทำ

สงครามร้อยปีอีกครั้งหนึ่ง ในปีพุทธศักราช ๑๙๙๓ จนถึงปีพุทธศักราช ๑๙๙๖ นั้น อังกฤษจึงได้พ่ายแพ้ยับเยิน แลเสียดินแดนทางประเทศฝรั่งเศสไปเกือบหมด เหลือแต่กาเลส์แห่งเดียว ต่อจากนั้นมาอีก ๒ ปี ก็เกิดศึกกลางเมืองอย่างใหญ่ขึ้นในประเทศอังกฤษ ที่เรียกกันว่า "สงครามดอกกุหลาบ" ทำกันอยู่เป็นเวลาถึง ๓๐ ปี คือตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๙๙๙ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๐๒๙.

สงครามดอกกุหลาบนั้นมีเหตุอยู่ที่ว่า เมื่อการเมืองระส่ำระสายลงเพราะพระนางมาร์เกอเรต พระชายาของพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ได้ก่อความยุ่งยากขึ้น และพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ เองก็ประชวรอยู่เสมอ ไม่ทรงสามารถจะว่าการแผ่นดินได้เองแล้ว รัฐสภาก็เห็นสมควรที่จะตั้งคนอื่นเป็นพระเจ้าแผ่นดินครอบครองประเทศอังกฤษต่อไป ในเวลานั้นมีเจ้าองค์หนึ่งซึ่งเป็นที่รักใคร่ของพลเมือง คือ ริชาร์ด ดุ๊กออฟยอร์ก ลูกพี่ลูกน้องของพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ และรัฐสภาเห็นควรยกราชบัลลังก์ให้แก่ริชาร์ด ฝ่ายพวกของพระนางมาร์เกอเรตก็มีอยู่ไม่น้อยที่เห็นควรให้พระเจ้าเฮนรีที่ ๖ คงทรงดำรง

ตำแหน่งต่อไป หรืออย่างน้อยก็ต้องให้โอรสของพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ซึ่งเกิดจากพระนางมาร์เกอเรตนั้นสืบราชสมบัติดังนี้ ในกรุงอังกฤษจึงเกิดแตกกันเป็นสองพวก พวกดุ๊กออฟยอร์ก ซึ่งใช้ดอกกุหลาบขาวเป็นเครื่องหมายพวกหนึ่ง และพวกของพระนางมาร์เกอเรต ซึ่งใช้ดอกกุหลาบแดงเป็นเครื่องหมายอีกพวกหนึ่ง ฉะนั้น สงครามกลางเมืองของอังกฤษครั้งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า "สงครามดอกกุหลาบ."

ตั้งแต่ได้เคยมีสงครามกลางเมืองมาในประเทศอังกฤษก็มิได้เคยมีครั้งใดที่จะทารุณร้ายกาจกันเหมือนครั้งนี้ ในชั้นแรกพวกกุหลาบขาวชะนะ ดุ๊กออฟยอร์กจึงได้สำเร็จราชการแผ่นดิน และพระนางมาร์เกอเรตต้องพาพระราชบุตร์หนีไปอยู่เมืองฝรั่งเศส ภายหลังได้คุมสมัครพรรคพวกกลับมารบใหม่ คราวนี้ดุ๊กออฟยอร์กปราชัย พระนางมาร์เกอเรต จับตัวได้ให้ประหารชีวิตเสีย ถูกชายดุ๊กออฟยอร์กคนหนึ่งอายุ ๑๗ ปี หนีไปกับพระรูปหนึ่ง ไปพบพรรคพวกของพระนางมาร์เกอเรตคนหนึ่งชื่อ คลิฟฟอด พอคลิฟฟอดทราบว่าเป็นลูกดุ๊กออฟยอร์ก ก็เอาดาพแทง

ตรงหัวใจตายคาที่ ความร้ายกาจของพระนางมาร์เกอเรต และพวกพ้องของพระนางดังนี้ เป็นเหตุเพิ่มพูนความเกลียดชังของพลเมืองมากขึ้น ในเวลานั้นถูกชายคนใหญ่ของดุกออฟยอร์กยังอยู่ มีนามว่า เอดเวิด ราษฎรก็เข้ามาสมัครอยู่กับเอดเวิด รวมกำลังกันไปตีกองทัพพระนางมาร์เกอเรตแตกพ่ายไปอีก และเอดเวิดก็ประกาศตนเป็นเจ้าแผ่นดินอังกฤษ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๐๐๓ เป็นปฐมกษัตริย์ของวงศ์ ยอร์ก ทรงพระนามว่า พระเจ้าเอดเวิดที่ ๔ ส่วนพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ นั้นก็ยังถืออำนาจเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ จึงเป็นอันว่าในบัดนี้ กรุงอังกฤษมีพระเจ้าแผ่นดินสององค์ ทรงราชย์อยู่ในเวลาเดียวกัน คือ พระเจ้าเฮนรีที่ ๖ วงศ์แลงแคสเตอร์ เป็นพวกกุหลาบแดง และพระเจ้าเอดเวิดที่ ๔ วงศ์ยอร์ก เป็นพวกกุหลาบขาว.

การสงครามกลางเมืองในระหว่างกุหลาบสองดอกนี้ก็ได้ดำเนิรเรื่อย ๆ ไป จนพลเมืองได้รับความเดือดร้อนไม่รู้ว่าจะถูกปล้นเข้าเมื่อใด ฝ่ายแดงมีกำลังน้อยกว่าฝ่ายขาว พระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ต้องหนีไปซุ่มซ่อนอยู่ทาง

สก๊อตแลนด์ พวกขาวตามไปจับตัวมาได้เอามาขังไว้ในหอสูงที่กรุงลอนดอน และพระเจ้าเอดเวิดที่ ๕ ก็ปกครองประเทศอังกฤษแต่ผู้เดียว ต่อมามีคนชื่อ เอิลออฟวอร์วิค ซึ่งเคยเป็นพวกพ้องของพระเจ้าเอดเวิดที่ ๕ กลับแตกสามคคกน คุมพรรคพวกมารบพระเจ้าเอดเวด ๆ ต้องหนีออกจากประเทศอังกฤษ วอร์วิคก็เอาพระเจ้าเฮนรีที่ ๖ ออกมาจากที่คุมขังและตั้งให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินใหม่ ต่อมาไม่ช้าเอดเวิดกลับมารบชะนะเอิลออฟวอร์วิค จึงจับพระเจ้าเฮนรีเข้าไปขังไว้ใหม่ และประหารชีวิตราชบุตรของพระเจ้าเฮนรีเสียด้วย พระเจ้าเอดเวิดที่ ๔ สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๖ โอรสองค์ใหญ่สืบราชสมบัติต่อมาทรงพระนามว่า พระเจ้าเอดเวิดที่ ๕ แต่มีพระชนม์เพียง ๑๓ ปี มีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทน ชื่อว่า ริชาร์ด มีตำแหน่งเป็น ดุ๊กออฟกลอสเตอร์ คนผู้นี้มักใหญ่ใฝ่สูงอยากจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินเสียเอง จึงได้เอาเอดเวิดที่ ๕ กับน้องชายไปขังไว้ในหอสูง แล้วให้คนลอบไปประหารชีวิตเสีย เป็นอันว่าเอดเวิดที่ ๕ ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่

เพียงชั่วเวลา ๒ เดือนครึ่ง ริชาร์ด ดุก ออฟ กลอสเตอร์ ก็ตั้งตนเองเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า พระเจ้าริชาร์ดที่ ๓ ขึ้นเสวยราชย์เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๐๒๖.

ความยุ่งยากในการเมืองของอังกฤษเห็นปานนี้ ย่อมนำความเสื่อมโทรมมาให้แก่อังกฤษเป็นอันมาก รัฐสภาในเวลานั้นก็สิ้นปัญญาทำอะไรไม่ได้ เป็นเคราะห์ดีอย่างหนึ่งที่ว่าในขณะที่อังกฤษกำลังเชือดเนื้อกันเองอยู่นั้น ชนต่างด้าวมิได้เข้ามารุกรานเลย เพราะเหตุว่าในเวลานั้นประเทศที่จะมารุกรานรบพุ่งอังกฤษได้ ก็มีแต่ประเทศเดียว คือ ฝรั่งเศส แต่ประเทศฝรั่งเศสได้บอบช้ำในการสงครามร้อยปีจนหมดกำลังที่จะรบกับใครได้ในเวลานั้น อังกฤษจึงมิต้องประสบศัตรูภายนอก แต่การภายในได้เหลวแหลกลงไปทุกที พระเจ้าริชาร์ดที่ ๓ เอง เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่โหดร้ายมาก จนกระทั่งพลเมืองซึ่งแต่ก่อนได้แบ่งแยกเป็นพวกกุหลาบแดงกุหลาบขาวนั้น บัดนี้เบื่อหน่ายในกุหลาบสองดอกนี้เต็มที จึงคิดที่จะตั้งกกใหม่ ปราบพวกกุหลาบทั้งสองฝ่าย

เพื่อทำให้สงครามกลางเมืองสุดสิ้นลง มีเจ้าองค์หนึ่งทรงพระนามว่า เฮนรี ทิวดอร์ นับว่าเป็นตระกูลเก่า มีเชื้อสายเป็นชาวบริตอนแท้ ในขณะที่กรุงอังกฤษมีความยุ่งยากอยู่ดังนี้ เฮนรีทิวเดอร์ได้ออกไปอยู่เมืองต่างประเทศ แต่มีผู้แทนตัวสองสุมสมครพรรคพวกอยู่ในประเทศอังกฤษ พลเมืองที่พากันเบื่อหน่ายพวกดอกกุหลาบนี้มากเข้า ก็ยินดีที่จะสมัครเข้าเป็นพรรคพวกของทิวดอร์ แม้พลเมืองพวกที่มิใช่อังกฤษแท้ เช่นพวกเวลส์ก็สมัครที่จะเป็นพวกพ้องของทิวดอร์ด้วย. ในปีพุทธศักราช ๒๐๒๘ คือสองปีภายหลังนับจากริชาร์ดที่ ๓ ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เฮนรี ทิวดอร์ก็เข้ามาประเทศอังกฤษ ได้รับความต้อนรับของพลเมืองเป็นอย่างดี มีกำลังทหารสำหรับพระองค์เป็นอันมาก ริชาร์ดที่ ๓ ได้ยกทหารไปต่อสู้ก็พ่ายแพ้ และริชาร์ดที่ ๓ สิ้นพระชนม์ในสนามรบ เฮนรีที่ ๓ ก็ได้ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ปีพุทธศักราช ๒๐๒๘ ทรงพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ ๗ และเป็นปฐมกษัตริย์แห่งวงศ์ ทิวเดอร์ ซึ่งเป็นวงศ์ที่ครองประเทศอังกฤษอยู่กว่า

ร้อยปี คือตั้งแต่พุทธศักราช ๒๐๒๘ ถึงพุทธศักราช ๒๑๕๖.

การที่วงศ์ทิวเดอร์ได้ขึ้นสู่ราชบัลลังก์นั้น มีผลดีก็ได้ส่งบสงครามดอกกุหลาบ และระงับความจลาจลในประเทศอังกฤษลงได้ สงครามดอกกุหลาบได้ล้างผลาญชีวิตคนอังกฤษเสียมากมาย และมีผลสำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือว่าพวกคนใหญ่คนโตของอังกฤษได้เสียชีวิตไปในครั้งนี้เป็นอันมาก ทรัพย์สมบัติของคนเหล่านี้ได้ตกเป็นของพระเจ้าแผ่นดินโดยตรง เมื่อพระเจ้าเฮนรีที่ ๗ ได้ราชสมบัตินั้นก็เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มั่งคั่งที่สุดองค์หนึ่งของอังกฤษ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้มั่งคั่งเองแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยรัฐสภา เพราะฉะนั้นกษัตริย์วงศ์ทิวดอร์จึงมีอำนาจเกือบจะเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชวงศ์หนึ่ง.

ข. ประเทศเยอรมนี

เราได้เห็นมาแล้วในตอนท้ายของบทที่ ๕ แล้ว ว่าอาณาจักร์เยอรมนีเป็นอาณาจักร์แต่ในนาม ความจริงได้แตกแยกกันเป็นนครตั้ง ๕๐๐ นคร ต่างนครต่างปกครอง

ตนเองเป็นอิสสระ การเป็นดังนี้มาเป็นเวลา ๒๖ ปี จน
กระทั่งถึงปีพุทธศักราช ๑๘๑๖ พวกเจ้าเยอรมันทั้งหลาย
ก็เบื่อหน่ายและรู้สึกอับปยศอดสูในการที่จะต้องชายมงกุฎให้
ชนต่างด้าวเข้ามาเป็นราชาธิราชของเยอรมนี จึงได้ตกลงกัน
เลือกเจ้าเยอรมันองค์หนึ่ง ชื่อว่า โรดอลฟ์ เป็นเชื้อสาย
ตระกูล ฮับสเบิก ซึ่งเป็นตระกูลใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางฝั่ง
แม่น้ำไรน์นั้น ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และต่อไปเราจะเห็นได้
ว่าตระกูลฮับสเบิกได้กลายเป็นตระกูลสำคัญ และมาครอบ
ครองประเทศออสเตรียอยู่จนกระทั่งถึงพุทธศักราช ๒๔๖๑
คือจนกระทั่งสุดสิ้นมหาสงครามครั้งที่แล้วมา.

โรดอลฟ์มีชื่อว่าเป็นคนขยันขันแข็ง มีความมานะ
พยายามมาก และการที่ได้รับเลือกเป็นพระราชาธิราช
ครั้งนี้ โรดอลฟ์ถือเอาเป็นการจริงจัง ไม่ยอมให้เลือก
เล่นเปล่า ๆ มีบางนครไม่ยอมเป็นเมืองขึ้น โรดอลฟ์ก็ยก
กองทัพไปปราบ และริบเอาดินแดนเป็นของตนเสีย ดินแดน
สำคัญที่โรดอลฟ์ตีได้ คือ ออสเตรีย ฉะนั้นวงศ์ฮับสเบิก
จึงมีชื่อเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าวงศ์ออสเตรีย. โรดอลฟ์

กำลังเข้มแข็ง และเป็นเหตุให้พวกเจ้าเยอรมันพากันริษยาเป็นอันมาก โรดอลฟ์สันพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๓๕ ไม่มีบุตรชายสืบตระกูล กำการเลือกตั้งพระเจ้าแผ่นดินกันต่อมา และตำแหน่งพระราชาธิราชก็ผลัดเปลี่ยนกันตกอยู่ในมือเจ้านครโน้นบ้างนครนี้บ้าง (ดูบัญชีในภาคผนวก) มาจนถึงปีพุทธศักราช ๑๙๘๑ วงศ์ฮับสเบิกหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วงศ์ออสเตรีย จึงกลับได้ราชสมบัติ และมีกษัตริย์สืบสายมาเป็นเวลาเกือบ ๓๐๐ ปี.

ในบรรดาเจ้าที่รับเลือกเป็นพระเจ้าแผ่นดินขึ้นมานั้น มีองค์หนึ่งซึ่งเป็นตระกูลลุกเซมเบิก ทรงพระนามว่า พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๔ ครองราชสมบัติอยู่ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๘๙๐ ถึง ๑๙๒๑ ได้ทรงตั้งธรรมนูญปกครองประเทศเยอรมันขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๙๙ ธรรมนูญฉบับนี้เรียกชื่อว่า "ตราทอง"

ตามบทบัญญัติของธรรมนูญ "ตราทอง" นั้น ผู้ที่จะเป็นพระราชาธิราชเยอรมันจะต้องให้หมู่เจ้า ๗ องค์เป็นผู้เลือก เจ้า ๗ องค์นี้เป็นพระ (ที่ได้รับเกียรติศักดิ์เท่า

กับเจ้า) ๓ องค์ คือพระราชาคณะประจำเมือง เท์รฟ์ต์, โคโลญ และ เมืองเมนซ์ และเป็นคฤหัสถ์ ๔ องค์ คือ เจ้าครองนคร โบฮีเมีย, เซกซ์, แบรนดเบิก และ ปาลาติเนต พวกนี้จะต้องออกเสียงเป็นคะแนน โดยวิธีเขียนชื่อผู้ที่เห็นควรรับเลือกแล้วหย่อนลงในกล่องทอง และโดยเหตุนี้ธรรมนูญฉะบับนี้จึงได้ชื่อว่า "ตราทอง". ในการปกครองราชอาณาจักร์นั้น พระราชาธิราชทรงอยู่ในอำนาจของสภาไดเอต ซึ่งเป็นที่ประชุมของพวกเจ้าเยอรมันทั้งหลาย รวมทั้งพวกเจ้าครองนครเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วย อย่างเดียวกับที่อังกฤษมีปาร์เลียเมนต์ พระราชาธิราชจะออกกฎหมายเก็บภาษีอากรหรือจัดกองทัพอะไรไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของสภาไดเอต โดยเหตุนี้ พระราชาธิราชก็เป็นราชาธิราชแต่ในนาม แต่ตามความจริงนั้น สภาไดเอตเป็นผู้บงการทั้งสิ้น และพระราชาธิราชเป็นแต่เพียงเครื่องมือทำตามคำสั่งของสภาเท่านั้น.

แต่ถึงแม้ประเทศเยอรมันจะแตกแยกกันอยู่ไม่มีใครมีอำนาจปกครองเด็ดขาดเหมือนในประเทศอังกฤษฝรั่งเศส

ก็ดี ความเจริญของเยอรมันก็ก้าวหน้าไม่แพ้สองประเทศนั้น คนเยอรมันขยันขันแข็งในการกสิกรรม, อุตสาหกรรม และการค้าขาย ผู้ที่เข้าไปพึ่งพาอาศัยพวกเจ้าครองนครต้องลงแรงทำงานให้แก่พวกเจ้าครองนครนั้น ก็พยายามทำตนให้เป็นอิสสะให้พ้นจากอำนาจของพวกเจ้าครองนคร อนึ่งในสมัยที่พระราชาธิราชเยอรมันเกิดวิวาทกับสังฆราชอยู่หลายครั้งนั้น คนเยอรมันบางจำพวกก็ตั้งตนเป็นอิสสระขึ้น ปกครองตนเองโดยมิต้องขึ้นอยู่แก่พระเจ้าแผ่นดิน การที่พวกเหล่านี้ตั้งตนเป็นอิสสระขึ้นนั้น ความประสงค์อันใหญ่ยิ่งก็คือ เพื่อป้องกันผลประโยชน์ในการค้าขายของตน พวกที่รอดพ้นจากอำนาจของเจ้าครองนครมาเป็นไทยแก่ตัวเรียกชื่อว่า พวกคฤหบดี นั้น ก็มีมานะพยายามก่อร่างสร้างตัวขึ้น แต่ถนนหนทางในประเทศเยอรมนี ยังไม่ดีและปลอดภัยเท่าในประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษ การขนสินค้าข้ามเมืองนั้นอาจจะถูกปล้นได้โดยง่าย พวกเมืองอิสสระและพวกคฤหบดีที่เป็นเจ้าของการค้าขายเหล่านี้ตั้งกองทหารรักษาผลประโยชน์ของตนเอง พวกที่ทำเช่นนี้

มีชื่อเรียกในประวัติศาสตร์ว่า คณะหันเซียติก หรือเรียกอย่างสั้น ๆ ว่า หันส์ คณะหันส์ได้เป็นคณะสำคัญที่สุดในระหว่างเวลา ๑๐ ปี คือตั้งแต่พุทธศักราช ๑๙๐๓ ถึงพุทธศักราช ๑๙๑๓ มีเมืองต่าง ๆ ตั้ง ๖๕ เมืองมารวมกันเข้าอยู่ในคณะนี้ เมืองที่สำคัญ ๆ คือ ลูเบ็ก, ฮัมเบิก, บรีเมน, แดนซิก, โคโลญ, และเมืองลูเบก เป็นนครหลวงของคณะนี้ ทุก ๆ ปีเมืองหนึ่ง ๆ จะต้องส่งผู้แทนมาประชุมกันปรึกษาหารือถึงกิจการที่จะต้องกระทำเพื่อผลประโยชน์ของคณะ.

คณะหันส์ยังมีที่ตั้งทำการค้าขายในเมืองต่างประเทศตามแบบพวกฟินิเชียนในสมัยโบราณ. ที่ตั้งทำการค้าขายของพวกคณะหันส์ มีอยู่ในประเทศรัสเซีย, นอร์เวย์, ฝรั่งเศส, และ อังกฤษ ที่เหล่านี้คล้ายกับดินแดนสัมปทานที่ชาวยุโรปมีอยู่ในประเทศจีนเวลานี้ ภายในเป็นที่ทำการค้าขาย ภายนอกเป็นป้อมค่ายมีทหารรักษา และคณะหันส์นี้ มีเรือสินค้าเป็นจำนวนมาก ๆ และมีเรือรบสำหรับคอยป้องกันโจรสลัดอีกส่วนหนึ่งด้วย. ในระหว่างปีพุทธ-

ศักราช ๑๙๐๐ เศษนี้ พวกหนังสือพิมพ์มีอำนาจเป็นเจ้าทะเลเหนือและทะเลบอลติกทีเดียว.

พวกคณะหนังสือพิมพ์เอง ที่เป็นเหตุให้ประเทศเยอรมนีรุ่งเรืองด้วยการค้าขายยิ่งกว่าประเทศใด ๆ ในสมัยเดียวกัน คณะหนังสือพิมพ์ได้ตั้งมาตลอดเวลากว่าร้อยปี จึงได้แตกกันไปทีละเล็กละน้อย.

ค. ประเทศอิตาลี

ตั้งแต่มหาอาณาจักรของชาร์ลส์มาญได้แตกแยกกันออกมาแล้ว คำว่า "ประเทศอิตาลี" ก็เป็นแต่ชื่อเรียกในทางภูมิศาสตร์ แต่อันที่จริง อาณาจักรรวมของอิตาลีนั้นไม่ได้มีขึ้นเลย แม้แต่จะได้รวมกันปกครองโดยมีพระราชาธิราชอย่างประเทศเยอรมนีก็ยังไม่เคยทำ พวกอิตาลีได้แตกแยกกันปกครองเป็นส่วน ๆ และต่างส่วนต่างมีอิสสระภาพโดยไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะฉะนั้นในสมัยกลางอิตาลีก็เป็นเหมือนกรีกในสมัยโบราณ และพึ่งจะมารวมกันเข้าได้โดยน้ำพักน้ำแรงของ คาวูร์ เมื่อ ๖๐ ปีมาแล้ว

นี้เอง.

อาณาจักร์ต่าง ๆ ของอิตาลี นั้น มีดังต่อไปนี้

ในทางใต้มีอาณาจักร์เนเปิล ซึ่งในชั้นแรกพวกนอร์มังด์ได้เข้ามาครอบครองอยู่ ต่อมาได้ตกอยู่ในอำนาจของวงศ์โฮเฮนสเตาเฟน (เยอรมัน) และเมื่อวงศ์นี้สิ้นอำนาจไปแล้ว สังฆราชกรุงโรมก็ได้ยกให้แก่ ดุ๊ก ดังชู น้องชายแซงต์หลุยส์.

ในตอนกลาง เป็นธรณีสงฆ์ คือเป็นอาณาจักร์ของสังฆราช.

ในทางเหนือแบ่งเป็นหลายอาณาจักร์ คือ ฟ็อร์เรนซ์, บิซา, เยนัว, มานตัว, มิลาน และ เวนิส. จำพวกที่อยู่ทางนี้ ตลอดเวลาหลายปีได้ถูกเป็นของกลางที่แย่งชิงกันในระหว่างพระราชาธิราชเยอรมันและสังฆราชกรุงโรม และในที่สุดเมื่อสังฆราชและราชาธิราชต่างฝ่ายต่างอ่อนเพลียไปด้วยกันแล้ว พวกเหล่านี้ก็ตั้งตนเป็นอิสสระได้เต็มที่ บางอาณาจักร์ เช่น เวนิส มีความเจริญและมีอำนาจเกือบจะเปรียบได้กับเอเธนส์ในครั้งกระโน้น.

ในบรรดาอาณาจักร์อิตาลีที่กล่าวชื่อมาข้างต้นแล้วนั้น มี ๓ อาณาจักร์ที่ควรกล่าวถึงเป็นพิเศษ คือ ฟ์ลอร์เรนซ์ เป็นอาณาจักร์สำคัญแห่งการหัตถกรรม เยนัว กับ เวนิส เป็นอาณาจักร์สำคัญแห่งการค้าขาย,

ฟ์ลอร์เรนซ์ เป็นเมืองมีชื่อเสียงในการทอผ้า เมื่อราวพุทธศักราช ๑๗๐๐ ปี ชาวฟ์ลอร์เรนซ์ได้ไปซื้อตัวอย่างผ้ามาจากพวกฟลามมังด์ และเอาไปประดิษฐ์ทำขึ้นให้ดีกว่าของพวกฟลามมังด์เป็นอันมาก มาถึงตอนพุทธศักราช ๑๙๐๐ ปี พวกชาวฟ์ลอร์เรนซ์ทำสินค้าผ้าได้เป็นราคาคิดเป็นเงินไทยในเวลานั้นหนึ่งตังเจ็ดล้านบาท ความมั่งมีของเมืองฟ์ลอร์เรนซ์ เป็นเหตุให้เมืองนี้เริ่มมีธนาคาร รู้จักวิธีการเงินเป็นอย่างดีมากก่อนชนพวกอื่น เศรษฐีมหาเศรษฐีกี่มหาย่คน บางคนถึงกับได้ให้พระเจ้าแผ่นดินบางประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส กู้เงินเป็นจำนวนมาก ๆ. ชาวฟ์ลอร์เรนซ์ที่มั่งมีตระกูลหนึ่ง ชื่อตระกูล เมดิซิส์ ได้มามีอำนาจราชศักดิ์ในกิจการบ้านเมืองของฝรั่งเศส ถึงกับลูกสาวของตระกูลนี้ได้มาเป็นราชินีของประเทศฝรั่งเศส ดัง

ศาลาว่าการนครบาลเมืองฟ์ลอเรนซ์
สร้างเมื่อพุทธศักราช ๑๘๔๑

ที่เราจะได้เห็นต่อไปภายหน้า.

โดยความมั่งมีดังว่านี้ พวกฟ็อร์เรนซ์ได้มีกองทหารที่แข็งแรงของตนเอง และขยายอาณาเขตก็กว้างออกไปได้เสมอ และในเวลาเดียวกันนั้น ฟ็อร์เรนซ์ก็ยังเป็นเมืองที่เจริญในทางศิลปวิทยา ช่างเขียนที่มีชื่อเสียงคือ ยิโอตโต, กวีที่เรืองนาม คือ ดันเต, เปต์รารค์, บอคคาซ, สถาปนิกและช่างจิตรกรรมที่โลกนิยม คือ บรูเนลล์สโก, คิเบอร์ติ, โดนาเตลโล ฎูกาเดลลา โรเบีย, เหล่านี้ล้วนได้กำเนิดจากฟ็อร์เรนซ์ทุกคน.

ส่วนเยนัวและเวนิสนั้น รุ่งเรืองขึ้นด้วยการค้าขาย เพราะสองเมืองนี้เป็นสะพานเชื่อมต่อการค้าในระหว่างยุโรปกับเอเชีย และการที่มีสงครามครูเสดนั้น เป็นเหตุให้เมืองทั้งสองนี้มั่งคงยิ่งขึ้นด้วย เมืองเวนิสมีลักษณะแปลกกับเมืองอื่น ๆ โดยที่เต็มไปด้วยคลองซึ่งใช้แทนถนน การบ้านเมืองตกอยู่ในมือของพวกพ่อค้าทั้งสิ้น เวนิสมีเรือสินค้าและเรือรบเป็นจำนวนรวมกันกว่าสามพันลำและถือตนเป็นเจ้าทะเลอาดริอาติก ทุก ๆ ปีได้มีการพิธี “แต่งงาน

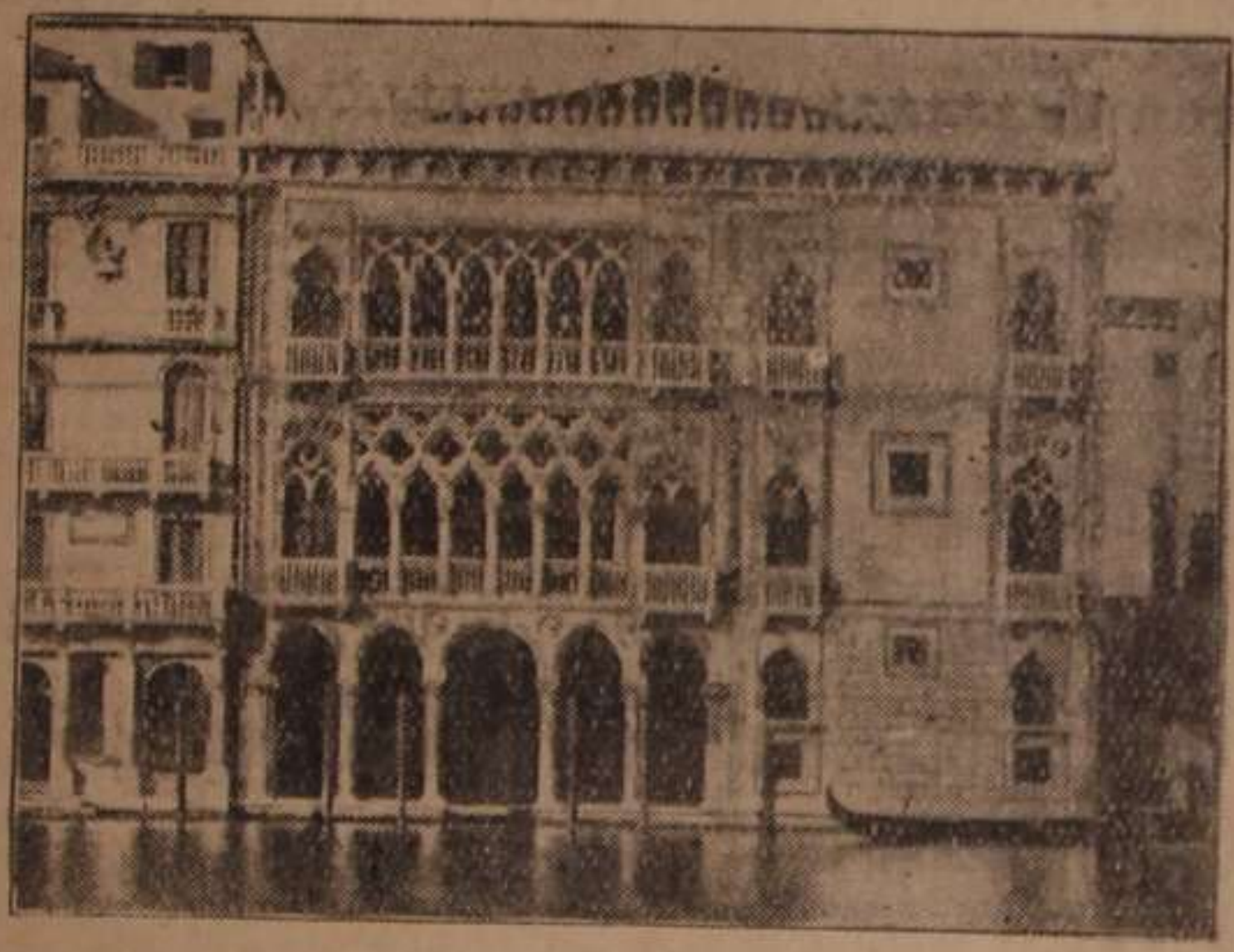

เวนิส ตึกอยู่ริมน้ำเหมือนแพ

กับทะเล" คือใช้เรืออย่างงามบีดทองเต็มไปทั้งลำ ผ้าใบเรือใช้ผ้ากำมหยี่ แล่นไปกลางทะเลอาดริอาติก แล้วเอาแหวนทองวงหนึ่ง ทิ้งลงไปในน้ำ ความจริงเวนิสเป็นเจ้าทะเลอาดริอาติกอยู่นาน และอาณาจักร์เวนิสก็แข็งแรงมีอำนาจเท่า ๆ กับอังกฤษในสมัยเดียวกัน.

ง. ฝรั่งเศส

เราได้เห็นมาข้างต้นแล้วว่า ฝรั่งเศสได้กลมเกลียวกันทำการต่อสู้อังกฤษจนชะนะสงครามร้อยปี และเอาดินแดนซึ่งได้เสียไปตั้งหลายร้อยปีก่อนแล้วนั้น กลับคืนมาได้ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อกองทัพอังกฤษได้ออกไปจากประเทศฝรั่งเศสแล้ว ทางฝรั่งเศสก็แข่งขันชิงดีกันใหม่ในระหว่างนครใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นเชื้อวงศ์กษัตริย์ด้วยกัน. ตั้งแต่สมัยของวงศ์คาเปเซียงมา พระราชาของฝรั่งเศสได้เคยตั้งให้พระโอรสของพระองค์ไปครองเมืองต่าง ๆ พวกเจ้าเหล่านั้นได้ตั้งเป็นตระกูลใหญ่ ๆ มาจนถึงสมัยวงศ์วาลัวส์นั้นตระกูลของพวกเจ้าเหล่านั้น ก็รุ่งเรืองเท่ากับวงศ์กษัตริย์ และ

มั่งมีมากกว่าวงศ์วาลัวส์ที่ครองราชสมบัติเป็นเจ้าแผ่นดิน
ฝรั่งเศสเองเสียอีก บรรดาวงศ์ต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นด้วยประการ
ฉะนี้ มีอยู่ ๔ วงศ์ คือ วงศ์อังชู มีเชื้อสายสืบเนื่องมา
จากหลุยส์ที่ ๘. วงศ์บูร์บอง สืบเนื่องมาจากแซงต์หลุยส์,
วงศ์ออร์เลองส์ สืบเนื่องมาจากพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ และ
อีกวงศ์หนึ่งซึ่งสำคัญที่สุด คือ วงศ์บูร์กอญ ซึ่งสืบเนื่อง
มาจากยองเลอบอง วงศ์บูร์กอญนี้เป็นวงศ์ที่มั่งคั่งกว่า
วงศ์วาลัวส์ที่ครอบครองราชบัลลังก์ฝรั่งเศสอยู่เป็นอันมาก
เพราะฉะนั้นเมื่อเสร็จสงครามร้อยปีแล้ว พระเจ้าหลุยส์
ที่ ๑๑ ผู้สืบสายต่อจากพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ครองราชสมบัติ
อยู่ในระหว่างพุทธศักราช ๒๐๐๕ ถึงพุทธศักราช ๒๐๒๖ นั้น
จึงได้รับความลำบากในการที่จะต้องแข่งขันกับวงศ์บูร์กอญ
นั้น เป็นอย่างยิ่ง.

วงศ์บูร์กอญ ได้ตั้งต้นขึ้นโดยเจ้าฟิลิปป์เดออาร์ดี
โอรสของพระเจ้ายองเลอบอง ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์
ที่ ๒ ของฝรั่งเศสในยุคสงครามร้อยปี ฟิลิปป์เดออาร์ดี
มีลูกชื่อ ยองซางเปอร์, ยองซางเปอร์มีลูกชื่อ ฟิลิปป์

ศาลยุติธรรมกรุงปารีส ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑

ศาลยุติธรรมกรุงปารีสในเวลานี้

เดอบอง, พีลิปป์เดอบองมีลูกชื่อ ชาร์ลส์เดอเตเมแรร์ พวกเหล่านี้มีศักดิเป็นดุกเดอบูร์กอญสืบต่อกันมาทุกคน และคนที่มาเป็นคู่แข่งขันอันสำคัญของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ นั้นก็คือ ชาร์ลส์เดอเตเมแรร์ ผู้พยายามที่จะให้ประเทศฝรั่งเศสมีเจ้าแผ่นดินหลายองค์ และแยกกันปกครอง ซึ่งถ้าการได้เป็นไปตามความประสงค์ของชาร์ลส์เดอเตเมแรร์แล้ว ประเทศฝรั่งเศสก็จะต้องแบ่งออกเป็น ๕ ประเทศ และนามว่าประเทศฝรั่งเศสก็จะศูนย์หายกลายเป็นประเทศอังชู, ประเทศบูร์บอง, ประเทศออร์เลอังส์, ประเทศบูร์กอญ และประเทศวาลัวส์ ถ้าหากว่าแบ่งแยกกันออกไปเช่นนั้น คนฝรั่งเศสก็จะต่อสู้รบราฆ่าฟันกันเอง ลงท้ายก็จะกลายเป็นเหยื่อของอังกฤษ เพราะฉะนั้นการแบ่งประเทศฝรั่งเศสดังนี้ จึงเป็นแต่ความฝันและมักใหญ่ใฝ่สูงของวงศ์กษัตริย์ ส่วนประชาชนพลเมืองทั่วไปนั้น ยินดีจะให้รวมกันอยู่เป็นปึกแผ่นอยู่เสมอ.

พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ ทรงทราบดีว่าจะทรงแข่งขันกับวงศ์บูร์กอญในทางหรูหราโอ่โถงหาได้ไม่ เพราะวงศ์

โนต์ร ดาม เดอ ปาริส์
โบสถ์ที่สำคัญที่สุดของกรุงปาริส
สร้างในราว พ.ศ. ๑๗๐๐

วาลัวส์ไม่ร้ำรวยเท่าวงศ์บูร์กอญ จึงได้ทำพระองค์ซอมซ่อจนเป็นที่แปลกใจของพลเมือง วันหนึ่งเสด็จประพาสเมืองอัมเบอวิลล์ ราษฎรแตกตื่นกันมาชมพระบารมี แต่พอได้เห็นก็พากันตกใจและร้องว่า เครื่องทรงของพระเจ้าแผ่นดินนั้นแม้จะคิดราคารวมทั้งม้าทรงด้วย ก็ยังไม่เกิน ๒๐ แฟรงก์ แต่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ ทรงแข่งขันในทางอื่น คือทรงพยายามทำให้ราษฎรรักใคร่ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพระองค์เป็นอย่างดี.

ความพยายามของชาร์ลส์เดอเตเมแรร์ในการที่จะล้างอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ นั้น ลงท้ายก็เป็นภัยแก่ชาร์ลส์เดอเตเมแรร์เอง ในชั้นต้นชาร์ลส์เดอเตเมแรร์ ได้รับความสนับสนุนของอังกฤษ (ซึ่งปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ฝรั่งเศสแตกกัน) กับเจ้าครองนครอื่น ๆ อีก ๒ นคร คือ ดุ๊กเดอเบร์อตาญ กับ ดุ๊กเดอแบร์รี่ ตั้งเป็นคณะหนึ่งให้ชื่อว่า "สมาคมทำความดีแก่สาธารณชน" สมาคมนี้ได้พยายามทำการล้างอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ แต่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ ก็ฉลาดพอ ใช้วิธีเอาหนามยอก

ชาร์ลส์ เลอ เตเมแรร์

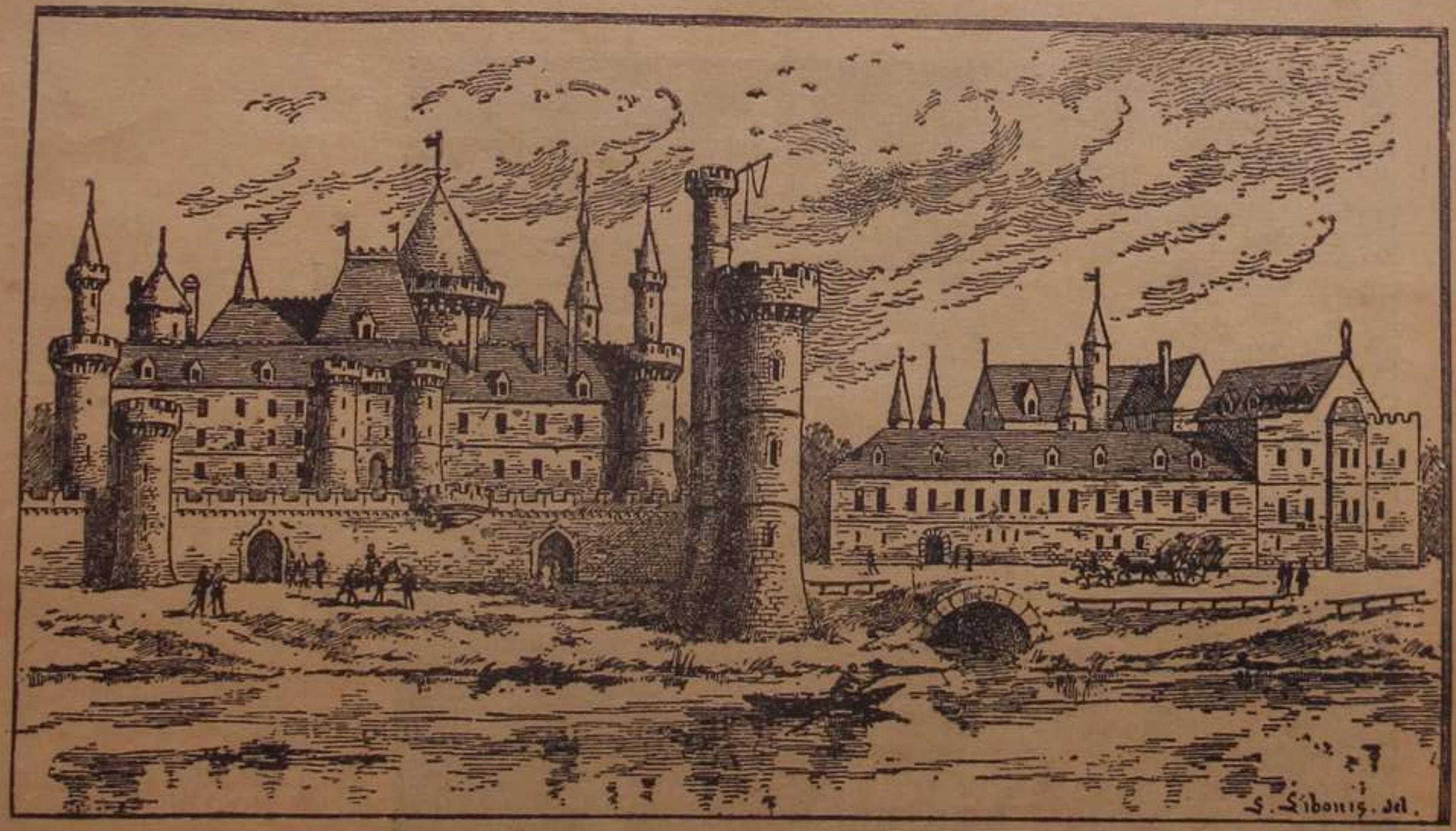

เขตต์ วัง ลูฟร์ ในสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕

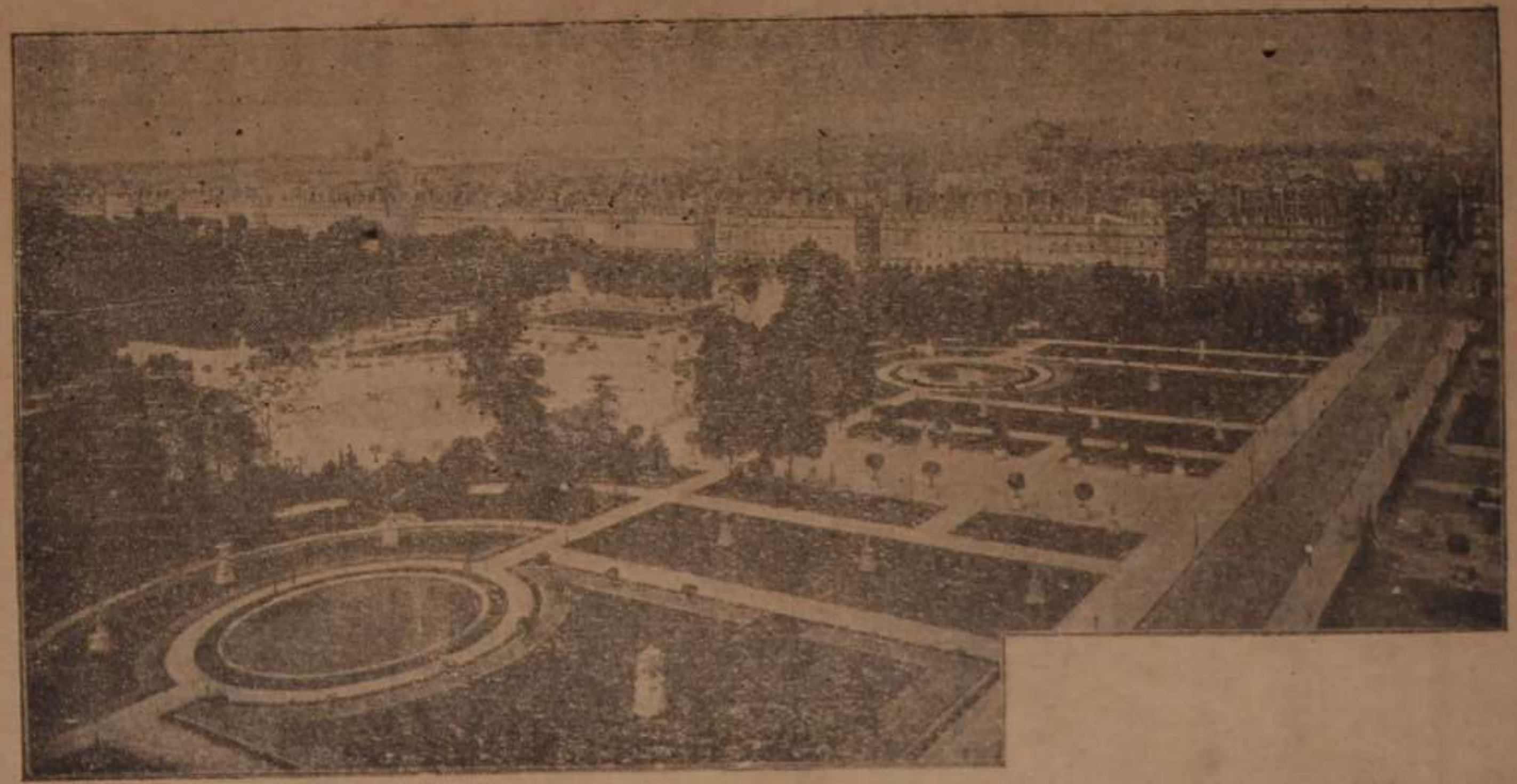

เขตต์ วังลูฟ์ ในสมัยนี้

เอาหนามบ่ง คือยุยงให้พลเมืองในความปกครองของ
ชาร์ลส์เดอเตเมแรร์นั้นเองก่อการจลาจลขึ้น ในวันที่ ๖
มกราคม พุทธศักราช ๒๐๑๙ ชาร์ลส์เดอเตเมแรร์ได้ถูก
พวกของตัวเองฆ่าตาย, และตายอย่างทุเรศ เวลาที่ได้
พบศพนั้น มีหอกปักอยู่กับตัว นอนจมอยู่ในน้ำแข็งในฤดู
หนาว และสุนัขป่ามากัดหน้าเอาเนื้อไปกินเสียครึ่งซีกแล้ว.

การที่ชาร์ลส์เดอเตเมแรร์พ่ายแพ้ลงในครั้งนี้ เป็น
เหตุให้พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ ได้ดินแดนนครบูร์กอญเข้ามา
ไว้ในอำนาจของพระองค์ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ มีผู้สืบสาย
ต่อมาอีกองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๘
ได้ทรงอภิเษกสมรมกับลูกสาวดุ๊กเดอเบร์อตาญ จึงได้
ดินแดนนครเบร์อตาญเป็นสินสมรส พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๘
สิ้นพระชนม์ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๐๔๑ โดยไม่มีพระ
ราชบุตร์ วงศ์วาลัวส์จึงได้ขาดสายลงเพียงเท่านี้,

อันที่จริงวงศ์วาลัวส์ก็ไม่เลวนัก ได้ก่อร่างสร้างตัว
ขยายอำนาจได้ดินแดนมาเป็นสมบัติของพระเจ้าแผ่นดินวงศ์
นี้เป็นอันมาก พระเจ้าฟิลิปป์ที่ ๖ ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์

ของวงศ์นี้ ทรงได้มณฑลโดพีเน ซึ่งเท่ากับอังกฤษได้เขตคุ้เวลส์ เพราะตั้งแต่นั้นมารัชชทายาทของฝรั่งเศสก็เรียกกันว่า โดแฟง เหมือนอย่างปรินซ์ออฟเวลส์ของอังกฤษ, พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๗ ได้อากิเตน, พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๑ ได้บูร์กอญ, เมน, อังชู กับ โปรวังส์ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๘ ได้เบร็อตาญ พอสิ้นวงศ์วาลัวส์แล้ว พงศาวดารฝรั่งเศสในภายในก็นับว่าเป็นปึกแผ่นเรียบร้อย และตั้งแต่นั้นไปประเทศฝรั่งเศสก็ตั้งต้นมีประสาสโนบายเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในภายนอกอาณาเขตต์ ประเทศฝรั่งเศสนับแต่พุทธศักราช ๒๐๕๒ ก็มีประวัติศาสตร์ที่นับว่าเป็นหลักสำคัญแห่งประวัติศาสตร์ของยุโรปทั้งทวีป.

จ. โรมัน

บัดนี้จะกลับถอยหลังย้อนไปกล่าวถึงโรมัน ซึ่งได้กล่าวจบตอนหนึ่งไว้ในเล่ม ๑ ของประวัติศาสตร์สากลชุดนี้.

เราได้เห็นมาแล้วในเล่มที่ ๑ หน้า ๓๘๒ ว่าพระเจ้าเธโอโดสิยุส ได้ทรงรวบรวมอำนาจในกรุงโรมเข้าไว้ใน

พระหัตถ์ และทำให้กรุงโรมเข้มแข็งขึ้นมาได้อีกครั้งหนึ่ง แต่เมื่อจะสิ้นพระชนม์ได้แบ่งอาณาจักร์ออกเป็นสองภาคคือ ทางตะวันตกภาคหนึ่ง และทางตะวันออกภาคหนึ่ง ให้พระโอรสทั้งสองแยกกันปกครอง และพระเจ้าเธโอโดสิยุสได้สิ้นพระชนม์เมื่อปีพุทธศักราช ๙๓๘.

อาณาจักร์โรมันทางทิศตะวันตก ซึ่งมีกรุงโรมเป็นเมืองสำคัญนั้น โฮโนริยุสได้ปกครองเป็นพระราชาองค์แรกนับแต่ที่ได้แยกกันออกเป็นสองภาค ในสมัยนี้พวกคนป่าเยอรมันก็ได้เข้ามารุกราน ชั้นต้นได้รุกรานอย่างสงบคือเข้ามาแซกแซงอยู่ทุกหนทุกแห่ง ในที่สุดพวกคนป่าก็ได้ใช้กำลังอาวุธทำลายอำนาจโรมันลงเอง. จำเดิมแต่ที่ได้แบ่งกันแล้ว โรมันทางตะวันตกมีพระเจ้าแผ่นดินสืบต่อจากโฮโนริยุสมาอีก ๑๐ องค์ บางองค์ครองราชสมบัติเพียง ๒ ปี บางองค์เพียงปีเดียว บางองค์ไม่ถึงปี องค์สุดท้ายทรงพระนามว่า โรมุลุส ออกุสตุส ครองราชสมบัติอยู่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๐๑๘ ถึง ๑๐๑๙ ก็ถึงเวลาที่พวกฟรังก์ตั้งหลักฐานมั่นคงลงในเขตต์โกล พวกเยอรมัน

อื่น ๆ เข้าตั้งอยู่ในเขตต์อิตาลี ราชอาณาจักร์โรมันทางตะวันตกนี้ก็ดับแสงลงไปเฉย ๆ กรุงโรมก็ตกอยู่ในอำนาจของสังฆราช และอำนาจของสังฆราชก็ตั้งต้นสูงเด่นขึ้นตั้งแต่นั้นมา.

ส่วนอาณาจักร์โรมันทางตะวันออก คือทางกรุงคอนสแตนติโนเบิลนั้น ยังตั้งอยู่ต่อไปได้นานกว่าพันปี แต่ยิ่งนานมาชื่อเสียงของโรมันก็ยิ่งเสื่อมหายจนไม่มีใครเรียกว่าโรมันต่อไป เรียกกันว่า อาณาจักร์ใต้บ้าง, อาณาจักร์ตะวันออกบ้าง, อาณาจักร์กรีกบ้าง, อาณาจักร์คอนสแตนติโนเบิลบ้าง, อาณาจักร์บิแซนไตน์บ้าง ที่เรียกว่าอาณาจักร์บิแซนไตน์นั้น เพราะว่าดินแดนที่พระเจ้าคอนสแตนตินไปตั้งเมืองคอนสแตนติโนเบิล ดังที่กล่าวมาในเล่ม ๑ หน้า ๓๗๖ นั้น ในชั้นแรกเป็นเมือง ๆ หนึ่งชื่อว่าเมือง บิแซนติยุม เมืองบิแซนติยุมนี้ พวกกรีกไปตั้งขึ้นไว้ตั้งแต่ ๑๒๔ ปีก่อนพุทธศักราช ฉะนั้นจึงได้เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า อาณาจักร์กรีก ซึ่งเป็นการถอยหลังเข้าคลองอย่างน่าประหลาด.

อาณาจักร์โรมันทางตะวันออก (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า บิแซนไตน์) นั้น ในชั้นต้นก็มีอาณาเขตค์กว้างขวาง คือ ปกครองประเทศกรีกทั้งประเทศ กับ ซีเรีย, เอเซียน้อย และ อียิปต์ ต่อมาอาณาจักร์นี้ก็ถูกพวกคนป่ารุกราน คล้ายกันกับอาณาจักร์ทางตะวันตก แต่พวกคนป่าที่รุกราน บิแซนไตน์ นี้ มี ๒ พวก คือ พวกส์ลาฟพวกหนึ่ง และพวกเตอร์กอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นการรุกรานขนาบทั้งสองฟากข้าง คือพวกส์ลาฟได้รุกรานแย่งดินแดนในยุโรป และพวกเตอร์กแย่งดินแดนในเอเซียกับอาฟริกา การรุกรานทั้งสองข้างนี้ได้ทำกันมาทีละเล็กละน้อย และในปีพุทธศักราช ๑๙๙๖ พวกเตอร์กตีได้คอนแตนติโนเบิล อาณาจักร์บิแซนไตน์ก็บรรลุถึงซึ่งอวสาน.

อย่างไรก็ดี ในระหว่างเวลาพันปีที่อาณาจักร์บิแซนไตน์ทรงตัวอยู่นั้น ก็มีพระเจ้าแผ่นดินบางองค์ที่ทรงสามารถมาก เช่น พระเจ้าจัสติเนียน ที่ครองราชสมบัติอยู่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๐๗๐ ถึงพุทธศักราช ๑๑๐๘ ซึ่งเป็นสมัยที่พวกถูกชายของโคดวิส กำลังปกครองเยอต์

ฟรังก์อยู่นั้น ได้ทรงรวบรวมกฎหมายโรมันและทำประมวลขึ้นจนได้นำมาใช้เป็นหลักของกฎหมายทั่วไปในเวลานี้ กรุงคอนสแตนติโนเบิลเป็นศูนย์กลางของอารยธรรม และเป็นเมืองมั่งคั่งกว่ากรุงโรมหรือกรุงใด ๆ ในสมัยเดียวกันทั้งสิ้น.

ฉ. สเปญ

สเปญ เป็นดินแดนกว้างใหญ่แห่งหนึ่งอยู่ทางทิศใต้ของฝรั่งเศส ประชาชนพวกแรกที่เข้ามาเป็นเจ้าของถิ่นนี้คือพวกอิแบร์ (ดูหน้า ๒๐). ต่อมาพวกเซลต์ (ดูหน้า ๒๑) ได้ดันไหลจากเซลต์โกล เข้าไปในดินแดนอันนี้ด้วย จึงเกิดมีประชาชนสามจำพวกอยู่ในเซลต์สเปญ คือพวกอิแบร์อยู่ทางทิศใต้และทิศตะวันออก พวกเซลต์อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตก ส่วนในตอนกลางนั้น คนสองพวกนี้เข้าปะปนผสมกัน เลยกลายเป็นอีกพวกหนึ่งเรียกว่าเซลติแบร์ นอกจากนี้ประเทศสเปญยังถูกชนชาติอื่น ๆ รุกรานเข้ามาอีกเป็นอันมาก ชั้นแรกพวกฟินิเชียนเข้ามาตั้งทำการค้าขายอยู่ก่อน พวกกรีกตามเข้ามาภายหลัง

และพวกคาเธชตามเข้ามาด้วย จนฮันนิบาลได้ตั้งอาณาจักร์คาเธชใหม่ ดังที่กล่าวไว้ในเล่มที่ ๑ นั้นแล้ว ภายหลังเมื่อโรมันรบชนะฮันนิบาล พวกโรมันก็ได้เข้ามาเป็นเจ้าเป็นใหญ่ในแดนสเปญ อยู่จนกระทั่งถึงพุทธศักราช ๙๐๐ ปีเศษ ครั้นมาถึงสมัยรุกรานของคนป่า พวกเยอรมันบางจำพวก คือพวก วังดาล, ซุเอฟ และพวกวิสิโกธก็เข้ามาตาม ๆ กัน ตั้งแต่นั้นอำนาจของโรมันก็หมดสิ้นลง ครั้นมาถึงปีพุทธศักราช ๑๒๔๓ พวกอาหรับเข้ามา และตั้งอาณาจักร์อาหรับอยู่เป็นเวลาถึง ๒๗๕ ปี ก็ถูกชาร์ลส์-มาร์เตลปราบลงได้ และเมื่อมาถึงสมัยของชาร์ลส์มาญ ดินแดนสเปญก็ตกอยู่ในอำนาจพระราชาธิราชองค์สำคัญพระองค์นั้น ครั้นประเทศฝรั่งเศสได้กำเนิดขึ้นแล้ว พวกฝรั่งเศสก็เข้าไปครอบครองสเปญอยู่ ตั้งนครต่าง ๆ ขึ้นเรียกชื่อว่า คาสติย์, นาวาร์, บาซโลนา, อารากอง และปอร์ตุกาล (ปอร์ตุเกส) ส่วนพวกอาหรับก็ยังมีเชื้อสายรวบรวมกันตั้งอยู่เป็นพวกหนึ่ง เรียกว่าพวก มอร์ ซึ่งได้ทำการรบพุ่งกับนครต่าง ๆ ที่กล่าวนามมาข้างต้นนั้น เป็น

อันมาก มาถึงปีพุทธศักราช ๑๖๑๙ พวกแขกมอรอคโค ข้ามมาจากอาฟริกา เข้ามารุกรานและสู้รบกับพวกมอร์ เป็นสงครามใหญ่. ในระหว่างที่แขกต่อแขกกำลังรบกันอยู่ดังนี้ ทางฝรั่งก็รวบรวมกำลังเข้มแข็งขึ้นทุกที จนในที่สุดนครคาสตีย์กับอารากอง ก็เป็นนครใหญ่หลวงมีอำนาจมากที่สุด และในปีพุทธศักราช ๒๐๒๒ นครทั้งสองก็รวมเข้าเป็นนครเดียวกัน โดยที่เจ้าชายของนครอารากองไปอภิเศกสมรสเป็นทองแผ่นเดียวกับเจ้าหญิงแห่งนครคาสตีย์ เจ้าชายองค์นี้จึงเป็นปฐมกษัตริย์ของสเปญ ทรงพระนามว่า แฟร์ดินังด์ ประเทศสเปญจึงนับว่าได้กำเนิดขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๐๒๒ ด้วยประการฉะนี้ ต่อมาถึงปีพุทธศักราช ๒๐๓๕ ดินแดนซึ่งเป็นของพวกมอร์ ก็ตกอยู่ในอำนาจของพระเจ้าแฟร์ดินังด์ด้วย.

ตามนัยที่กล่าวมานี้ เราจะเห็นได้ว่า ชนชาติที่เราเรียกว่าสเปญในเวลานี้กว่าจะมากลายเป็นสเปญเข้าได้ ก็มีเลือดผสมผสัดเปลี่ยนกันมาหลายสิบชั่วคน เพราะฉะนั้น คนชาวสเปญก็ดี ศิลปกรรมของสเปญก็ดี แม้ในเวลานี้

ก็ล้วนแต่มีลักษณะเป็นฝรั่งปนแขกทั้งนั้น ชาวสเปญผิวขาวอย่างฝรั่งทั้งหลาย แต่ตาดำผมดำเพราะมีเลือดแขกปนด้วยเหตุนี้ ผมสีทองนัยน์ตาสีฟ้านั้น จึงหาไม่ได้ในบุคคลจำพวกที่เป็นเลือดสเปญแท้. ส่วนรูปร่างศิลปกรรมของสเปญนั้น ได้พิมพ์รูปไว้ในเล่ม ๒ หน้า ๓๖๒ นั้นแล้ว

ช. ปอรตุเกส

ปอร์ตุเกสเป็นประเทศที่ติดต่อกับสเปญ และมีประวัติการณ์เบื้องต้น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะปอร์ตุเกส เป็นนครหนึ่งซึ่งได้ตั้งขึ้นรวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งในเขตต์ของสเปญ พึ่งจะมาประกาศตนเป็นอิสสระขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๑๖๘๒ ซึ่งเป็นปีกำเนิดของประเทศปอร์ตุเกส และตั้งแต่นั้นมาก็เจริญรุ่งเรืองมีอำนาจทางทะเลมีผู้ชำนาญในการเดินเรือ ได้ค้นพบทางเดินเรือ และภูมิประเทศสำคัญต่าง ๆ ดังจะกล่าวโดยพิสดารในเล่มที่ ๔ ต่อไป.

ซ. สลาฟ-เซ็กส์-เซอร์เบีย

พวกสลาฟมีเชื้อสายอันเดียวกับพวกเซลต์ เป็นพวกผิวขาวและโดยมากผมแดง มีถิ่นฐานเดมอยู่ในดินแดน

ซึ่งเป็นประเทศรัสเซียในสมัยนั้น เมื่อพวกคนป่าเยอรมันรุกรานเข้ามาในอาณาจักร์โรมัน และทิ้งว่างไว้ทางแม่น้ำเอลบานั้น พวกสลาฟก็ถูกพวกพันน์ชนชาติผิวเหลืองพวกหนึ่งขับไล่ให้ร่นมาอยู่ในดินแดนที่พวกเยอรมันทิ้งว่างไว้ เมื่อพวกสลาฟยกมาถึงทิวเขาการ์พัตส์ ทางทิศเหนือแห่งประเทศฮังการี ก็แยกกันออกเป็นสองพวก แบ่งกันเดินทางออกไปเป็นสองทาง พวกหนึ่งแยกขึ้นไปทางเหนือเข้าไปในดินแดนทางทิศใต้แห่งทะเลบอลติก ถึงท่ามกลางประเทศเยอรมนีทางเนินสูงโบฮีเมียน อีกพวกหนึ่งลงไปทางใต้ ถึงคาบสมุทรบัลคานส์ ฉะนั้นพวกสลาฟจึงได้แตกกันออนเป็นสองพวก คือ สลาฟเหนือ พวกหนึ่ง และสลาฟใต้ พวกหนึ่ง.

พวกสลาฟเหนือได้กลายเป็นประชาชนหมู่ใหญ่ ๒ จำพวก คือ ชาวโปแลนด์ พวกหนึ่ง ตั้งถิ่นฐานอยู่บนสองฝั่งแม่น้ำวิสตุลา, และพวกเช็กส์ ตั้งอยู่บนเนินสูงโบฮีเมียน ทั้งสองพวกนี้ได้รับนับถือศาสนาคริสต ซึ่งพวกโรมันทำการเผยแผ่ ตั้งแต่แรกเริ่มที่เข้ามาตั้งอยู่ในดินแดนเหล่านั้น.

พวกเซ็กส์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พวกโบฮิเมียน นั้น ได้ตั้งเป็นอาณาจักร์ขึ้น เรียกว่า อาณาจักร์โบฮิเมียน และได้เข้ามารวมอยู่ในอาณาจักร์เยอรมนี ตั้งแต่ราว พุทธศักราชพันห้าร้อยปี ต่อมาก็ตกอยู่ในอำนาจของ ออสเตรีย มาถึงเวลานี้ ได้ตั้งเป็นอาณาจักร์อิสสระเรียกว่า เช็กโกส์โลวักเกีย.

ส่วนพวกสลาฟได้นั้น ได้แตกออกเป็นหลายพวก พวกหนึ่งมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พวกเซอร์เบีย ได้ตั้งเป็นอาณาจักร์เซอร์เบีย ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งมหาสงครามครั้งที่แล้วมา อีกสองพวกอยู่ทางแถบทะเลอาดริอาติก เรียกว่า พวกโคร์ช กับ พวกดาลมัตส์ นอกจากนั้นยังมีกระจัดกระจายเป็นพวกเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกหลายพวก. พวกสลาฟได้ที่แยกกันอยู่นี้ นักประวัติศาสตร์มักรวมเรียกว่าพวกเซอร์เบียทั้งหมด และพวกนี้ได้เคยมีชื่อเสียงมาในระหว่างพุทธศักราช ๑๘๐๐ เศษ โดยมีหัวหน้าชื่อ สเตฟาน-ดูคาน ซึ่งได้รับสมัญญาว่า ชาร์ลส์มาญของเซอร์เบีย สเตฟาน ดูคาน ได้รวบรวมพวกเซอร์เบีย และตั้งตนเป็น

เจ้าครอบครอง มีราชสำนักโอ่งโถงยิ่งกว่าพระเจ้าแผ่นดินใด ๆ ในทิศตะวันออกของยุโรป คนผู้นั้นได้เคยยกกองทัพจะไปตีกรุงคอนสแตนติโนเบิล แต่มาถึงแก่กรรมเสียโดยบัจจุบัน เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๙๘ เมื่อสเตฟานดูคานถึงแก่กรรมแล้ว พวกเซอร์เบียก็ถอยแตกแยกกันออกไปใหม่.

ฌ. บัลคาเร็ย-มัคยาร์-เตอร์ก

ในดินแดนใกล้เคียงกับอาณาเขตต์ของพวกเซอร์เบียนั้น มีประชาชนชาติผิวเหลืองอีก ๓ จำพวก คือ พวกบัลคาเร็ย, พวกมัคยาร์ และ พวกเตอร์ก.

พวกบัลคาเร็ยได้เข้ามาตั้งอยู่ในตอนใต้แห่งแม่น้ำดานูบเมื่อราวพุทธศักราช ๑๔๐๐ ปี คนพวกนี้เชี่ยวชาญในการขี่ม้า ครั้นต่อมาถึงราวพุทธศักราช ๑๕๐๐ ปี ก็เข้าครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ในระหว่างแม่น้ำดานูบกับทะเลดำ ในชั้นแรกก็ขึ้นอยู่กับพระราชาธิราชกรุงคอนสแตนติโนเบิล แต่ต่อมา เมื่อพวกครูเสดได้ไปปล้นเมืองคอนสแตนติโนเบิล

ย่อยยับไปแล้ว พวกบัลคาเรียก็ได้ตั้งตนเป็นอิสสระขึ้น.

พวกมัคยาร์นั้น มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ฮังกาเรียน ได้เข้ามาทางลุ่มแม่น้ำดานูบ ซึ่งเป็นที่ที่พวกอาวาร์สได้เข้าตั้งมาก่อน พวกมัคยาร์ได้ตั้งวงศ์กษัตริย์ขึ้นแลละครอบครองกันมาจนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช ๑๘๕๑ จึงหมดเชื้อวงศ์ของตัวแลละได้เลือกเอาเจ้าฝรั่งเศสองค์หนึ่ง ที่สืบสายมาจากแซงต์หลุยส์เป็นเจ้าแผ่นดิน แลละครอบครองสืบเชื้อวงศ์มาเป็นเวลานาน.

พวกที่สำคัญที่สุดคือ พวกเตอร์ก.

ในเล่ม ๒ นั้น เราได้เรียนลักษณะของพวกเตอร์ก แลละได้เห็นเรื่องราวของชนพวกนี้ที่เข้าไปปะปนยุ่งยากกับการเมืองของอินเดียแลละจีน แลละในบัดนี้จะได้พรรณนาถึงการที่พวกเตอร์กมีส่วนสำคัญอยู่ในประวัติศาสตร์ของยุโรปต่อไป.

ในราวพุทธศักราช ๑๖๐๐ ปี พวกเตอร์กได้ตีดินแดนทางสิเรียกับเอเซียน้อยได้ แต่ต่อมาอาณาจักร์ของเตอร์กในตอนนี้ก็กระจัดกระจายไป แลละในราวพุทธศักราช ๑๙๐๐ ปี

พวกเตอร์กมีหัวหน้าเรียกนามกันว่า ออธมาน หรือออสมาน ได้รวบรวมอาณาจักร์ที่กระจัดกระจายไปนั้นเข้ามาไว้ในอำนาจของตนได้อีกครั้งหนึ่ง ออธมานตั้งตนเป็นเจ้าเป็นใหญ่อยู่ในเอเซียน้อย และอาณาจักร์ของคนผู้นี้เรียกนามว่า อาณาจักรออตโตมาน พอได้ตั้งกันเป็นปึกแผ่นลงได้ดังนี้แล้ว พวกเตอร์กก็มีความปรารถนาอย่างเดียวแต่จะตีกรุงคอนสแตนติโนเบิล ฉะนั้นในระหว่างเวลาที่วงศ์วาลัวส์ได้ขึ้นครองประเทศฝรั่งเศส และการสงครามร้อยปีกำลังทำกันอยู่ในยุโรปทางตะวันตกนั้น พวกเตอร์กก็เข้าตียุโรปภาคตะวันออก จนกระทั่งในที่สุดก็เข้าตีกรุงคอนสแตนติโนเบิล.

การเข้าตีกรุงคอนสแตนติโนเบิล พวกเตอร์กไม่ได้หักโหมเข้าตีให้แตกเด็ดขาดไปทีเดียว ได้พยายามเข้ายึดดินแดนใกล้เคียงทีละเล็กละน้อย ในปีพุทธศักราช ๑๙๙๙ พวกเตอร์กจึงได้ย่างเท้าเข้าเหยียบแผ่นดินยุโรป เข้ายึดเซดต์ กาลลิโปลี่ การยึดดินแดนในตอนนี้ได้เป็นเหตุให้พวกเตอร์กเป็นเจ้าช่องดาร์ดาเนล และตัดทางมิให้เจ้า

แผ่นดินใด ๆ ในยุโรปยกไปช่วยกรุงคอนสแตนติโนเบิลได้.

เมื่อได้เข้ามาในยุโรปแล้ว พวกเตอร์กก็เอาติอาณาจักร์ต่าง ๆ ของเซอร์เบียก่อน กองทัพเตอร์กกับเซอร์เบียได้รบกันเป็นครั้งใหญ่ที่เนินสูงตำบล กอสโซโว ในปีพุทธศักราช ๑๙๓๒. ซาร์ลาซาร์เจ้าแผ่นดินเซอร์เบียได้พยายามต่อสู้พวกเตอร์กอย่างองอาจ แต่สู้ไม่ได้และถูกพวกเตอร์กจับไปประหารชีวิตเสีย สุลต่านมูราร์หัวหน้าเตอร์กคนที่ประหารชีวิตเจ้าแผ่นดินเซอร์เบียองค์นั้น ก็ถูกเจ้าครองนครของเซอร์เบียองค์หนึ่งฆ่าตายเหมือนกัน แต่กองทัพเตอร์กได้ชัยชะนะและยกเข้ามาจนถึงแม่น้ำดานูบ.

การที่พวกเตอร์กชะนะการรบที่กอสโซโวในครั้งนี้ ชาวยุโรปย่อมรู้สึกเป็นภัยแก่ตัวอยู่มาก ประเทศฝรั่งเศสซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างสงครามร้อยปีก็ยังอุตส่าห์รวบรวมกำลังมาต่อสู้พวกเตอร์ก และ ยองซางเปอร์ เจ้าในวงศ์บูร์กอญผู้นำทัพมา แต่กองทัพของยองซางเปอร์ไม่สามารถจะต่อสู้พวกเตอร์กได้ จึงถูกเตอร์กตีย่อยยับไปเมื่อปีพุทธศักราช ๑๙๓๙.

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๑๙๔๕ เมื่อกำลังทหารส่วนใหญ่ของเตอร์กได้เข้ามาอยู่ในยุโรปเสียแล้ว พวกมองโกลก็รุกเข้ามาในดินแดนของเตอร์กในเอเซียน้อย พวกเตอร์กต้องกังวลหันกลับไปต่อสู้พวกมองโกลอยู่ การที่จะเข้าตีกรุงคอนสแตนติโนเบิลจึงได้ล่าช้าไปอีกตั้งครึ่งศตวรรษ.

ในปีพุทธศักราช ๑๙๙๖ สุลต่านโมฮัมเมดที่ ๒ เจ้าของพวกเตอร์กจึงได้เตรียมการเข้าตีกรุงคอนสแตนติโนเบิลอย่างจริงจัง และมีทหารถึงสองแสนคน ส่วนทางกรุงคอนสแตนติโนเบิลมีทหารไม่ถึงหมื่นคน พวกเตอร์กได้เริ่มเข้าตีกรุงคอนสแตนติโนเบิล เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๑๙๙๖ ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคมจึงตีได้ พระเจ้าคอนสแตนติน ดรากาเซส เจ้าแผ่นดินองค์สุดท้ายของราชอาณาจักร์โรมันได้สิ้นพระชนม์ในที่รบ กรุงคอนสแตนติโนเบิลก็ตกอยู่ในอำนาจของเตอร์ก และโรมันซึ่งเคยเป็นมหาอาณาจักร์ใหญ่หลวงในโลกมา ก็ดับสูญย์ลงด้วยประการฉะนี้.

การที่พวกเตอร์กเข้ามาตั้งอยู่ในยุโรปได้ดังนี้ เป็น

เหตุสำคัญสำหรับประวัติการณ์ของยุโรป อาณาจักร์ของเตอร์กซึ่งเรียกว่าประเทศเตอรก์ ก็กลายเป็นอาณาจักร์ที่บาดตาชาวยุโรป และเป็นมูลให้เกิดการรบพุ่งเป็นสงครามใหญ่โตกันมาหลายครั้ง ทั้งยังเป็นปัญหาสำคัญทางการเมืองของยุโรปมาจนกระทั่งถึงปัตยุบันสมัย.

การที่พวกเตอร์กสามารถมีชัยจนตั้งบกแผ่นดินในยุโรปนั้น มีเหตุผลที่จะอธิบายได้หลายประการ ประการที่ ๑ เป็นเพราะว่าอาณาจักร์ทั้งหลายที่ต้องต่อสู้กับพวกเตอร์กนั้นไม่มีอาณาจักร์ใดจะรวบรวมกันเป็นปึกแผ่นมีกำลังเข้มแข็งพอจะต้านทานเตอร์กได้ ประการที่ ๒ เป็นเพราะกองทัพเตอร์กชำนาญในการรบมาก มีทหารที่กล้าหาญว่องไวมีเลือดนักรบมากกว่าฝรั่ง และประการที่ ๓ ซึ่งเป็นประการสำคัญที่สุดนั้น คือว่า ในสมัยพุทธศักราช ๒๐๐๐ ปีนั้น ชาวยุโรปได้เปลี่ยนความคิดไปมากแล้ว พระราชาชาวยุโรปทุกองค์พากันเบื่อหน่ายหมดความใยดีในเรื่องศาสนา เมื่อเวลาที่พวกเตอร์กเข้ามาตีกรุงคอนสแตนติโนเบิลนั้น สังฆราชกรุงโรมก็ได้ร้องขอให้พระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายยกกองทัพ

มารบพวกเตอร์ก เป็นทำนองครูเสดเมื่อครั้งสองร้อยปีมาแล้ว แต่ไม่ได้มีพระเจ้าแผ่นดินองค์ใดยินดีไปรบเตอร์กตามคำของสังฆราช ตั้งแต่นั้นไปประวัติศาสตร์ของยุโรปก็เปลี่ยนรูป และการบ้านเมืองก็กลายเป็นสำคัญกว่าการศาสนา พระราชาธิราชไม่จำเป็นต้องเกรงกลัวสังฆราชอีกต่อไป เหตุการณ์ที่จะกล่าวถึงในภายหน้าจึงเป็นตอนที่ย่างขึ้นสมัยใหม่ สมดังปราชญ์ประวัติศาสตร์ได้กำหนดเขตต์สมัยกลางให้สุดสิ้นลงเมื่อพุทธศักราชสองพันปีเศษดังที่กล่าวมาในเล่ม ๑ หน้า ๑๒ นั้นแล้ว.

ภาคผนวก

คำชี้แจงสำหรับภาคผนวก

ในภาคผนวกนี้ได้แบ่งเป็น ๓ ภาค ภาคที่ ๑ เทียบศักราชและเหตุการณ์สำคัญ ตั้งแต่ต้นประวัติของโกด และบริดอน จนกระทั่งกำเนิดประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ในภาคที่ ๒ และที่ ๓ ได้ทำบัญชีรายพระนามพระเจ้าแผ่นดินฟรังก์ กับ อังกฤษ, ฝรั่งเศส และ เยอรมนี ตั้งแต่ต้นจนหมดเซตต์สมัยกลาง ในแผนกที่ ๓ นั้นได้พยายามคิดหาวิธีเรียงให้แลเห็นเป็นลำดับไปว่าพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมัน ๓ ประเทศนั้น องค์ไหนเสวยราชย์ก่อนและหลัง แม้แต่จะไม่ดูเลขศักราช ก็อาจทราบได้ทันที อนึ่งวิธีเรียงดังที่ทำไว้ในภาคที่ ๓ นี้ พอเหลือบดูก็อาจรู้ว่า กษัตริย์องค์ใดอายุยืน องค์ใดอายุสั้น โดยไม่ต้องคำณวนอายุ.

ภาคที่ ๑

เทียบศักราชและเหตุการณ์ในคอนติเนนต์ (คือแผ่นดินส่วนใหญ่ของยุโรป) กับในเกาะอังกฤษ

ตั้งแต่สมัยพวกโกลจนถึงกำเนิดประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมนี

พ.ศ.	ทางคอนติเนนต์	ทางเกาะอังกฤษ
?	พวกอิแบร์กับพวกลิกัวร์เป็นเจ้าของถิ่นเดิมของโกล	พวกบริตอนเป็นเจ้าของถิ่นเดิมของเกาะอังกฤษ
๓๐๐ ปีก่อน พ.ศ.	พวกเซลต์เข้ามาตั้งอยู่ในแดนโกล และมีนามว่า โกลัวส์	

พ.ศ.	ทางคอนติเนนต์	ทางเกาะอังกฤษ
พ.ศ. ๔๒๐	พวกโรมันเข้ามารุกราน เซลต์โกล	
พ.ศ. ๔๘๔ กับ ๔๘๙	... ...	โรมันไปตีเกาะอังกฤษ
พ.ศ. ๙๐๐	พวกฮันเข้ามารุกรานโกล	
พ.ศ. ๙๒๑	พวกเยอรมันเข้ามารุกรานโกล	
พ.ศ. ๙๖๙	... ...	พวกโรมันยกออกไปจากเกาะอังกฤษ และพวกแองโก๊ล-แซกซอนเข้าไปในเกาะอังกฤษ
พ.ศ. ๑๐๒๕	พวกฟรังก์มีอำนาจเต็มที่ และตั้งวงศ์เมโรแวงเยียง	

พ.ศ.	ทางคอนติเนนต์	ทางเกาะอังกฤษ
พ.ศ. ๑๓๗๐	... ...	กำเนิดอาณาจักร์อังกฤษ พระเจ้าเอกเบิตเป็นปฐมกษัตริย์ครองราชสมบัติตั้งแต่ พ.ศ. ๑๓๗๐ ถึง พ.ศ. ๑๓๗๙.
พ.ศ. ๑๓๘๖	กำเนิดประเทศฝรั่งเศส และเยอรมัน	

ภาคที่ ๒

พระนามและรัชชกาลของพระราชาพวกฟรังก์

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
๙๖๓	๙๗๐	๗	ฟารามองด์	ทั้งสองค้างต้นนี้เป็นแต่เพียงหัวหน้าของพวก ซึ่งมาบุกรุกในจำพวกฟรังก์ซาเลี่ยง (ดูหน้า ๖๓) ยังไม่นับเป็นวงศ์กษัตริย์แท้ วงศ์กษัตริย์ที่แท้จริง คือ วงศ์เมโรแวงเยี่ยงนั้น พึงจะมาตั้งต้นขึ้นเมื่อสมัยโคลวิส หลานของ เมโรเว
๙๗๐	๙๙๑	๒๑	โค็ลดิยอง	
๙๙๑	๑๐๐๑	๑๐	เมโรเว	
๑๐๐๑	๑๐๒๕	๒๓	ชิลเดริค ที่ ๑	

วงศ์เมโรแวงเยียง

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. พ.ศ. ... ... ปี	พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
๑๐๒๕ – ๑๐๕๕ ๓๐	โคลวิส ที่ ๑	
๑๐๕๕ – ๑๑๐๕ ๕๐	โคลแตร์ ที่ ๑	เมื่อโคลวิสสิ้นพระชนม์แล้วได้แบ่งอาณาจักร์ให้ลูกชาย ๔คน ปกครอง (ดูหน้า๖๘) โคลแตร์เป็นลูกคนสุดท้อง พี่ชายตายไปก่อนจนถึง พ.ศ. ๑๑๐๑ พี่ชายตายหมด โคลแตร์จึงเป็นเจ้าแผ่นดินแต่ผู้เดียว

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ปี	พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
๑๑๐๕	๑๑๓๘	๑๕	ชิชแบร์ด	สองพี่น้องเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
๑๑๐๕	๑๑๒๗	๒๓	ชิลเปริค	คนละภาค ชิชแบร์ตายเมื่อ
				ปี พ.ศ. ๑๑๑๘ และตั้งแต่นั้น
				มา ชิลเปริคก็เป็นเจ้าแผ่นดิน
				แต่ผู้เดียว
๑๒๒๗	๑๒๗๓	๔๖	โคลแตร์ ที่ ๒	
๑๒๗๓	๑๒๘๑	๑๐	ดาโกแบร์ต์	
๑๒๘๓	๑๓๔๙	๑๗	โคลวิส ที่ ๒	
๑๓๔๙	๑๓๖๓	๑๔	โคลแตร์ ที่ ๓	

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. พ.ศ. ..... ปี	พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
๑๒๑๓ – ๑๒๑๖ ๓	ชิลเดริก ที่ ๑	แถวนี้ทั้งแถว เป็นบัญชีราย
๑๒๑๖ – ๑๒๓๕ ๑๙	ธิเอริ ที่ ๑	พระนามพระราชาชิเกียจ ซึ่ง
๑๒๓๕ – ๑๒๓๙ ๔	โคดวิส ที่ ๓	ปล่อยให้กิจการบ้านเมืองทั้ง-
๑๒๓๙ – ๑๒๕๔ ๑๖	ดาโกแบร์ต ที่ ๒	หลาย ตก อยู่ในมือ ของแมร์-
๑๒๕๔ – ๑๒๖๓ ๙	ชิลเปริก ที่ ๒	เดอ ปาเลส์ ถึงกับในระหว่าง
		พ.ศ. ๑๒๘๐ ถึง พ.ศ. ๑๒๘๕
		วงศ์เมโรแวงเยี่ยงชาดตอนไป
		ครั้งหนึ่ง
๑๒๖๓ – ๑๒๘๐ ๑๗	ธิเอริ ที่ ๒	

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
๑๒๘๐	๑๒๘๕	๕	วงศ์เมโรแวงเยียงขาดตอน	
๑๒๘๕	๑๒๙๔	๙	ชิลเดริค ที่ ๓	
			หมดวงศ์เมโรแวงเยียง	
			ตั้งวงศ์คาโรแลงเยียง	
๑๒๓๐	๑๒๕๗	๒๗	เปแปง เดริสตาด	พึงสังเกตว่า พวกคาโรแลง-
๑๒๕๗	๑๒๕๘	๑	เชโอโดอาลด์	เยียงมีอำนาจเท่าพระเจ้าแผ่น-
๑๒๕๘	๑๒๘๕	๒๖	ชาร์ลส์ มาร์เตล	ดน และสืบเชื้อสายกันเหมือน
๑๒๘๕	๑๒๙๐	๖	คาร์โลมัง	วงศ์กษัตริย์เยียงมาตั้ง ๕๐ ปี
๑๒๙๐	๑๓๓๑	๒๑	เปแปง เดอ เบร์ฟ	ก่อนสิ้นวงศ์เมโรแวงเยียง

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา		พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
พ.ศ.	พ.ศ. ... ... ปี		
๑๓๓๑ – ๑๓๓๔	๓	คาร์โลมัง	
๑๓๓๑ – ๑๓๕๗	๔๖	ชาร์ลส์มาญ	
๑๓๕๗ – ๑๓๘๓	๒๖	หลุยส์ ที่ ๑ (หลุยส์ เดอะ เดบอนแนร์)	ให้สังเกตว่า หลุยส์องค์นี้เป็นหลุยส์ที่๑ ต้นวงศ์ฝรั่งเศสและเยอรมัน ฉะนั้น เมื่อประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันได้กำเนิดขึ้น

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา	พระนามเจ้าแผ่นดิน	หมายเหตุ
พ.ศ. พ.ศ. ... ... ปี		
		แล้ว พระเจ้าแผ่นดินของสองประเทศนี้ ถ้าทรงพระนามว่าหลุยส์ ก็ขึ้นต้นเป็นหลุยส์ที่ ๒ ทั้งสิ้น

ภาคที่ ๓

ลำดับกษัตริย์ตั้งแต่กำเนิดประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.	..... ปี			
			วงศ์แซกซอน	วงศ์คาโรแลงเยียง	
๑๓๗๙ – ๑๔๐๑		๒๒	อิเธลวอลฟ์	... ...	... ...
๑๓๘๓ – ๑๔๒๐		๓๗	... ...	ชาร์ลส์ที่ ๒ (ชาร์ลส์เดอโชฟ)	... ...
๑๓๗๖ – ๑๔๑๙		๔๓	... ...	... ...	หลุยส์ที่ ๒

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๔๐๑	๑๔๐๓	๒	อิเธลบอลด์	... ...	... ...
๑๔๐๓	๑๔๐๙	๖	อิเธลเบิด	... ...	... ...
๑๔๐๙	๑๔๑๔	๕	อิเธลเรด ที่ ๑	... ...	... ...
๑๔๑๔	๑๔๔๓	๒๙	อัลเฟร็ด มหาราช	... ...	... ...
๑๔๑๙	๑๔๒๔	๕	... ...	... ...	หลุยส์ ที่ ๓
๑๔๒๐	๑๔๒๒	๒	... ...	หลุยส์ ที่ ๒ (หลุยส์ เดอ เบ็ค)	... ...
๑๔๒๒	๑๔๒๕	๓	... ...	หลุยส์ที่ ๓ กับ คาร์โลมัง น้องชาย เป็นพระเจ้าแผ่นดินพร้อมกัน	... ...

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๔๒๔	๑๔๓๐	๖	... ...	... ...	ชาร์ดส์ (ภายหลังได้เป็นเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสด้วย)
๑๔๒๕	๑๔๒๗	๒	... ...	คาร์โลมังเป็นเจ้าแผ่นดินองค์เดียว	... ...
๑๔๒๗	๑๔๓๐	๓	... ...	ชาร์ดส์คือเจ้าแผ่นดินเยอรมนี ได้มาเป็นเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสด้วย และคนฝรั่งเศสเรียกกันว่า ชาร์ดส์ เดอ โกร์ส	... ...

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. ... ... พ.ศ. ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๔๓๐ – ๑๔๔๒ ๑๒	... ...	... ...	อาร์โนด
๑๔๓๐ – ๑๔๔๑ ๑๑	... ...	เอิดส์	... ...
๑๔๔๑ – ๑๔๖๖ ๒๕	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๓ (ชาร์ลส์ เดอ แซงปร์)	... ...
๑๔๔๒ – ๑๔๕๕ ๑๓	... ...	... ...	หลุยส์ ที่ ๔
๑๔๔๓ – ๑๔๖๘ ๒๕	เอดเวิด ที่ ๑ (องค์เก่า)	... ...	... ...
... ...	... ...	... ...	วงศ์ฟรังโกเนียน

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ..... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๕๕๕	๑๕๖๒	๗	... ...	... ...	คอนราด ที่ ๑
	... ...		... ...	... ...	วงศ์เชกซ์
๑๕๖๒	๑๕๗๙	๑๗	... ...	... ...	เฮนรี่ ที่ ๓
๑๕๖๖	๑๕๗๙	๑๓	... ...	ราฎูล	... ...
๑๕๖๙	๑๕๘๕	๑๖	เอเธนส์เตน	... ...	... ...
๑๕๗๙	๑๕๑๖	๓๗	... ...	... ...	ออตโต มหาราช
๑๕๗๙	๑๕๙๗	๑๘	... ...	หลุยส์ ที่ ๔	... ...
๑๕๘๕	๑๕๘๙	๕	เอดมันด์ ที่ ๓	... ...	... ...
๑๕๘๙	๑๕๙๘	๙	เอดเรด	... ...	... ...

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.	.....			
๑๔๙๘	๑๕๐๐	๒	เอดวิ	... ...	... ...
๑๔๙๗	๑๕๒๙	๓๒	... ...	โดแฮร์	... ...
๑๕๐๐	๑๕๑๘	๑๘	เอดการ์ด	... ...	... ...
๑๕๑๖	๑๕๒๖	๑๐	... ...	... ...	ออตโต ที่ ๒
๑๕๑๘	๑๕๒๑	๓	เซนต์ เอดเวิด	... ...	... ...
๑๕๒๑	๑๕๕๖	๓๕	อิเธลเรด	... ...	... ...
๑๕๒๖	๑๕๔๕	๑๙	... ...	... ...	ออตโต ที่ ๓
๑๕๒๙	๑๕๓๐	๑	... ...	หลุยส์ ที่ ๕	... ...
...	...	...	วงศ์เดนส์ กับ แซกซอน	วงศ์คาเปเซียง	วงศ์บาวาเรีย

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๕๓๐	๑๓๕๙	๙	... ...	ฮูค คาเปต์	... ...
๑๕๓๙	๑๕๗๖	๓๕	... ...	โดแบร์ตเดอบีเอย	... ...
๑๕๔๕	๑๕๖๗	๒๒	... ...	... ...	เฮนรี่ ที่ ๒
๑๕๕๖	๑๕๕๗	๑	ซูเอนอน (เดนส์)	... ...	... ...
๑๕๕๗	๑๕๕๙	๒	อิเธลเรด (แซกซอน) ก็อพระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อน ถูกพวกเดนส์ขับไล่จากราชสมบัติ ภายหลังกลับมาเอาราชสมบัติคืนได้	... ...	... ...

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.	..... ปี			
๑๕๕๙	๑๕๖๐	๑	เอดมันด์ ที่ ๒ (แซกซอน)	... ...	... ...
๑๕๖๐	๑๕๗๙	๑๙	คานุต (เดนส์)	... ...	... ...
...	...	...	... ...	... ...	วงศ์ฟรังก์โกเนียน
๑๕๖๗	๑๕๘๒	๑๕	... ...	... ...	คอนราด ที่ ๒
๑๕๗๔	๑๖๐๓	๒๙	... ...	อังรี ที่ ๑	... ...
๑๕๗๙	๑๕๘๒	๓	ฮาโรลด์ที่๑ (เดนส์)	... ...	... ...
๑๕๘๒	๑๕๙๙	๑๗	... ...	... ...	เฮนรี ที่ ๓
๑๕๘๒	๑๕๘๔	๒	ฮาร์ดคานุต (เดนส์)	... ...	... ...

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.	... ...			
๑๕๘๔	๑๖๐๙	๒๕	เอดเวิด เดอะ คอนเฟสเซอร์ (แซกซอน)	... ...	... ...
๑๕๙๙	๑๖๔๙	๕๐	... ...	... ...	เฮนรี่ ที่ ๔
๑๖๐๓	๑๖๕๑	๔๘	... ...	ฟิลิปป์ ที่ ๓	... ...
๑๖๐๙	(ไม่ถึงปี)		ชาโรลด์ ที่ ๒ (แซกซอน)	... ...	... ...
...	...	...	วงศ์นอร์แมน	... ...	... ...
๑๖๐๙	๑๖๓๐	๒๑	วิลเลี่ยม เดอะ คอนเคอเรอร์	... ...	... ...
๑๖๓๐	๑๖๔๓	๑๓	วิลเลี่ยม รูฟัส	... ...	... ...

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๖๔๓	๑๗๑๔	๓๕	เฮนรี่ ที่ ๑ (เฮนรี่ โบคล๊าก)	... ...	... ...
๑๗๑๔	๑๗๖๘	๑๙	... ...	... ...	เฮนรี่ ที่ ๕
๑๗๕๑	๑๗๘๐	๒๙	... ...	หลุยส์ ที่ ๖ (หลุยส์เดอโก๊รส์)	... ...
...	...	...	... ...	... ...	วงศ์เซกซ์
๑๗๖๘	๑๗๘๑	๑๓	... ...	... ...	โลแธร์ ที่ ๒
๑๗๗๘	๑๗๙๗	๑๙	ส์เตเฟน ออฟ บ็อยส์	... ...	... ...
				... ...	... ...
๑๗๙๐	๑๘๒๓	๔๓	... ...	หลุยส์ ที่ ๗ (หลุยส์เดอเยิน)	... ...
					... ...

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
...	...	...	...	...	วงศ์สวาเบีย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วงศ์โฮเฮนส์เตาเฟน
๑๖๘๓	๑๖๘๕	๑๕	...	...	คอนราด ที่ ๓
๑๖๘๕	๑๗๓๓	๓๘	...	...	เฟรเดริก ที่ ๑ (เฟรเดริก บาบะโรซ่า แปลว่า หนวดแดง)

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
...	...	...	วงศ์ปลังตาเชอเนต์	... ...	... ...
๑๖๙๗	๑๗๓๒	๓๕	เฮนรี่ ที่ ๒	... ...	... ...
๑๗๒๓	๑๗๖๖	๔๓	... ...	... ...	... ...
				พีลิปป์ ที่ ๒ (พีลิปป์ ออกุสต์)	... ...
๑๗๓๒	๑๗๔๒	๑๐	ริชาร์ด ไดออน-ฮาร์ต	... ...	... ...
๑๗๓๓	๑๗๔๑	๘	... ...	... ...	เฮนรี่ ที่ ๖
๑๗๔๑	๑๗๕๑	๑๐	... ...	... ...	พีลิปป์
๑๗๔๒	๑๗๕๙	๑๗	โยห์น แลคแลนด์	... ...	... ...
๑๗๕๑	๑๗๖๑	๑๐	... ...	... ...	ออคโต ที่ ๔

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. พ.ศ. ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	- เยอรมนี
๑๗๕๘ – ๑๘๑๕ ๕๖	เฮนรี่ ที่ ๓	... ...	... ...
๑๗๐๑ – ๑๗๙๓ ๓๒	... ...	... ...	เฟรเดริก ที่ ๒
๑๗๖๖ – ๑๗๐๙ ๓	... ...	หลุยส์ ที่ ๙ (หลุยส์ เดอดิออง)	... ...
๑๗๖๙ – ๑๘๓๓ ๖๔	... ...	หลุยส์ ที่ ๙ (แซงต์ หลุยส์)	... ...
๑๗๙๓ – ๑๗๙๗ ๔	... ...	... ...	... ...
๑๘๓๓ – ๑๘๒๙ ๑๕	... ...	ฟีลิปป์ ที่ ๓ (ฟีลิปป์เดออาร์ติ)	... ...
๑๘๓๕ – ๑๘๕๐ ๓๕	เอดเวิด ที่ ๑	... ...	... ...

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. พ.ศ. ..... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมัน
๑๗๙๗ – ๑๘๐๐ ๓	... ...	... ...	วิลเลี่ยม เจ้าฮอล-แลนด์ (ความจริง วิลเลี่ยมได้ตั้งตน เป็นเจ้าแผ่นดิน เยอรมันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๗๙๐ แต่ คอนราดที่ ๕ ก็ยัง อ้างอำนาจอยู่ คอน ราดที่ ๕ สิ้นพระ- ชนม์ปี พ.ศ. ๑๗๙๗ วิลเลี่ยมจึงเป็นพระ

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. พ.ศ. ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
			เจ้าแผ่นดินเยอรมนีแต่ผู้เดียวมา ๓ ปี ล้นพระชนม์ปี ๑๘๐๐ แต่นั้นมาเยอรมนีจึงเกิดมีการเรียกประมูลขายมกุฎกันขึ้น).
๑๘๐๐–๑๘๑๖ ๑๖	... ...	... ...	ขายมกุฎ ริชาร์ด เจ้าอังกฤษกับอัดฟองโส เจ้าสเปญ เป็นพระ

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.	... ...			
					ราชาธิราชพร้อมกัน ทั้งสององค์
...	...	...	... ...	... ...	วงศ์ฮับส์เบิร์ก
๑๘๑๖	– ๑๘๓๕	๑๙	... ...	... ...	โรดอลฟ์ ที่ ๑
๑๘๒๘	– ๑๘๕๗	๒๙	... ...	พีลิปป์ ที่ ๔ (พีลิปป์ เดอ เบล)	... ...
๑๘๓๕	– ๑๘๔๑	๖	... ...	... ...	อาดอลฟ์ ออฟ-นาสโซ
๑๘๔๑	– ๑๘๕๑	๑๐	... ...	... ...	อัลเบิต ที่ ๑
๑๘๕๐	– ๑๘๗๐	๒๐	เอดเวิด ที่ ๒	... ...	... ...

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.				
...	...	...	...	...	วงศ์ลุกเซมเบิร์ก กับวงศ์บาวาเรีย
๑๘๕๑	– ๑๘๕๗	๖	...	...	เฮนรี่ ที่ ๗ (วงศ์ลุกเซมเบิร์ก)
๑๘๕๗	– ๑๘๕	๘๒	...	หลุยส์ ที่ ๑๐ (หลุยส์ เดอ อิ๊ด-แตง)	...
๑๘๕๗	– ๑๘๘๐	๓๓	...	...	หลุยส์ ที่ ๕ (วงศ์บาวาเรีย)
๑๘๕๘	– มีชีวิตอยู่เพียง ๒ วัน		...	ยอง ที่ ๑	...

ตั้งแต่	ถึง	เป็นเวลา ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
พ.ศ.	พ.ศ.	... ...			
๑๘๕๙	๑๘๖๕	๖	... ...	พีลีปป์ ที่ ๕ (พีลีปป์ เดอ ดอง)	... ...
๑๘๖๕	๑๘๗๑	๖	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๔ (ชาร์ลส์ เดอ เบล)	... ...
๑๘๗๐	๑๘๒๐	๕๐	เอดเวิด ที่ ๓	... ...	... ...
๑๘๗๑	๑๘๙๓	๒๒	... ...	พีลิปป์ ที่ ๖ (พีลิปป์ เดอ วา-ลัวส์)	... ...
๑๘๙๐	๑๘๒๑	๓๑	... ...	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๔ (วงศ์ลุกเซมเบิร์ก)

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๘๘๓	๑๙๐๗	๑๕	... ...	ยอง ที่ ๒ (ยอง เดอ บอง)	... ...
๑๙๐๗	๑๙๒๓	๑๖	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๕ (ชาร์ลส์ เดอ ซาช)	... ...
๑๙๒๐	๑๙๔๒	๒๒	ริชาร์ด ที่ ๒	... ...	... ...
๑๙๒๓	๑๙๔๓	๒๒	... ...	... ...	เวนเซสลาส (วงศ์ลุกเซมเบิร์ก)
๒๙๒๓	๑๙๗๕	๔๒	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๖ (ชาร์ลส์ เดอเบี๊ยง เยเม)	... ...

ตั้งแต่ ถึง เป็นเวลา พ.ศ. พ.ศ. ... ... ปี		อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
... ...		วงศ์แลงแคสเตอร์	... ...	... ...
๑๙๕๒ – ๑๙๕๕	๓	เฮนรี ที่ ๕	... ...	... ...
๑๙๕๓ – ๑๙๕๓	๑๐	... ...	... ...	โรเบิต (วงศ์บาวาเรีย)
๑๙๕๓ – ๑๙๕๔	๑	... ...	... ...	ชอสส์ (วงศ์โมเรเวีย อาณาจักร์เยอรมนีแห่งหนึ่ง ทางทิศตะวันออกจดฮังการี ทางทิศตะวันตกจดโบฮีเมีย)

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๙๕๔	๑๙๘๑	๒๗	... ...	... ...	สิยิซมอนด์ (วงศ์ลุกเซมเบิร์ก)
๑๙๕๕	๑๙๐๕	๑๐	เฮนรี่ ที่ ๕	... ...	... ...
๑๙๐๕	๒๐๐๓	๓๘	เฮนรี่ ที่ ๖	... ...	... ...
๑๙๐๕	๒๐๐๕	๓๙	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๗ (ชาร์ลส์ เดอ วิกตอริเออ)	... ...
... ...			... ...	... ...	วงศ์ฮับส์เบิร์ก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวงศ์ออส-เตรีย

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๑๙๘๑	๑๙๙๓	๒	... ...	... ...	อัลเบิต ที่ ๒
๑๙๙๓	๒๐๓๖	๕๓	... ...	... ...	เฟรเดริก ที่ ๓
... ...			วงศ์ยอร์ก	... ...	... ...
๒๐๐๓	๒๐๒๖	๒๓	เอดเวิด ที่ ๔	... ...	... ...
๒๐๐๔	๒๐๒๖	๒๒	... ...	หลุยส์ ที่ ๑๑	... ...
๒๐๐๖เพียง๒เดือนครึ่ง			เอดเวิด ที่ ๕	... ...	... ...
๒๐๐๖	๒๐๒๙	๒๒	ริชาร์ด ที่ ๓	... ...	... ...
๒๐๒๖	๒๐๔๑	๑๕	... ...	ชาร์ลส์ ที่ ๘	... ...
				(หมดวงศ์วาลัวส์)	
... ...			วงศ์ทิวดอร์	... ...	... ...

ตั้งแต่ พ.ศ.	ถึง พ.ศ.	เป็นเวลา ... ปี	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมนี
๒๐๒๗	๒๐๕๒	๒๕	เฮนรี่ ที่ ๗	... ...	... ...
๒๐๓๖	๒๐๖๒	๒๖	... ...	... ...	มักซิมิเลียน ที่ ๑
...	...	...	... ...	วงศวาลัวส์–ออร์เลอังส์	... ...
๒๐๕๑	๒๐๕๘	๑๗	... ...	หลุยส์ ที่ ๑๒	... ...

สารบาญ

สารบาญเรื่อง

คำนำ ... ... หน้า ๘

บทที่ ๑ ประวัติของพวกโกล และเรื่องรุกราน
ของคนป่า ... ... ,, ๑๙

บทที่ ๒ ราชอาณาจักร์ฟรังก์ ... ... ,, ๕๗

บทที่ ๓ กำเนิดประเทศฝรั่งเศส ... ... ,, ๘๒

บทที่ ๔ กำเนิดประเทศอังกฤษ ... ... ,, ๑๒๙

บทที่ ๕ กำเนิดประเทศเยอรมนี ... ... ,, ๑๖๕

บทที่ ๖ สภาพการศาสนา ... ... ,, ๑๙๕

บทที่ ๗ สงครามร้อยปี ... ... ,, ๒๔๐

บทที่ ๘ สภาพของยุโรปตอน พ.ศ. ๒๐๐๐ ปี ,, ๒๙๖

ก. ประเทศองกฤษ ... ... ,, ๒๙๖

ข. ประเทศเยอรมนี ... ... ,, ๓๓๒

ค. ประเทศอิตาลี ... ... ,, ๓๓๘

ง. ประเทศฝรั่งเศส ... ... ,, ๓๒๔

จ. โรมัน ... ... ,, ๓๓๕

ฉ. สเปญ ... ... หน้า ๓๓๙
ช. ปอร์ตุเกส ... ... ,, ๓๔๐
ซ. สถาฟ-เช็กส์-เซอร์เบีย ... ,, ๓๔๒
ฌ. บัลคาเรีย-มัคยาร์-เตอร์ก ... ,, ๓๔๕
ภาคผนวก ... ... ,, ๓๕๓

สารบาญภาพ

๑ รูปหินดอดมัง ... ... หน้า ๒๕

๒ สะพานข้ามแม่น้ำ ซึ่งพวกโรมันมาสร้างไว้ในเขตต์โกล ... ... „ ๓๑

๓ ประตูชัยที่พวกโรมันมาสร้างไว้ในเขตต์โกล „ ๓๙

๔ รูปหัวหน้าของพวกฟรังก์... ... ... „ ๕๙

๕ เครื่องแต่งองค์ของกษัตริย์วงศ์เมโรแวงเยียง „ ๗๓

๖ บัตลังก์ของพระเจ้าดาร์โกแบร์ต์ ... „ ๗๕

๗ ชาร์ลส์มาญ ... ... „ ๘๕

๘ มงกุฎชาร์ลส์มาญ ... ... „ ๘๗

๙ พระเจ้าฟีลิปป์ ออกุสต์ ... ... „ ๑๑๓

๑๐ ซากของชาโตกายยาร์ด ... ... „ ๑๓๕

๑๑ แซงต์หลุยส์ ... ... „ ๑๒๑

๑๒ พระเจ้าฟีลิปป์ ที่ ๓ ... ... „ ๑๒๕

๑๓ ห้องทหารรักษาพระองค์ของพระเจ้าพีลิปป์เดอเบล ... ... „ ๑๒๗

๑๔ ภายในโบสถ์แคน เตอร์ เบอรี่ ... หน้า ๑๔๕
๑๕ ภายในโบสถ์เวสต์มินส์เตอร์ ... ... ,, ๑๔๘
๑๖ เมืองฟรังก์ฟอร์ต ... ... ,, ๑๖๕
๑๗ โบสถ์เมืองเอ็กซ์ตาชาเปล ... ... ,, ๑๗๗
๑๘ วัดแซงต์มิเชล ... ... ,, ๑๙๗
๑๙ ที่สำคัญต่าง ๆ ของฝรั่งเศส ... ... ,, ๒๐๒
๒๐ โบสถ์กรุงคอนสแตนติโนเบิล ... ... ,, ๒๐๙
๒๑ แบบชาโตที่มีค่ายคูอย่างแน่นหนา ... ,, ๒๑๕
๒๒ ,, ,, ,, ... ,, ๒๑๙
๒๓ ,, ,, ,, ... ,, ๒๒๒
๒๔ พระราชาธิราชลงจูบเท้าสังฆราช ... ,, ๒๒๙
๒๕ ศาลาว่าการนครบาลเมืองอิปร์ส ... ,, ๒๔๑
๒๖ พระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๕ (ฝรั่งเศส) ... ,, ๒๕๕
๒๗ พระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๗ (ฝรั่งเศส) ... ,, ๒๕๗
๒๘ บ้านเกิดของชานด๊าร์ก ... ... ,, ๒๖๒
๒๙ ชานด๊าร์กเมื่ออายุ ๑๓ ปี ... ... ,, ๒๖๓
๓๐ ชานด๊าร์กออกเดินทางไปเฝ้าพระเจ้าชาร์ลส์ ,, ๒๖๖

๓๑ ชานดีารักรบอังกฤษที่เมืองออร์เดอังส์ ... หน้า ๒๖๙
๓๒ ชานดีารักเข้าเมืองออร์เดอังส์ ... ... ,, ๒๗๓
๓๓ ชานดีวรักเป็นประธานในการทำพิธีสวมมงกุฎพระเจ้าชารัดส์ที่ ๗ ... ... ,, ๒๗๕
๓๔ ชานดารกเมื่อเวลาถูกจับ ... ... ,, ๒๗๘
๓๕ ชานดีารักเมื่อถูกนำตัวไปให้อังกฤษ ... ,, ๒๗๙
๓๖ ป้อมที่ขังชานดีารัก ... ... ,, ๒๘๑
๓๗ ชานดีารักเมื่อจวนถูกเผา ... ... ,, ๒๘๓
๓๘ ชานดีารักเมื่อไฟจวนถึงตัว ... ... ,, ๒๘๔
๓๙ เครื่องแต่งตัวทหารพระเจ้าชารัดส์ที่ ๗ ... ,, ๒๘๗
๔๐ ชัดส์ เคอร์ ... ... ,, ๒๙๕
๔๑ ศาลว่าการนครบาลเมืองฟ็อเรนซ์ ... ,, ๓๒๑
๔๒ เวนส ... ... ,, ๓๒๓
๔๓ ศาลยุติธรรมกรุงปารีสสมัยพระเจ้าหลุยส์ ที่ ๑๑ ... ... ,, ๓๒๖
๔๔ ศาลยุติธรรมกรุงปารีสในสมัยนี้ ... ,, ๓๒๗
๔๕ โบสถ์สำคัญที่สุดของกรุงปารีส ... ... ,, ๓๒๙

๔๖ ชาร์ลส์ เดอ เตเมแรร์ ... ... หน้า ๓๓๑
๔๗ เขตต์วัง ดูฟร์ ในสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๕ ,, ๓๓๗
,, ,, ในสมัยน้ ... ... ,, ๓๔๓

ท่านผู้ที่ลงนามรับหนังสือประวัติศาสตร์สากลไว้แล้ว
ถ้าได้เปลี่ยนที่อยู่ หรือราชทินนามอย่างไร
ขอได้โปรดแจ้งให้โรงพิมพ์วิริยานุภาพ ทราบทันที
เพื่อมิให้เกิดความชักช้าในการส่งหนังสือมาให้

ราคาขายปลีก

ประเภทที่ ๑ เล่มละ ๕.๐๐ บาท

ประเภทที่ ๒ เล่มละ ๔.๐๐ บาท

ประเภทที่ ๓ เล่มละ ๓.๕๐ บาท

ประเภทที่ ๔ เล่มละ ๒.๗๕ บาท

พิมพ์และเย็บปกที่

โรงพิมพ์วิริยานุภาพ

VIRIYANUBHAB PRESS

๑๕๑๕ จ.ฉ.ช.ซ. ถนนประมวล

แยกจากถนนสี่ลม ตอนใกล้วัดแขก

โทรศัพท์ ๕๗๖๓ จังหวัดพระนคร

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๒

ถ้าท่านมีเหตุที่จะต่อว่าโรงพิมพ์
โดยหนังสือเรียงหน้าผิด
หรือขาดตกบกพร่องอย่างไร
ขอให้อ้างหมายเลขของหนังสือเล่มนี้

คือ .....